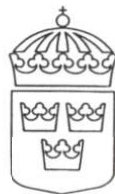

Riksdagens protokoll

1993/94:44

Onsdagen den 15 december

Kl. 9.00 – 18.02
19.00 – 23.01

Protokoll
1993/94:44

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 9 december.

2 § Meddelande om val till Statsrådsarvodesnämnden

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag får anmäla att val till Statsrådsarvodesnämnden kommer att företas vid morgondagens sammanträde.

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Förslag

1993/94:RR3 till försvarsutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkanden 1993/94:SkU10–SkU12, SkU15–SkU17 och SkU19

Lagutskottets betänkande 1993/94:LU13

Socialutskottets betänkanden 1993/94:SoU11 och SoU14

Trafikutskottets betänkande 1993/94:TU9

Beträffande debatten i dessa ärenden se prot. 43.

UbU2 Ny läroplan för gymnasieskolan, m.m.

Mom. 1 (frågan om läroplanen skall vara gemensam för de frivilliga skolformerna)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

180 för utskottet

139 för res. 1

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 74 m, 31 fp, 28 c, 24 kds, 23 nyd

För res. 1: 126 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 12 s, 6 m, 2 fp, 3 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Mom. 2 (det internationella perspektivet i läroplanen)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

310 för utskottet

13 för men.

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 75 m, 31 fp, 29 c, 24 kds, 23 nyd

För men.: 11 v, 2 -

Frånvarande: 10 s, 5 m, 2 fp, 2 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Mom. 3 (de frivilliga skolformernas värdegrund i övrigt)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

309 för utskottet

12 för men.

4 avstod

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 76 m, 30 fp, 30 c, 24 kds, 21 nyd

För men.: 10 v, 2 -

Avstod: 1 s, 2 nyd, 1 v

Frånvarande: 9 s, 4 m, 3 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Mom. 7 (åtgärder för att underlätta en övergång till en mer kursutformad gymnasieskola)

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

1. utskottet

2. res. 3 (s)

3. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

135 för res. 3

11 för men.

180 avstod

23 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

185 för utskottet

134 för res. 3

8 avstod

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 31 fp, 30 c, 24 kds, 23 nyd

För res. 3: 129 s, 3 v, 2 -

Avstod: 8 v

Frånvarande: 9 s, 3 m, 2 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Mom. 10 (riktlinjer för ett nytt betygssystem för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

3. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

134 för res. 4

11 för men.

179 avstod

25 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

184 för utskottet

143 för res. 4

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 76 m, 31 fp, 30 c, 24 kds, 23 nyd

För res. 4: 129 s, 1 m, 11 v, 2 -

Frånvarande: 9 s, 3 m, 2 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Charlotte Cederschiöld (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 16 (allmänt behörighetsvillkor för tillträde till gymnasieskolans nationella program)

1. utskottet

2. res. 7 (s)

Votering:

185 för utskottet

142 för res. 7

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 31 fp, 30 c, 24 kds, 23 nyd

För res. 7: 129 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 9 s, 3 m, 2 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Mom. 36 (svenska som andraspråk)

1. utskottet

2. res. 9 (s)

Votering:

181 för utskottet

143 för res. 9

2 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 76 m, 29 fp, 30 c, 23 kds, 23 nyd

För res. 9: 129 s, 1 m, 11 v, 2 -

Avstod: 1 fp, 1 kds

Frånvarande: 9 s, 3 m, 3 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU8 Vissa ändringar i riksdagsordningen

Mom. 1 (riksdagens budgetprocess)

Av utskottsbetänkandet framgick att ändringarna önskades genomförda genom ett beslut. För bifall här till krävdes att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenade sig om beslutet. Beslut fattades genom omröstning med rösträkning.

Votering:

328 för bifall

0 för avslag

21 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 130 s, 77 m, 31 fp, 30 c, 24 kds, 23 nyd, 11 v, 2 -

Frånvarande: 8 s, 3 m, 2 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

KU16 Riksdagens förvaltningskontors verksamhetsberättelse

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU17 Justitieombudsmännens redovisning av sin verksamhet till 1993/94 års riksmöte

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU10 Domstolsförvaltningen

Mom. 1 (sammansättningen av centralmyndighetens styrelse)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

179 för utskottet

146 för res. 1

2 avstod

22 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 27 fp, 29 c, 23 kds, 23 nyd

För res. 1: 129 s, 3 fp, 1 kds, 11 v, 2 -

Avstod: 1 fp, 1 c

Frånvarande: 9 s, 3 m, 2 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Mom. 2 (Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

179 för utskottet

145 för res. 2

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 75 m, 28 fp, 30 c, 23 kds, 23 nyd

För res. 2: 128 s, 3 fp, 1 kds, 11 v, 2 -

Frånvarande: 10 s, 5 m, 2 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

Mom. 3 (förvaltningen inom domstolsväsendet i övrigt)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, c, kds)

Votering:

169 för utskottet

153 för res. 3

4 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Inriktningen av den
ekonomiska politi-
ken*

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 2 m, 3 fp, 2 kds, 23 nyd, 11 v, 2 -

För res. 3: 2 s, 75 m, 27 fp, 29 c, 20 kds

Avstod: 1 fp, 1 c, 2 kds

Frånvarande: 10 s, 3 m, 2 fp, 1 c, 2 kds, 3 v, 2 -

TU7 Sjöfartspolitiska åtgärder

Mom. 1 (sjöfartspolitikens huvudsakliga inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

184 för utskottet

134 för res. 1

8 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 31 fp, 30 c, 23 kds, 23 nyd

För res. 1: 129 s, 4 v, 1 -

Avstod: 7 v, 1 -

Frånvarande: 9 s, 3 m, 2 fp, 1 c, 3 kds, 3 v, 2 -

Mom. 2 (rederistödets omfattning)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

183 för utskottet

141 för res. 2

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 31 fp, 29 c, 23 kds, 23 nyd

För res. 2: 128 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 10 s, 3 m, 2 fp, 2 c, 3 kds, 3 v, 2 -

Mom. 3-5

Kammaren biföll utskottets hemställan.

6 § Inriktningen av den ekonomiska politiken

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1993/94:FiU1 Inriktningen av den ekonomiska politiken (prop. 1993/94:25).

Anf. 2 GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag skall börja med att yrka bifall till de socialdemokratiska reservationer som fogats till betänkandet.

Innan jag går in på ett resonemang om de finanspolitiska frågor som utvecklas i betänkandet skall jag säga några ord om det aktuella politiska läget. Det är en spegling av den finanspolitik som vi i dag skall diskutera och därmed också en förutsättning för våra möjligheter att långsiktigt hantera den kris som Sverige befinner sig i.

Utanför riksdagshuset kommer i dag tusentals människor att demonstrera. Där finns arbetslösa byggnadsarbetare, lärare, kommunalanställda i övrigt, en och annan skolelev och många ungdomar som inte har funnit sin plats på arbetsmarknaden. Där finns kort sagt ett tvärsnitt av landets befolkning.

Många av dem har aldrig demonstrerat tidigare. Nu går de ut på gatorna. Vi har mött dem tidigare under hösten här ute på Mynttorget. Det är människor som uttrycker både vanmakt och vrede. De uttrycker vanmakt över att massarbetslösheten har tillåtit få fotfäste i vårt land. Det är efterkrigstidens största politiska misslyckande. De känner vanmakt över att det tycks vara ett faktum som sittande regering accepterar. De känner vrede över att denna massarbetslöshet kombineras med en fördelningspolitik som är djupt utmanande. Skattehöjningar läggs på löntagare med små inkomster som använder varje krona för konsumtion, medan skattesänkningar träffar dem som äger stora förmögenheter – kapital – och som kan utnyttja sina nya förmåner till att spara ytterligare. På så sätt fördjupas och förvärras krisen, och på så sätt vidgas klyftorna i samhället.

Skattesänkningarna har denna höst fått ett ansikte. Vi kan i kvällspress och i fackförbundstidningar se framträdande ledamöter i regeringen skylta med de stora skattsänkningar de nu kommer att få.

Jag värjer mig alltid mot den typen av enkla politiska poänger. Jag tycker dock att den borgerliga majoriteten skall reflektera ordentligt över det faktum att många hårt drabbade människor i vårt land möts med budskapet att pengarna tyvärr är slut och att vi måste spara och hålla igen. Samtidigt kan dessa människor se tidningsuppgifter om att det finns utrymme över och resurser nog att ge exempelvis Per Westerberg en skattesänkning på över sex miljoner kronor.

Förstår ni i den borgerliga majoriteten hur djupt detta kränker många människor? Förstår ni vilka kilar det driver in i ett samhälle som har hållits ihop mer än något annat samhälle just därför att alla har fått vara med? Alla har fått vara med i arbetslivet, men alla har också fått vara med och bidra efter sin förmåga.

Nu fördelas bördorna inte längre rättvist. Åt dem som har skall vara givet.

Om man tittar på Sverige i dag ser man att vår ekonomiska politik och vår allmänna politik går i otakt med omvärlden. Vänd blickarna mot USA – det land som först provade det nyliberala receptet! Ni kommer att möta en administration som flyr bort från de vådor de nyliberala skapade. Denna administration talar i dag om en sjukvårdsreform, därför att de privata marknadslösningar som vi håller på att införa i Sverige redan har prövats i USA. De har givit så groteska kostnader för samhället att administrationen nu vill pröva någonting nytt.

Man kunde se en kostnadsutveckling där den amerikanska sjukvården skulle ta 14 % av bruttonationalprodukten vid sekelskiftet. Den svenska tar

8 %. Vi vet att utvecklingen kan komma att fortsätta i USA. Kostnaderna kan komma att växa och nå 20 % om ingenting görs. Därför säger administrationen att man måste byta system.

Man provar nu en sjukvårdsreform som bär starka drag av den skandinaviska välfärdsmodellen. Det är inspirerande för oss som har stått för välfärdsmodellen, men en varning för de i denna kammare som tror att det är modern politik att överge den.

Ta som exempel resonemanget om "reemployment" i USA! Det är en modern arbetsmarknadspolitik, som bryter traditionen att ge ett passivt kontantstöd till den som är arbetslös. Socialhjälp i USA ersätts av något som vi har utvecklat och varit stolta över i Sverige, nämligen ett system där vi ger människor utbildning och kompetenshöjning och en plats i samhället också i det läge då hon eller han är arbetslös.

Den amerikanska administrationen hämtar också i den delen sin inspiration i en skandinavisk modell. I Sverige bryts denna modell sönder.

Vi kommer på eftermiddagen att föra en intensiv debatt omkring hur systemet med kontantstöd börjar breda ut sig i den svenska arbetsmarknadspolitik. Därmed kommer passiviteten. Inte heller på det området skall de av er i kammaren som tillhör majoriteten tro att ni ligger i takt med en internationell utveckling. Ni ligger vid sidan om.

Läs Delors senaste vitbok! Där finns inslag som tillhör det gamla: de avregleringar, lönesänkningar och försämringar som genomförs i tron att de skall ge nya jobb. Det är rätt att de inslagen finns där, men i vitboken finns också det nya. Där finns satsningen på en aktiv arbetsmarknadspolitik. Där finns satsningen på kompetenshöjning. Där finns satsningen på investeringar. Där finns ansatser till en aktiv näringspolitik.

Vi lever i Europa i en brytningstid. Europa ligger efter USA. Det är klart att det nyliberala konceptet, som är på väg ut, finns i Delors vitbok. Men där finns också det som är på väg in.

Det blir patetiskt att höra landets statsminister tala om Delors erkännande av den svenska arbetsmarknadspolitik som ett betyg åt den nuvarande regeringen. Den nuvarande regeringen är på flykt bort från den arbetsmarknadspolitik som Delors och de andra radikala i Europa faktiskt vill satsa på.

Också där ligger kammarens majoritet i otakt med den moderna utvecklingen.

Går vi så över till vårt eget land kan vi se att den välfärdspolitik och den välfärdsmodell som socialdemokratin har stått för och står för röner alltmer uppslutning och uppskattning i opinionen. Jag är övertygad om att den vrede som människor i dag på gator och torg kommer att ge uttryck för också är ett uttryck för att vi i Sverige får en politisk förkjutning, bort från de nyliberala idéer som har prövats under två års tid och tillbaka till den skandinaviska välfärdsmodellen, den socialdemokratiska idévärlden.

Det är någonting annat än den totala dödförklaring av socialdemokratis idéer som den nuvarande statsministern för några år sedan utfärdade. Jag skall inte vara lika oförsiktig. Jag skall inte utfärda en dödförklaring över nyliberalismen. Elitismen, den starkes rätt, har alltid haft företrädare i politiken, och så kommer det att vara också i fortsättningen. Nu har de haft dominans i 10, 20, 30 år i vissa delar av världen, men de är på väg ut. Det är

återigen dags att pröva de samlande lösningarna, de breda lösningarna, samförstånd och samverkan, där alla har rätt att vara med – den socialdemokratiska idétraditionen.

Det är vad vi har lärt oss av utvecklingen i Sverige under denna höst, och det är inte oviktigt när vi tittar på dagens ekonomiska politik.

Nu ser vi hur kaos breder ut sig. Den idé som regeringen hade som kitt, att lyfta de starkaste, har visat sig icke vara hållbar, och regeringen har kommit till vägs ände. I de propositioner om den ekonomiska politiken som man nu lägger fram för riksdagen finns inga ansatser till något nytt, utan det är mer av samma sak, mer av det som redan har prövats. När varje regeringsparti nu börjar fundera över om detta verkligen håller inser man, var och en på sin kant, att det kanske inte är det recept som Sverige behöver. När insikten i en regering om att den egna politiken inte bär blir allmän, då försvinner kittet, och där kittet i en regering försvinner, där går rötan in.

Det är vad vi upplever just nu i Sverige. Vi upplever att en regering efter mödosamma förhandlingar tvingas gå hit till riksdagen och här fortsätta förhandlandet med ett parti som man aldrig skulle förhandla med. Anne Wibble driver en ekonomisk politik på Ian Wachtmeisters nåd. Kommer någon ihåg valnattens uppvisning i TV? Inser alla här i kammaren vad detta betyder för trovärdigheten och långsiktigheten i den ekonomiska politiken?

Nu kommer valåret, en vår, en lång vår, då alla i koalitionen tydligen vill ha sitt. Vi ser redan nu uppspelet. Centerpartisterna talar om sin bro, folkpartisterna vill ha sitt dyra husläkarsystem, med den fria etableringsrätten för privatläkare, moderaterna får sina skattesänkningar för dem som äger de stora kapitalmängderna, och kristdemokraterna får sitt vårdnadsbidrag, trots att det inte är finansierat.

När får de arbetslösa sitt? När får de hemlösa sitt? När får alla de som kommit i kläm i det hjärtlösa, nyliberala Sverige sitt? Det är de frågor som de demonstranter som kommer att samlas kring Riksdagshuset i dag ställer sig, och det är detta den ekonomiska politiken kommer att handla om.

Mot det här förfallet har vi ställt ett samlat socialdemokratiskt alternativ. Det är ett alternativ som bygger på att vi både skall arbeta och investera oss ur krisen – på kort sikt skall vi stimulera, och på längre sikt, när tillväxten tar fart, skall skulderna betalas, då skall inte kontokortet fram igen.

Men det är en lång uppförsbacke. Anne Wibbles facit är nämligen icke det bästa. Vi har en utgiftskvot på 74,5 % av bruttonationalprodukten. Vi är världsmästare i offentliga utgifter efter två år av borgerlig besparingspolitik. Vi har ett upplåningsbehov på 270 miljarder kronor för den offentliga sektorns räkning. Vi har ett budgetunderskott som uppgår till 17 % av bruttonationalprodukten.

Förfallet är högst påtagligt. Vi har över 600 000 utanför arbetsmarknaden, och 413 000 jobb har försvunnit de senaste två åren. Allt färre deltar i produktionen, allt fler står vid sidan om, och allt fler tvingas leva på bidrag. Dessa bidrag tynger de offentliga utgifterna, de offentliga finanserna fördärvas, skulderna växer, och de föder krav på nya nedskärningar och besparingar.

Mot detta ställer vi en politik som syftar till att få fart på tillväxten, få fart på den inhemska efterfrågan.

I en del är politiken just nu lyckosam, och det är den del som är kopplad till det stora misslyckandet, nämligen försvaret av den fasta kronkursen. När det försvaret inte fungerade, utan kronkursen släpptes att flyta, eller skall vi säga sjunka, innebar det en oerhörd stimulans för svensk exportindustri. Nu går den åt rätt håll – konstigt vore det annars – och det är vi glada för allihop. Det ger ett bytesbalansöverskott, och det borde rimligen ge sjunkande räntor. Det är ljuspunkterna i ekonomin.

Men den delen av ekonomin räcker inte för att dra den stora del av ekonomin som utgörs av hemmamarknaden. Spridningseffekterna är inte tillräckliga. Vi kan därför nästa år, trots att vi har en enormt god utveckling i exportindustrin, komma att få en situation då arbetslösheten ändå växer. Växer arbetslösheten fördärvas statsfinanserna ytterligare, och då får vi ännu större statsskuld att rulla vidare till dem som kommer efter oss. Därför är det viktigt att hemmamarknaden stimuleras.

Vi har sagt att vi vill satsa på att hushållens efterfrågan inte drabbas så hårt som regeringen vill.

Det finns moderater här i kammaren som har varit på stämman nyligen och angripit statsrådet Lundgren för att han inte har varit tillräckligt framgångsrik i sina skattesänkningar gentemot löntagarna. Jag kan upplysa dessa moderater om att ni alldeles strax kommer att rösta igenom nya skattehöjningar för löntagarna. Inkomstskatten skall höjas genom att grundavdraget försämraras. Ni kommer att vara med om att höja skatten på bensin och energi. Ni kommer att vara med om att höja skatten för egenföretagarna, dessa människor som är hårdast drabbade av den inhemska efterfrågans fall. Dem använder ni i kammarmajoriteten för att nästa år finansiera de skattesänkningar som skall gå till de höginkomsttagare och de få hushåll som är de stora aktieägarna. Över 3 miljarder kronor extra plockar ni nästa år in från egenföretagen, detta i ett konjunkturläge då de kämpar med banker, med dåliga konjunkturer och med bristande likviditet. 3,4 miljarder kronor – detta kommer ni snart att rösta igenom.

Det här är också någonting som människor ser och förstår. När den typen av insikt sprider sig kommer också politikerföraktet, och det är ett tungt ansvar att bära för de moderater som för någon månad sedan skulle rösta för sänkta skatter men som i dag kommer att göra tvärtom – strama åt hushållens efterfrågan ytterligare och därmed fördjupa konjunkturedgången.

Vi säger också nej till de stora sparstimulanserna. Det är i det här konjunkturläget fel att stimulera sparandet. Det är inte sparandet som är problemet i ekonomin just nu, utan problemet är att föra över detta sparande till realinvesteringar.

Vi upprepar också vårt krav på en allmän momssänkning för 1994, för att ge en startmotor åt ekonomin. Vi kan nu konstatera att om den momssänkningen hade beslutats i riksdagen när vi först föreslog det, skulle fallet i den inhemska efterfrågan inte ha blivit så stort och åtskilliga tiotusental människor skulle inte ha behövt förlora jobbet. Det kan vi se i backspeglarna. Vi gör samma bedömning för resten av 1994. Det är samma typ av problem som vi står inför, som kräver den typen av stimulans.

Investeringarna är låga, lägst i hela OECD-gruppen. Investeringarna är sparandet i ekonomin, det vi lämnar vidare till dem som kommer efter oss.

Det finns inget land som sparar så litet som Sverige – i den meningen. Pengarna sitter på bankboken, inte i byggnader och maskiner, den reala delen av ekonomin. Där har det gått i baklås. Vi vill, precis som Industriförbundet påpekade häromdagen, undvika den flaskhals som ligger inbyggd i den situation vi har framför oss. Exportindustrin börjar dra, efterfrågan på industriprodukter kommer i gång, men produktionskapaciteten är utslagen.

Det är viktigt att industrinvesteringarna tar kraftig fart under 1994. Annars bygger man, med den åtstramningspolitik som regeringen har fört under ett par år, in en strukturell inflationsrisk i den svenska ekonomin. Det är viktigt att ha sagt. Därför har vi fört fram kravet på direktavskrivningar.

Nu avvisas vårt förslag av utskottet. Men i något slags kompromiss mellan Ny demokrati och regeringen skall tydligen Anne Wibble utreda förslaget om direktavskrivningar och komma tillbaka till riksdagen. Synd att det inte görs redan nu! Vi får se vad utredningskravet är värt. Risken är att vi har en för liten produktionskapacitet de kommande åren.

Vi lägger fram ett omfattande förslag på arbetsmarknadspolitikens område. Ingela Thalén kommer att redovisa det på eftermiddagen. Vi gläds åt att regeringen har föreslagit generella anställningsstöd. Det är en bra utveckling. Det behövs mera av samma sorts politik. Det är ett övergivande av normpolitiken som idé, och det sätter vi värde på.

Vi menar också – det är viktigt att ha sagt – att hushållen säkert kan komma att möta den otrygghet som ligger i regeringens förslag om försämrade a-kasseersättning och attacker på arbetsrätten genom att säga: Vi sparar. Vi sätter av för framtiden.

Vad hushållen nu behöver känna är att vi över blockgränserna kan samverka om sådant som är långsiktigt och viktigt för ekonomin: företagsskatter, pensionsfrågor, trygghetssystem, a-kassa. Känner de det, och det är stabilitet och handfasthet, kommer de också säkert att våga köpa den där cykeln som de hade tänkt köpa till lillgrabben eller måla om huset eller någonting annat de hade tänkt göra. Får de inte den typen av signaler, utan otryggheten fortsätter, kommer de att vara försiktiga och hålla igen, och konjunkturen kommer att fortsätta neråt.

Så här samverkar det. Vi socialdemokrater inser att vi inte kommer ur denna kris i Sverige om det skall ske med konfrontation och starka motsättningar. Därför är vi så upprörda över de regeringsförslag som har lagts fram. Därför motsätter vi oss dem. Vi inser att den enda möjligheten att komma ur detta är att samverka om en ekonomisk politik, som siktar till att få upp investeringarna och på kort sikt stimulera efterfrågan, för att sedan i det långsiktiga perspektivet ha en handfast samverkan om de besparingar som är nödvändiga, om vi skall komma tillbaka i balans i statsfinanserna. Stats-skuldsfällan är högst påtaglig. Den får vi inte bortse från.

Fru talman! Jag har yrkat bifall till de socialdemokratiska reservationerna. Låt mig säga att jag också har tagit tillfället i akt att utveckla en allmänpolitisk syn på den ekonomiska politiken och placera in den i sitt sammanhang. Det vi har att hantera är så viktigt att vi bör göra det. Om vi bara tror att det handlar om försörjningsbalansen kommer vi snart att sitta där med ett resultat som innebär att vi inte har fått den uppslutning från folkflertalet som är

nödvändig, om man skall komma ur den typ av ekonomisk kris som vi just nu befinner oss i.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

(Applåder)

Anf. 3 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Jag börjar för säkerhets skull med att yrka bifall till Ny demokratiska reservationer nr 2, 5, 10, 11, 13, 14, 16, 17 och 19.

Fru talman! Vi har hört Göran Persson predika om vanmakt och vrede hos folk i dag. I förrgår talade han mot de arbetslösas intressen, när han påstod att Ny demokrati hade åstadkommit något oansvarigt, nämligen att det kontanta arbetslöshetsunderstödet höjdes till 245 kr. Det var oansvarigt, i går. Skall vi slå vad om att han inte säger det till demonstranterna i dag, eller att han i dag inte ens kommer att nämna för dem vad som har beslutats om arbetslöshetsförsäkringen och vad som absolut inte har beslutats om ännu?

Luften är full av desinformation i dessa frågor, och jag kan inte tro att det är en tillfällighet.

Göran Persson riktar också blicken mot USA då och då. Det är ett nytt drag hos socialdemokraterna. Det är bättre än i den gamla kålsupparteorins dagar, då man lika gärna riktade blicken mot Sovjet som mot USA. Det är alltid något.

Jag kan hålla med om en sak, att det nog är lämpligt att vi riktar våra blickar utåt. Vi lever i en värld där vi är ganska små, även om svenska folket lurats att tro att vi är bäst, att vår standard är högst och att vi skulle ha något slags evigt välstånd i Sverige, som är ödesbestämt. Så är det inte. Därför gäller det för oss att hänga med i svängarna nu, internationellt och nationellt, och att koncentrera oss på att ta alla möjligheter som dyker upp och inte hålla på med den inåtriktade verksamhet som vi håller på med och som också finansutskottet håller på med i alltför stor utsträckning.

Möjligheterna finns här – de finns i Europa, i Östersjöområdet. Svenskt näringsliv, som plötsligt har blivit så populärt i dessa kretsar, vet det och agerar efter det. Men vi sköter inte svenskt näringsliv. Vi sköter AB Sverige. Där är det vankelmod i stället, ett stort vankelmod. Vi kan se att särintressena är stora. Särintressena går in i denna kammare och dominerar den. Allmänintresset, som vi borde företräda, företräds icke här i den utsträckning man kunde begära, tycker jag. Affärerna är usla. Så är det, men så vågar ändå inte de flesta ens tänka och tala.

Bakom den magnifika tunga bonaden här i salen – min favorit – döljs ett litet informationshål, som man inte får visa. Där kan man visa bilder. Där skulle man egentligen i neonskrift visa de siffror som det handlar om i dag.

Statsskulden är över 1 miljon miljoner. Det kallas för 1 000 miljarder, men jag tror nästan att det är lättare att förstå om man säger 1 miljon miljoner. Statens affärer går back med 200 000 miljoner. Den svarta sektorn omfattar över 100 000 miljoner, förmodligen – det finns faktiskt ingen statistik, lustigt nog. Siffrorna för arbetslösheten är bland de högsta i hela Europa.

Vi lever över våra tillgångar i AB Sverige, det land vi i riksdagen är satta att vara med om att styra. I finansutskottet talar man mycket om detta, tror

folk. Jag kan tala om för er som inte sitter där att man faktiskt nästan aldrig gör det. Där talar man om helt andra saker, små partihistorier och sådant.

Jag tror att de människor som i dag demonstrerar och som plötsligt är så populära gärna skulle se att man talar om sådana frågor och att man kom överens över partigränserna på ett mycket vettigare sätt. Alla säger i dag att det handlar om jobben. 7 % av alla kvinnor, 10 % av alla män och 25 % av alla män mellan 20 och 24 år är arbetslösa. Det är en stor utslagning på gång.

De här jobben beslutar vi inte om här inne, lika litet som de goda affärerna görs här inne. De AMS-åtgärder m.m. genom vilka vi skyfflar ut tiotals miljarder och åter tiotals miljarder har egentligen ingenting att göra med jobb. Det är konstgjord andning och egentligen ett sätt att dölja arbetslösheten. För att den öppna arbetslösheten inte skall se så stor ut skall den döljas.

För att vi skall vara med om att skapa jobb krävs en modernisering av arbetsrätten. Vilka särintressen här inne är det som blockerar detta? Det är hela "vänsterköret", fru talman, och alla de som styr facket – inte av facket i meningen de anställda utan i bemärkelsen den fackliga ledningen.

Det kan också ske genom ett lärlingssystem, något som regeringen har lovat att vi nu skall få se. Jag kommer att hålla tummen i ögat på regeringen tills det kommer fram någonting av detta. Det kan också ske genom goda och pålitliga skattelagar för företag och för riskkapital. Då skulle vi kunna få fram jobb som skulle skapa ett välstånd, något som vi i dag lånar till. Vi lånar ymnigt och delar också ut frikostigt. Vi sitter här i kammaren och delar ut u-hjälp tills vi själva blir kvalificerade för att få u-hjälp.

Låt oss också titta på en annan fråga, tjänstemomsen. Genom århundradets reform höjde man tjänstemomsen från 0 % till 25 %. Därigenom åstadkom man en svart sektor och såg till att det inte går att privatisera den offentliga sektorn. Vi har nu från Ny demokrati – är det inte förfärligt? – etablerat en ny nivå på rese- och tjänstemomsen, den s.k. turistmomsen, och nu skall också Posten få denna moms nivå. Så småningom kommer vi att få alla momsformer dithän. Då får vi en tjänstemoms som är realistisk och vettig, på Europaanivå, och som ger jobb. Det är den reform som ger mest jobb, överallt i Sverige och överallt där Göran Persson är så angelägen om att skapa jobb – så häng med bara! Men den ger inte några jobb inom den svarta sektorn.

Både socialdemokraterna och regeringen vill indexera punktskatterna. Detta är ganska roligt. Man har tidigare indexerat statens utgifter, så att de bara glider i väg. Vi kan här bara påverka 14 % av dem. Nu skall vi indexera även inflödet av pengar, så att vi skall sitta här med ansikten långa som fiollådor och titta på medan pengarna glider runt och sedan sticker i väg och åstadkommer stora förluster.

Nu skall det bara gälla punktskatter, men observera finessen: Socialdemokraterna vill att indexeringen skall gälla från nästa år, när de skall regera. Då slipper de vända sig till riksdagen för att höja punktskatterna. Regeringen vill däremot ha en punktskatteindexering redan från i år. Det är den enda skillnaden. Men bägge dessa parter vill att dessa skatter bara skall glida i väg.

Jag hoppas kunna återkomma till detta senare i debatten.

Det är väl vidare härligt med bensinskatten! Alla ni som nu är så ange-

lägna om människorna här utanför – ni som företräder Socialdemokraterna och regeringspartierna – var för ett år sedan överens om att höja bensinskatten. Sedan gick Socialdemokraterna ut och argumenterade emot sin egen höjning och förnekade sin medverkan i detta. Det lyckades nästan.

Alla sade då att höjningen skulle ge 5,5 miljarder kronor, vilket grundades på en uppgift från Finansdepartementet. Det blev inga 5,5 miljarder genom bensinskattehöjningen, utan det bidde en tumme, som det heter, nämligen under 2 miljarder. Uppmuntrade av detta bakslag skall man nu höja bensinskatten igen. Det går vi emot.

Det har redan talats om direkt- och nuvärdesavskrivningar. Om vi skall återindustrialisera Sverige skall vi få fart på investeringarna. Ett bra sätt är att uppmuntra företagen genom goda avskrivningsregler. Det är dock tyvärr så löjligt ordnat att man måste finansiera även avskrivningar. Därför måste vi nu låta regeringen komma tillbaka med förslag till ett system som vi skall finansiera genom att skära ned andra utgifter.

Fru talman! Låt mig till sist beträffande statliga utgifter säga att det finns besparingar som man här inne tycks aldrig vilja gå med på, inte ens i detta utomordentligt dåliga läge. Man skulle kunna, som vi har föreslagit, behövspröva barnbidragen. Det drabbar ingen fattig – det ligger i begreppet behovsprövning. Man kan också slopa flerbarnstillägg och sänka ersättningsnivån i föräldraförsäkringen från 90 % till 80 %, som i alla andra försäkringsystem. Man kan också låta bli att subventionera den gettobildande hemspråksundervisning som vi har. Man kan skära i organisations-, parti- och presstöd – är det inte gräsligt! Man kan modernisera och rationalisera flyktningpolitiken och skära ned u-hjälpen till 0,5 % av BNI. Då tillhör vi ändå dem som ligger högst i världen.

Om vi gjorde allt detta, skulle vi spara 20 miljarder kronor, men det vill man absolut inte vara med på. Detta är märkligt, för vårt land är ett land i kris. Jag oroas faktiskt av hur man tänker och diskuterar i detta läge. Det är bara i sådana här sammanhang som man möjligen lyfter blicken litet grand. I de andra sammanhangen talar man i mycket snäva cirklar.

Jag tror att folk, vare sig man står här utanför och demonstrerar eller är i sin vanliga miljö, förväntar sig något bättre av oss, nämligen att vi allihop gör det som är bäst för Sverige, inte för Socialdemokraterna, Moderaterna eller Ny demokrati. I den förvissningen och förhoppningen lämnar jag härmed ordet vidare, för att senare återkomma med bitska kommentarer i debatten.

(Applåder)

Anf. 4 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skall ge Ian Wachtmeister rätt på två punkter. Jag delar hans uppfattning att vi måste få en bredare bas, ett starkare näringsliv. För det krävs stimulans av investeringar. Det är synd att inte Ny demokrati orkar stå för den uppfattningen också när ni kommer hit till kammaren och inte stödjer förslaget om direktavskrivningar.

Den andra punkt där jag delar hans uppfattning gäller arbetet i finansutskottet. Vi får senare i dag tillfälle att diskutera det med utskottets ordfö-

rande, men den beskrivning som Ian Wachtmeister har gjort av hur det går till i utskottet är korrekt, och det är inget gott betyg.

Sedan går Ian Wachtmeister förbi den fråga som jag tycker att det skulle vara intressant att höra honom utveckla: Varför medverkar Ny demokrati till skattehöjningar för egenföretagare med över 3 miljarder kronor nästa år? Dessa skatter skall tas in från denna grupp därför att man skall få råd att sänka skatten för dem som äger aktier. Det är ju långt ifrån sammanfallande grupper. Egenföretagarna är personer som har som levebröd att vara ensamhantverkare, taxichaufförer, frisörer osv. De skall nu få en rimligare skattesituation, och det är vi tacksamma för och ställer oss bakom. Men varför i samma läge besluta om ytterligare en månads skatteuttag från dem nästa år? Vilken konjunkturpolitisk bedömning ligger bakom detta? Är 1994 verkligen rätt år att ta ytterligare pengar från hårt trängda småföretagare som jobbar på den svenska hemmamarknaden? Ian Wachtmeister, som har ställt sig bakom detta, har naturligtvis ett svar på den frågan, och det ser jag fram emot.

Jag konstaterade i höstas när vi diskuterade detta här i kammaren att Ian Wachtmeister tillhör regeringsunderlaget och att han skulle krumbukta och larma litet i största allmänhet, assisterad av folkledaren Bert Karlsson. Den profetian har slagit in på varje punkt. Efter krumbuktandet kryper man till korset och ställer upp bakom Anne Wibble.

Nu fick Ny demokrati t.o.m. komma till Anne Wibble nattetid och bjuda henne på cigaretter. Vi har sett alla interiörer. Ny demokrati är en del av det regeringsunderlag som bär ansvaret för den ekonomiska politiken. Partiet medverkar till att regeringen kan hanka sig fram. Det är bara att beklaga för Sverige och svensk ekonomi att det sker under litet tivoliantade former. Ian Wachtmeister är i det avseendet helt och fullt avslöjad. Han är Anne Wibbles trogne supporter.

Kan Ian Wachtmeister svara mig hur han bedömer läget för egenföretagarna och varför det är rätt att höja skatten för dem nästa år?

Anf. 5 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Det är lustigt att Socialdemokraterna alltid säger att Ny demokrati är så poppis hos regeringen. Jag kan upplysa Göran Persson om att regeringen anser precis tvärtom. Vi är inte ett dugg poppis. Jag vet inte hur detta går till. Men både Socialdemokraterna och regeringen råkar i det parlamentariska läge vi nu befinner oss i behöva Ny demokrati för att få igenom sina förslag. Vi har aldrig nekat till det.

I fråga om direktavskrivningar ber jag att få tacka för att jag tillfälligtvis har tänkt rätt. Om jag förstår Göran Persson rätt är våra tankegångar likartade på den punkten. Vi ser fram emot den fortsatta debatten. Då skall vi få höra när fru finansministern varvar i gång. Det är viktigt. Vi har bägge tummen på ögat på regeringen.

Vidare är det frågan om de skattehöjningar Ny demokrati har medverkat till. Ja, vi har medverkat till att höja skatten för dem som tjänar mest pengar, dvs. genom att ta bort grundavdraget för statlig inkomstskatt. Vi tycker att det är rättvist i ett läge där de sämst drabbade får ta alla snytingarna.

Vidare är det frågan om egenavgifterna. Varför då? Det var en av de vikti-

gaste frågorna regeringen över huvud taget hade i sin påse. Vi gick med på det eftersom vi såg framför oss en annan, ännu värre regering med Göran Persson som finansminister. Då gick vi med på egenavgifterna. Det är riktigt. Men varför gjorde vi det? Jo, då blir det en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Vidare talade Göran Persson om småföretagare och egenföretagare. Kom inte och påstå annat än att vi ställer upp för dem. Vi ställer knallhårt upp för dem! Jag medger att vi gick med på att F-skatten skall tas in tidigare. Men vi gjorde det därför att vi på 20–25 punkter faktiskt har varit med om att förbättra läget för småföretagare och egenföretagare. Jag tycker småföretagarpolitiken är något som denna regering med hjälp av vårt stöd har lyckats rätt bra med.

Så var det med den saken, herr Persson. Jag återkommer gärna om det finns andra frågor.

Anf. 6 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Ian Wachtmeister säger att Ny demokrati ställer upp för egenföretagarna. En sådan "uppställning" till och det blir slutet för många av dem.

Problemet, herr Wachtmeister, är att Ny demokrati klampar in i precis fel konjunkturläge. Vi talar om hantverkare inom byggbranschen, konsulter, taxichaufförer, frisörer osv. Det är alla de som vi möter i serviceutbudet på hemmamarknaden, och det är de som ser sina kunder försvinna. De får inga vinster i dag, och det är hos dem konkurserna finns. De vittnar alla om hur oerhört svårt det är att tala med bankerna. De får inga lån. De befinner sig permanent i likviditetskris.

För att man i det här läget skall kunna ge Per Westerberg och andra med stora inkomster stora skattesänkningar måste man skrapa ihop en finansiering åtminstone för valåret. Då tidigarelägger man uppbörden för egenföretagarna. De får vara med och betala ytterligare en månads skatt.

Hur bedömer Ian Wachtmeister konjunkturen för dessa egenföretagare nästa år? Hur kommer detta att påverka deras situation? Har Ian Wachtmeister någon uppfattning om det rättvisa och rimliga i att finansiera skattesänkningen för höginkomsttagare och stora kapitalägare med hjälp av att dessa, de mest trängda, små hantverkare och arbetslösa i den svenska ekonomin skall drabbas? Svara på dessa frågor. Jag tror att många är intresserade av att få höra en utvecklad argumentation.

Anf. 7 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Det är trevligt när andra talar om både hur man skall tänka och vilka frågor man skall svara på osv. Jag känner igen tongångarna från andra i finansutskottet, t.ex. herr Tobisson.

Det heter att vi klampar in och åstadkommer något förfärligt för folk. Jag tror att människorna där ute vet precis vad vi sysslar med. Vi sysslar med att skaffa fram riktiga jobb. Vi sysslar med att ta fram alla frågor på bordet – vilka de än är. Vi sopar inte något under mattan. Vi går ut och talar om precis vad vi gör och vad vi står för.

Låt oss se på konkurserna. Göran Persson gled snabbt förbi taxichaufförer

och hantverkare. Vilka är det som har agerat stenhårt? Vilka är det som har stått och blåskällt på bankernas sätt att agera i konkurser? Vilka är det som har föreslagit förändringar i konkurslagstiftningen så att leverantörerna skall skyddas osv.? Jo, vi. Det är självklart att vi gör så. Vi kommer nämligen från den verkligheten och känner väl till den. Vi har t.o.m. haft konkurser i vårt eget parti, som kanske herr Persson har hört talas om.

Vidare är det kriget mot den svarta sektorn. Vi har tagit upp den frågan. Då har folk tittat på oss och sagt: "Ja, ja, det är klart att man kan föra krig mot den svarta sektorn! Det är väl en skojig sak."

Det handlar om 100 miljarder kronor, dvs. 100 000 miljoner kronor, som folk "lirar" med därute. Alla som lyssnar på detta vet att vi skall attackera fusket, dvs. de som är illojala och stjälar pengar från andra genom att sjukskriva sig och samtidigt jobba och ta ut a-kassa osv. Det gäller även dem som bedriver svart verksamhet.

Men ni andra vågar inte göra något. Då tappar ni röster! Den svarta sektorn är så stor, dvs. den är full av väljare. Men Göran Persson kan vara alldeles lugn för att vi i Ny demokrati skall gå på sektorn så att det ryker.

Vidare är det frågan om åtgärder. Vi har t.ex. föreslagit en realistisk åtgärd som skulle ge jobb. Det finns inget rättvisare än att skapa jobb. Vi räknar med 30 000 nya jobb genom att ändra på de barnsliga regler som denna kammare hittat på en gång i tiden om s.k. villa-ROT, dvs. reparationer. Det hela var så pass dumt att ingen människa har utnyttjat det.

Eftersom vi i Ny demokrati har erfarenhet från den svarta marknaden – tyvärr! – har vi föreslagit precis hur man skall göra för att få fart så att villorna blir reparerade och att svarta jobb blir vita. Vad händer då, Göran Persson? Avslag förstås! Det var de 30 000 jobben. Några av de arbetslösa står här ute och väntar på Göran Persson.

Anf. 8 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till min egen meningsyttring till finansutskottets betänkande.

Två nya folkrörelser växer fram i Sverige. En är för de arbetslösa som träffas på arbetslöshetskaféer och aktivitetscentra. En är för ägare av pengar som träffas på bolagsstämmor och Obligationsfrämjandets informationsmöten. De gamla folkrörelserna och de politiska partierna har däremot svårt att samla folk på sina möten. Jag tror att ni andra har samma problem som vi i Vänsterpartiet.

Dessa trender i Folkrörelsesverige hänger ihop och speglar samhällsförändringar. Arbetslösheten skapar budgetunderskott och bidrar till låg inflation. Det leder till att människor med pengar kan köpa värdepapper till högre realränta på en allmer internationaliserad kapitalmarknad. Det minskar politikernas och de gamla folkrörelsernas förmåga att påverka ekonomin.

Jag bjöds på Luciaglögg på TCO:s utbildningscentrum för arbetslösa tjänstemän i Göteborg i förrgår. Av naturliga skäl ansåg de som yttrade sig, av de ca 30 närvarande, att arbetslösheten var det största problemet. Men där fanns delade meningar om orsaker och lösningar.

Göran Persson talade här om den vrede som han möter och som vi kommer att möta här utanför på Mynttorget i eftermiddag. Den vreden fanns

också i Göteborg, men det var kanske ännu mera ett slags pessimism, ett slags misstänksamhet mot oss politiker. Det talades om Per Westerbergs skattesänkningar. Det talades också, Göran Persson, om vissa fallskärmsavtal i BPA. De sade: Hur kan man begära av oss att vi skall backa när det gäller ersättningar till oss arbetslösa när höjdarna i samhället kan kosta på sig den här typen av skattesänkningar och fallskärmsavtal?

Jag var också i förra veckan på middag med finansutskottet på Obligationsfrämjandet. Det var en något annorlunda stämning där. Vi fick höra att marknaden för obligationer växer lavinartat och att Obligationsfrämjandet kunde samla 700 deltagare på möten i mellanstora städer. Man talade tillitsfullt till oss. Vi är visserligen ett särintresse, sade ordföranden, men vi står bakom er i det allmänna intresset att bekämpa inflationen. Jag kom att tänka på det jag hört att den dåvarande USA-presidenten Gerald Ford hade sagt på ett möte 1976 till jublande börsmäklare på Wall Street: "Arbetslösheten påverkar trots allt bara 8 procent av befolkningen, men inflationen påverkar alla."

Nobelpristagaren i ekonomi Douglass C. North säger att man måste hitta en balans mellan marknaden och välfärdsstaten. Jämfört med 80-talets tongivande ekonomer är han en klokare man. Han kallar sig fortfarande marxist. Om jag hade haft chansen skulle jag ha velat fråga honom om han i Marx anda kan förklara hur det kommer sig att det var just under regeringen Ronald Reagan som USA förvandlades från världens största fordringsägare till världens största gäldenär, eller om han kan förklara varför det är just under borgerliga regeringar i Sverige som arbetslöshet och underskott når rekordnivåer.

Själv tror jag att det har något att göra med klassintresset – inte så att jag tror på någon konspiration, att borgerliga politiker medvetet ökar arbetslöshet och underskott för att omfördela samhällsmakten. Men jag tror att det finns en ryggmärgsinstinkt som säger dem att det också finns fördelar med överskott på arbetskraft och med stora privata fordringar på staten.

Med detta vill jag inte heller säga att det finns en enkel alternativ lösning på arbetslöshetsproblemet. Det räcker inte att vara nostalgisk, att drömma sig tillbaka till Keynes och Gunnar Sträng. Vårt behov av tröst är stort, och vi vill gärna tro att underskotten är en myt och att bara ett rejält expansionsprogram finansierar sig självt.

Göran Persson talade om backspegeln, och ibland kan man kanske behöva titta litet i den. Den momshöjning som det beslöts om för ett år sedan i den här kammaren var djupt olycklig, och den bidrog starkt till den fallande efterfrågan på hemmamarknaden, som en av huvudorsakerna till arbetslösheten i dag. Det här olyckliga beslutet kan inte göras ogjort. Vi måste tänka igenom den nya situation som landets ekonomi håller på att ta sig in i.

Det finns inget nytt i regeringspolitiken, sade Göran Persson. Han har definitivt rätt. Men jag skulle också vilja fråga Göran Persson, som talar om det socialdemokratiska alternativet och om den eländiga borgerliga regeringspolitiken, hur han kan tro att det skall vara möjligt att tillsammans med ett av de partier som är ledande i regeringen bilda en regering efter valet och genomföra detta socialdemokratiska alternativ. Jag får inte de här båda sakerna att riktigt gå ihop; Göran Perssons tonläge gentemot den nuvarande

regeringen och hans vilja att regera ihop med ett av de ledande partierna bakom denna högst olycksaliga politik.

För att det skall vara möjligt att återgå till den fulla sysselsättningen krävs det ett radikalt nytänkande på främst tre områden: arbetstiderna, produktions naturliga hållbarhet och kommunernas organisation.

På 1890-talet kunde ingen tro att hästarna skulle försvinna från jordbruket eller att 5 % av folket 100 år senare skulle räcka för att producera maten. I dag har vi svårt att förstå följderna av den nya informationstekniken. Vuxna svenskar förvärvsarbetar redan genomsnittligt mindre än sex timmar om dagen. Det visar att sextimmarsdagen är en fråga om omfördelning, inte om förkortning. I Kirunas äldreomsorg har man kunnat genomföra sextimmarsdagen. I Blekinge läns landsting har man tillstyrkt en vänstermotion om försöksverksamhet. Vi tror och hoppas att frågan äntligen kan få ett politiskt genombrott.

Framtidens jobb måste vara hållbara. De kommer att bygga på hög utbildningsnivå och miljömedvetna konsumenter. Svensk industri får svårt att klara konkurrensen gentemot låglöneländerna på massvarumarknaderna. Det som har hänt på senare tid, med stillastående kärnreaktorer och ekonomisk kris för kollektivtrafiken i storstäderna, visar på ett akut behov av en ny och radikal politik. Det krävs långsiktigt att priser på energi och på miljöskadliga varor inte bara följer inflationen, utan ökar snabbare än priserna i genomsnitt.

Jag har sett att finansminister Wibble har skrivit om datamotorvägarna, att de kommer att bli betydelsefulla i framtiden. Jag tror att hon har rätt. Det vore bra om finansministern också insåg att motorvägarna för bilar kommer att bli 2000-talets dinosaurier.

Produktionens omdaning kräver hög nivå på utbildningssystemet. Tid och omsorg för barn och gamla är också viktigare än fler bilar och TV-apparater. Kommunerna måste i dag få mera pengar. För att klara den finansieringen krävs det förnyelse, ökat folkligt inflytande och samhällsekonomisk effektivisering i kommunerna.

Men all förnyelse är smärtsam. Skall den möta förståelse hos en bred folkmajoritet krävs dels rättvis fördelning, dels demokratisk förankring.

Därmed är jag till sist inne på frågan om bensinskatten. Man kan tycka att 13 öre i höjd bensinskatt inte skulle vara så mycket att orda om, men frågan är ett tydligt exempel på en balansgång mellan kort och lång sikt och mellan miljökrav och rättvisekrav, som vi kommer att möta igen och igen.

I storstäderna är det både miljö- och fördelningspolitiskt bra att fördela om från bilisterna till kollektivtrafikresenärerna. I glesbygden finns däremot oftast inga rimliga alternativ till bilen. Höjda skatter på hushållens konsumtion vid en tidpunkt då arbetslöshetens huvudorsak är en starkt fallande inhemsk efterfrågan kan också vara riskabel som isolerad åtgärd.

Vi har därför sagt att man kan höja bensinskatten enbart om den differentieras och om inkomsterna används för att kompensera efterfrågeeffekten och minska arbetslösheten. Vi strävade efter att nå en uppgörelse med Socialdemokraterna och regeringspartierna med en sådan inriktning.

Nu valde regeringen att göra upp med Ny demokrati, och därmed upp-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Inriktningen av den ekonomiska politiken

hörde samtalen med oss. De försök som gjordes att erbjuda oss redan in-tecknade AMS-pengar till kommunerna var inte seriösa.

Det har varit en jobbig tid, och jag tror att jag aldrig har fått så många brev och telefonsamtal som kring samtalen om bensinskatten. Jag har grubblat en del över våra olika motiv för att föra dessa samtal. Har det handlat om sakfrågorna eller om att erövra positioner inför kommande bataljer under valrörelsen?

Därmed är jag tillbaka till mötet med de arbetslösa i Göteborg, som undrade om vi politiker verkligen står för vad vi säger. Menar vi allvar när vi säger att kampen mot arbetslöshet och miljöförstöring är viktigare än våra siffror i SIFO?

Ian Wachtmeister antyder att det är han som diskuterar sakfrågor och att vi andra i finansutskottet inte vill göra det. Jag tycker snarare att det är show överallt där Ian Wachtmeister befinner sig.

Men Ian Wachtmeister har ändå blivit klokare med tiden. Nu talar han om att spara 20 miljarder. För två år sedan var det 200 miljarder, har jag för mig. Det går framåt, Ian Wachtmeister!

Vi vänsterpartister gör inte anspråk på att ha en högre politisk moral än ni andra. Möjligen kan ni anklaga oss för att ha varit naiva när vi ett tag trodde att finansminister Wibble hellre ville ha oss i soffan än Ian Wachtmeister.

Om nio månader har regeringen Bildt gått till historien, och det är bra. Men det räcker inte med en ny regering. Det krävs också en ny politik. Den alternativa politiken måste formas nu. Om våren blir en ny politisk cirkus och om valet vinns enbart på missnöje, kan vi få en kris för det politiska systemet som är värre och farligare än den som finns redan i dag – kanske inte riktigt lika allvarlig som i Ryssland, men spåren därifrån förskräcker.

Anf. 9 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! I sin inledning nämnde herr Lönnroth att det ute i landet var svårt att samla folk när man talar om politik. Vår erfarenhet är att det inte alls är särskilt svårt – tvärtom. Bara människor är förvissade om att det de skall få höra är begripligt och att det handlar om saker som berör dem själva går det mycket bra. Men det kan ju bero på politikens innehåll, som det heter.

Sedan talades det om fallskärmar. Jag vill erinra om att vi har motionerat om att få bort fallskärmarna ur hela den offentliga sektorn och föreslagit sju mycket enkla åtgärder som vi kan fatta beslut om här i kammaren för att få bort detta otyg. Det har fortfarande inte skett.

Sedan nämnde herr Lönnroth att vi tidigare hade ett besparingspaket på 196 miljarder och sade att det var tur att vi bara vill spara 20 miljarder nu. Vi har kvar vårt paket på 196 miljarder, och det tar upp precis det som hela Sverige håller på och jobbar med i dag. Om ni läser det program som vi hade där skall ni finna – det är nästan pinsamt för er andra – att ni där kan pricka av de åtgärder som nu vidtas av den här regeringen eller föreslås av andra partier.

Det var fråga om att spara 196 miljarder på sex år. Det enda jag ångrar i

det sammanhanget är att vi angav sex år – det borde kanske ha gjorts på fyra år eller någonting sådant.

Det programmet gällde just det som International Monetary Fund och andra säger att man skall göra: skära i statens utgifter. Vi visade där att man kan göra det, och jag är tacksam för att vi blir påmind om detta förträffliga förslag.

Jag är också tacksam över att Ny demokrati genom sin blotta existens inte bara har förhindrat ett samarbete mellan regeringen och Socialdemokraterna utan även har förhindrat en uppgörelse mellan regeringen och Vänstern, som jag nu fick höra. Det är riktigt kul det här. Men kom igen, Lönnroth!

Vad jag efterlyser när det gäller våra debatter i finansutskottet är ordentliga diskussioner i konstruktiv anda. Jag är van att sitta i olika fora i näringslivet, och där talar man för att hitta lösningar. Det gör man inte i finansutskottet. Där sitter alla och biter sig fast i bordskanten, och därför blir det inte särskilt mycket sagt där. Det är synd om Sverige för att det är så. Den intellektuella kapaciteten i finansutskottet borde väl ändå vara över genomsnittet, och det får man hoppas att den är också.

Anf. 10 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag borde kanske ha gjort ett undantag för Ian Wachtmeister och Bert Karlsson när jag talade om svårigheten att samla folk till möten. Jag skall gärna erkänna att jag är litet avundsjuk där. Ni har en förmåga att samla folk när ni staplar era ölbackar och ordnar cirkus kring det. Och det är också anledningen till att folk kommer: Människor går gärna på bra cirkus. Men jag tror inte att de lär sig mycket om den s.k. verkligheten, om den verkliga politik som ni faktiskt bedriver här i riksdagen. Den tror jag att ni talar ganska litet om.

Jag skulle önska att Ian Wachtmeister gick ut till de arbetslösa som kommer att demonstrera utanför Riksdagshuset i eftermiddag och redovisade det sparprogram på 200 miljarder som Ny demokrati presenterade för två år sedan. Om jag inte minns fel innehöll det också ganska så omfattande besparingar och neddragningar just vad gäller ersättningarna till de arbetslösa.

Ian Wachtmeister säger att vi biter oss fast i bordskanten i utskotten. Jag tycker att Ian Wachtmeister är den som allra minst biter sig fast i bordskanten. När TV-kamerorna närmar sig utanför i korridoren lyfter han ofta på sig och går dem till mötes.

Jag skall inte bita mig fast i bordskanten. Jag har fått flytta fram till bordet i finansutskottet, och det är jag tacksam för. Jag ser fram emot mera konstruktiva och sakliga diskussioner i finansutskottet, men jag tycker knappast att Ian Wachtmeister har bidragit till ökad saklighet här i kammaren eller i finansutskottet.

Anf. 11 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Jag har under min korta tid som politiker blivit beskyld för så mycket, så ett påstående om att jag inte är särskilt saklig uppfattar jag snarast som en komplimang, särskilt i jämförelse med andra tillmälen som jag har fått.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Inriktningen av den ekonomiska politiken

Herr Lönnroth sade att vi höll på med cirkus och inte lärde folk någonting om verkligheten. Jag tror att det är precis det som det handlar om: Man behöver inte lära människor någonting om verkligheten – de lever i verkligheten. Däremot måste man visa att man förstår hur denna verklighet ser ut.

Åter till vårt charmanta förslag om att spara 196 miljarder. Det skall vi borsta upp nu till valrörelsen – det är en bra idé, som vi tackar för. Vi ställde där några enkla förslag som man nu faktiskt håller på att genomföra, t.ex. att privatisera staten, dvs. att privatisera statliga tillgångar i form av företag. Det har man börjat med. Ett annat var att lägga ned landstingen. Om inte många här inne siktade på att bli landstingsråd eller hade vänner som var det, kanske det skulle kunna bli av. Ytterligare ett förslag var att rationalisera kommunerna. Vidare hade vi ett förslag till en arbetslöshetsförsäkring som finansierades med en tredjedel av staten, en tredjedel av arbetsgivarna och en tredjedel av arbetstagarna. Det är den modell som regeringen nu, om än motvilligt, har analyserat.

Jag skall säga herr Lönnroth att det finns oerhört mycket i det där 196-miljardsprogrammet som många skulle tycka om, även om det skulle mötas av ovilja i denna kammare. Däremot tror jag att en sådan person som professor Lindbeck och andra skulle vara mycket förtjusta i det.

Anf. 12 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att man kan lära folk någonting om verkligheten. Jag kan inte gå ut på torgen och lära folk vad verkligheten innebär. Jag har inga sådana illusioner. Däremot tror jag att det är möjligt för oss politiker att förklara för folk både de diskussioner som förs här och de förslag som läggs fram, att förklara för folk hur vi röstar i olika frågor och hur vi agerar.

När Ian Wachtmeister, Bert Karlsson och deras partikamrater är ute och talar på torgen om sin politik talar de inte om verkligheten här i riksdagen – det är mitt intryck. Ni spelar på folks fördomar när det gäller frågor som u-hjälp och flyktingpolitik. Och när ni beskriver er egen politik talar ni inte om sanningen, exempelvis vad era sparförslag innebär. Jag upprepar därför mitt förslag, Ian Wachtmeister: Gå ut till de arbetslösa i eftermiddag och tala om hur era valplattformar och det sparprogram ni förde fram för två år sedan såg ut när det gällde de arbetslösas privata ekonomi!

Anf. 13 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Adventsstjärnor och julgranar lyser nu upp det svenska vintermörkret. Det symboliserar väl vad som händer i den svenska ekonomin. Vi ser allt fler tecken på en återhämtning. Lågkonjunkturons botten är nådd och till viss del passerad.

Samtidigt består det som vi alla anser förmörkar tillvaron: den höga arbetslösheten. Den kommer att vara påtagligt närvarande hos många familjer i de svenska hemmen under den stundande jul- och nyårshelgen. Många är oroliga och funderar över sin framtid. Detta sätter djupa spår hos både barn och vuxna. Det finns anledning att ta detta problem på allvar. Det räcker inte med den enkla politiska retorik som Göran Persson tidigare visade prov på i dag.

Vårt viktigaste mål och vår viktigaste politiska uppgift är att skapa nya

jobb. Men jobben kommer inte av sig själva. Nya jobb i befintliga och nya företag skapas genom uthållig ekonomisk tillväxt i hela landet. Några få regioner klarar inte av att ge hela landet de tillväxttal som nu behövs för att det skall bli fart på svensk ekonomi. Det behövs livskraft och företag i alla delar av landet.

1990-talet gör på många sätt skäl för beteckningen "en ny tid". Den ökade internationaliseringen ställer nya krav på bl.a. en offensiv närings- och småföretagspolitik. Det behövs ökade resurser till en förbättrad utbildning, och det behövs förnyade välfärdssystem. De välfärdssystem som vi har levt med till dags dato var formade i en annan ekonomisk tid med en annan ekonomisk utveckling.

Många i den svenska debatten, och inte sällan inom politiken, har de senaste åren koncentrerat sig på att diskutera behov och rättigheter. Mindre kraft har ägnats åt åtgärder som skapar nya ekonomiska resurser, nya företag, varaktiga arbetsplatser och en rättvis fördelning. Resultatet ser vi i dag: bl.a. ett stort budgetunderskott. Vi får nu bära arvet från tidigare misslyckanden.

Den uppgift som vi nu står inför är att människor, företag och regioner skall utvecklas. Budgetunderskottet måste avvecklas.

Vi kan konstatera att det fria fallet i ekonomin som inleddes 1989/90 nu har bromsats. Effekterna av kasinoekonomin i slutet av 80-talet har varit kännbara för många i landet. De som i dag demonstrerar utanför riksdagshuset har fått känna av följderna av felstegen under 80-talet. Att sanera en sjuk samhällsekonomi i en djup lågkonjunktur går inte oförmärkt förbi. Men vi kan inte skjuta på problemen och tro att det blir lättare i framtiden.

Tänk om 80-talets socialdemokratiska regeringar åtminstone hade påbörjat saneringsarbetet kring svensk ekonomi! Hur mycket lättare hade det då inte varit för vårt samhälle och de människor som i dag står utan arbete?

Regeringens nödvändiga saneringsprogram för de offentliga finanserna omsätts nu från ord till handling. Det ger resultat.

Ökningen av budgetunderskottet har bromsats. Räntorna sjunker. Lånen blir billigare. Detta gynnar hyresgästerna, villaägarna och företagarna därför att lånebördan blir lättare att bära. Alla drar vi nytta av att räntorna sjunker. Dessutom minskar belastningen på statsskulden.

Fler och fler indikatorer pekar i dag åt rätt håll. Till ljuspunkterna hör en kraftigt ökad export och ökad industriproduktion. Nästa år förväntas dessutom industriinvesteringarna öka mycket kraftigt. I dag finns det också anledning att till ljuspunkterna i ekonomin räkna in GATT-avtalet, som skapar ett internationellt stabilt regelverk på handelns område.

Fru talman! I våras tog riksdagen ställning till ett saneringsprogram som skulle sträcka sig några år framåt i tiden. Riksdagen antog inriktningen och grundprinciperna i regeringens saneringsprogram. Steg för steg skall vi nu omsätta saneringsprogrammets ord i konkret politisk handling. Det är ett arbete som inte får avstanna. Nu måste man följa de riktlinjer som riksdagen med bred majoritet i våras ställde upp bakom.

En framgångsrik ekonomisk politik kräver två saker: för det första långsiktighet, för det andra uthållighet.

Saneringsprogrammet kräver uthållighet. Annars kommer statsskulden

och räntorna att bli det svenska samhällets tvångströja. Med andra ord kan man säga att de kommer att bli en gökunge som tränger bort en allt större del av vår välfärd. Den eller de som äventyrar saneringsprogrammet äventyrar också framtiden för våra barn och barnbarn. De skjuter bara problemen på framtiden.

Jag trodde att vi skulle få höra mer om Socialdemokraternas ekonomiska politik under förmiddagen. Hur mycket jag än lyssnade fann jag inte särskilt mycket substans i de många retoriska orden.

Socialdemokraternas ekonomiska politik innehåller, såvitt jag kan se, inte något trovärdigt program för att långsiktigt få bukt med obalansen i ekonomin. Det finns inget saneringsprogram. Det är snarare ett raseringsprogram. Socialdemokraterna verkar tro att budgetunderskottet låter sig talas ned.

Nu är det socialdemokratiska huvudnumret när det gäller ekonomin att det skall vara en tillfällig momssänkning med 5 procentenheter. Den skall gälla under perioden 1 mars–31 december nästa år. Mot bakgrund av att vi befinner oss i en begynnande konjunkturuppgång måste jag säga, fru talman, att det är ett synnerligen anmärkningsvärt förslag.

När det gäller momsfrågan har Socialdemokraterna dessutom intagit en mängd olika ståndpunkter under de senaste åren.

I samband med skatteomläggningen var den socialdemokratiska ståndpunkten att det skulle vara en enhetlig moms på 25 procentenheter. Det var otänkbart med en lägre eller differentierad moms. I 1991 års valrörelse fanns det partier som pläderade för en sänkt generell moms. Mot den politiken argumenterade Socialdemokraterna högljutt och med eftertryck.

Inför trycket från opinionen och Centern kunde Socialdemokraterna inför 1991 års val ändå tänka sig någon form av differentierad moms, i första hand att det skulle vara lägre moms på maten. Det blev regeringsskifte, och det blev lägre moms på mat, turism och persontransporter.

Ett år senare – hösten 1992 i samband med krisförhandlingarna mellan regeringen och Socialdemokraterna – fann man en ny ståndpunkt. Då pläderade Socialdemokraterna för en återgång till en enhetlig moms på 25 %. Så blev det dess bättre inte. Höjningen stannade vid en momssats på 21 % för de områden där momsen hade varit nedsatt till 18 %. Detta var alltså hösten 1992.

Några månader senare – i januari 1993 – var det dags för nästa socialdemokratiska ståndpunkt i momsfrågan. Allan Larsson och Socialdemokraterna ville då ha en generell momssänkning. Den ståndpunkten återkommer nu. Kravet är att det skall vara en tillfällig momssänkning, dock inte med omedelbar verkan. Den skall först gälla från den 1 mars 1994.

Det som, enligt Socialdemokraterna, var fel 1991 är alltså rätt 1994. Nu traskar Göran Persson patrullo i Allan Larssons fotspår från januari 1993. Det som då var fel är inte mer rätt i dag. Jag har följt de socialdemokratiska turerna i momsfrågan. Därför kan jag konstatera att man har intagit den ena ståndpunkten efter den andra. Jag har försökt finna ståndpunkter som Socialdemokraterna ännu inte har intagit. Jag har svårt att hitta sådana. Socialdemokraterna har snart intagit varje tänkbar ståndpunkt i frågan om momssatser. Nu väntar vi med spänning på nästa kapitel om Socialdemokraterna

och momsens. Det lär väl skrivas i januari 1994. Jag inväntar alltså med spänning den debatt som kommer att föras efter årsskiftet.

Det är nu absolut fel tidpunkt att göra en generell momssänkning. Konjunkturen är på väg uppåt. Konsumtionen väntas öka kraftigt – t.o.m. mycket kraftigt under nästa år. Det är faktiskt fel, Göran Persson, att drämja till med en momssänkning i det läget.

Fru talman! Än en gång vill jag säga att Socialdemokraternas politik ofta är feltajmad, så även i detta fall.

Jag lyssnade med spänning på Göran Perssons anförande om företagsbeskattningen, och jag vill ställa en fråga. Riksdagen kommer av allt att döma att inom kort fatta beslut om företags aktiebeskattning. Avser Socialdemokraterna, därest olyckan skulle vara framme och Göran Persson sitter i en regering efter valet 1994, att riva upp det beslut som riksdagen inom kort kommer att fatta? Det är viktigt att få ett besked i den frågan för de människor utanför det här huset som kräver stabilitet, fasthet och långsiktighet. De har inget behov av nyckfullhet och kortsiktighet.

För att lösa Sveriges ekonomiska problem krävs, som jag sade tidigare, långsiktighet, uthållighet och ansvar. Regeringspartierna har med sin inriktning av den ekonomiska politiken pekat ut en långsiktig väg för 1990-talet. Nu krävs det också politisk uthållighet för att man skall lyckas. Det behövs också ansvarskänsla för att man skall kunna lösa dagens och morgondagens problem till glädje och nytta för arbetslösa, barn och barnbarn.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till hemställan i det betänkande från finansutskottet som vi nu behandlar och avslag på samtliga reservationer och den särskilda meningsyttringen.

(Applåder)

Anf. 14 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag tala om företagsskatten. I Per-Ola Erikssons fråga ligger en beskrivning av det moras som han och den borgerliga regeringen har försatt företagsskatterna i. Det här är frågor som icke skall drivas igenom i kammaren med någon rösts majoritet för att sedan omedelbart bli föremål för spekulationer om huruvida besluten kommer att rivas upp eller inte. Om det finns någonting mer än retorik och tomma ord i talet om långsiktighet och stabilitet i Per-Ola Erikssons anförande har Finansdepartementet och skatteministern försatt Sveriges företagare och Sveriges riksdag i ett mycket allvarligt läge.

När vi genomförde den skattereform som just har trätt i kraft var vi angelägna om, Per-Ola Eriksson, att förankra den hos den dåtida oppositionen. När man från Per-Ola Erikssons sida river upp skattereformen för att ge dem som har höga inkomster och stora kapital de stora skattesänkningarna, tar man över huvud taget ingen kontakt med oss i oppositionen. Efter det att ni har försatt oss och kammaren i den här situationen kommer ni och frågar om vi tänker riva upp beslutet. Därmed har ni själva bevisat hur obegåvat ni har agerat i den här frågan. Breda lösningar och långsiktighet krävs för att företagsskattesystemet skall vara trovärdigt.

Vi kommer att motarbeta det här. Vi kommer att försöka stoppa det i morgon. Vad som kommer att ske därefter får den ekonomiska utvecklingen

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Inriktningen av den
ekonomiska politiken*

visa. Tar skatteplaneringen fart och börjar avdragslejonen komma igen såsom det sägs i fackpressen, måste vi naturligtvis agera. När och hur vi tar ställning till detta är vår sak. Regeringen får ansvaret för att den nu har kastat ut landet i denna osäkerhet.

Per-Ola Eriksson talade om en ny näringspolitik. Herr Eriksson och jag hade en diskussion i höstas om Vattenfalls privatisering. Den frågan har nu skjutits fram till andra sidan valdagen av näringsministern. Jag vill fortfarande höra Centerns principiella syn på privatiseringen av Vattenfall. Skall vi äga Vattenfall gemensamt eller vill Centern föra ut Vattenfall till marknaden?

Jag skulle också sätta värde på om Per-Ola Eriksson svarade på Ian Wachtmeisters kritik, som jag instämde i, av hur beredningen av den ekonomiska politiken har skett i finansutskottet. Varför får vi inte en samlad beredning av hela den ekonomiska politiken? Varför skjuts frågor ifrån oss? Varför tar inte Per-Ola Eriksson ledningen i riksdagen i det utskott som så många av oss tycker rimligen borde vara det centrala och samordnande i ett sådant här läge? Vilka överväganden ligger bakom Per-Ola Erikssons frivilliga devalvering av finansutskottet?

Anf. 15 TALMANNEN:

Jag får erinra om de tidsregler som gäller för repliker.

Anf. 16 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Jag fann mig föranledd att ställa frågan till Göran Persson om företags- och aktiebeskattningen mot bakgrund av den osäkerhet som socialdemokratiska företrädare sprider i den frågan. Bara för någon dag sedan kunde vi höra socialdemokraten Lennart Pettersson, före detta ordförande i ett av riksdagens utskott, säga att när Socialdemokraterna kommer tillbaka till makten skall det här rivas upp.

Göran Persson svarade inte på den fråga jag ställde. Han glider i väg och fortsätter att skapa osäkerhet. Svara, Göran Persson! Kommer det beslut som riksdagen inom kort skall fatta beslut om att rivas upp därest Göran Persson, om olyckan är framme, skulle sitta i regeringen efter valet 1994? Eller vill Göran Persson att alla de människor som är ute i näringslivet, de mindre och medelstora företagen och de som satsar pengar i riskkapital till företagen skall leva i okunnighet om svaret på den här frågan? Jag tror att det är viktigt att vi kommer ifrån den politiska retorik som Göran Persson ofta odlar. Vi skall i stället ge klara, bestämda besked till människorna där ute.

Vattenfall är i dag inte föremål för någon privatisering. Jag medger gärna att jag i allra högsta grad är delvis medskyldig till det av olika skäl. Men en sak är säker: Det förekommer privat ägande av vattenkraft i det här landet. Jag ser ingen principiell skillnad mellan statligt eller privat ägande. Om det finns privat ägande på vissa ställen tycker jag också att man kan införa privat ägande i det län som i dag framför allt präglas av statligt ägande.

Göran Persson talade om finansutskottet. Göran Persson är ny i finansutskottet. Jag skulle gärna ha sett att han som vice ordförande skulle vara lika flitig gäst på utskottssammanträdena som sin företrädare Hans Gustafsson.

Göran Persson har varit en sällan sedd gäst i finansutskottet under hösten. Jag skall gärna medverka till att finansutskottets ställning skall förändras. Göran Persson vet att det ligger sådana förslag på riksdagens bord. Vi skulle få ett helhetsgrepp över de ekonomisk-politiska frågorna. Vi är inte där ännu. Jag tror att Göran Persson inser att så länge inte finansutskottet har den rollen kan vi inte sätta oss över riksdagsordningen. Men vi är öppna för en bred, intensiv och seriös debatt om ekonomisk-politiska frågor. Som Göran Persson har insett så kommer vi att återkomma till den punkten efter årsskiftet.

Anf. 17 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det går att gå till protokollet för att se min närvaro i finansutskottet. Min närvaro har varit tillräckligt stor för att utskottsmajoriteten skulle ha haft möjlighet att diskutera den ekonomiska politiken. Några sådana samtal har inte förts med oppositionen, varken med mig eller med de övriga socialdemokraterna.

När det var allvar för några veckor sedan och kammaren väntade på att utskotten skulle samlas var finansutskottet det första utskottet som drog sig ur de ekonomiska resonemangen och "knöt ihop" sitt betänkande. Det är märkligt, och däri bottnar kritiken.

Per-Ola Eriksson lämnar ett principiellt besked om att han kan tänka sig en privatisering av Vattenfall. Jag respekterar det beskedet. Men vi får fortsätta den debatten, inte minst i Norrbotten och andra norrländska valkretsar. För övrigt finns det en vrede även inom detta område som sträcker sig långt utanför de kommuner och regioner där Vattenfall har sin produktion. Men det är ett välkommet besked från Centerns sida.

Jag tror att Per-Ola Eriksson får kombinera debatten om Vattenfall med sitt försvar av företagsskattepaketet. Åk hem till Norrbotten, Per-Ola Eriksson, och förklara varför det är rimligt att ett fåtal hushåll i det här landet får skattesänkningar i miljonklassen medan andra får betala detta. Åk hem och ta den debatten! Kryp inte heller ur debatten om den situation som ni har försatt riksdagen och företagarna i genom att avkräva besked om hur socialdemokraterna skulle agera i en hypotetisk situation. Vi har en enda beslutspunkt framför oss just nu, nämligen att efter morgondagens debatt ta ställning i den efterföljande voteringen. Vid det tillfället kommer vi socialdemokrater att rösta emot framlagt förslag.

Om olyckan skulle vara framme och Per-Ola Eriksson får som han vill, anser jag att Per-Ola Eriksson, tillsammans med dem som ingår i privatiseringskampanjen för Vattenfall, skall åka upp till Norrbotten och övriga Norrland för att ta diskussionen om de stora skattesänkningarna för bl.a. Per Westerberg. Därefter får vi se var vi hamnar i denna diskussion. Per-Ola Eriksson kommer då kanske att förstå vilket moras han har försatt företagssamheten och, kanske rent av, Centern i.

Anf. 18 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Göran Persson drar som vanligt litet väl långtgående slutsatser av det som jag säger. Det är förstas hans privilegium. Jag tillåter mig att själv tolka det som jag själv säger.

För att privatisera Vattenfall finns det vissa givna krav och villkor som jag ställer; dessa krav känner de till som för närvarande handlägger den frågan. Dessa krav känner också människorna i Norrbotten till.

Det finns skäl att ta upp ytterligare en sak, Göran Persson. I dag lever vi i en värld som är avreglerad. Gränserna raderas ut. Socialdemokraterna medverkade under sin tid i regeringsställning till att slopa bl.a. valutaregleringen. Det är då viktigt att också se till att Sverige blir utomordentligt intressant för andra länder från investeringssynpunkt. Man har beklagat att svenska investeringar under 1980-talet i alltför stor utsträckning gått utomlands. Jag tror att Göran Persson också har gjort ett och annat debattinlägg om det.

Nu skall Sverige göras till ett intressant land att investera i. Nu skall vi göra det intressant att starta och driva företag, att spara i riskkapital – låta den enskilda människan ta fram sparpengar till riskkapital – för att skapa de nya jobben, för att utveckla den nya tekniken, regioner och olika branscher. På det sättet, Göran Persson, skapas den bästa stabiliteten på en bra arbetsmarknad. Vi skapar också en bra front mot arbetslösheten. På det sättet skapar vi också långsiktighet och stabilitet i näringslivet och livskraft i bygderna.

Göran Persson lever ibland med de enkla budskapen och många orden. Men det är inte med retorik och enkla ord som man bygger upp Sverige. Det är genom tålmodigt arbete för bättre betingelser för småföretagen och för livskraft i hela landet som vi bör möta en ny tid. Det arbetet har vi inlett, och det arbetet tänker vi fortsätta med.

Anf. 19 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Per-Ola Eriksson, finansutskottets ordförande, gladdes åt en ljusning i konjunkturen. Jag blir alltid lika rädd när det talas om ljuset i slutet av tunneln. Det är ungefär samma sak som när man här i kammaren tidigare diskuterade utrikespolitik och avfärdade hotet från Ryssland med orden: Det är skönt att det inte längre finns något hot från Ryssland, osv. Alla grundläggande problem i Sverige återstår att lösa. Alla de frågor som vi politiker skall åtgärda återstår.

Intresset för julen som finansutskottets ordförande visade var mycket trevligt. Det fick mig att tänka på att den svenska ekonomin ser ut som en julgran – efter julgransplundringen.

Jag håller med om en sak som Per-Ola Eriksson tog upp vad gäller en momssänkning i detta ekonomiska läge. Om man frågar folk ute i verkligheten, dvs. marknaden, vad som just nu vore det dummaste att göra, får man svaret: en generell momssänkning. En moms rakt av skulle göra dem vettsskrämda. Det bästa man kan göra vad gäller en momssänkning är en finansierad sänkning av tjänstemomsen. I den rikningen har Ny demokrati arbetat. En sänkt tjänstemoms ger nämligen arbete.

Det står i klass med något som jag skulle vilja få förtydligt, nämligen direkt- och nuvärdesavskrivningar – något som både Socialdemokraterna och Ny demokrati har tagit upp. Vi tvingade fram en skrivning kring det. Låt mig upplysa finansutskottets ordförande om att när vi i Ny demokrati träffar avtal, är det inte skrivningarna som vi bryr oss om utan uppgörelsen som sådan. När det står att regeringen skyndsamt skall återkomma med förslag till lag-

reglering om sådan reglering behövs, hoppas jag att alla här i denna kammarare ställer upp, så att vi skyndsamt får tillbaka ärendet för behandling. Direkt- och nyvärdesavskrivningar skulle nämligen sätta fart på Sverige. En sådan reform skall också finansieras på något sätt. Då måste ni ställa upp på våra föreslagna besparingar.

Ibland sägs det att uppgörelser med Ny demokrati kostar någonting, exempelvis 1 miljard eller 1,5 miljarder kronor. Oviljan att ställa upp på Ny demokratis föreslagna besparingar har kostat 20 miljarder kronor. Ny demokrati lade fram besparingsförslag om 20 miljarder kronor. Alla dessa viftades bara bort. Jag ber om svar dels vad gäller uppgörelsen om direkt- och nuvärdesavskrivning, dels vad gäller kostnaderna för uppgörelsen. Kostade den för mycket för Per-Ola Eriksson?

Anf. 20 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Eftersom Ny demokrati tar upp frågan om tjänstemomsen, vill jag hänvisa till den utredning som regeringen tillsatt, för att undersöka de olika skatteklirar som kan finnas till hinder för att utveckla tjänstesektorn.

Visserligen är Sverige ett industriland, och skall så förbli, men det snabbast växande området är dock tjänstesektorn. Precis som i andra länder måste vi i Sverige medverka till att underlätta en utveckling av tjänstesektorn. Det utredningsarbete som inlett hoppas jag skall lösa problemen på detta område.

Vad gäller de skrivningar som görs i olika betänkanden med anledning av olika majoritetsyttringar i olika utskott, vill jag påstå att om det i ett betänkande står ordet skyndsamt, avser utskottsmajoriteten faktiskt också skyndsamt i ordets rätta bemärkelse. När vi ger regeringen detta ärende till känna, kommer vi att medverka till en så snabb behandling som över huvud taget är möjlig.

De olika besparingsförslag som Ny demokrati har pekat på kanske vi inte alltid är överens om vad gäller inriktningen. Det handlar mest om detaljer. Men när det har gällt att ställa upp för besparingar har även Ny demokrati sviktat. Det man har sagt har inte alltid gått från ord till handling. Man skall i och för sig inte gråta över spilld mjölk, men under de två senaste riksdagsåren finns det ett antal exempel på att Ny demokrati inte riktigt levt upp till dess egna ord om vikten av besparingar.

Fru talman! Med tanke på vad som sagts om julgranar och adventsstjärnor vill jag passa på tillfället att framföra en önskan om en god jul och ett gott nytt år till talmannen, kammarens ledamöter och personal.

Anf. 21 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte riktigt om julhälsningen även var riktad till mig. Om den var det ber jag att få tacka så mycket. Jag ber också att få återföra densamma till ordföranden i finansutskottet.

Per-Ola Eriksson hänvisar till en utredning. Jag såg nyss utredaren förfärad röra sig i kammaren. Han lämnade visst kammaren. Det skall alltså komma ett slags förslag den 25 eller den 26 januari om tjänstemomsen. Men det som jag ser fram emot är det som då kommer att göras. Det är väldigt skojigt med utredningar, men att tillsätta en utredning är också ett sätt att

gömma saker för att slippa tala om dem. Men jag hoppas att man inte kan komma undan en sådan diskussion efter den 26 januari.

Per-Ola Eriksson sade att Ny demokrati ibland sviktar. Vi i Ny demokrati sviktar inte alls. Sådana här påståenden tänker jag ta upp även i partiledardebatten. Jag är nämligen rätt arg över sådana beskyllningar. Vi är väldigt raka i våra uppgörelser, ber jag att få påpeka. När vi i Ny demokrati i våras tvingade fram förhandlingar vad gäller kompletteringspropositionen, uttalade vi oss mycket tydligt. Vi sade att vi gick med på att över viss tid förstärka budgeten med ca 80 miljarder kronor men att vi inte godtog fördelningen.

Vi sade att vi säkert kommer att föreslå mer av besparingar och nedskärningar av statens utgifter och mindre av skattehöjningar. På det spåret är det i dag.

Det var en debatt mellan ordföranden och vice ordföranden om finansutskottets betydelse för Sverige, för ränteläget och kronkursen. Vi har gjort en liten undersökning som visar att kronan aldrig har gått upp så mycket som när finansutskottet gjorde sin utlandsresa.

Anf. 22 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Det var bra att Ian Wachtmeister stannade hemma så att kronan inte gick upp ännu mer.

Såvida Ian Wachtmeister anser sig tillhöra denna kammare omfattas han självfallet av min julkhälsning. Även till en trätobroder kan man i juletid framföra en önskan om en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 23 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Häromdagen fick jag i min hand Statistiska centralbyråns månadsöversikt Indikatorer. Redan på första sidan var rubriken "Industrins lönsamhet ökar". Den följdes på insidorna av underrubriker som "Ökad industriproduktion", "Ökad orderingång" och "Kraftig investeringsökning 1993". Utrikeshandeln rapporterades genomgå en snabb förbättring, och våra affärer med omvärlden har nu nått balans. Arbetskraftskostnader och priser emotsågs öka endast långsamt den närmaste tiden, och räntenedgången det senaste året beräknades till drygt 4 procentenheter.

Dessa uppgifter vittnar om att den ekonomiska nedgången har bottnat och att väsentliga sektorer, som industrin och exporten, mycket snabbt är på väg upp. Det bekräftas av att Konjunkturinstitutet i sin decemberrapport räknar med en tillväxt nästa år på nära 2 % och nära 3 % 1995.

Dagsfärs statistik visar faktiskt att det redan har vänt. Under de två senaste kvartalen har Sveriges ekonomi blivit bättre. Tredje kvartalet var uppgången i ekonomin hela 2 % jämfört med det föregående. Det har föranlett Dagens Industri att i dagens nummer trumpeta ut att Sveriges BNP ökar snabbast i världen. Jag skall gärna säga att det naturligtvis är att uttrycka sig väl dramatiskt, för att nu säga det försiktigt. Intressant nog tycks även den privata konsumtionen ha vänt uppåt. Det märkte vi inte mycket av i de debattinlägg som har gjorts tidigare i dag. Mellan andra och tredje kvartalet i år skedde en ökning med över 1 %. Det var inte lätt att urskilja något av den omsvängningen i den domedagspredikan som Göran Persson höll och där han förordade en ordentlig konsumtionsstimulans i fortsättningen.

Den privata konsumtionen är ju en nyckelfråga för takten i återhämtningen. Fortfarande finns det nedhållande faktorer, men det är alldeles tydligt att hushållen sedan denna höst ser mera positivt på framtiden. Fallet i tillgångspriserna har avstannat och på den finansiella sidan förbytts i en kraftig uppgång. Skuldanpassningen är i stort sett genomförd, kapitalkostnaderna är, som jag nämnde, lägre än på länge, och ersättningsbehoven vad beträffar bostäder, bilar m.m. är eftersatta sedan några år tillbaka. När det står klart att priserna inte blir lägre än för närvarande, kan omslaget i köpbeteende mycket väl bli kraftigare än vad som allmänt antas. Det här har jag framfört tidigare. De senaste siffrorna bestyrker det.

Vad det nu närmast gäller är att förebygga att uppdämda konsumtions- och anskaffningsbehov urartar i en allmän köpfest. Det är angeläget att hushållssparandet ligger kvar på en god nivå. Den kraftiga förbättring som skett under senare år har inte mer än fört upp Sverige till industriländernas genomsnittsnivå och kan från den synpunkten inte betecknas som ett problem. Mera onormal och oroande är näringslivets ovilja att fullt ut omsätta det goda privata sparandet i investeringar. Men restriktionerna är här inte så mycket ekonomiska som psykologiska. Ändrade avskrivningsregler kan inte förutses ge så stor effekt. Så snart det blir klart att Sverige blir medlem i EG och att de förbättringar i näringslivets villkor som regeringen genomdrivit kommer att kvarstå, blir det också fart på investeringsviljan.

Sådan klarhet skulle också betyda mycket för att avhjälpa de två stora kvarstående problem som präglar svensk ekonomi: arbetslösheten naturligtvis och det offentliga upplåningsbehovet. Det program som nyligen antagits inom EG med utgångspunkt i kommissionens vitbok om tillväxt och sysselsättning har många drag gemensamt med den aktiva arbetsmarknadspolitik som regeringen driver. Det hade också Göran Persson noterat.

Tanken på investeringar i infrastruktur är inte heller ny här hemma. Med hänsyn till förutsättningarna i övrigt inom byggsektorn är det angeläget att sådana projekt som Öresundsbron och Dennispaketet snarast kommer till praktiskt utförande. Och rimligen kommer den uppgörelse som är på väg att nås i GATT-förhandlingarna att få en starkt positiv effekt på världshandeln, vilket med hänsyn till den goda konkurrenskraft Sverige nu har bör ge skjuts åt produktionen här hemma. Och då blir det flera nya och riktiga jobb.

Vad på oss själva ankommer i detta sammanhang är framför allt att avreglera arbetslivet. De beslut som kommer att fattas senare denna dag beträffande arbetsrätten är ett första begränsat – men ändå viktigt – steg i den riktningen. Den inledda omläggningen av arbetslöshetsförsäkringen mot ett allmänt avgiftsfinansierat grundskydd vid inkomstbortfall fungerar på samma sätt. En smolk i glädjebägaren är att stöd för denna förändring har kunnat vinnas endast till priset av att den lägsta ersättningsnivån har höjts så mycket att den kommer att utgöra det slags minimilönenivå som i andra länder fungerar som ett hinder för oerfaren arbetskraft att vinna inträde på arbetsmarknaden.

Det andra stora kvarstående problemet är alltså det offentliga upplåningsbehovet. Det stora underskottet i statens budget verkar på många olika sätt dämpande på den ekonomiska aktiviteten. Hushållen är medvetna om att dessa åtaganden på ett eller annat vis måste betalas i framtiden. Ekonomiska

beslutsfattare ser sambandet med den oväntat stora försvagning som kronan har undergått, vilket i sig skapar en betydande inflationsrisk när återhämtningen kommer i gång. Att i detta läge, när det offentliga upplåningsbehovet redan avsevärt överstiger 200 miljarder kronor, ytterligare vilja stimulera efterfrågan genom budgetförsvagande åtgärder är helt enkelt oansvarigt.

Den kortsiktiga ekonomiska politik som oppositionen med varierande detaljutformning förordar skulle ofelbart höja inflationsförväntningarna och driva upp räntenivån. Ökat statligt upplåningsbehov och högre räntor tränger undan produktiva investeringar och förhindrar därmed tillkomsten av de nya jobb man säger sig eftersträva.

Det är just av dessa skäl som det är så viktigt att genomföra regeringens av riksdagen i våras antagna saneringsprogram. Mot bakgrund av oppositionens partimotioner och senare voteringsläget i utskottet såg det ett tag mycket hotfullt ut för detta programs och därmed regeringens fortbestånd. Det förelåg en akut risk för en budgetförsvagning nästa år med ca 20 miljarder kronor. Nu har denna risk reducerats till någonstans mellan 1 och 1,5 miljarder. Jag föredrar att fortfarande betrakta det som en risk i hopp om att voteringsutgången skall bli mera gynnsam. Men redan denna förändring är illa nog. Framför allt är det ingen bra signal till de ekonomiska beslutsfattarna om hur vi politiker förmår leva upp till kravet på trovärdighet i det nödvändiga strukturella förändrings- och förnyelsearbetet.

Herr talman! Om nio månader är det val. Det är lätt att denna stora händelse förblindar. Men det finns ett långt liv därefter. Det viktigaste är nu att inte förivra sig i den ekonomiska politiken. Det är ett klassiskt fel att sätta in stimulansåtgärder så sent att de bara förstärker den uppgång som ändå är på väg och därmed orsakar flaskhalsproblem och överhettningstendenser. Efter det att skattesidan nu i huvudsak är färdigstrukturerad, gäller det att ta itu med utgiftsbilden, särskilt de stora transfereringssystemen. Under våren kommer därför reformarbetet att fortsätta inom arbetslöshetsförsäkringen och familjepolitiken. Önskvärt är också att det kan skapas klarhet i pensionsfrågan före valet. Men överlägset mest betydelsefullt är att slutföra projektet att på medlemsbasis föra in Sverige i det europeiska samarbetet. Kan vi sedan undanröja oron för s.k. återställare på bl.a. kapitalbeskattnings och arbetsrättens områden efter valet, har vi också med sikte på tillväxt och välfärd förbättrat de institutionella förutsättningar som det enligt årets nobelpristagare North och Fogel är politikernas viktigaste uppgift att vårda.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 1.

Anf. 24 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Lars Tobisson gav en föraning av den kommande valrörelsen. Vi vet naturligtvis hur regeringssidan kommer att föra sin valrörelse. Man kommer att klamra sig fast vid den uppgång i exporten och vid den förbättring i bytesbalansen som nu är på väg till följd av att kronkursen är så svag som den är, som i sin tur är en följd av det misslyckade försvaret av kronkursen. Detta känner vi till, och vi förstår den uppläggnings. Vad Lars Tobisson och övriga delar av regeringsunderlaget kommer att få stå till svars för i valrörelsen är det som han inte talar om, nämligen den fortsatt rekord-

höga massarbetslösheten – vad finns det för politik att möta den? – och de visserligen nominellt sänkta men fortsatt reellt mycket höga räntorna för såväl villaägare som småföretagare. Vad finns det för politik där? Vidare kommer man att få stå till svars för den statsskuld som ju Lars Tobisson beskriver vådorna av på ett ganska bra sätt, men som han själv faktiskt är en av arkitekterna bakom, den statsskuld som fortsätter att växa och långsiktigt underminerar välfärdssamhället. Hur hanteras den? Det saneringsprogram som regeringen har lagt fram är ju utdömt av de flesta bedömare.

Det var en sak som Lars Tobisson gick förbi i sitt anförande. Det var hur han mot bakgrund av resonemanget på moderatstämman nu kan votera för höjda punktskatter, höjda skatter på inkomster och en höjd beskattning av egenföretagarna 1994. Moderaterna har ju gjort skattesänkningar till sin stora fråga. Än så länge riktar sig skattesänkningarna bara till de hushåll som har det allra bäst ställt, de som äger kapital. Men också löntagarhushåll har av moderaterna föreseglats skattesänkningar. Hur går det som ni nu gör ihop med den moderata retoriken och förkunnelsen, Lars Tobisson? Dessutom förutskickar Lars Tobisson ytterligare indragningar. Han säger att man nu skall vara rädd för en allmän köpfest. Hur skall jag tolka det? Är det fler skattehöjningar på gång i Finansdepartementet, som är förankrade i Moderata samlingspartiet? Jag tror att det är väldigt många fler än jag som oerhört gärna vill ha svar på dessa frågor.

Anf. 25 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Göran Persson ställer frågor, men han ger väldigt få besked om den politik som socialdemokraterna skulle kunna tänka sig att föra. Han höll förut ett mycket salvelsefullt anförande som handlade om orättvisor och folklig vrede. Men det handlade mycket litet om den ekonomiska utvecklingen, så litet att jag inte tror att Göran Persson har satt sig in i de senaste tendenserna, och – som sagt – det handlade mycket litet om den egna ekonomiska politiken.

Det enda jag egentligen minns av substans är att Göran Persson prisade president Clintons förslag till sjukvårdsreform i USA. Det var ett brott med nyliberalismen, och nu börjar man även i USA anamma socialdemokratiska idéer. Jag vill upplysa Göran Persson om att det som man diskuterar i USA inte är införandet av landsting som skulle få monopol på sjukvården, utan införande en allmän sjukvårdsförsäkring, en fråga som vi moderater länge har drivit. Vi ser tacksamt att man även i det demokratiska partiet i USA har kommit fram till samma slutsats.

Göran Persson försökte att göra ett nummer av att moderaterna höjer skatter. Det som nu är aktuellt är genomförandet av en indexerings som innebär att punktskatter reellt sett blir oförändrade. Genom regeringens framgångsrika politik mot inflationen blir det därmed inte heller särskilt stora nominella förändringar. Detta är fruktansvärt förljuget, eftersom Göran Persson mycket väl vet att förändringen av grundavdraget – som han nu plötsligt motsätter sig – var något som socialdemokraterna själva tog upp och drev igenom i krisuppgörelsen. Det vittnar litet grand om den opportunistiska balansgång som man här försöker sig på.

Sedan sade Göran Persson att det må vara att det nu går litet bättre med

exporten och kanske med industriproduktionen, vilket skulle bero på att vi misslyckades – både socialdemokraterna och regeringspartierna – med att försvara kronan. Min poäng i mitt anförande var att det inte stannar vid detta. Den uppgång som vi kan se omfattar flera komponenter i ekonomin. Den så betydelsefulla privata konsumtionen som ökade under det kvartal som gick förutses fortsätta att växa. Tack vare den framgångsrika nedpressningen av räntan finns det faktorer i ekonomin som gör att vi inte behöver satsa på framför allt stimulansåtgärder av det långtgående slag som Göran Persson vill sätta in och som han dessutom vill lägga framåt i tiden. Om det verkligen skulle bli bifall till det förslaget, så blir det inte någon konsumtionsökning under de närmaste månaderna. Det blir i så fall aktuellt först mot slutet av nästa år, inför den förestående höjningen av momsen.

Anf. 26 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har varit noga med att framhålla att det inte råder något tvivel om att vi har en utomordentligt god utveckling i exportindustrin och att det är ett resultat av kronfallet. Att det därtill kommer ett lågt löneavtal, sänkta arbetsgivaravgifter och en god produktivitetsutveckling gör inte saken sämre. Men poängen i vår kritik är att detta icke drar hela ekonomin. Trots detta kan vi se framför oss en fortsatt tillväxt i arbetslösheten, eller åtminstone en arbetslöshet som planar ut och består på dagens mycket höga nivå. Det är ju där som Lars Tobisson saknar politik.

Sedan sade Lars Tobisson något förtrytsamt att jag försöker att göra ett nummer av att moderaterna höjer skatterna.

Herr talman! Jag kan försäkra att jag inte behöver anstränga mig särskilt mycket för att hitta en dissonans mellan vad Lars Tobisson säger på den moderata stämman och vad han medverkar till i praktisk politik här i kammaren. Att de på moderatstämman som företräder de stora kapitalägarna har fått sitt har vi förstått. Men alla de som har krävt att man skall sänka skatten också för löntagare, vilket jag antar att de uppfattar som moderatpolitik, får här i kammaren se en politik där Lars Tobisson driver igenom skattehöjningar. Grundavdraget var ett inslag i krisuppgörelsen som kom till för att rädda kronan, men sedan sjönk kronan och grundavdragsförsämringen sker likafullt som en åtstramning ovanpå kronkursjusteringens åtstramande effekt. Det är dålig ekonomisk politik. Lars Tobisson har alltså att förklara hur han ser på skattesänkningar framöver.

Jag ställde en fråga om den allmänna köpfest som Lars Tobisson såg i kikanen. Även detta skulle kräva någon typ av åtstramning enligt Lars Tobissons resonemang.

Jag ser inte någon allmän köpfest i SCB:s siffror från i går, och inte heller i övriga prognosmakares siffror. Det är att ta i våldsamt. Men om Tobisson gör den verklighetsbedömningen och tänker använda skatteinstrumentet på det sätt som han har gjort hittills, då har vi höjda skatter framför oss.

Så inte är det särskilt svårt, herr talman, att göra ett nummer av det som Moderaterna just nu sysslar med i skattepolitiken.

Återigen Lars Tobisson: Klara ut den stora retoriken på stämman jämfört med vad ni moderater nu sysslar med här i riksdagen! Klara ut F-skattese-
deln – egenföretagarnas extra skattebetalning – i förhållande till konjunk-

turläget! Det är dessa frågor som jag tror att många fler än jag skulle vilja höra en ledande moderat politiker och ideolog som Lars Tobisson utveckla.

För övrigt går det utomordentligt väl att, utöver de anföranden som jag har hållit, studera vårt sammanhängande alternativ när det gäller ekonomisk politik. Det finns redovisat i en mycket utförlig motion.

Anf. 27 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Problemet är, Göran Persson, att ert alternativ inte är sammanhängande. Framför allt passar det inte i den ekonomiska utveckling som nu pågår. Det är det som jag har försökt att belysa. Jag frågar: Hur kan Göran Persson anse att det rimmar med de aktuella tendenserna att dra på den konsumtionsstimulans som en tillfällig momssänkning skulle medföra mot slutet av nästa år? Jag tror att det vore ett vågspel som ingen kan rekommendera.

Hur kan Göran Persson tro att jag säger något annat på Moderaternas partistämma än vad jag säger här i kammaren? Ingalunda gör jag det. Det går alldeles utmärkt att ta del av mitt anförande vid stämman, vilket är distribuerat. Det innehöll precis samma syn på dessa frågor som jag här har utvecklat.

Jag sade i mitt anförande att vi, efter de senaste åtgärderna, där vi opererar bort flyttskatter, rättar till dubbelbeskattning av aktier m.m., nu anser att vi i stort sett har färdigstrukturerat skattesystemet. Det finns fortfarande fel som måste rättas till för att få det balanserat.

Nu kommer det naturligtvis att bli aktuellt att få ner skattetrycket. Vi har fått ner det från ca 56–57 % av bruttonationalprodukten till omkring 50 %. Vi skall sträva efter att det inte skall stiga igen. Och vi skall se till att vi, när vi har fyllt det stora budgetunderskottet, också kan ta ner det ytterligare mot det genomsnitt som råder ute i Europa.

Göran Persson ställde en konkret fråga om uppbörden av F-skatt. Det är nästan rörande att höra vilken omsorg man här ägnar dem som betalar F-skatt. Jag kan tala om att jag själv gör det, vilket jag har upplyst Göran Persson om. Vad det innebär i praktiken är inte någon skattehöjning utan en tidigareläggning med ungefär en månad av inbetalningen. Men det är samma skatteuttag som det gäller.

Det som framkallar en effekt på nästa års budget är att det man normalt sett skulle ha betalat in för november och december i januari påföljande år nu betalas in i december. Det ger denna effekt. Jag medger att det likviditetsmässigt kan innebära en förändring. Men jag förstår inte att Göran Persson kan trumma så på indignationstrumman när nu löntagaren, genom det avdrag som arbetsgivaren gör och levererar in påföljande månad, blir av med sina pengar en månad tidigare. Jag tycker att tidigareläggningen kanske kan vara befogad. Jag finner mig i mitt öde, att som F-skattebetalare få denna tidigareläggning, med hänsyn till att det redan har gällt för löntagare och även andra.

Jag återkommer till att Göran Persson storstilat medger att vi har åstadkommit något med exporten och industriproduktionen, men han döljer att detta nu håller på att få i gång ekonomin i övrigt. Jag säger inte att det blir köpfest. Jag varnar för vad som kan inträffa om man betar sig så som Göran Persson och Socialdemokraterna vill, nämligen att just nu i uppgångsskedet

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Inriktningen av den ekonomiska politiken

blåsa under efterfrågan – det klassiska felet i den aktiva konjunkturpolitiken i Keynes efterföljd.

Anf. 28 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Lars Tobisson kommer liksom jag ifrån Göteborg. Jag tror att det är i morgon som Sahlgrenska sjukhusets direktion skall sammanträda för att diskutera nästa års budget. Det ligger ett förslag som många av de sjukvårdsanställda bedömer som en katastrof för sjukvården i Göteborg. Om förslaget antas kommer det att innebära att hundratals undersköterskor, vårdbiträden och annan personal inom sjukvården i Göteborg kommer att få gå rakt ut i öppen arbetslöshet. Den arbetslösheten kommer att belasta också statsbudgeten. Kostnaderna kommer att flyttas över till kostnaden för arbetslösheten. Mot den bakgrunden känns det en smula främmande när Lars Tobisson varnar för flaskhalsar och överhettningstendenser.

Jag vill också ställa en fråga till Lars Tobisson som handlar om det brev som Arbetsmarknadsstyrelsen skickade till regeringen den 19 november. Brevet innehåller en begäran om att få använda pengar till kommunal ROT, dvs. ombyggnad av fastigheter. Man vill också använda pengar till utbildning av personal i kommunerna. Det har förts en del samtal om dessa pengar vid de överläggningar som har ägt rum i och utanför finansutskottet. Jag vill veta vad Lars Tobisson har för uppfattning. Kommer Arbetsmarknadsstyrelsen att få loss de här pengarna för de åtgärder som något skulle kunna bromsa den katastrof som nu är på gång i kommunerna?

Anf. 29 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Intresset för AMS framställning är litet nymornat därför att den ju kom för ganska länge sedan. Det var den som låg bakom de diskussioner som fördes om åtgärder för den kommunala sektorn. Det är betecknande att vi från regeringens sida har satsat så mycket på arbetsmarknadsåtgärder att det för uppgiften avsedda organet Arbetsmarknadsverket inte riktigt förmår att åstadkomma åtgärderna.

Jag läste nyligen någon uppgift som visade att Arbetsmarknadsverket, trots att den totala arbetslösheten i landet sedan förra året onekligen har ökat, inte har kunnat öka antalet personer i åtgärder med mer än några tusen. Därmed blir hela uppgången i öppen arbetslöshet. Det är beklagligt. Men det påminner om vad den gamle arbetsmarknadsgeneralen Bertil Olsson sade när jag själv satt i AMS styrelse under åtskilliga år då det var ganska dåliga tider, bl.a. i början på 70-talet. Han sade att man egentligen inte kan begära att AMS politik skall svara för mer än möjligen litet mer än 2 % av arbetskraften. Den nivån har vi nu nått.

Genom de beslut som kommer att fattas i riksdagen kommer 500 miljoner kronor av dessa medel att användas för kommunal ROT – kommunala lokaler – och 100 miljoner kronor för äldreboende. Två miljarder kronor kommer att utnyttjas för företagsutbildning inom den kommunala sektorn.

Jag skall gärna medge att detta är åtgärder som jag personligen inte är säker på kommer att vara så lyckade i längden. Jag tror att det snarare kunde ha varit skäl att försöka styra dem i annan riktning. De problem som vi nu har är inte de klagomål som kan förekomma vad beträffar att uppnå balans

i Göteborgs stads budget. Det är visserligen 28 år sedan jag flyttade från Göteborg, men jag har hållit mig väl underrättad om de kvarvarande kommunalekonomiska problemen. Problemen ligger ju i statens budget, där vi har ett budgetunderskott på ca 200 miljarder kronor. Det är rimligen det vi skall diskutera här.

Det gäller nu att se till att vi inte får de här flaskhalsproblemen, när uppgången kommer inom den enskilda sektorn av ekonomin. Det är den som måste dra oss ur krisen. Flaskhalsproblemen kan ha olika utformning. Det kan gälla investeringssidan på en del håll, där det också kan vara så att man helt enkelt inte får de personer man behöver, därför att de går på något slags företagsutbildning inom den kommunala sektorn och tycker att de där har bättre villkor än vad som erbjuds ute i industrin. Den typen av avvägningar måste också göras när vi ser till hur vi skall möta arbetslösheten.

Anf. 30 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Först skall sägas att orsaken till att Arbetsmarknadsstyrelsen tycks få en del överskott i sin budget lär vara att ersättningen för utbildning numera är så dålig att folk i stället väljer kontanta bidrag.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till Lars Tobisson. Det är i och för sig riktigt att det nu finns vissa tendenser till en köpfest inom vissa grupper av befolkningen. Det sägs att omsättningen inom julhandeln har ökat jämfört med förra året. Men det är i så fall vissa grupper som åstadkommer denna köpfest. Ett ganska litet skikt av befolkningen, påstår jag, kan ägna sig åt denna köpfest, medan däremot andra människor kommer att ha oerhört svårt att få pengarna att räcka till några julklappar. Jag skulle vilja veta om Lars Tobisson över huvud taget ser denna fördelningsproblematik.

Jag vill också ställa en annan fråga. Det finns ett val mellan privat och offentlig konsumtion. Vad är viktigast: att svenska folket skaffar sig fler bilar och fler TV-apparater eller att vi har en bra omsorg för äldre, barn och sjuka?

Anf. 31 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! På den sista frågan vill jag svara att jag inte gör någon värdering och säger beträffande vad som i nationalräkenskaperna betecknas såsom privat konsumtion respektive offentlig konsumtion att det ena skulle vara bättre än det andra. Min strävan är att människorna själva med sin efterfrågan skall få bestämma huruvida de föredrar det ena eller det andra. Vi politiker skall se till att människorna är i stånd att träffa ett sådant val, alltså att de har ekonomiska resurser att göra det. Då gäller det, som vi har sagt tidigare, naturligtvis att se till att skattetrycket sänks så att människorna har mer att disponera för egen räkning men också – och därmed kommer jag över till den andra frågan – att se till att ekonomin växer, så att resurserna totalt sett blir större och människorna får mer pengar som de kan använda för att tillgodose sina egentligen oändliga behov.

Jag blev väldigt fundersam på vad Johan Lönnroth menade, när han sade att Arbetsmarknadsverket har svårt att få avsättning för sina pengar. Det skulle bero på att kontantbidragen nu är så stora och utbildningsbidragen inte så mycket större att människorna föredrar kontantbidragen. I den mån

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Inriktningen av den
ekonomiska politi-
ken*

denna inställning förekommer, borde vi tillsammans försöka bekämpa den. Det måste vara mycket bättre för den som har förlorat en sysselsättning eller inte kommit in på arbetsmarknaden genom bristande förkunskaper att få utbildning i stället för att nöja sig med kontantbidrag. Jag tycker med min inställning att man skulle kunna hävda att den arbetslöse egentligen borde få betala för att få denna utbildning. Då menar Johan Lönnroth att problemet är att man inte får tillräckligt mycket mer utöver den ersättning man får för att inte göra något alls. Hela denna inställning ser jag såsom felaktig. Vi måste se till att människorna på ett annat sätt planerar för sin framtid.

Vi har olika syn på dessa frågor. Men det viktiga för oss är att få i gång produktionen – Johan Lönnroth tog upp fördelningsproblematiken – och se till att resurserna totalt sett ökar. Det gör vi genom att skapa ett skattesystem, som stimulerar till investeringar, arbete och företagande och därmed åstadkommer de nya jobb som människor så väl behöver och som vi har möjlighet att ge dem. Hela den uppgång som nu sker inom industrin innebär ju att det skapas jobb, men just inom industrin blir jobben inte så många på grund av den långt rationaliserade produktionen. Däremot skapas det jobb inom servicesektorn och inom tjänstesektorn. Där skall vi se framtiden. När denna optimism väl sprider sig, får vi en konsumtion som leder till att den inhemska ekonomin drar i gång.

Jag tror mig kunna säga att denna utveckling nu har inletts. Det gäller att inte störa den genom att förorda kraftiga skattehöjningar och hota de förbättringar inom ekonomin som regeringen med sin politik har åstadkommit.

Anf. 32 STEFAN ATTEFALL (kds):

Herr talman! Allt fler tecken tyder på att svensk ekonomi nu har nått sin botten och är på väg uppåt. Vi har hört en diskussion om detta alldeles nyss. Det finns dock en risk för att vi, när vi börjar se allt fler ljuspunkter i tillvaron, glömmar bort den långsiktiga diskussionen om hur vi skall kunna skapa en stabil och sund ekonomisk utveckling i Sverige. Ett exempel på sådana frågor är institutionernas betydelse för ekonomins utveckling. Med institutioner menas olika inrättningar som t.ex. myndigheter men också reglerna i vår lagstiftning och informella moraliska regler.

Det är omkring dessa frågor som årets nobelpristagare i ekonomi, professor Douglass C. North, har forskat. Jag noterar med tacksamhet att även Johan Lönnroth har funnit hans verk intressant. Jag hoppas att Johan Lönnroth har läst hela boken *Institutionerna, tillväxten och välståndet*, som finns utgiven på svenska. Där skriver Douglass C. North: "I vårt dagliga samspel med andra, oavsett om det äger rum inom familjens ram, i externa sociala relationer eller i affärssammanhang, består den struktur som styr oss till största delen av regler för hur man uppför sig, beteendenormer och konventioner." Vidare frågar sig North varifrån dessa informella regler kommer. Han svarar själv: "De kommer ur samhälleligt överförd information och ingår i det arv som vi kallar kultur."

Utifrån nobelpristagaren Norths analys vore det kanske värdefullt om vi i den ekonomiska debatten ställde oss frågan om det måhända var minst lika viktiga beslut för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen som fattades i går här i kammaren, när vi fastslog att svensk skola skall ha såsom värderings-

grund den kristna etiken och den västerländska humanismen. Jag är övertygad om att vi ibland kanske överdriver de traditionella ekonomiska teoriernas betydelse för ekonomins funktion och utvecklingskraft och samtidigt underskattar de kulturella och moraliska spelreglernas betydelse för en väl fungerande ekonomi.

Det andra område som vi behöver lyfta fram är ekonomins koppling till miljön. Vi kristdemokrater förordar en skatteväxling, där skatten lindras på arbete och ökar på miljöfarliga utsläpp och energi. En skatteväxling är en intressant metod att styra utvecklingen så att marknadsekonomin i större utsträckning arbetar i miljöns tjänst och därmed medverkar till att öka vår totala välfärd.

Herr talman! Det råder delade meningar om vilken väg vi skall gå för att komma ut ur den svenska ekonomiska krisen och få svensk ekonomi på fötter igen. En kraftfull majoritet av internationella bedömare menar att en mer expansiv finanspolitik än den vi för närvarande bedriver är utesluten. Vid ett ESO-seminarium om statsskulden och budgetunderskottet konstaterade företrädare såväl för OECD som för Internationella valutafonden att det över huvud taget inte kan komma i fråga att ytterligare underbalansera statsbudgeten. Inte ens länder med så blygsamma budgetunderskott som 4–5 % av BNP vågar chansa på en expansiv finanspolitik för att komma ur de ekonomiska problemen. I Sverige är budgetunderskottet 14–15 % av BNP. Tvärtom är en stram finanspolitik nödvändig för att få ner räntorna och den vägen stimulera ekonomin.

Göran Persson och Socialdemokraterna fortsätter envist att förespråka även finanspolitiska stimulanser genom en kraftig och ofinansierad moms-sänkning på i storleksordningen 30 miljarder kronor. Frågan är om Göran Persson såsom finansminister verkligen skulle våga ta ansvar för en budget som försvagades ytterligare på det sättet. Eller är det bara ett bekvämt sätt att slippa ifrån en besvärlig debatt om nödvändiga besparingar inför den kommande valrörelsen?

Skillnaden mellan vad socialdemokraterna säger från talarstolar ute i landet och vad de gör i praktiken är faktiskt ganska stor. Runt om i landet i kommuner och landsting – ofta tillsammans med vänsterpartister – kräver de olika typer av skattehöjningar, framför allt en höjning av kommunalskatten, för att klara olika välfärdsåtaganden.

En kommunalskattehöjning exempelvis på 50 öre i genomsnitt i landet innebär en köpkraftsindragning på i storleksordningen 4–5 miljarder kronor! Min fråga till Göran Persson och Socialdemokraterna är: Hur stämmer detta överens med era förslag här i riksdagen? Ni skriver ju i er reservation i det betänkande som nu behandlas att ni "avvisar åtgärder som nu minskar hushållens disponibla inkomster".

Om jag förstått det hela rätt minskar hushållens disponibla inkomster, oavsett om det är kommuner eller staten som höjer skatten och oavsett om det gäller en bensinskatte- eller koldioxidskattehöjning eller en kommunalskattehöjning. I en mening måste ju en statlig skattehöjning, som ingår i ett saneringsprogram som syftar till att få ner budgetunderskottet och därmed räntorna, vara bättre för samhällsekonomin än en kommunal skattehöjning – innebärande att Socialdemokraterna i praktisk handling också vill an-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Inriktningen av den
ekonomiska politiken*

vända de här pengarna till sådant som betyder ökade utgifter på olika sätt. Antingen vet inte Socialdemokraterna riktigt hur ekonomin hänger ihop, och det tror jag faktiskt inte att de vet, eller också försöker de att så att säga spela dubbelt med väljarna.

Göran Persson sade att man har en samlad politik. Han talade inte om hur den samlade politiken ser ut, men han hänvisade till olika dokument. När man läser dem upptäcker man den här typen av motsättningar, och då blir nämnda samlade politik mer ett luftslott som inte håller i verkligheten.

Göran Persson ville också i sitt inlägg här ge sken av att han och socialdemokratin är i takt med omvärlden. Regeringen däremot skulle vara i otakt med omvärlden. Men det finns ju ingen omvärld – det finns nämligen inga länder som vill ha det så, som vill föra den typ av politik som Socialdemokraterna förordar och som innebär en kraftig underbalansering av statsbudgeten för att den vägen, som man tror, lösa problemen.

Det land som prövat den här metodiken – ett land med en socialistregering – är Frankrike. Det hela slutade med förskräckelse.

Herr talman! Under de senaste veckorna har vi kunnat skåda Ny demokratis taktiska spel här i riksdagen. Jag tycker att det går stick i stäv med vad jag betraktar som ett seriöst riksdagsarbete. Ny demokrati har ibland inte ens dragit sig för att här i kammaren rösta tvärtemot sina egna förslag för att få uppmärksamhet. När man inte fått igenom sin vilja till fullo i en diskussion i utskottet har man röstat på det förslag som så att säga legat längst bort från de egna ståndpunkterna – allt för att markera, för att komma i ett förhandlingsläge och för att kunna synas i medierna.

Sakfrågorna, som jag trodde att Ny demokrati ville sätta främst, har hamnat långt bort i bakgrunden. Jag tycker därför att Ny demokratis beteende här i riksdagen har blivit det tydligaste exemplet på politiskt trixande och spelande. Detta beklagar jag. Tiondelarna i opinionsmätningarna har blivit viktigare än landets ekonomi och vårt demokratiska system.

Rent sakligt tycker jag att den uppgörelse som träffats har blivit rimlig. Men det skedde kanske på ett alltför sent stadium och på ett sätt som jag, som sagt, beklagar. Med ett seriösare arbete från Ny demokratis sida här i riksdagen tror jag faktiskt att vi kunde ha avgjort de här frågorna tidigare samt på ett mera samlat och genomtänkt sätt.

Ian Wachtmeister betonade här att han inte lovat de exakta skattehöjningar och besparingar som saneringsprogrammet från i våras innehåller. Men han säger också att Ny demokrati förordar mer av besparingar och mindre av skattehöjningar. Det intressanta med Ny demokratis agerande här när det gäller turerna med saneringsprogrammet är detta med mindre av skattehöjningar, som inte blir några skattehöjningar alls. Om man har motsatt sig alla indexeringar av miljöskatter och skatter på alkohol och tobak blir frågan: Vilka är då de skatter som ni vill höja? "Mindre" måste ju ändå var mer än noll.

Jag skulle alltså vilja ha ett svar från Ny demokrati på följande fråga: Vilka skatter kan ni tänka er att ställa upp på – det fanns faktiskt en uppslutning bakom detta i vårens beslut om saneringsprogrammet?

Herr talman! Bland de beslut som kommer att fattas under denna vecka finns beslutet om införandet av en allmän och obligatorisk arbetslöshetsför-

säkring. Beslut kommer också att fattas om finansieringen av denna, med ett ökat inslag av egenavgifter. Ur kristdemokratisk synvinkel ter det sig både naturligt och solidariskt att vi nu får en allmän arbetslöshetsförsäkring. Tvärtemot det som mycket av den fackliga propagandan handlat om är det bevisat att det är främst de "svaga" grupperna på arbetsmarknaden som inte frivilligt anslutit sig till dagens a-kassor och som nu på ett bättre sätt än tidigare kommer att omfattas av ett försäkringsskydd. Andelen oförsäkrade är alltså större bland de arbetslösa än bland dem som är sysselsatta.

När det gäller den närmare utformningen av reglerna i fråga om det här systemet kan jag säga att regeringen återkommer till frågan under vårriksdagen. Jag vill gärna här i kammaren betona att kds inte kommer att medverka till förändringar som innebär en "massutförsäkring" ur systemet – som det påståtts – och ett övervältrande av en hel del kostnader på kommunerna. Detta har heller aldrig varit avsikten med de skrivningar som finns i regeringens proposition.

Herr talman! Med dessa synpunkter yrkar jag bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 1993/94:FiU1.

Anf. 33 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Stefan Attefall lämnade här några intressanta besked. Det sista tar jag först: Kds kommer inte att acceptera regler i a-kasssystemet som innebär kraftigt stegrade kommunala kostnader, dvs. att man vältrar över kostnaderna på kommunerna. Kan Stefan Attefall utveckla hur detta skall gå till, mot bakgrund av den diskussion som hittills har förts och de principiella riktlinjer som har redovisats? Jag tycker att Stefan Attefalls agerande där litet grand påminner om arbetsmarknadsministerns personliga utspel för någon månad sedan.

Stefan Attefall har kanske en högre grad av frihet som person. Men han uttalar sig definitivt för kds räkning här i kammaren. Han underströk det själv. Därför är det en intressant upplysning som ges. Jag skulle oerhört gärna vilja höra Stefan Attefall utveckla det här ytterligare.

Jag sätter värde på att Stefan Attefall börjar sin genomgång med nobelpristagarnas resonemang om institutionernas betydelse och om hur det förs vidare i vad vi allmänt kan kalla för kultur.

Moral och kristen etik talades det också om. De högsta inkomsttagarna och de största förmögenhetsägarna skall nu få skattesänkningar. Det rör sig om några få tusen hushåll i landet och om ansikten som fladdrat förbi i kvällspressen under den senaste tiden – det gäller prislappar om 6–7 miljoner i skattesänkningar. I Dagens Industri pekar man i dag ut dem som nu kan få skattefria utdelningar. Stämmer det här överens med Stefan Attefalls syn på detta med kristen etik och moral vid en jämförelse med de bördor som han nu vill lägga på dem som är arbetslösa?

Stefan Attefall har uppenbarligen några månader på sig att föra samtal med dessa människor. Vad kommer Stefan Attefall att säga till dem? Hur skall Stefan Attefall förklara det här sambandet? Skulle vi kunna få en för-
aning om det här i kammaren?

Anf. 34 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag vill gärna framhålla att det, som sagt, till våren kommer ett förslag om ett nytt a-kassesystem när det gäller regler.

Vad jag velat markera här är den propaganda som socialdemokrater och "socialdemokratiskt" styrda LO-organisationer just nu sprider om arbetslösa som plötsligt skulle vara hänvisade till socialbyrån. Detta kommer inte att bli verklighet. Däremot måste vi forma ett system som främjar arbete och utbildning och som inte innebär att människor hamnar i en situation som präglas av ett passivt bidragsmottagande. Ett sådant system skall det jobbas vidare på. Vi får ta den diskussionen till våren. Då slipper vi också den här typen av debatt kring frågor som faktiskt inte ligger på riksdagens beslutsbord just nu – en debatt som jag tycker har förts på ett mycket oetiskt sätt från många fackliga företrädares och socialdemokratiska politikers sida.

Jag har ju märkt att man har försökt att hetsa upp en del fackliga medlemmar och få dem att ringa och skriva. Upptäckten har då gjorts att de har fått mycket märklig information från sina fackligt förtroendevalda. Det tycker jag är beklagligt.

Göran Persson gör ett nummer av detta med moral och etik. Själv tycker jag att det är god etik att skapa långsiktiga spelregler och att uppmuntra till rätt typ av beteende i en ekonomi. En typ av beteende som jag – från min moraliska och etiska synpunkt – tycker är felaktigt är när man främjar finansiell spekulation framför industriell verksamhet och vanligt arbete. Just en sådan utveckling hade vi under 80-talet. Då var det ju lönsammare att syssla med finansförvaltning än att så att säga driva industriföretagens traditionella verksamheter.

Det var i den kultur som Socialdemokraterna skapade som yuppier och finansvalpar frodades. Inte nog med att sådana fanns avbildade på Socialdemokraternas valaffischer, de har – det har vi upptäckt – tydligen också hamnat i Socialdemokraternas verkställande utskott. Vi har också fått se att fallskärmsavtalens författare och godkännare funnits med i de innersta kretsarna.

Det är den kulturen och samhällsatmosfären som jag inte vill återvända till. Därför gäller det att skapa sådana mekanismer i samhället att sparande i företag som sysslar med riskfylld verksamhet på den konkurrensutsatta marknaden inte beskattas hårdare än när man har sina pengar på bankboken. Dubbelbeskattningen avskaffas – Göran Persson påstår att det innebär en skattefri utdelning – genom att vi tar bort ett av två skatteled när det gäller avkastning på sparande i företag. Det är att uppmuntra ett sunt beteende, inte den typ av beteende som vi såg under 80-talet och som Göran Perssons regering och parti var ansvariga för.

Anf. 35 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! 1980-talets historieskrivning finns väl utvecklad i Björn Elmbrants bok *Så föll den svenska modellen*. Jag rekommenderar den till läsning. Stefan Attefall kommer där att finna att de försök till avkylning och åtstramning av en överhettad ekonomi som dåvarande regeringen gjorde stoppades av de koalitionskamrater som Stefan Attefall i dag lutar sig emot.

Vi skall inte svära oss fria från ansvaret. Jag är den förste att faktiskt hävda

att vi skall ta personligt ansvar. Vi bär en del av ansvaret. Men det är inte så enkelt och ytligt som Stefan Attefall gör det till.

Låt oss i stället hålla fast vid den fråga jag ställde och som Stefan Attefall genom att ägna sig åt 1980-talet gick runt. Är det någonting vi lärde oss av 1980-talet, Stefan Attefall, så är det väl just detta att när dessa personer som har gjort sig stora förmögenheter på aktier också får ytterligare förmåner, är det inte alltid säkert att pengarna hamnar i produktiva investeringar.

Den moraliska frågan – eftersom Stefan Attefall själv anslag den tonen – kopplad till a-kasseförslaget var: Hur skall Stefan Attefall förklara att han har utrymme att sänka skatterna för dem som äger stora kapitalmängder, och där enskilda personer får miljontals kronor i skattesänkning, samtidigt som han begär nya uppoffringar av de svagaste i samhället?

Det var moral och etik vi talade om. Det var Stefan Attefall själv som tog upp debatten. Jag är nyfiken på att höra hur han tänker reda ut de problem som han själv har skapat sig. Jag skall då reda ut de problem som jag har när det gäller 1980-talet och som en del av Stefan Attefalls regeringskamrater delar med mig. Men Stefan Attefalls och kds problem består i de handlingar de utför nu, och dem får de ta ansvar för. Hur tänker Stefan Attefall föra det resonemanget? Jerzy Einhorn tog åtminstone konsekvenserna i ett avseende vad gällde er politik. Det hedrar honom. Men det här är en ny fråga som ni har fört upp. Hur kopplar Stefan Attefall ihop kristen etik och moral med den skattepolitik som han just nu stödjer här i kammaren?

Anf. 36 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Vi skall inte heller fördjupa oss i 80-talets historia, men jag noterade mycket nogsamt att Göran Persson inte hänvisade till författare som Kjell-Olof Feldt när han ville ge något slags auktoritet åt beskrivningen av 80-talets politiska ageranden. Som exempel kan man också ta Odd Engström och hans uttalanden om att det är 20 års politiska försummelser som ligger bakom de ekonomiska problem som vi har i dag. Det där var några exempel på människor som jag tror Göran Persson borde samtala mera med innan han ger sig in i nästa debatt om 80-talet.

Ambitionen att kyla av ekonomin under 80-talet ledde till stoppaketen, och vi vet ungefär vad de innehåller för ekonomisk substans. Det är kanske ungefär på den nivån som vi skall förvänta oss att Socialdemokraterna kommer att bedriva den ekonomiska politiken i framtiden. Det är ett bra besked till väljarna inför valet.

När det gäller de moraliska och etiska frågeställningarna försökte jag lyfta fram ett resonemang om att det faktiskt finns mekanismer i ett samhälle som betyder minst lika mycket för ekonomins utveckling som exakta skattesatser, att gasa och bromsa på momskranar och andra sådana mer traditionella ekonomiska styrinstrument. Jag hoppas att Göran Persson tog åt sig mer av de resonemangen än vad han gör sken av.

Beträffande de moraliska aspekterna i samband med skattepolitiken inser jag och är jag mycket medveten om de svåra omställningsproblem som vårt samhälle är inne i. Men det handlar faktiskt också om att försöka lägga till rätta sådana spelregler som gör att vi främjar nya företag, främjar företag som är livskraftiga och som skapar nya och varaktiga jobb.

Tror vi och inbillar vi oss att det är de små och medelstora företagen som skapar de många nya jobben skall vi åtminstone ta bort sådant som direkt har bestraffat företagandet, bl.a. dubbelbeskattningen, där man beskattar sparande i företag dubbelt så hårt som sparande i bank. Jag kan inte se det som moraliskt förkastligt i sig. I så fall har väl jag något annat slags moral än Göran Persson möjligtvis har.

Göran Persson och jag kan gärna diskutera moral och etik litet djupare någon gång. Jag skall gärna vända och vrida på de här resonemangen. Kanske vi t.o.m. kan ena oss, så att vi kan undvika att Socialdemokraterna sprider oro i skolan genom att försöka ta bort de beslut vi fattade i går i kammaren. Vi kanske kan komma överens på den punkten, jag vet inte.

När Göran Persson återigen försöker använda Jerzy Einhorn som något slags slagträ, vill jag bara upplysa Göran Persson om att Jerzy Einhorn kommer att vara mycket aktiv för kds i valrörelsen 1994. Det beskedet kanske inte är glatt för Göran Persson, men det budskapet är sant. Vi kommer att få se mycket av honom, och han ställer upp för kds. På den avdelningen finns det ingen anledning att försöka så ett slags motsättning eller splittring.

Anf. 37 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Stefan Attefall uppskattade att jag hade nämnt nobelpristagaren Douglass North. Det kanske är bäst att jag förklarar att det jag sade var att jag ansåg att han var klokare än alla de myriader av högerekonomer som uppträdde under 80-talet som propagandister för den yuppieekonomi som Stefan Attefall och Göran Persson alldeles nyss har diskuterat.

Jag tycker också att det ligger mycket i att det ekonomiska beteende som människor har påverkas väldigt mycket av den kultur vi lever i. Det som jag tycker är svårt med Stefan Attefalls resonemang, om jag nu förstod honom rätt, är att han på något sätt ville koppla samman kds politiska linje – som man nu också har fått gehör för i regeringen – att sätta kristen etik över de andra religionernas etik med att det skulle vara en institution som i Douglass Norths anda på något sätt befrämjar det ekonomiska beteendet. Där tror jag att Stefan Attefall är inne på allvarliga vägar.

Bland de grundläggande moraliska och kulturella värderingar som vi har och har haft här i Sverige, och som har varit viktiga för den relativa grad av solidaritets- och jämlikhetstänkande som har funnits i det här landet, ingår religionsfriheten. Det var något som mitt parti, när det bildades 1917 som Socialdemokratiska vänsterpartiet, hade som ett av de första kraven, att skolan skulle ha religionsfrihet. Ingen religion skulle sättas före en annan. Religionen var en privatsak. Jag tror att det har varit bra för det solidaritetstänkande som ändå finns.

Det finns många kristna människor i det här landet som jag respekterar oerhört högt. Jag delar deras åsikter, t.ex. i kritiken av nedskärningarna av u-landsbiståndet och gentemot den orättvisa fördelningspolitiken. Men det är något helt annat än exempelvis den s.k. moraliska majoriteten i USA, som är en förfärande egoistisk rörelse, vilken också säger sig bygga på kristen etik. Man måste skilja mellan religion, politik och ekonomi.

Anf. 38 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Johan Lönnroth tycker att jag är inne på "allvarliga vägar". Det tar jag som en komplimang, för de här frågorna rör allvarliga saker. Det kanske är viktigare frågor än vi ofta gör dem till.

Johan Lönnroth är en beläst man. Jag blir därför litet förvånad när han inte verkar ha skillnaden mellan kristen etik och kristen tro klar för sig. Debatten i går handlade inte om att skapa en konfessionell skola. Den handlade om att betona litet grand vilken kulturkrets vi i Sverige tillhör och vilka rötter som finns till de värderingar som vi till stor del säkerligen delar och tycker är fullt normala. Den handlade också om att bestämma litet var vi har våra rötter och att tydliggöra dem.

Den process att lyfta fram dessa frågor på bordet som debatten har inneburit är värdefull i sig. Den gör att vi får i gång en diskussion om värderingarnas betydelse och om var vi har våra kulturella rötter och vad som är idéursprung till det vi tycker är viktigt i det svenska samhället.

De värderingar vi har byggt samhället på är en viktig förklaring till den ekonomiska utvecklingen i Sverige. Douglass C. North säger i sin bok att samma beslut och samma regelverk i olika länder och i olika kulturella miljöer kan få helt olika effekter beroende på vilken folklig, kulturell respons dessa regler får. Han menar att det måste finnas ett slags folklig samklang med de institutionella förändringarna. Det tillsammans skapar goda spelregler och goda möjligheter för ekonomisk utveckling.

Jag tror att dessa frågor är viktiga. Jag är glad att de kommer fram i debattens ljus med hjälp av kds, det läroplansbeslut som riksdagen fattade i går och utseende av nobelpristagare. Jag är enig med Johan Lönnroth på en viktig punkt. Också jag anser att den här typen av ekonomer är mycket intressantare och klokare än många av dem som härjade på 80-talet. På den punkten är vi helt eniga. Jag hoppas att vi blir eniga om fler av Douglass C. Norths slutsatser än så.

Anf. 39 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att debatten om skolans etik fördes i går. Kammaren är så tidspressad att vi inte kan ta om den debatten en gång till.

Anf. 40 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag skall försöka att fatta mig mycket kort.

Jag kan skilja på tro och etik. Men solidaritet och god etik är inte något kristet monopol. Arbetarrörelsens värderingar om solidaritet växte fram delvis i strid med en reaktionär kyrka. Knut Wicksell – en av våra främsta ekonomer – satt i fängelse. Han blev ditsatt av främst en kristen konservativ opinion. Ärkebiskopen försökte hindra Knut Wicksell från att bli professor i Lund, för att ta ett annat exempel på vad den kristna rörelsen i Sverige har åstadkommit.

Jag har redan tidigare sagt att jag respekterar många av de kristna rörelser och människor som i dag verkar för en rättvisare ekonomisk politik. Men sätt inte en kristen stämpel på god etik! Ni har inte monopol på etiken, Stefan Attefall!

Anf. 41 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag vill för Johan Lönnroth och kammaren förtydliga att varken kds eller någon annan har något monopol på etik. Däremot hoppas jag att vi något uppmärksammar vilka värderingar och drivkrafter som finns bakom ekonomins funktion. I det avseendet kan det vara bra att tränga tillbaka till rötterna för olika kulturer och olika värderingsmönster. I detta arbete kan vi finna mycket intressant just för den ekonomiska politikens utformning.

Jag vill avslutningsvis säga att Johan Lönnroth inte kommer att hamna i fängelse. Han behöver inte vara orolig. Jag menar att han av politiskt nit överdriver i dessa frågor. Han drar in exempel som inte hör hemma i den här debatten.

Anf. 42 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Jag hoppas att jag inte talar om fel saker om jag något anknyter till det moraliska perspektiv som så gärna dyker upp när kds är på tapeten. Kds politik är inte enbart himmelska ingivelser, lika litet som Ny demokratis politik skulle vara djävulska påfund.

I sitt anförande säger Stefan Attefall att Ny demokrati håller på med ett tricksande och att det vi gör är väldigt konstigt. Det handlar egentligen om att få uppmärksamhet i pressen. Det är fel, herr Attefall. Vi har faktiskt agerat mycket logiskt och konsekvent.

Jag vill påpeka en sak. Om vi träffar avtal med någon så står vi för dem. Allt "snack" – om ordet tillåts i denna fina kammare – om att vi inte skulle göra det är just bara snack. Däremot märks det redan en tendens bland regeringspartierna att börja tolka egna överenskommelser en kvart efter det att man träffat dem med oss. Det finns anledning att återkomma till det.

Vad ni däremot inte tycker om är att vi i Ny demokrati utnyttjar vår politiska situation. Jag förstår inte alls varför vi inte skulle göra det. Ni tycker att vi skall komma med vårt förslag, som alla skall rösta ned, och sedan skall vi vara tysta. På det viset har ni fått en majoritetsregering. Vi gör inte detta. Får vi inte igenom det vi tycker är bäst överväger vi att få igenom det som är näst bäst. Det är ju ett förfärligt agerande! Jag förstår att det är en kulturkrock.

Sedan antydde herr Attefall någonting om att Ny demokrati inte stod för det vi hade kommit överens om i våras. Det är fel. Vi står för det. Ny demokrati har t.ex. aldrig accepterat indexering av skatter. Vi talar om indexeringen som metod. Vi säger till er: Ni skall ha modet och uppriktigheten att komma hit till riksdagen och föreslå vilka punktskatter som skall höjas och med hur mycket, i stället för att häcka bakom metoden att indexera så att det glider i väg och folk inte märker någonting.

Folk märker det, men det behöver inte bli någon obehaglig diskussion här i kammaren. Det vänder vi oss emot. Socialdemokraterna tycker att det är fint – och fr.o.m. nästa år hoppas de vara i regeringsställning. Det var metoden det handlade om, herr Attefall.

Anf. 43 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag hoppas inte Ian Wachtmeister uppfattade mitt inlägg som att jag påstod att Ny demokrati inte har stått för sina ord. Det sade jag

inte, och den uppfattningen har jag inte. Jag sade att man håller på att tricksa och bete sig taktiskt för att både hamna i massmediernas ljus och på olika sätt komma i förhandlingsläge och få uppmärksamhet, och det står jag för.

Det finns många exempel på hur man på olika sätt har försökt spela med korten i olika utskott för att skapa osäkerhet och komma i olika förhandlingslägen. Framför allt har det varit märkligt att skåda hur man har röstat emot förslag som gått i den riktning som Ny demokrati eftersträvat.

Vi kan ta exemplen otillbörlighet vid offentlig upphandling, de diskussioner som förts tidigare om delpensionen och de diskussioner som förts om vårdnadsbidrag och barnomsorgslag. Ni har där hotat att aktivt fälla förslagen helt och hållet, så att det blir tvärtemot vad ni egentligen tycker, bara därför att ni inte fått igenom er vilja helt och fullt. Den typen av beteende har skapat just osäkerhet när det gäller att veta exakt var man har Ny demokrati.

Jag tror faktiskt att det går att diskutera sakfrågor med Ny demokrati, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, när man upplever att sakliga argument och förslag bryts mot varandra. Då kan man komma överens och försöka finna gemensamma lösningar.

Jag hoppas inte att Ian Wachtmeister har uppfattat kds som ett parti som inte vill diskutera sakliga lösningar på problemen. Men beteendet och turnerna i utskotten har varit sådana att jag tycker det strider mot vad riksdagstraditionen bjuder. Det finns i denna mening en positiv riksdagstradition för hur man bör agera för att skapa just vettiga spelregler i kammaren och inte skapa oro. Det handlar om så pass stora och viktiga frågor att det är farligt när man försöker skapa sina egna och från min horisont – ursäktat uttrycket – något märkliga traditioner och beteenden.

Sedan till frågan om skattehöjningar. Jag frågade Ny demokrati: Vilka andra skattehöjningar föreslår ni? Skulle ni kanske ha ställt upp på mindre skattehöjningar än vad regeringens saneringsprogram innebar för att sanera statens offentliga finanser? Vilka andra skattehöjningar vill ni då föreslå? Ni har sagt nej till samtliga som har föreslagits av regeringen som en uppföljning av vårens beslut. Ni måste i så fall ha alternativa förslag som ni vill diskutera med regeringspartierna, men jag har inte sett dem än. Jag skulle gärna vilja ha dem redovisade här i kammaren. Vilka är de?

Anf. 44 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Det var värst! Om vi skall kvala in här i riksdagen skall vi komma med förslag till höjda skatter! Det finns redan många partier som håller på med det. Det överlåter vi till dem.

Vi i Ny demokrati är inte imponerade av metoden att höja skatter. Det är heller inte någon av de stora aktörerna ute på världsmarknaden. Det enda de imponeras av är att vi fattar beslut här i kammaren om att skära ned de statliga utgifterna.

Sedan förstod jag att jag kan tolka vår diskussion om tricksandet och allt det andra på så sätt, att det är okej om vi tricksar här i riksdagen, bara det inte kommer i massmedierna. Det får väl massmedierna se till.

När det gäller delpensionen håller jag med talmannen om att det var en

fråga som avhandlades någon annan gång. Jag kommer att ta upp statsministerns indignationsnummer från i mars i partiledardebatten.

Låt mig säga till kds i allmänhet och herr Attefall i synnerhet att de gärna får tala med oss. Det går bra att tala med oss. Vi är vana vid raka puckar. Vi är vana vid att bli beskyllda för allt möjligt, men det går att göra upp med oss, som ni vet. Så var det med det.

Anf. 45 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag vill bara uppmärksamma Ian Wachtmeister på vad han själv skrev i det särskilda yttrandet vid behandlingen av saneringsprogrammet i finansutskottet i våras. Han ställde sig bakom saneringsprogrammet, men skrev ett särskilt yttrande där det stod just att fördelningen mellan besparingar och skattehöjningar kan bli något annorlunda. Han ville ha mera besparingar och mindre skattehöjningar. Det står inte att Ny demokrati var emot de skattehöjningar som vi har gjort och som innebär att skattetrycket reellt sett är oförändrat på bensin, koldioxidutsläpp, alkohol och tobak.

Det innebär att Ny demokrati i så fall måste ha föreslagit mindre höjningar eller ett antal skattehöjningar. Men nu har Ny demokrati i sin reservation till det här betänkandet avfärdat alla skattehöjningar. Då måste ni ju ha något annat i stället, eller kan det vara så att mindre alltid är lika med noll för Ny demokrati? I så fall har ni uppfunnit en ny tolkning av svenska språket. Det kan kanske vara bra att få reda på det också.

Ni måste faktiskt tala om vad ni menar med era skrivningar från i våras. Ni hänvisar till just den här särskilda protokollsanteckningen när ni motiveerar ert agerande. Jag vill bara veta hur jag skall tolka denna särskilda protokollsanteckning. Skall jag alltid be om Ian Wachtmeisters tolkning när jag läser yttranden från er i betänkanden?

Anf. 46 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag tänker tillåta mig att vara litet optimistisk. Det innebär inte att jag bortser från den skrämmande höga arbetslösheten eller de fortfarande mycket stora underskotten i de offentliga finanserna. Jag skall återkomma till dem.

Skälen för min optimism är tre. Det gäller för det första GATT-rundan. I går kom det äntligen besked om att frihandelsavtalet ser ut att vara i hamn. Detta är en historisk händelse efter sju års diskussioner. Det ger vinst för alla, men mest för u-länder, länderna i Öst- och Centraleuropa och små industriländer som Sverige.

Det andra skälet är att jag kommer tillbaka med färska intryck av att europeiskt samarbete kan visa vägen bort från pessimism och missmodighet. Jag har just varit nere i Bryssel på ett gemensamt finansministermöte mellan EU:s och EFTA-ländernas finansministrar om sysselsättningsläget i Europa. Man har inte bara satt sysselsättningen högst upp på dagordningen, utan också tagit flera viktiga steg för en politik för flera jobb.

Herr talman! Det tredje skälet är att nationalräkenskaperna för tredje kvartalet i år visar att Sverige nu verkligen är på väg upp ur den djupaste ekonomiska nedgången sedan 1930-talet. BNP steg, som har sagts här, med 2 % jämfört med andra kvartalet. Detta är faktiskt den största uppgången

på 31 kvartal. Inte sedan början av 1986 har en större uppgång noterats mellan två kvartal.

Herr talman! Jag vill gärna något utveckla betydelsen av dessa tre positiva steg innan jag går in på det som kammarens ledamöter skall votera om, nämligen förslagen i höstpropositionen, arbetsmarknadspolitiken, a-kassan och de arbetsrättsliga reglerna.

Låt mig säga något om GATT först. För en tid sedan skrev Lars Leijonborg och jag en artikel där vi gick igenom villkoren för att Sverige skall kunna häva sig upp på en högre tillväxtbana och därmed få fram fler jobb. Målet är att halvera arbetslösheten under 1990-talet. Mycket gör vi själva, men vi pekade också på några viktiga internationella förändringar som krävdes, däribland ett GATT-avtal.

Avtal om global frihandel är en helt nödvändig förutsättning för en ny tillväxtera och för en positiv framtid för Europa och världen i övrigt. Fortsatt liberalisering av världshandeln och stopp för alla tendenser till protektionism är faktiskt ett måste. Genombrottet i Genève är en mycket viktig signal, som kommer att skapa ökat förtroende och tillförsikt hos investerare. För Sverige betyder GATT-avtalet en ökning av BNP-nivån med 60–70 miljarder kronor – det är ett ganska stort belopp – när den fulla effekten har mognat ut. Dessutom innebär det en dynamisk ökning som följer av mer konkurrens.

Låt mig sedan gå över till EU-EFTA-mötet. Jag skall gärna erkänna att jag inte hade alltför stora förväntningar om konkreta resultat av det. Alltför många gånger har alltför många Europapolitiker suttit alltför många timmar vid sammanträdesborden och kommit ut med alltför magra resultat.

Men den här gången menar jag att resultaten är bra. Riktlinjerna för den ekonomiska politik som EU förespråkade och den som vi från EFTA-länderna lagt vikt vid i vår rapport var i hög grad samstämda. Jag hade förmodningen att kunna inleda en diskussion om vikten av en väl fungerande och flexibel arbetsmarknad för att motverka långtidsarbetslöshet och för att få fram fler jobb. Säkert finns det några skillnader vad gäller medlen, men det positiva var att man inte tog fasta på skillnaderna utan på det som enar. En av slutsatserna från det gemensamma finansministermötet blev också att betona vikten av en aktiv arbetsmarknadspolitik och rätt utformade regler i övrigt för att öka arbetsmarknadens flexibilitet.

Så till det tredje skälet till optimism, nämligen statistiken över vad som har hänt i ekonomin under senare tid. Jag tror som bekant inte på kvartalspolitik eller på enskilda statistiska månadssiffror. Sverige har fortfarande mycket stora ekonomiska problem. Men den starka ökning i produktionen som Statiska centralbyrån nu redovisar är faktiskt ett viktigt tecken på att nedgången är bruten och att uppgången börjar få rejält fäste.

Siffrorna visar faktiskt att den totala produktionen har ökat under ett halvt års tid och, som sagt, mycket kraftigt under det tredje kvartalet. Jag jämförde med ökningen i mitten på 1980-talet. Det är inte en alldeles trevlig parallell och lyckligtvis inte heller helt korrekt. Den gången var det bara en konsumtionsboom som förebådade den mycket ansvarslösa överhettningen i slutet på 1980-talet. Den här gången är det i stället en exportboom med en

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Inriktningen av den ekonomiska politiken

mer rimlig konsumtionsutveckling. Exportökningen blev faktiskt nära 8,5 % det här kvartalet.

Sammantaget menar jag att det finns allt starkare tecken på att den ekonomiska politik som regeringen för och de förslag som vi i allt väsentligt fått stöd för i riksdagens utskott bidrar till och förstärker en positiv utveckling.

Herr talman! I nyhetsrapporteringen om riksdagsarbetet har intresset hittills varit starkt fokuserat på om regeringen skulle få stöd i riksdagen. Skulle nej-sägarna förenas genom gemensamt agerande av socialdemokrater, nydemokrater och vänsterpartister och regeringsförslagen bli nedröstade? Detta skulle ha drabbat de arbetslösa.

Därför är det mycket glädjande att regeringen har fått stöd för nästan alla förslag. Det hade naturligtvis varit ännu bättre om det hade varit alla förslag utan något "nästan". Men i andra vågskålen låg risken för oppositionens samlade budgetförsvagningar på nära 20 miljarder kronor. Det är en helt oansvarig politik.

Alla partier i denna riksdag påstår sig måna om budgeten, inte minst för att underlätta för fortsatta räntesänkningar. Detta är, med hänsyn till de framförda förslagen, antingen bara en läpparnas beklännelse, eller också är oppositionen så uppfylld av att försöka tillfoga regeringen nederlag att den struntar i om detta går ut över de arbetslösa. Det är bra att dessa försök misslyckats.

En besvikelse i riksdagshanteringen är Vänsterpartiets avslöjande att de inte alls bryr sig om miljön. Jag skall ärligt medge att jag inte har hyst stora förhoppningar om dess samlade ekonomiska politik, men jag trodde ändå i ett svagt ögonblick att man menade allvar med sitt miljöengagemang och sina förslag om miljöskatter. Det återstår att se om Vänsterpartiet vågar stå för sin politik på det området och rösta för de 13 örena på bensinen.

Det är mycket tillfredsställande att förslagen om GAS, utvecklingen av ungdomspraktik och en reformerad arbetslöshetsförsäkring av allt att döma vinner kammarens stöd, liksom förslagen om ändringar i arbetsrätten och MBL. Alla de här förslagen bidrar till en mycket viktig förändring, nämligen att stärka ställningen för de nytillträdande – de som i dag står utanför arbetsmarknaden. Det gäller ungdomar, arbetslösa, invandrare och andra som inte har ett jobb utan vill in på arbetsmarknaden och få ett jobb. I dessa förslag handlar det om solidaritet mellan dem som har ett jobb och dem som ännu inget har. Regeringens alla förslag innebär att man stärker ställningen för dem som ännu inget jobb har. Jag beklagar att det inte är fler som inser detta.

Det generella anställningsstödet, GAS, är tänkt att förkorta tiden mellan den produktionsökning som nu har varit synlig en tid och den tidpunkt då företagen börjar våga nyanställa. På det viset bidrar GAS till att förkorta arbetslöshetsperioderna och hejda utslagningen.

Det har sagts att det skulle tillkomma en del jobb ändå och att stödet därför är onödigt, att det skulle gå att fuska och att GAS inte blir så effektivt. Det finns risker med alla förslag, men läget på arbetsmarknaden är så allvarligt att vissa risker måste tas.

Det handlar i detta fall om riktiga jobb och en ganska hög grad av medfinansiering från företagen. Riskerna för att något utbrett fusk skall uppstå menar jag vara ganska små. Fördelarna överväger klart nackdelarna.

Betydelsen av a-kasseförslaget har med eller utan avsikt missförstått i debatten. Förslaget har två väsentliga inslag: strukturreform och finansiering.

Strukturreformen består dels i att man effektiviserar sökprocesser, dels i att försäkringen görs allmän och obligatorisk. Det finns väldigt många studier och internationella erfarenheter och mycket forskning som visar att risken för permanent utslagning är större ju längre perioder med kontantstöd som finns i försäkringen.

Jag är emot permanent utslagning. Jag menar också att det är viktigt att anpassa reglerna så att de leder till det man vill.

Finansieringen av försäkringen innebär att den görs mera hållfast och får en utformning där förmåner och avgifter knyts närmare varandra. Dessutom ger obligatoriet en mer solidarisk fördelning av kostnaderna för arbetslösheten. Alla får vara med och betala – även de som hittills har ställt sig utanför i tron att de inte löper någon risk att själva bli arbetslösa eller därför att de har så mycket pengar att de klarar ett tillfälligt avbräck ändå.

Herr talman! Finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen är en mycket viktig del av saneringsprogrammet för de offentliga finanserna. Det är centralt att detta fullföljs. Statskulden skulle annars snabbt växa oss över huvudet. Fortsatta räntesänkningar skulle bli omöjliga. Den påbörjade uppgången skulle brytas.

Den svenska ekonomin stimuleras nu ganska rejält genom penning- och valutapolitiken. De lägre räntorna innebär att räntebördorna efter 80-talets excesser i låntagande lättar. Tillförsikten ökar, och investeringar kan öka. Vi kan få flera jobb.

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga. Göran Persson har under de timmar som har gått och även många gånger dessförinnan uttalat sig i ganska häftiga ordalag mot kombinationen av lägre ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen och lägre skatt för företagen. Det är egentligen det enda man kommer ihåg att Göran Persson säger. Han är emot regeringens förslag. Jag vill därför ställa en rak fråga.

Vilka delar av förslaget skulle rivas upp om socialdemokraterna får som de vill? Högre ersättning från a-kassa ger ju nya stora offentliga utgifter. Högre företagsskatter skulle bromsa investeringarna, som i sin tur är helt nödvändiga för att få fram jobb.

Denna oklarhet i Göran Perssons uttalanden är faktiskt skadlig. Den fördröjer uppgången. Det går ut över de arbetslösa människorna. Något enda besked borde Göran Persson våga ge.

Herr talman! Jag inledde med en optimistisk ansats. Låt mig sluta med att påminna om att vi har en mycket lång och mödosam väg att gå innan svensk ekonomi är i balans. Varken GATT-avtal eller gemensamma möten mellan EU- och EFTA-länder kan ändra på det. Det är vi själva som måste genomföra de nödvändiga åtgärderna om företagen skall våga investera och jobben bli fler. Det ankommer faktiskt på kammarens ledamöter att rösta på de förslag som ger dessa resultat.

Anf. 47 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Per-Ola Erikssons grepp blir inte bättre av att det upprepas av Anne Wibble. Jag skall svara på Per-Ola Erikssons och Anne Wibbles frågor. Med adress främst till Anne Wibble säger jag följande:

Socialdemokraterna sökte samförstånd över blockgränserna omkring skattereformen. Ledande folktoparter medverkade mycket konstruktivt i det arbetet. Vi menade att denna skattereform skulle ligga fast för lång tid framöver. I det läget slog vi tillbaka moderaterna. Deras krav och önskemål var långt längre drivna. De ville ha stora skattesänkningar för de mest förmögna.

Det blev en bred uppgörelse bland mittenpartierna omkring skattereformen. Vi såg det som en styrka. Nu rivs uppgörelsen upp. Propositionen signerar av den moderat som fick ge sig i förra skatteöverenskommelsen. Han är biträdande finansminister eller statsråd nr 2 i Finansdepartementet. Statsråd nr 1 i Finansdepartementet – det är väl fortfarande så man får titulera finansministern – har ännu inte sagt någonting om den skatteuppgörelse hon var med om att dra upp riktlinjerna för och som var förankrad över blockgränserna.

Står Anne Wibble fortfarande för den uppgörelsen? Tycker Anne Wibble att ett bra sätt att bedriva politik är att söka breda lösningar, eller är det av moderaterna dikterad konfrontation som skall gälla på skattepolitikens område? Det är de frågor vi socialdemokrater ställer oss. Det måste faktiskt fru Wibble förstå.

Vi fick höra i anförandet att det mesta kommer att gå rätt om vi bara kan klara det som har kallats strukturreformerna i a-kasssystemet. Jag tycker att Anne Wibble skall gå ut på Mynttorget om en kvart och berätta för dem som är föremål för dessa strukturreformer hur sakerna hänger ihop. Jag tror att de är nyfikna.

Också jag gläder mig åt GATT-överenskommelsen. Den är bra. Jag är likaså glad över gårdagens BNP-siffror i Statistiska centralbyråns redovisning. Jag är dessutom glad för att finansministern anslår en något mer dämpad ton i det avseendet än vad tidigare regeringsföreträdare har gjort. Faran är inte över ännu, även om väldigt mycket måste kunna gå åt rätt håll den närmaste tiden. Det vore konstigt annars.

Bengt Westerberg har uttalat sig mycket definitivt om Ny demokrati som samarbetspartner. Vad har Anne Wibble för principiell uppfattning om att samarbeta med Ny demokrati? Det skulle vara intressant att få höra.

Anf. 48 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Socialdemokraterna ville att man skulle försöka behandla många saker så likartat som möjligt. Det innebar t.ex. att man skulle ha enhetlig moms och ett marginals-kattetak vid 50 %. Båda dessa principer har nu socialdemokraterna övergivit.

I fråga om de förslag som nu är aktuella har socialdemokraterna med ett år försenat möjligheterna för egenföretagarna att få del av de lägre skatter som vi i princip skulle ha genomfört redan 1990/91. Det har de gjort genom att bromsa den halvering av skatten för egenföretagarnas kapital som var på gång i förra höstens krisuppgörelse. Denna halvering kommer nu, och det är bra. Men det var alltså socialdemokraterna som försenade denna viktiga skatteförändring för egenföretagarna med ett helt år.

Vi hoppas att de skatteregler som nu finns ändras från den 1 januari till följd av regeringens förslag. De nya reglerna innebär en likformighet, dvs.

att lånat kapital och eget kapital behandlas på samma sätt. Det är väldigt bra. Det är en grundläggande princip i skattereformen.

Göran Persson talade om det samarbete vi hade kring skattereformen. Jag vill då påpeka att vi från Folkpartiets sida uttryckte denna åsikt redan under samarbetet kring skattereformen. Den finns på pränt bl.a. i motioner från januari 1991. Det är en logisk del i en skattereform som bygger på de byggestenar som vi var överens om.

Jag undrar ibland hur Göran Persson resonerar. Han har tydligen inte någon som helst kontakt med omvärlden, kanske inte ens med våra grannländer. Det finns en regering i Norge – känner Göran Persson till den? Den består av ett antal socialdemokrater. I den konflikt som Göran Persson älskar att brodera över, nämligen den om ersättningsnivån i a-kassan och frågan om dubbel skatt på aktieutdelningar, har denna regering, som alltså är socialdemokratisk, genomfört en 60-procentig ersättning från a-kassan samtidigt som man förra året tog bort dubbelbeskattningen på aktier. Man är nämligen i denna regering intresserad av att skapa jobb. Det är jag också. Jag vill inte gå ner till en 60-procentig a-kasseersättning, men för att det skall bli några jobb måste man se till att få fram kapital på villkor som är vettiga för de företag som skall skapa jobben.

Göran Persson är mästare på en sak, nämligen att skapa osäkerhet. Det är faktiskt inte tillräckligt.

Anf. 49 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Det sista sades av en finansminister som lägger fram nya företagsskatter som omedelbart förorsakar politisk strid.

Har inte fru Wibble förstått statsrådets uppgift i en sådan här fråga i ett krisläge, nämligen att söka förankring och samförstånd över blockgränserna? Vi gjorde det. Det är än mer nödvändigt i dag, med tanke på hur djup krisen är. Jag tycker att fru Wibble borde utveckla också den frågan.

Fru Wibble har också att ge sin principiella syn på uppgörelsen med Ny demokrati. Det har ju varit en av Folkpartiets stora frågor. Bengt Westerberg har gått oerhört långt. Jag har inför den här debatten läst igenom vad han har sagt om Ny demokrati och partiets åsikter, om dess förfärliga ståndpunkter i en lång rad frågor, inte minst kopplat till invandrapolitikens område. Han har haft uppfattningen att Ny demokrati skall hållas borta från regeringsunderlaget.

Vi har sett förut hur fru Wibble har gjort upp med Ny demokrati. Nu har uppgörelsen dessutom ackompanjerats av nattliga möten, där man t.o.m. har haft ett låt oss säga mycket kamratligt förhållningssätt. Ian Wachtmeister har ju här i kammaren i dag beskrivit hur det har gått till.

Hur stämmer det med Folkpartiets officiella hållning? Folkpartiets hållning uttrycks väl rimligen av partiledaren? Har fru Wibble en egen tolkning av partilinjen? För framtida arbete skulle det vara oerhört intressant att få höra hur fru Wibble ser just på Ny demokrati.

Anf. 50 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Som Göran Persson vet är arbetet i riksdagen upplagt så att man diskuterar de olika förslag som finns. Jag tycker att detta är helt natur-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Inriktningen av den ekonomiska politiken

ligt. Det är den inställning som alla regeringspartierna och i synnerhet Folkpartiet har haft. Vi har alltid varit intresserade av att diskutera för att hitta de bästa lösningarna.

I det här fallet fanns en risk för att det skulle bli en mycket kraftig försvagning av budgeten. Det var ganska viktigt att så inte skedde. Jag skulle uppskatta om regeringens förslag – till minsta möjliga kostnad för statskassan, självklart – kunde få ett mycket brett stöd. Jag skulle välkomna Göran Perssons namn, i finansutskottet eller på andra håll, bakom de förslag som regeringen lägger fram. Det skulle vara en fördel för alla, inte minst för de människor som jag upplever har störst rätt att ställa krav på den ekonomiska politiken och på oss politiker, nämligen de som i dag inte har något jobb.

Göran Persson har emellertid visat en total oförmåga att vara duktig på någonting annat än retorik, och som jag sade nyss räcker det faktiskt inte. Det gör inte det. Det enda som Göran Persson är duktig på är att skapa osäkerhet. Man hör på hans anförande, som låter retoriskt och rent av bestämt, men efter fem minuter minns man inget innehåll, mer än möjligen att Göran Persson tror sig stimulera ekonomin med en finanspolitik som skapar ett större underskott i de offentliga finanserna. Samtidigt säger han i andra sammanhang att underskott inte är så bra och att vi så småningom måste minska dem.

Den politik som Göran Persson representerar är tyvärr så osammanhängande och så feltajmad att ett visst mått av omtänkande är en förutsättning för att diskussionen skall kunna bli konstruktiv.

Det är beklagligt, eftersom jag tror att politiken och inte minst de arbetslösa skulle få ännu bättre förutsättningar att faktiskt få jobb om man i denna riksdag kunde få ett ännu bredare stöd för huvudparten av de förslag som behövs. Men detta väljer ju respektive parti självt. Riksdagens arbete är ändå till för att vi skall kunna diskutera frågorna.

Jag hörde ett meningsutbyte mellan Göran Persson och Per-Ola Eriksson om att det tydligen hade förekommit litet för litet diskussioner. Jag har inte upplevt det så, utan det gjordes många seriösa ansträngningar att få ett så brett stöd som möjligt för förslagen.

Anf. 51 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Finansministern ifrågasätter om vi i Vänsterpartiet menar allvar med vårt miljöengagemang. Jag kan försäkra finansministern om att det för oss inte var en alldeles enkel sak att sätta oss i samtal med företrädare för den regering som lägger fram förslag om försämringar av villkoren för de arbetslösa och sänkningar av skatten för aktieägare. Vi gjorde ändå den bedömningen att arbetslösheten i sak och miljöfrågan som en sakfråga var viktigare än våra problem att samtala med er i regeringen.

Vår förutsättning, som vi menade allvar med, var att pengarna som man fick in genom bensinskattehöjningen skulle användas till att skapa jobb och att skatten skulle differentieras, dvs. att skatten i glesbygd där det inte finns tillgång till kollektivtrafik skulle vara lägre än den i storstäderna. Ni hade kunnat lägga fram seriösa förslag. Ni valde att lägga fram förslag om att AMS skulle få använda pengarna, vilket vi alldeles nyss hörde av Lars Tobis-

son. Detta var alltså redan förberett i regeringen. Det var rena rama luftbudet. Det var inget seriöst bud vi fick.

Ni valde att göra upp med Ny demokrati.

Finansministern har här talat om att Göran Persson skapar osäkerhet. Eftersom finansministern ifrågasätter vårt miljöengagemang, skulle jag naturligtvis kunna fråga finansministern om Öresundsbron. Jag läste om Folkpartiets styrelses röstning om Öresundsbron, och jag kom då att tänka på det gamla uttalandet: Att vara liberal är att vara kluven. Hur är det med Folkpartiets miljöengagemang, Anne Wibble?

Sedan till sist om osäkerheten. Efter att ha lyssnat på debatten mellan Göran Persson och Anne Wibble känner jag mig osäker på hur finansministern ser på de socialdemokratiska inviterarna till ett framtida regeringssamarbete. Vem skall bli finansminister i den framtida folkpartistisk-socialdemokratiska regeringen? Är det Anne Wibble, eller är det Göran Persson?

Anf. 52 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Johan Lönnroth försöker förgäves förena två helt oförenliga ståndpunkter, nämligen att vara för mindre bilkörning och mindre farliga miljöutsläpp och att samtidigt säga nej till en bensinskatt höjning på 13 öre. Dessa ståndpunkter går inte att förena. Min förhoppning var att miljöintresset skulle segra.

Det kan inte rimligen handla om att spendera så mycket pengar som möjligt på olika arbetsmarknadspolitiska insatser. Vi har i flera olika inlägg under morgonen hört att Arbetsmarknadsverket redan har fått så mycket pengar av regering och riksdag, mer än vad de kan spendera. Att ge verket ytterligare pengar kan inte rimligen ha ett egenvärde. Poängen måste vara att få fram aktiva insatser och en politik som gör att människor kan få ett riktigt jobb. Ingen kan vilja att någon skall gå på omskolning hela livet. Poängen måste vara att få fram riktiga jobb. När man kan förena detta med ett seriöst miljöintresse tycker jag att det är bra.

Jag hoppas fortfarande att det kanske finns någon i Vänsterpartiets riksdagsgrupp som känner ett behov av att seriöst våga stå för en åsikt som medverkar till att både skapa bättre förutsättningar för arbetslösa människor att få jobb och förbättra miljön, om nu inte Johan Lönnroth gör det. Det är möjligt att Johan Lönnroth inte är en sådan person, men det kan finnas andra.

Jag noterade med viss glädje att det finns en annan, förmodligen bara verbal, samsyn för Vänsterpartiet och Folkpartiet, nämligen i fråga om de digitala motorvägarna. Jag tror att det är en mycket intressant tanke, som vi i alla partier i kammaren har anledning att ta fasta på. Infrastruktur är inte bara vägar och järnvägar. Det är under 1990-talet och därefter kanske i ännu högre grad vägar för informationsflöden. Det är mycket angeläget att detta också motsvaras av riksdagens beslut.

För att inte Johan Lönnroth eller någon annan skall missförstå saken vill jag säga att jag har noterat att det finns ett stöd även från socialdemokratin för förslaget om GAS. Det tycker jag är mycket bra. Det finns förhoppningar på många fronter.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Inriktningen av den ekonomiska politiken

Anf. 53 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Om finansministern spekulerar i oenighet inom Vänsterpartiet får hon väl avvakta den kommande voteringen och se hur det blir med det.

Jag kan försäkra att vi är eniga om att miljö, jobb och rättvisa hänger samman. Det kommer inte att vara möjligt att genomföra den nödvändiga omställningen av produktionen i en mera hållbar, miljöpolitiskt vettig riktning, om man inte kan kombinera det med en minskning av arbetslösheten och en mera rättvis fördelning. Bl.a. kommer man aldrig att få med sig opinionen på en sådan omställning, om man inte klarar att kombinera dessa tre saker. Det är detta vi har framhållit i samtalen också om bensinskatten.

Det är positivt att finansministern och jag har samma syn på och intresse av de framtida informationsteknologiska systemens betydelse. Men det är nödvändigt att inse att det också gäller att träffa ett val. Det brukar finansministern inse i andra sammanhang. Det finns inte pengar både till att bygga ut datamotorvägarna och att bygga Öresundsbroar och nya motorleder för bilar. Det finns ett samband. De nya datateknologiska systemen kommer att delvis kunna ersätta andra infrastruktursystem, t.ex. de stora motorvägarna. Det är det som ligger i den nya teknologin. Finansministern borde ta sig en funderare på Öresundsbron, Dennispaketet och andra investeringar av den typen.

Till sist vill jag upprepa frågan: Hur ställer sig Folkpartiet och finansministern till de socialdemokratiska inviterarna? Skall ni regera ihop med Socialdemokraterna nästa år, och vem är det som skall bli finansminister? Vad anser den nuvarande finansministern om den saken? Är det Göran Persson eller är det Anne Wibble som kommer att sitta som finansminister i den nya s-fp-regeringen?

Anf. 54 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Öresundsbron kommer säkert att diskuteras många gånger framöver. Jag kan åtminstone konstatera att det inte handlar om några statliga pengar. Det har det inte heller gjorts i några diskussioner. Jag tycker att Johan Lönnroth glider ifrån frågan om vad Vänsterpartiet påstår sig tycka om miljöskatter och åtgärder för att förbättra miljön och de konkreta förslag som har lagts fram. Det har jag full förståelse för. Jag förstår att det inte är helt lätt att samtidigt vara mot åtgärder som faktiskt medverkar till att det blir litet mindre farliga utsläpp från bl.a. bilismen och hävda att vi skall ha mindre utsläpp.

Folk är faktiskt smartare än vad många tror. Jag tror att de kommer att upptäcka denna Vänsterpartiets bluff, om inte några vänsterpartister, som sagt, inser att om man för fram förslag måste man också stå för dem, även om de skulle råka föras fram av en regering som man i övrigt ogillar.

I fråga om framtida regeringars utseende kan man konstatera att vi från alla de fyra nuvarande regeringspartierna har deklarerat att vårt mål är att få denna regering omvald med starkare stöd. Fördelningen av poster är, som Johan Lönnroth vet, statsministerns sak. Han får ställa frågan till statsministern vid något lämpligt tillfälle. Jag tycker att det är att hoppa över en tid som är viktig för svensk ekonomi och för de arbetslösa. Nu talar vi om den

ekonomiska politiken. Då struntar man i sakfrågorna och ger sig in på vad som kommer att hända nästa år i oktober, november eller december. Det är mycket tid fram till dess, och det är en kritisk tid för den svenska ekonomin.

Om vi skall ta fasta på de möjligheter som nu visar sig är det angeläget att alla tar detta ansvar. Vänsterpartiet kunde ha bidragit – och kan det kanske fortfarande – till att förena en bra ekonomisk utveckling med en bra miljöutveckling. Som sagt: Det är inte för sent ännu.

Anf. 55 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Först en allmän upplysning: Den egenavgift som nu skall införas för arbetslöshetsförsäkringen är en skattehöjning. Det gick vi med på, om än motvilligt. Jag ber fru finansministern att berätta detta för herr Attefall från kds, som tycks känna ännu starkare för skattehöjningar än självaste finansministern.

Så till finansministerns anförande. Nu är vi på väg, säger finansministern, så glatt hon kan. Hon försöker t.o.m. se glad ut vid detta konstaterande. Låt mig med samma glädje konstatera att vi har varit på väg under lång tid. Även en usel person, som jag är enligt finansministern, ber att få påpeka att svenskt näringsliv är på väg trots regeringens politik, inte tack vare den.

Det var det totalhaveri som skedde för drygt ett år sedan i er valuta- och räntepolitik som skapade möjligheterna för näringslivet. Om vi nu talar om haverier vill jag säga att när JAS-plan havererar tillsätter man en haverikommission. I detta fall skall man också tillsätta en haverikommission, tycker jag, en internationell sådan. F.d. riksbankschefen Lars Wohlin har föreslagit det. Vi skall titta på vad kraschen kostade. Den lägsta siffra jag har hört är 25 miljarder – 25 000 miljoner. Den högsta siffran ligger på ungefär tre gånger så mycket. Det är som om alla JAS-plan som någonsin kommer att byggas skulle krascha på en gång. Det vore värt en kommission. Jag kommer att återkomma till det tills det blir en kommission.

Sedan en fråga. Vill fru finansministern vara så snäll och berätta om sin egen inställning till direktavskrivningar och nuvärdesavskrivningar, som hennes kolleger i utskottet här i riksdagen så klart och tydligt uttryckt sitt välbehag inför?

Det är så, att ni skall återkomma skyndsamt. Nu undrar jag: Är skyndsamt detsamma som innan det blir val? I annat fall uppstår en lustig situation, för att anknyta till vad Lönnroth sade. Om det blir en regering mellan Socialdemokraterna och Folkpartiet, så kommer Socialdemokraterna att driva igenom direktavskrivningar med stöd av Ny demokrati. Hur man än vrider och vänder på det är det lika bra att komma skyndsamt innan denna prekära och för er så besvärliga situation uppstår.

Anf. 56 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Om vi skall gå tillbaka i tiden undrar jag, Ian Wachtmeister, hur det skulle ha sett ut i den valutaturbulens som då rådde, om Sverige hade varit bland de första länderna att kasta in handsken i försvaret av kronkursen. Det hade faktiskt smakat riktigt illa, och det hade varit utomordentligt skadligt för den svenska ekonomin.

Ian Wachtmeister frågade om min uppfattning om nuvärdesavskrivning.

Jag tror att det kan finnas goda skäl att titta på möjligheterna att på olika sätt underlätta för företagen att göra investeringar – det sägs också i något av de aktuella utskottsbetänkandena – under förutsättning att man också kan finansiera ett eventuellt skattebortfall. Det är nämligen inte till fördel för någon – varken för företag eller för individerna i samhället och än mindre för staten – att det skapas en massa nya ofinansierade utgifter. Men investeringarna har en mycket stor betydelse för näringslivets och ekonomins möjligheter att växa ganska ordenligt under en följd av år.

Nu visar KI på en ganska rejäl ökning under nästa år, men jag tror att det i det långa loppet finns anledning att titta ganska ordentligt och skyndsamt på förslag som kan öka beredvilligheten att investera. Men det grundläggande för att företagen skall vilja investera är att man har en hyfsad tillförsikt och stabilitet i de regelsystem som gäller.

Sedan vill jag ställa en fråga till Ian Wachtmeister. Jag har hört många gånger, och jag gjorde det senast i morse, att Ny demokrati anser sig ha väldigt många besparingsförslag när det gäller partistöd, organisationsstöd och liknande. I en motion föreslår Ny demokrati att det inte skall utgå moms på porto. Det har visat sig att detta skulle innebära ett rejält indirekt ökat stöd till organisationer och partier. Jag undrar om den här lilla diskrepansen mellan vad man säger och vad man gör har slagit Ian Wachtmeister.

Anf. 57 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Tyvärr hörde jag inte riktigt vad finansministern sade – jag är alldeles för uppriktig på den punkten. Men jag uppfattade att hon i slutet av sitt anförande frågade någonting om momsen. Detta kanske vi kan klara av utanför plenisalen, eftersom jag inte har fler repliker.

Hur skulle det ha sett ut om Sverige som första nation hade kastat in handsken? frågade finansministern. Om man skall vara riktigt noga är det inte handsken utan handduken man brukar kasta in. Men om nu Sverige hade kastat in handduken, hade det varit väldigt bra, eftersom man då skulle ha haft ett starkt finanspolitiskt förslag, som vi hade kunnat enas om i denna kammare – en stark och kraftfull penningpolitisk åtgärd, nämligen en kraftig sänkning av räntan. Sedan hade man kunnat låta kronan flyta. Då hade det gått alldeles utmärkt.

Det talade vi om då, och det var precis då jag blev utnämnd till usel.

Sedan skall jag be att få önska finansministern lycka till inte bara inför julen utan framför allt till våren. På våren måste det nämligen bli besvärligt. Då kommer till behandling i denna kammare förslag om innehålllet i arbetslöshetsförsäkringen och vårdnadsbidraget. Det är frågor där jag inte kan förstå annat än att finansministern och hennes kolleger måste tala med Ny demokrati igen. Då gäller det att bestämma sig för om det blir samtal, information eller överläggningar. Förhandlingar kan det ju ändå aldrig vara.

Anf. 58 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag förstår att det passar Ian Wachtmeister att höra dåligt. Han blev tydligen så glad för att jag sade handsken i stället för handduken, att han inte "hörde" min fråga om moms på portot. Ny demokrati vill ha lägre moms på portot eller helst ingen alls, om jag förstått motionen rätt.

Detta får den rakt motsatta effekten till det man säger sig vilja uppnå genom en annan motion, nämligen ett mindre statligt stöd till organisationer och partier.

Jag undrar om skillnaden mellan dessa båda motioner har slagit någon inom Ny demokrati.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att Sveriges ekonomi har ett så hyfsat utgångsläge att vi skall kunna nå viktiga sysselsättningspolitiska och välfärdspolitiska framgångar under de år som kommer. Men vi skall inte tro att detta kommer av sig självt, utan för att vi skall kunna ta vara på denna chans och inte minst se till att det skapas växande företag som erbjuder människor jobb, så krävs det att vi fortsätter både med strukturåtgärder och naturligtvis med budgetsaneringen. Göran Persson kanske ändå i någon mening kunde intressera sig för de arbetslösa och inte medvetet från denna kammare medverka till att öka osäkerheten hos de företag som skall investera och därmed ge möjligheter till nya jobb.

Jag tycker att det är allas vår skyldighet att vara så ärliga att vi talar om vad det är vi vill göra. Ibland kan negativa besked vara bättre än inga besked alls. Politiskt skapad osäkerhet är en av de saker som de företag som skall bli arbetsgivare åt arbetslösa människor ogillar mest. De politiska poängen är faktiskt inte särskilt tilltalande när de vinns på arbetslösa människors bekostnad.

Anf. 59 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Först noterar jag att talarordningen nu – efter ingripande från herr Tobisson, har jag förstått – har ändrats. Eftersom jag har en stor respekt för talmansämbetet – för talmannen och vice talmannen – har jag inga synpunkter på det. Talmannen bestämmer talarlistans utseende.

Därefter vill jag instämma i Göran Perssons yrkande om bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Herr talman! Ibland sägs det att de s.k. välståndsbildande krafterna måste beredas bättre möjligheter, tjäna mer pengar, få lägre skatter och ha särskilda favörer för att samhället skall gå framåt, för att vi skall få tillväxt och för att – som man säger – den gemensamma kakan skall bli större.

I praktiken visar det sig alltid när man börjar borra i detta att de s.k. välståndsbildande krafterna är de människor som har det relativt bra, är verbalt skickliga och oftast högljudda. De som talar sig varma för dessa krafter anser att dessa – och bara de – skall få det bättre och att, i bästa fall, förhållandena för de övriga inte skall försämrast.

Nästan till leda har vi hört borgerliga företrädare, SAF-representanter och andra företrädare för det jag kallar överklassen, föra fram sådana här tankar mer eller mindre – på senare tid mindre – inlindade och ofta under förment vetenskaplig täckmantel.

Dessutom anklagas vi socialdemokrater stup i ett för att bara tänka på fördelning och inte på att bidra till att det som skall fördelas skall bli större och mer.

Med förlov sagt, herr talman, är jag en smula trött på sådana här slappa påståenden.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Inriktningen av den
ekonomiska politi-
ken*

Däremot påstår jag helt framt att resultatet av en samhällsorganisation byggd på dessa teser blir orättvist – djupt orättvist!

De lösningar på för vårt land svåra problem som finansutskottet nu förelägger kammaren, och en mängd andra förslag som riksdagen har att behandla denna vecka, är en clou på ett sådant resonemang som jag nyss redovisat.

Man kan se samhällsbyggandet ur olika infallsvinklar. Det finns de som anser att det ekonomiskt rationella inte går att förena med rättvisa. Jag är övertygad om att det är fel. Jag tror nämligen att för att en åtgärd skall vara ekonomiskt rationell i ett modernt samhälle, måste åtgärderna också upplevas som rättvisa av folkflertalet. Men ändå, låt oss för resonemangets skull dela upp det hela.

Jag tar det rationellt ekonomiska först. Jag hörde ett statsråd som ansåg att regeringens politik har lett till att ytterligare 100 000 människor har blivit arbetslösa. Det finns ekonomiska bedömare som anser att det snarare är 200 000 eller t.o.m. 300 000. Det är två tre gånger så många som bor i min hemstad Borås.

Ni i den borgerliga majoriteten berömmar er av att ni sparar och sparar. Det är ju naturligtvis fel ord. Vad ni sysslar med är nedskärningar. Men för att använda era ord: Ju mer ni "sparar", dvs. skär ned, ju större blir underskotten. Det enda ni har att erbjuda är mer av samma medicin. Då skall ni "spara" ännu mer.

Ni har fördjupat lågkonjunkturen i vårt land genom att strama åt på två tredjedelar av ekonomin. Det verkar som om ni helt bortser från den enkla marknadsekonomiska tesen, nämligen att för att en vara skall kunna tillverkas i fabriken måste någon vara beredd att köpa varan eller tjänsten i affären e.d. Det är inte krångligare än så. När människor då är oroliga för att ni skall höja skatterna ännu mer för dem nästa år eller sänka a-kasseersättningen ännu mer, handlar de inte i affärer eller köper tjänster. Då kan inte tjänsten utföras eller varan tillverkas. Då blir ännu fler människor arbetslösa. Det är faktiskt inte krångligare än så.

Rättvisan, eller orättvisan. Ni har under era drygt två år i regeringsställning, med en borgerlig majoritet inklusive Ny demokrati i denna kammare, sänkt och snart slopat skatter på kapital med mellan 24 och 28 miljarder kronor. Samtidigt som ni gjort detta har ni höjt skatten på arbete med 29–30 miljarder kronor. Inser ni inte, förstår ni inte, att detta leder till större klyftor i vårt land? Det kanske ni gör, men då är frågan: Förstår ni inte att större klyftor i sig kan vara farliga för samhällsutvecklingen? Vad tror ni att sömmerskan hemma i Borås – hon som tjänar 10 000–11 000 kr i månaden och som ni nu höjer skatten för – tänker när hon märker att ni ger ytterligare gåvor till dem som har det relativt bra? Förstår ni inte att hon blir förbittrad? Eller tror ni, eller hoppas, att hon resignerat? Byggnadsarbetaren, muraren som jag flera gånger tidigare talat om här i kammaren, kan inte förstå varför han inte kan få arbeta när det finns viktiga saker att utföra. I stället får han, efter det att ersättningstaket har sänkts, 548 kr om dagen i a-kassa med ett krav: Du får inte arbeta.

Vad tror ni byggnadsarbetaren tänker när han ser hur ni drar in ersätt-

ningar för honom och hans kamrater och samtidigt genomför det som Dagens Industri kallar "guldregn" över aktieägarna?

Ja, det där guldregnet. Förra gången jag räknade upp alla lättnader ni givit kapitalägare och annat förmöget folk, tackade herr Tobisson för att jag gjorde det så att han slapp. Eftersom jag är en vänlig själ skall jag glädja herr Tobisson också i dag.

Ni, den borgerliga regeringen och den borgerliga majoriteten i denna kammare, har:

- * sänkt arvsskatten,
- * sänkt gåvoskatten,
- * sänkt förmögenhetsskatten – får ni sitta kvar skall ni slopa den 1995,
- * sänkt skatten på aktieutdelningar – och nu skall ni slopa den helt,
- * sänkt skatten på värdepappersfonder,
- * sänkt skatten på kapitalförsäkringar,
- * sänkt skatten på privata, pensionsförsäkringar och
- * ni skall sänka skatten på reavinster vid aktieförsäljningar.

Att ni bara orkar!

Samtidigt som ni har gjort detta har ni höjt skatten på arbete, höjt egenavgiften i a-kassan och sänkt ersättningar i olika trygghetssystem. Dessutom har ni minskat och aviserat att ni kommer att fortsätta att minska bostadssubventionerna.

Vad ni begär är kort sammanfattat att de stora breda löntagargrupperna ensidigt skall bära bördorna. Detta är djupt orättvist och t.o.m. orättfärdigt.

Jag är säker på att medborgarna i vårt land inser att vi står inför en lång rad svåra problem. Jag är övertygad om att medborgarna är beredda att ta sin del av ansvaret för att vi skall reda upp detta. Men – och det är ett viktigt men – de kräver att det vi gör skall vara rättvist.

Är ni aldrig rädda för vad systemskiftet kommer att innebära för den långsiktiga utvecklingen i vårt land? När människorna i vårt land märker att i ert Sverige är det skillnad på folk och folk, då är det fara å färde. Förstår ni inte, märker ni inte, den oro som finns ute i samhället? Om ni inser att denna oro finns, vågar ni verkligen bortse från den?

Att moderater och folkpartister för denna politik är inte mycket att säga om. De bestämde sig ju för systemskifte i sitt program Ny start för Sverige. Men ärade företrädare för Centern och kds, det var väl inte detta ni gick till val på? Fick ni verkligen i uppdrag av era väljare att medverka till "guldregn" över aktieägarna och ökade bördor, höjda skatter, kortare ersättningstider och lägre ersättningar i arbetslöshetsförsäkringen? Är det verkligen det som ni i Centern och kds upplever att ni har som uppdrag att genomföra här i Sveriges riksdag? Är det er stora politiska insats att göra Sverige orättvisare?

Anf. 60 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! En sammanfattande dagsbild av Sverige skulle kunna beskrivas ungefär så här: Var sjunde svensk som normalt skulle ha ett jobb har det inte. Var sjätte krona som omsätts i landet är en lånad krona. Politikens uppgift är att hantera detta, dvs. antingen godta detta som en företeelse som sådan eller sätta in åtgärder mot tingen. För någon stund sedan sade Stefan

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Inriktningen av den ekonomiska politiken

Attefall i debatten att vi socialdemokrater inte ser sambandet. Hur är sambandet?

Enligt min mening är det enligt följande. Utan efterfrågan blir det inte mycket till produktion. Blir det inte produktion finns det inga jobb. Finns inga jobb finns det inga skatter att betala. Finns det inte skatter att betala finns det inte statsinkomster. Utan statsinkomster havererar välfärdssamhället. Så ser sambandet ut.

Ingen efterfrågan – ingen produktion. Utan produktion – inga jobb. Utan jobb – inga skatter att betala. Inga skatter att betala – inga statsinkomster. Då havererar välfärdssamhället.

Hur försöker då regeringen lösa det problem som ligger i att var sjunde svensk saknar jobb och var sjätte krona är en lånad krona? Ja, regeringens politik dämpar efterfrågan. Regeringens politik håller tillbaka investeringarna. Göran Persson och Arne Kjörnsberg har gått igenom det här. Får jag bara upprepa att det som är svårast att förstå är att man drar in 3,4 miljarder genom en omläggning på F-skattesidan. Det tar man i huvudsak från småföretagsamheten, som så många har betecknat som en viktig motor i den svenska ekonomin just nu.

Investeringskvoten ligger så lågt som på 16 %. I en internationell jämförelse är det en mycket låg nivå. Investeringskvoten borde rimligen komma upp till 25 % för att vi skulle tycka att det var bra.

Detta är regeringens politik. Vad säger då vi socialdemokrater om det här? För den som vill studera siffrorna finns det i reservation 1 en tabell på sidan 45 i betänkandet. Där kan man se, att med vår politik skulle BNP öka med 2 procentenheter, den privata konsumtionen stiga med 3,2 procentenheter och investeringarna ligga 7 procentenheter högre än med regeringens politik.

Därmed återkommer jag till min fråga, som Stefan Attefall också var inne på: Hur ser sambandet ut? Är den låga inhemska efterfrågeutvecklingen ett problem eller inte för borgerligheten? Är de låga investeringarna ett problem eller inte för borgerligheten? Jag tycker att det är problem.

Hur kommer då samhället att utvecklas med den politik som regeringen tillhandahåller som förslag till lösningar på problemen? Eller hur kommer det att förändras om den socialdemokratiska politiken skulle bli den gällande? Ja, det är vår uppgift som politiker att beskriva det. Visst finns det vinnare i alla sammanhang, men det finns också förlorare.

Jag vill i dag fråga borgerligheten: Hur många fler människor skall fara illa innan ni är nöjda med samhällsförändringen? Hur stora skall klyftorna bli innan ni känner er nöjda? Jag tror att det är frågor som väldigt många i dag ställer sig, när var sjunde svensk som skulle ha ett jobb saknar jobb och när var sjätte krona som omsätts i landet är en lånad krona.

Anf. 61 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag vill bara kommentera Per Olof Håkanssons försök till resonemang om sambanden i ekonomin, bl.a. utifrån vad jag sade i mitt anförande. Det är intressant.

Jag ifrågasätter om Socialdemokraterna har sett sambanden, när de säger att de vill stimulera efterfrågan genom att sänka moms. De menar att män-

niskors köpkraft därmed skulle öka. Vi vet ju, genom Konjunkturinstitutets siffror, att den disponibla inkomsten ökade under 1992 men att den privata konsumtionen ändå sjönk. Det tyder på att det inte bara var hushållens brist på pengar som gjorde att konsumtionen sjönk så brant. Förklaringen var troligen att man sanerade sina skulder och var osäker om framtiden.

Därmed vill jag hävda att en sänkning av momsen – förutom att det innebär en risk för ökad import och olika typer av läckage – inte skulle leda till att människor i första hand använde pengarna till att konsumera mera. Det skulle bara leda till högre budgetunderskott, högre räntor, högre inflation och en åstramning av ekonomin den vägen.

Socialdemokraterna har inte rätt ut de sambanden, vare sig i den allmänpolitiska debatten i höstas eller i debatten här i dag. Per-Olof Håkansson har inte heller gjort det.

Det som är intressant att diskutera är ju om Socialdemokraternas sätt att stimulera ekonomin verkligen är en framkomlig väg. Vi vet att den inhemska efterfrågan är för låg, men hur skall vi stimulera den? Jo, det skall vi göra via lägre räntor och genom att få i gång investeringar och exportindustri. Det är den realistiska vägen. Vi skall inte öka budgetunderskottet, som stramar åt ekonomin via räntorna.

Anf. 62 PER OLOF HÅKANSSON (s) replik:

Herr talman! Man behöver inte ha studerat sociologi för att inse att den oro människor känner inför morgondagen leder till att de i dag inte vill öka sin konsumtion och att de inte vill expandera sin ekonomi. Det måste vara uppenbart för Stefan Attefall. Det viktigaste som skulle kunna ske är att man på olika sätt gav klara besked, så att den oro som människor känner för morgondagen försvann.

När var sjunde är arbetslös och det kan befaras att många därtill blir arbetslösa är det uppenbart att det finns en oro i samhället. Den oron måste bort. Sedan kan vi säkert föra en diskussion om hur efterfrågan skall stimuleras.

Nu säger Attefall att den metod som Socialdemokraterna har valt är felaktig. Men det är ju ett genombrott i den meningen att Attefall inte har velat vara med och diskutera alternativ till det förslag som vi har lagt fram.

Huvudfrågan för mig står i någon mening kvar: Anser Stefan Attefall att den inhemska efterfrågeutvecklingen, som den nu ser ut, är ett problem?

Anf. 63 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns två viktiga förklaringar till att konsumtionen har sjunkit så brant. Den ena är saneringen av de skulder man drog på sig under det glada 80-talet. Den andra är, som Per Olof Håkansson säger, oron inför framtiden.

Nu ser vi att det finns stigande optimism hos hushållen. Vi ser allt fler tecken på att ekonomin börjar vända uppåt. Denna stigande optimism skulle brytas av ökat budgetunderskott och stigande räntor, vilket skulle bli följden av Socialdemokraternas politik. I den meningen skulle socialdemokratisk politik förstärka osäkerheten inför framtiden.

Låt oss inte medverka till detta. Låt oss i stället fortsätta att försöka få

ner räntorna. Per Olof Håkansson kan ju prata med sin partikollega Allan Larsson, så att han är ännu mer aktiv i Riksbanken och försöker skapa utrymme för sänkta räntor och ta de tillfällen som kommer. Riksbanken har kanske varit litet senfärdig ibland, men nu går trenden åt rätt håll. Vi skall gå vidare på den vägen och inte börja spela hasard med svensk ekonomi.

Anf. 64 PER OLOF HÅKANSSON (s) replik:

Herr talman! Stefan Attefall får gärna tycka att vi spelar hasard med svensk ekonomi, men det gör vi i själva verket inte. Det handlar om att få människors förtroende för den politik man för. Visst kan man försvinna in i ett resonemang, som i vissa lägen är befogat, om makt och ekonomiska förhållanden och ting som hör hemma där. Men det människor funderar på är detta: Hur kommer barnomsorgen att se ut i morgon? Hur kommer skolan att se ut? Hur kommer vården att se ut? Hur kommer våra föräldrar, och vi själva när vi blir gamla, att ha det? Jag tror att detta har större betydelse för människors vardag och för hur de tänker och tycker.

Jag kan bara konstatera att kds medverkar till en politik som inte stillar människors oro, utan snarare ökar den.

Anf. 65 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Det har talats om F-skatten. Man har sett huru som Socialdemokraterna verkar värna om egenföretagarna, medan regeringspartierna och Ny demokrati intar en iskall hållning. Då frågar man sig: Vad är det här egentligen? Det talades förut om tricksande, och det är egentligen vad det är.

Man gör en tillfällig förstärkning av budgeten – som man kan skryta med – med 3,4 miljarder. Men det är en likviditetsförstärkning, ingenting annat. Det man långsiktigt gör är att plocka in ungefär 200 miljoner kronor från egenföretagarna. Det är småpengar i sammanhanget – det är räntan på likviditeten.

Jag vill bara säga detta för protokollets skull. Jag tror att det är viktigt att få fram vad det är fråga om.

Anledningen till att jag begärde ordet, herr talman, var att jag faktiskt inte hörde vad fru finansministern sade. Det var inte heller någon annan som hörde det. Jag gick runt och frågade vad hon sade.

Så småningom fick jag klart för mig att det hon sade var, att om man lade moms på portot så blev det dyrare för organisationerna, och genom de fantastiska momspåslagen skulle organisationerna komma att gå under. Då kan jag säga att Posten har lovat att inte höja några porton på grund av den bolagisering och det momsinförande som vi nu skall rösta om. Posten tjänar på det som vi har plockat fram. Fru finansministern har tänkt ta de pengarna från Posten, berättade hon för mig; hon kan ju alltså inte vara ledsen.

Om nu organisationsbidragen skall vara något vägande skäl vill jag säga att de organisationer som dör av en portohöjning är ungefär lika livskraftiga som de organisationer som bara kan leva om de får statsbidrag i någon form – de är dödssjuka bägge två. Det skulle i så fall vara en väldigt bra rensning bland organisationerna. Har vi bidragit till en sådan är vi mycket nöjda.

Anf. 66 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Eftersom finansutskottets ordförande nu hedrar kammaren med sin närvaro vill jag upprepa ett antal frågor som jag ställde för en stund sedan till Centerpartiets och kds företrädare. Jag sade: Den politik som nu förs är en blåkopia av Ny start för Sverige. Det är inte konstigt att moderater och folktoparter står bakom den. Men var det detta som ni centerpartister och kds:are fick i uppdrag av era väljare att genomföra? Var det att sänka arvsskatter, gåvoskatter, förmögenhetsskatter, aktievinstskatter, aktieutdelningsskatter och alla de andra skatter som jag snart till leda – förstår jag av en del av kammarens ledamöter – har upprepat? Samtidigt har ni medverkat till att sänka ersättningen i a-kassan, införa karensdagar och höja skatterna på arbete.

Ni har under era två år sänkt skatter på kapital med mellan 24 och 28 miljarder. Under samma två år har ni höjt skatterna på arbete med mellan 29 och 30 miljarder. Min fråga är då – det skulle glädja mig mycket om någon företrädare för Centerpartiet eller kds ville svara på den: Är det detta som ni ser som er stora uppgift – att bidra till att vidga klyftorna i vårt samhälle i stället för att försöka överbrygga dem?

Kan inte ni också se en risk för att det då blir mycket svårt att hålla ihop ett samhälle av vår modell – ett modernt industrisamhälle? Det blir mycket svårt att få människorna att bära de nödvändiga bördorna när de ser att det är skillnad på folk och folk, att det bara är en del som bär bördorna och att andra får gåvor nästan slängda efter sig. Det måste väl vara besvärande att medverka till att utvecklingen i vårt land går åt det hållet? Borde ni inte fundera en gång till på om detta är er stora uppgift här i Sveriges riksdag under denna mandatperiod?

Anf. 67 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tycker att det är dags att avsluta denna intetsägande debatt.

Anf. 68 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Intetsägande, sade Hugo Hegeland! Avslöjande, skulle jag vilja kalla den. Och, herr Hegeland, mitt mandat är precis lika mycket värt som herr Hegelands. När vi har från vårt partis utgångspunkter viktiga frågor att diskutera här i kammaren kommer jag, herr Hegeland, att begära all den tid som riksdagsordningen och talmannen ger mig rätt till.

Anf. 69 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Kan Arne Kjörnsberg förklara varför han håller på och pratar och pratar och pratar utan att säga någonting nytt?
(Applåder)

Anf. 70 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag utnyttjar mina rättigheter som ledamot av denna kammarare att försöka tala om för herr Hegeland vad det är ni håller på med. Men jag har insett att det är att kasta pärlor för svin. Jag försöker därför i stället

ställa frågor till centerpartister och kds:are och hoppas att jag skall få svar från dem.

(Applåder)

Anf. 71 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Om Arne Kjörnsberg i stället hade ställt en fråga till en ledamot av förnuftet hade även jag fått tillfälle att svara.

(Applåder)

Anf. 72 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! För en stund sedan redde jag ut med Stefan Attefall, möjligen som företrädare för förnuftet – det får Hugo Hegeland avgöra – att den inhemska efterfrågan sådan den nu utvecklar sig är problematisk. En annan sak som jag tog upp i mitt anförande var investeringsnivåerna. Eftersom Hugo Hegeland anser sig företräda förnuftet skall jag vända mig till honom och ställa frågan till honom: Är vi överens om att investeringar är betydelsefulla? Är vi överens om att investeringsnivån i Sverige i dag är för låg?

I så fall måste vi resonera om vad vi skall göra för att få upp investeringarna. Det skulle vara intressant att få höra Hugo Hegelands bedömningar av vad det blir för effekter av den förändring av F-skatteuppbörden som nu sker. Om förslaget bifalls drar man in 3,4 miljarder. Vad har Hugo Hegeland för uppfattning om vårt förslag – låt vara att beslutet om det skall fattas i annat sammanhang – om möjligheter till avdrag vid olika typer av investeringar?

Om nu investeringsnivån är ett problem måste vi, tycker jag, få i gång en diskussion om vad vi skall göra för att få upp den. Jag vänder mig då till den självutnämnde företrädaren för förnuftet, Hugo Hegeland. Jag avvaktar med spänning hans svar.

Anf. 73 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Efter dessa frågor från den högt ärade ledamoten Håkansson om mina uppfattningar i olika frågor vill jag bara framföra en uppfattning, nämligen min övertygelse att det bästa med riksdagen är att även obegåvade kan göra karriär här.

Anf. 74 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det är möjligt att Hugo Hegeland fortsätter att framföra omvärden om sig själv. Jag har ingen uppfattning i den frågan.

Mina frågor var ett försök att få i gång en seriös diskussion kring investeringsnivån. Vad tycker ledamoten Hugo Hegeland om den? Och, om han nu instämmer i att den är för låg: Vilka metoder skall vi tillgripa för att få upp investeringsnivån? Det är ju trots allt genom diskussion och samtal som vi så småningom kan komma fram till en gemensam uppfattning.

Det vore oerhört intressant och kanske framför allt nyttigt för det svenska samhället om vi kunde hitta lösningar på det problem som jag anser finns i svensk ekonomi just nu, nämligen att investeringsnivåerna är för låga. Jag

väntar fortfarande med spänning på att få höra Hugo Hegelands uppfattning i just den frågan.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Överläggningen var härmed avslutad.

*Inriktningen av den
ekonomiska politi-
ken*

Beslut

Mom. 1 (riktlinjer för den ekonomiska politiken)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

3. res. 2 (nyd)

4. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering 1:

23 för res. 2

18 för men.

282 avstod

26 frånvarande

Kammaren biträdde först res. 2.

Ylva Annerstedt (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Förberedande votering 2:

133 för res. 1

22 för res. 2

166 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde herefter res. 1.

Huvudvotering:

159 för utskottet

133 för res. 1

34 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 78 m, 29 fp, 30 c, 22 kds

För res. 1: 131 s, 2 -

Avstod: 23 nyd, 11 v

Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 2 (internationellt samarbete för tillväxt och arbete)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

181 för utskottet

142 för res. 3

3 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 78 m, 29 fp, 29 c, 22 kds, 23 nyd

För res. 3: 131 s, 9 v, 2 -

Avstod: 1 c, 2 v

Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 3 (sänkt mervärdesskatt)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

3. res. 5 (nyd)

Förberedande votering:

135 för res. 4

23 för res. 5

167 avstod

24 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

181 för utskottet

133 för res. 4

11 avstod

24 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 78 m, 29 fp, 30 c, 22 kds, 21 nyd

För res. 4: 130 s, 1 v, 2 -

Avstod: 1 nyd, 10 v

Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 1 nyd, 3 v, 2 -

Mom. 4 (ändrad kapitalbeskattning)

1. utskottet

2. res. 6 (s)

Votering:

182 för utskottet

144 för res. 6

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 78 m, 29 fp, 30 c, 22 kds, 23 nyd

För res. 6: 131 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 5 (AP-fondens placeringsrätt)

1. utskottet

2. res. 7 (s)

Votering:

182 för utskottet

144 för res. 7

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 78 m, 29 fp, 30 c, 22 kds, 23 nyd

För res. 7: 131 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 6 (finansieringen av sjukförsäkringen)

1. utskottet

2. res. 8 (s)

Votering:

182 för utskottet

133 för res. 8

11 avstod

23 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 78 m, 29 fp, 30 c, 22 kds, 23 nyd

För res. 8: 131 s, 1 v, 1 -

Avstod: 10 v, 1 -

Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 7 (drivmedelsskatter år 1994)

1. utskottet

2. res. 9 (s)

3. res. 10 (nyd)

Förberedande votering:

140 för res. 9

24 för res. 10

161 avstod

24 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

160 för utskottet

166 för res. 9

23 frånvarande

Kammaren biföll res. 9.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 78 m, 29 fp, 30 c, 22 kds, 1 v

För res. 9: 131 s, 23 nyd, 10 v, 2 -

Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 8 (regional differentiering av drivmedelsskatten)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

307 för utskottet

14 för men.

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 78 m, 28 fp, 29 c, 22 kds, 23 nyd, 1 -

För men.: 2 s, 11 v, 1 -

Frånvarande: 10 s, 2 m, 5 fp, 2 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 9 (energiskatt på blandbränslen)

1. utskottet

2. res. 11 (nyd)

Votering:

296 för utskottet

25 för res. 11

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 77 m, 29 fp, 28 c, 22 kds, 11 v, 1 -

För res. 11: 1 c, 23 nyd, 1 -

Frånvarande: 10 s, 3 m, 4 fp, 2 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Stig Grauers (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 10 (höjning av övriga punktskatter år 1994)

1. utskottet

2. res. 12 (s)

3. res. 13 (nyd)

Förberedande votering:

134 för res. 12

24 för res. 13

168 avstod

23 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12

Votering:

169 för utskottet

132 för res. 12

23 avstod

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 29 fp, 30 c, 22 kds, 10 v, 1 -

För res. 12: 130 s, 1 v, 1 -

Avstod: 23 nyd

Frånvarande: 8 s, 3 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Mom. 11 (indexering av vissa punktskatter åren 1995–1998)

1. utskottet

2. res. 14 (nyd)

Votering:

302 för utskottet

24 för res. 14
23 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 131 s, 78 m, 29 fp, 30 c, 22 kds, 11 v, 1 -
För res. 14: 23 nyd, 1 -
Frånvarande: 7 s, 2 m, 4 fp, 1 c, 4 kds, 3 v, 2 -

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Mom. 14

Kammaren biföll res. 15.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om information från regeringen

Anf. 75 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att statsrådet Ulf Dinkelspiel (m) i morgon, torsdagen den 16 december kl. 9.00, lämnar information om GATT.

7 § En allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1993/94:AU6 En allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring (prop. 1993/94:80).

Anf. 76 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! När vi om några timmar fattar beslut om förändringar i arbetslöshetsförsäkringen fullföljer regeringen med hjälp av Ny demokrati sin strategi mot de arbetslösa. I denna strategi har arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund medverkat som en lydig marionett för att verkställa regeringen Bildts systemskifte.

Börje Hörnlund kommer utan tvivel att bli ihåkommen som den minister vars främsta mål var att genomföra en klappjakt på de arbetslösa! Att ge fler människor arbete genom en aktiv arbetsmarknadspolitik har varit av underordnad betydelse för Börje Hörnlund.

Återigen ligger på riksdagens bord ett förslag om förändringar i arbetslöshetsförsäkringen. Olika beslut och förslag om arbetslöshetsförsäkringen har droppat in i en ständig ström under 1993. Den 5 juli 1993 sänkte den borgerliga majoriteten med hjälp av Ny demokrati arbetslöshetsersättningen från 90 till 80 %, och den 6 september infördes fem karensdagar generellt för alla samt en sänkning av KAS.

Detta innebär en tuff och hård ekonomisk verklighet för ca 670 000 människor som står utan vanliga jobb. Socialbidraget blir den enda lösningen för allt fler familjeförsörjare, men det räcker inte.

Jakten på de arbetslösa fortsätter, nu i skepnad av en obligatorisk allmän arbetslöshetsförsäkring, som fullt genomförd kommer att innebära att Sverige hamnar långt ner på skalan i Europa. Känns det inte besvärande, Börje Hörnlund, att vara drevkarl i denna klappjakt på de arbetslösa?

Av alla de förslag som Börje Hörnlund lagt på riksdagens bord tar detta verkligen priset. Förslaget utmärks rakt igenom av att vara ett "hafsverk". Analyser över vad det innebär saknas helt. I detta instämmer t.o.m. den borgerliga majoriteten i utskottet, och detta vill inte säga litet. Men ändå är man beredd från majoriteten att driva igenom det, för förslaget ligger kvar, bordlagt i väntan på att antas av riksdagen till våren.

Regeringens förslag läggs fram under täckmanteln av att vara ett förslag till en allmän och obligatorisk försäkring. Men det är bara en lek med ord och inte sanningen. Den bistra sanningen är i stället att färre kommer att få ersättning än i dag och att ersättningarna kommer att sänkas.

Avsikten är inte på något vis att ge någon ersättning till de 1,2 miljoner människor som inte hör till arbetskraften. Regeringen vill inte heller att alla, bland de 4,3 miljoner människor som finns i arbetskraften, skall ha rätt till en ersättning. Den som i dag inte får KAS får det inte heller om regeringens förslag skulle gå igenom. Den som i dag är med i en a-kassa utan att vara berättigad till någon ersättning får inte heller någon ersättning med regeringens förslag.

Tvärtom föreslår regeringen att nya inskränkningar skall göras i försäringen. Arbetsvillkoret skärps, reglerna för deltidsarbetslösa försämrats dramatiskt. Antalet ersättningsdagar för äldre minskas från 450 till 300 dagar. S.k. jämställd tid, exempelvis arbetsmarknadsutbildning och ALU, berättigar bara till en halv ersättningsperiod om 150 dagar och endast en gång.

Förslaget kommer, om det genomförs, att leda till orimligheter.

Skärpningen av arbetsvillkoret betyder att färre kommer att kunna kvalificera sig för ersättning. Det berör inte så mycket dem som har haft ett fast arbete, utan mer dem som försöker få fotfäste på arbetsmarknaden och dem som behöver kvalificera sig för en ny period i samband med arbetslöshet. Det är helt klart att detta kommer att innebära att alla nytillkommande på arbetsmarknaden, ofta ungdomar, kommer att få mycket svårare att få ersättning.

Regeringens förslag till en "allmän" arbetslöshetsförsäkring är ett av de hårdaste angreppen i modern tid på kvinnors rätt till ett eget arbete och en egen lön att leva på.

Förändringen av arbetsvillkoret kommer också att leda till att kvinnornas ställning på arbetsmarknaden dramatiskt kommer att försämrats. Det skärpta arbetsvillkoret slår hårdast mot dem som har en svagare förankring på arbetsmarknaden och arbetar inom sektorer där tillfälliga arbeten är vanliga. Här är kvinnorna i en klar majoritet.

Reglerna för hur normalarbetstid skall beräknas drabbar fämst dem som arbetar deltid. De är till 90 % kvinnor. Likaså kommer de att få sin ersättning minskad. För 85 000 personer, nästan alla kvinnor, är det bara en tidsfråga innan man förlorar rätten till ersättning.

Reglerna om jämställd tid berättigar bara till en halv period och kommer

att främst drabba dem som är i aktiva åtgärder. Kvinnorna är överrepresenterade i aktiva åtgärder i förhållande till andelen arbetslösa.

Förslaget att minska antalet dagar till 300 och att arbetsmarknadspolitiska åtgärder endast skall ge 150 nya dagar kommer att innebära att antalet personer som utförsäkras ur systemet kommer att drastiskt öka. Under de senaste 12 månaderna har ca 190 000 personer blivit arbetslösa efter att ha deltagit i en aktiv åtgärd. Antalet personer som går från åtgärd till arbetslöshet är ungefär detsamma oavsett mätperiod. Med dagens nivåer på arbetslösheten kommer alltså ca 190 000 personer, som efter åtgärder blir arbetslösa, att drabbas av regeringens förslag till nya begränsningsregler. Många av dessa kommer snabbt att utförsäkras.

Ett färre antal ersättningsdagar kommer utan tvivel att innebära att antalet personer som helt utförsäkras kommer att öka. Det kommer att slå hårdast mot orter med få industrier, få jobb och många långtidsarbetslösa. Hur skall de som i framtiden inte får sin ersättning från försäkringen kunna försörja sig?

Hur kommer detta, Börje Hörnlund, att påverka kommunernas ekonomi? Varför redovisar ni inte detta i propositionen? Vågar ni inte tala om sanningen?

Är det inte så, Börje Hörnlund, att det i ert förslag ligger en socialbidragsbomb som tickar?

Jag tycker faktiskt, Börje Hörnlund, att det är dags att lägga korten på bordet! Allt ert tal om att alla skall omfattas av försäkringen är inte överensstämmande med verkligheten. Är det inte så, Börje Hörnlund, att det är ideologiska skäl som ligger bakom förslaget?

Frågan om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring har drivits hårt av SAF och de borgerliga partierna. I debatten har en obligatorisk försäkring framställts som en rättvisefråga: alla skall ha rätt till ersättning.

Tyvärr är det inte så. Allt detta har bara varit vackra ord, för att komma åt något som alltid varit en nagel i ögat på SAF och Moderaterna, nämligen det historiska sambandet mellan a-kassorna och löntagarnas fackliga organisationer.

Detta samband anser ni ju alltid har bidragit till att fackföreningarna haft en hög organisationsgrad och därigenom bättre kunnat hävda sina medlemmars intresse. Är det inte så, Börje Hörnlund, att strategin är att färre skall vara medlemmar i löntagarnas organisationer, som på så sätt blir svagare? För att stimulera denna utveckling föreslår ni ju till och med att den statliga a-kassan ekonomiskt skall favoriseras.

Regeringen säger alltid att man inte vill lägga sig i lönebildningen, att detta är arbetsmarknadsparternas ansvar. Men samtidigt är det just detta ni gör!

Talet om ungdomslöner och införande av ungdomspraktikplatser var ett första viktigt steg. Ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen har sänkts. Enligt det aktuella förslaget till ändringar i arbetslöshetsförsäkringen skall ersättningen i a-kassan sänkas i takt med att den arbetslöse får sämre betalda arbeten eller kortare arbetstid.

Dessa regler innebär att de arbetslösa får kraftigt sänkta ersättningar. Strategin är att det då skall bli "billigare" för arbetsgivarna att anställa dem. Detta kommer i sin tur att sätta en nedåtgående press på lönerna.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Är det inte dags, Börje Hörnlund, att erkänna att detta är regeringens målsättning?

Vi socialdemokrater är positiva till att fler skall kunna få en inkomstrelaterad ersättning, men vi säger nej till att tvinga in alla i en statlig a-kassa. Varför skall staten driva något som redan i dag sköts bättre privat?

Det finns redan i dag en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, KAS. Den är tänkt för ungdomar utan förankring på arbetsmarknaden. Alla som arbetar har rätt att ansluta sig till en a-kassa. Ca 120 000 gör det inte och chansar på att inte bli arbetslösa. Några tusen av dem chansar fel. Regeringen vill att de ändå skall få a-kasseersättning.

Priset för att några tusen "chansare" skall få rätt till ersättning är högt för många andra och framför allt för samhällsekonomin. Till detta skall läggas att hela administrationen skall läggas om, att arbetslinjen med visshet kommer att försvagas och att staten tar på sig ett ansvar för administrationen av den nya försäkringen, utan att någon som helst analys skett av vilka ekonomiska och andra konsekvenser detta kan få.

Vår uppfattning är att en parlamentarisk utredning bör få i uppdrag att utreda frågan. Inriktningen bör vara att alla förvärvsarbetande skall ha möjlighet att omfattas av en inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring.

När det gäller underskottet i Arbetsmarknadsfonden har vi tidigare och även nu lagt fram förslag om hur detta skall lösas. Den socialdemokratiska finansieringsmodellen är klart överlägsen det förslag som regeringen lagt fram och som utskottsmajoriteten nu ställer sig bakom. Skillnaden är främst att vårt förslag innebär en direkt förstärkning av Arbetsmarknadsfonden, vilket inte regeringens förslag gör.

Finansieringen är också en fråga om rättvisa. Därför föreslår vi en tillfällig skattehöjning för höginkomsttagarna som skall hjälpa till vid saneringen av Arbetsmarknadsfonden.

Herr talman! Det här förslaget, som de borgerliga partierna med hjälp av Ny demokrati nu är beredda att driva igenom, är i högsta grad ogenomtänkt. Jag hoppas att den kritik som framförts från många olika håll i samhället innebär att regeringen drar tillbaka sitt förslag.

Här utanför Riksdagshuset har mellan 40 000 och 50 000 människor samlats för att visa sin avsky för det förslag som ni är beredda att driva igenom genom ett klubbslag om några timmar. Jag tycker att det är märkligt att man från de borgerliga partierna inte lyssnar på de människor som i dag är fyllda av oro och ångest och som demonstrerar mot att ni genomför detta förslag.

Nej, herr talman, låt oss se förslaget om en ny arbetslöshetsförsäkring från samma utgångspunkt som vi ser Börje Hörnlund som arbetsmarknadsminister: en parentes i svensk arbetsmarknadshistoria.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer.

I detta anförande instämde Georg Andersson, Berit Andnor, Axel Andersson, Ingvar Johnsson, Torgny Larsson, Lennart Nilsson, Lisbet Calner, Doris Håvik, Karin Wegestål, Alf Eriksson, Kaj Larsson, Monica Widnemark, Ingvar Björk, Reynoldh Furustrand, Ingela Thalén, Anita Johansson, Sten Östlund, Sylvia Lindgren och Birgitta Johansson (samtliga s).

Herr talman! Först skall jag berätta om den kollektiva lögnen och visa upp ett flygblad som i lördags delades ut i Hudiksvall av LO-distriktet.

På flygbladet står det: "God Jul alla löntagare!" Sedan är det en bild på mig med namn och telefonnummer. "Lailas julkapp till löntagarna kommer i mitten av december: 1. Anställningstrygghet – enbart om arbetsgivaren vill. 2. A-kassan – snabb och effektiv utförsäkring. 3. Sen får du gå till socialen. Ring och tacka för julkappen! LO-distriktet i Gävle-Dala."

Det är skrämmande att notera att LO tydligen inte har den ringaste aning om fakta i detta ärende.

Utförsäkringsbomben är stoppad av Ny demokrati. Det blir ingen utförsäkringsbomb den 1 januari 1994.

Ersättningen från a-kassorna sjunker inte.

Det blir ingen snabb utförsäkring från a-kassan.

De deltidsarbetande stängs inte ute från a-kassan.

Ingen behöver gå till socialen på grund av ändrade regler.

Det blir inga förändringar beträffande arbetsvillkoret.

Det blir inte heller någon förändring beträffande avgångsvederlag.

Allting beräffande dessa regler fortsätter precis som i dag.

Det kommer inte att ske några som helst förändringar vid årsskiftet, vare sig vad gäller arbetsvillkoret – dvs. hur länge man skall jobba för att få a-kassa – eller ersättningen till de deltidsarbetslösa eller om avgångsvederlaget skall påverka a-kasseersättningen.

Vidare ville regeringen dessutom flytta över arbetslöshetsförsäkringslagens villkor till KAS-lagen. Det skulle innebära att allting blir sämre för de arbetslösa. Vi vill i stället göra tvärtom. Vi vill flytta över KAS-lagen till arbetslöshetsförsäkringslagen. Det skulle gynna dem som redan har det sämst ställt.

Vidare hade man ett verklighetsfrämmande förslag om nya regler för avgångsvederlag.

Dessa verklighetsfrämmande regeringsförslag kan vi inte biträda.

Regeringen måste återkomma med ett nytt förslag i mars. Om det är lika dåligt, kastas även detta i papperskorgen.

Vår ledstjärna är att man på intet sätt kan försämma förutsättningarna för dem som redan har det svårt. Deras situation måste i stället förbättras.

Regeringen fick i detta första skede alltså gå med på vårt krav på att man inte skall sparka på dem som redan ligger. Efter många turer och hårda förhandlingar fick vi igenom följande:

KAS höjs den 1 januari 1994 från 198 kr/dag till 245 kr/dag. Automatiskt följer då även den lägsta utbetalningen i a-kassan med till samma belopp. Enligt Arbetsmarknadsdepartementets och AMS grova beräkningar kostar detta totalt ca 350–400 miljoner, alltså inga miljardbelopp som illasinnade tungor vill göra gällande.

Vi tycker att detta är jättebra för den nya a-kassereformen. Det blir cirka en tusenlapp mer i månaden för dem som har det sämst ställt. Därtill gynnar detta även ungdomar och småföretagare.

Det klagas nu på finansieringen. Det blir dyrt för de anställda, sägs det. Detta framförs givetvis av oppositionen. Skall man på ett ärligt sätt jämföra

*En allmän och
obliagorisk
arbetslöshets-
försäkring*

propositionens förslag med Socialdemokraternas förslag och Ny demokratis förslag, visar det sig – hör och häpna – att dessa tre förslag endast skiljer sig marginellt. Inget av förslagen slår mer eller mindre hårt mot löntagaren.

Med mycket stor förvåning kan vi i detta sammanhang konstatera att Socialdemokraterna inte gick med på att höja beloppet i KAS och därmed lägsta beloppet i a-kassan.

Herr talman! Egentligen hade jag planerat ett helt annat tal här i dag. Jag hade tänkt kritisera regeringens synnerligen urdåliga förslag om alla församlingar som den 1 januari 1994 skulle drabba de arbetslösa och hur man på ett mycket dramatiskt sätt skulle försämra bl.a. arbetsvillkoret och ersättningsnivåerna, vilket omedelbart skulle leda till att tiotusentals människor skulle bli beroende av socialbidrag från kommunerna.

Det är för mig en gåta att man över huvud taget kan tänka sig att lägga fram så ogenomtänkta och ogenomarbetade förslag som så negativt skulle påverka fel grupp av människor.

Till skillnad från Johnny Ahlqvist behöver jag nu inte närmare gå in på dessa förslag, eftersom de inte behandlas i dag. De kommer även att underkännas i mars, såvida förslaget inte radikalt ändras.

På grund av teknikaliteter bordlades hela denna fråga, vilket ingen i utskottet hade någon erinran emot. Ingen reserverade sig eller framförde någon annan mening.

Trots att vi använde en finmaskig sil när vi analyserade propositionen blev det alltså synnerligen litet som stannade kvar i maskorna och blev behandlingsbart.

Det behandlingsbara resulterade i att principerna för en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring antogs. Inriktningen bör vara att skapa en arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla med stark anknytning till arbetsmarknaden och som ger inkomstrelaterade förmåner upp till en viss nivå. Principen skall också vara att alla med förvärvsinkomster – åtminstone över en viss nivå – är med och bidrar till finansieringen. Avgiften skall vara avdragsgill i deklarationen. Förslaget är avsett som en övergångslösning, och regeringen måste återkomma med ett utarbetat förslag.

Att propositionen är ett ogenomtänkt och ofullständigt hastverk framgår när man studerar finansieringen. Det står inget i vare sig propositionen eller betänkandet om var den 1-procentiga respektive 2-procentiga skatt som nu skall tas ut skall hamna, om den skall hamna i statskassan eller i Arbetsmarknadsfonden. Vårt ställningstagande har – som tidigare framförts – baserats på att denna skatt skall tillföras Arbetsmarknadsfonden för att täcka underskottet. Den skall alltså inte gå till statskassan.

Det är en rättighet för alla att få ett obligatoriskt skydd vid arbetslöshet. Det tycker vi är lika självklart som att man har en sjukförsäkring. Man skall inte behöva ansöka om detta skydd, utan det skall man ha automatiskt.

Herr talman! Det skulle förvåna mig storligen om inte vårt förslag till utformningen av en ny arbetslöshetsförsäkring – vår motion A32 – kommer att beaktas på ett seriöst sätt i det kommande beredningsarbetet inom rege- ringskansliet. Förslaget är nämligen verklighetsförankrat.

Förslaget innebär att det skall finnas ett grundskydd som svarar mot 60 % av lönen. Grundskyddet finansieras av arbetsgivarna, arbetstagarna och sta-

ten med en tredjedel vardera. Finansieringsmodellen medför ett ansvar för de parter som kan påverka arbetsmarknaden. Avgifterna fastställs en gång om året och baseras på försäkringens kostnader föregående år. På det sättet blir finansieringen stabil över tiden.

För skydd upp till 80 % av lönen eller högst vad som motsvarar en årslön på 7,5 basbelopp tecknar arbetsgivaren en obligatorisk sparförsäkring. Premiebetalningen fördelas mellan arbetsgivare och arbetstagare. Fördelningen fastställs vid förhandlingar mellan parterna.

Arbetsgivaren betalar sin del av premien, vilket beräknas ta 5–7 år. För arbetstagaren gäller betalningsansvaret till pensioneringen. Vid pensioneringen omvandlas sparförsäkringen till en pension. Försäkringen får därigenom också formen av ett pensionssparande. Det är alltså fråga om en försäkring där inbetalda avgifter knyts till och följer individen.

Även vid sjukdom under arbetslösheten bör ersättning kunna utbetalas.

Den som vill försäkra sig mot inkomstbortfall som överstiger 80 % skall kunna teckna en frivillig privat försäkring.

Försäkringen bör enligt min mening helt administreras av försäkringskassan.

Strävan skall vara att ersättningsnivån skall vara densamma i försäkringen och i den statliga lönegarantin.

Herr talman! I detta sammanhang har jag med stor förvåning noterat bristen på intresse i utskottet för att medverka till att stävja a-kassefusket. Ny demokrati verkar för att verkligheten skall tränga in i regering och riksdag. Verkligheten påvisar nästan dagligen ett stort fusk med a-kassemedel. De som verkligen behöver hjälp drabbas av detta. Är det rätt?

Vi försökte i arbetsmarknadsutskottet den 11 november i år, dvs. för mer än en månad sedan, att verka för att utskottet skulle ta initiativ till att utreda a-kassefusk och hänga på socialförsäkringsutskottets och riksdagens beslut om att undersöka fusk av social karaktär samt föreslå åtgärder.

Inget parti i utskottet är berett att ställa upp i kampen att motverka a-kassefusk. Man hänvisar i stället till pågående åtgärder som AMS vidtagit. Jag anser att ett utskottsinitiativ skulle ha betydligt större tyngd och verkan innebärande att man påtalar den underlåtenhet som AMS som tillsynsmyndighet gjort sig skyldig till under en längre tid. För att dock fortfarande behålla initiativet och ärendet vid liv tvingas jag hela tiden att begära bordläggning. Är inte politiken märklig?

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i AU6.
(Applåder)

I detta anförande instämde Arne Jansson, Vivianne Franzén, Simon Liliedahl, Harriet Colliander och Ian Wachtmeister (nyd).

Anf. 78 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag skall börja med påståendet att det inte fanns några partier som ställde upp på skrivelsen om a-kassefusket. Jag kan upplysa Laila Strid-Jansson om att hela utskottet var överens om att den frågan skulle behandlas i samband med den utredning som arbetsmarknadsminister Börje

Hörnlund har aviserat skall komma under våren. Detta var vi alla, inklusive Ny demokrati, totalt överens om.

Jag går över till Ny demokratis påstående att det inte fanns några skillnader mellan förslagen när det gäller finansieringen. Det var en stor skillnad mellan de förslagen, Laila Strid-Jansson. Om Laila Strid-Jansson orkar läsa betänkandet finner hon att vi faktiskt har yrkat avslag på hela propositionen.

När det gäller bordläggningsyrkandet är frågan faktiskt inte formellt sett bordlagd i utskottet, eftersom majoriteten har förvägrat oss socialdemokrater att få frågan behandlad. Men Laila Strid-Jansson har ju ställt upp på den behandling som har skett i utskottet, så det är sig själv hon i så fall skall lasta.

Det förvånar mig inte att få höra Laila Strid-Jansson säga att vi hindrade höjningen av KAS och att Ny demokrati är de arbetslösas stora vän.

För inte länge sedan, den 7 juni, medverkade Ny demokrati till att sänka ersättningen till de arbetslösa i det här landet. Var någonstans stod då Laila Strid-Jansson? Ja, inte på barrikaderna för ett ändrat förslag, eftersom Ny demokrati då kröp vackert upp i knäet på Börje Hörnlund och finansministern och sade: Det här skall vi sänka.

Nu kan man komma tillbaka. Men vad står det i er motion? Jo, att man bara skall ha 60 % ersättningsnivå om man blir arbetslös. Ni vill göra försämringen ytterligare värre än vad Börje Hörnlund har föreslagit i sin proposition. Detta säger jag inte av omtanke om Börje Hörnlund, eftersom han nog själv kan försvara detta. Men det är ju verkligheten som ändå skall speglas här i vår diskussion.

När det sedan gäller de olika delförslagen säger Laila Strid-Jansson att de inte kommer att behandlas och att Ny demokrati inte kommer att ställa upp på detta. Men frågan skall ju tas upp under våren, och ni har ställt upp på principerna. I finansdebatten och i dokument från Finansdepartementet har det sagts att man skall spara 6 miljarder kronor på arbetslöshetsförsäkringen.

Med det initiativ som ni nu tog till att höja KAS är det i verkligheten 7 miljarder kronor som skall sparas på Arbetsmarknadsfonden. Laila Strid-Jansson och Ny demokrati har sagt ja till dessa principer. Alltså måste man genomföra det regelsystem som Börje Hörnlund föreslog från början, om den besparing som man har aviserat skall komma till stånd. Det är faktiskt att sticka huvudet i sanden och bete sig som en struts att säga på detta vis, Laila Strid-Jansson.

Anf. 79 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! För det första säger vi om vårt förslag till försäkring att vi absolut inte skall stanna vid 60 % utan att det är delat i två delar. Den ena delen är 60 %. Den andra delen på 20 % är också obligatorisk. Men skillnaden är att vi har föreslagit en sparförsäkring som kommer individen tillgodo. Det är en personlig försäkring att spara till. I stället för att spara på banken, sparar man i en försäkring. Man kan se till att detta ger en bra räntabilitet. Vi tycker att det är ett utmärkt förslag. Det är inte alls fråga om bara 60 %.

Det som skiljer Socialdemokraterna och oss i fråga om detta är att vi tycker att det är en rättighet för alla människor i dag att ha ett naturligt skydd vid arbetslöshet. Precis som man är skyddad när man har en sjukförsäkring

skall man automatiskt också vara skyddad med en arbetslöshetsförsäkring. Man skall inte behöva ansöka om detta på en massa ställen.

Däremot har vi med kraft gått emot förslaget om nytt regelverk och nya arbetsvillkor, vilket jag nyss talade om. Vi har sagt nej till denna utförsäkringsbomb. Vi är helt eniga med Socialdemokraterna om att utförsäkringsbomben, om regeringens förslag hade gått igenom, skulle ha blivit precis så som ni har sagt. Detta håller vi fullständigt med er om. Vad som skiljer oss åt är att vi i Ny demokrati vill ha en rättighet för alla människor. Därför har vi sagt ja till principerna för en allmän försäkring.

Det har nu med kraft sagts här i kammaren att om arbetsmarknadsministern i mars återvänder med samma dåliga förslag, blir det samma nej från oss. Nu måste han anstränga sig och göra något konstruktivt som är bra för Sverige. Det bästa vore om alla kunde gå med på detta; Socialdemokraterna, borgarna och vi. Man kan inte i dag slå på de arbetslösa som redan ligger. Det är vi mycket medvetna om. Vi ställer inte upp på det.

Anf. 80 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Laila Strid-Jansson säga att man inte skall slå på dem som redan ligger – de arbetslösa. Samtidigt säger Laila Strid-Jansson att nydemokraternas förslag om en ny arbetslöshetsförsäkring innebär att man skall kunna spara pengar på banken och därigenom få en trygg arbetslöshetsförsäkring.

Hur naiv är Laila Strid-Jansson? Ny demokrati tillsammans med borgerligheten drev igenom en sänkning av a-kassan med 10 %. Tror Laila Strid-Jansson att de människor som drabbades har några pengar över att spara när månaden är slut? Helt plötsligt fick vissa grupper av normalinkomsttagare en sänkning på 1 500 kr per månad. Samtidigt röstade ni med borgerlighetens förslag om höjning av skatten för dessa människor. Det är den verkliga verklighet vi lever i i dag, Laila Strid-Jansson. På det här viset finns det inga pengar över att spara för dessa människor.

Än en gång återkommer Laila Strid-Jansson till att vi allihop skall bli eniga. Men om ni inte accepterar det förslag till regelverk som arbetsmarknadsministern har lagt fram, varför röstar ni då inte på vårt förslag? Vårt förstahandsyrkande innebär avslag på hela propositionen och att en parlamentarisk utredning skall tillsättas. Då måste rimligtvis alla de synpunkter som ni i Ny demokrati har kunna läggas in. Men det har ni inte gjort. Ni valde att bilda majoritet i utskottet och stöttade i stället det borgerliga förslaget.

Det verkar som om Laila Strid-Jansson inte vet vad den här uppgörelsen egentligen innebär. Ert agerande i utskottet innebar bl.a. att ni var med om att rösta ner vårt förslag om ytterligare 3 miljarder kronor i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, åtgärder som hade inneburit att de människor som i dag går på KAS kanske inte hade behövt gå på KAS, utan de hade kunnat få ett arbete i stället. Men Ny demokrati valde linje. I de här lyckliga förhandlingarna gick ni över på borgerlighetens sida.

Det är beklämmande, herr talman, att höra att man från Ny demokratis sida inte ens vet vad man har fått med sig från förhandlingarna.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Anf. 81 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! I vår modell till ny arbetslöshetsförsäkring har vi gjort ett principförslag, som vi tycker är så bra att det är värt att tas upp till diskussion. Vi tycker att det är bra att det kommer den enskilde till del genom att man kan få en sparförsäkring som är av samma typ som ett pensionssparande, vilket är individuellt. Detta är något som skall framföras. Men nu ankommer det på regeringen att återkomma med ett förslag, som har substans och som vi sedan kan tas upp till diskussion. Regeringen har ännu inte kommit med ett sådant förslag. Vad vi har sagt nej till är allt det som handlar om arbetsvillkor och regelverk m.m. Vi har lagt det åt sidan och gett regeringen underkänt. Regeringen måste komma tillbaka med ett förslag som har substans och som det finns möjlighet att acceptera.

Vad vi har sagt ja till i utskottet är enbart principerna om att alla människor skall ha rätt till en automatisk arbetslöshetsförsäkring. Utformningen ankommer på regeringen; den måste återkomma med ett förslag.

I januari kommer vi tillbaka med förslag på hur vi skall göra förbättringar, dvs. skapa meningsfulla arbeten för alla arbetslösa. Det handlar inte bara om sysselsättning utan om att skaffa jobb och inte bara ytterligare öka arbetsmarknadsåtgärderna. De ger ingen effekt. Vi vill skapa jobb. Alla våra förslag går ut på att i stället försöka skapa riktiga arbeten, vilket vi på olika sätt gör.

Anf. 82 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Det är en svart dag i dag. Det är naturligt att så många människor manifesterar sin vrede utanför detta hus. Det är också något symboliskt att det kommer tre betänkanden inom arbetsmarknadsutskottets område. Det första betänkandet handlar om arbetslösheten. Det lägrar allt fler arbetslösa. Det andra betänkandet, som vi behandlar nu, gäller arbetslöshetsförsäkringen, och innebär klara försämringar i inriktningen av vad som skall hända med de människor som är arbetslösa och deras försörjningsmöjligheter. Det tredje betänkandet handlar om skyddet för människor som än så länge har arbete men hotas av uppsägning. Det handlar om arbetsrätten.

Det är en svart dag, och jag tror inte att vi kommer att kunna ändra besluten. Jag delar Johnny Ahlqvists uppfattningar. Jag såg hur nydemokraterna i våras biträdde sänkningen av nivåerna och införde karensdagar. Jag ser hur de arbetar med en osolidarisk finansiering. Jag ser hur de har talat sig varma för att försämra villkoren: högst 300 dagar och bort med de 450 dagarna. De talar för en individuell försäkringslösning. Det är att avlägsna sig från den solidariska metoden.

När det gäller kampen mot fusk är vi överens. Initiativet är redan taget inom ramen för Arbetsmarknadsverket.

Den proposition som vi nu diskuterar är egentligen en skandal. Kvaliteten är usel. Från departementets sida har man besökt utskottet och försökt förklara men inte kunnat förklara hur regelverket är tänkt. Jag anser att också själva behandlingen är en skandal liksom den förhandlingsuppgörelse som kom till stånd i ett sent skede.

Vänsterpartiet har yrkat avslag på hela propositionen. Vi kan ansluta oss till Socialdemokraternas förslag om inrättandet av en parlamentarisk kom-

mitté, som får analysera situationen och effekterna av olika tänkbara typer av allmän arbetslöshetsförsäkring. Vi har i en motion framfört vårt krav på att man skall utvidga försäkringssystemet för arbetslösa. Vi har talat om vilka finansieringsmetoder som vi anser rimliga. I första hand betalas det utvidgade systemet av produktionen genom en arbetsgivaravgift. I andra hand, i ett läge när arbetslösheten är så stor att volymen arbetslösa överstiger vad den normala arbetsgivaravgiften klarar av, får man täcka kostnaden genom en solidaritetsskatt, som man tar ut av dem som förmår betala. Vi anser också att man skall behålla egenavgifter knutna till varje bransch och till varje a-kassa.

Arbetslöshetsförsäkringen är inte bara en försörjningsinrättning, kanske inte ens främst en sådan. Solidariska arbetslöshetskassor kom till på initiativ från arbetarrörelsen. Idén att det fanns en solidaritet mellan den som hade jobb och den som hade hamnat utanför arbetslivet en längre tid var ett försök att hindra social dumpning och ett sätt att bibehålla solidariteten inom arbetarklassen, bland löntagarna, alldeles oavsett vem som hade turen att få ett jobb.

Attackerna mot a-kasssystemet är mycket tydligt motiverade från SAF:s sida och från högerns sida. Avsikten är att bryta sönder den samhällssolidaritet och den klassolidaritet som finns i form av a-kassorna. Det är ett sätt att attackera fackföreningsrörelsen. Den nivå som jag befinner mig på ekonomiskt när jag är arbetslös spelar självklart en stor roll för min benägenhet att ta arbete och när det gäller den lönenivå som jag är beredd att acceptera. Ju sämre arbetslöshetsskydd som finns i samhället ekonomiskt sett, desto svårare blir det givetvis att upprätthålla lönebildningen på en god nivå. Dessa attacker är alltså en mycket kraftfull metod när det gäller att bekämpa fackföreningsrörelsens och arbetarrörelsens ambitioner att åstadkomma ett rättvist samhälle.

Herr talman! På grund av sjukdom finns ingen meningsyttring från Vänsterpartiet antecknad till arbetsmarknadsutskottets betänkande 6. Jag skall därför läsa upp våra yrkanden.

När det gäller mom. 1 yrkar jag bifall till reservation 1 från Socialdemokraterna, vilken helt överensstämmer med Vänsterpartiets motionsyrkande.

I mom. 2, som handlar om finansieringen, yrkar jag bifall till Vänsterpartiets motion A25, punkten 1, vari yrkas avslag på propositionen, och punkten 6, vari redovisas det sätt på vilket vi anser att man skall finansiera arbetslöshetsförsäkringen.

För att precisera det hela yrkar jag också bifall till Socialdemokraternas motion A23, punkterna 3 och 4, vilka handlar om arbetsgivaravgiftens nivå och värnskatten.

I mom. 3 yrkar jag bifall till reservation 3 från Socialdemokraterna. Den överensstämmer exakt med den position som Vänsterpartiet har intagit i sin motion.

Till mom. 4 skall jag återkomma litet senare.

När det gäller frågan om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring har Vänsterpartiet i många år och även i sin motion med anledning av denna proposition argumenterat för en utvidgad allmän arbetslöshetsförsäkring. Den skall vara inkomstrelaterad och solidariskt finansierad. Själva grund-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

tanken är att den skall utvidga den krets som kommer att vara försäkrad och skyddad.

Jag kan helt instämma i den beskrivning som Johnny Ahlqvist gav av propositionens inriktning. Propositionen innebär inte att man utvidgar kretsen av människor som kommer i beröring med försäkringen. Tvärtom innebär den att man utförsäkrar horder av människor, mellan 150 000 och 200 000 människor, inom några år. Den innebär att man gör det svårare för människor att kvalificera sig med arbetsvillkoret för att delta i försäkringen. Den innebär att ersättningsnivåerna sänks, bl.a. beroende på förslaget om normalarbetstid.

Inga konsekvensanalyser är gjorda. Ingenting är sagt om den utförsäkringsbomb som tickar i detta förslag. Det nämns ingenting om den katastrofala utvecklingen inte minst för kvinnorna, som i så stor utsträckning har deltidarbete på arbetsmarknaden. Arbetsgivarnas andel av finansieringen minskar, och löntagarna får bära en större börda. Ingen analys är gjord av vad som händer ekonomiskt i kommuner och regioner, där arbetslösheten har slagit särskilt hårt och där väldigt många människor är beroende av a-kassans nivåer, antingen direkt genom kontant stöd eller indirekt genom utbildningsbidrag, ALU-arbete och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det föreslås att man inrättar en statlig a-kassa. Den blir inte konkurrensneutral utan slipper administrationsavgifter. Man misslyckas med att upprätthålla arbetslinjen. I själva verket blir det ofta lönsamt att inte delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder utan ta det kontanta bidraget för att upprätthålla den ekonomiska nivån. Jag kan även peka på ersättningsperiodens längd samt jämställd tid, som alltså handlar om på vilket sätt jag kan kvalificera mig för nya perioder. På punkt efter punkt innebär propositionens förslag försämringar ekonomiskt och strukturellt när det gäller hur många som skall komma i åtnjutande av försäkringen.

Att detta förslag bordlades tycker jag är en skandal. Förslaget skall avvisas, vilket också är innebörden i reservation 1. Det skall ske ett rakt avslag. Sedan får man komma tillbaka sedan ärendet har blivit berett i vederbörlig ordning.

Vi yrkar avslag när det gäller den föreslagna finansieringen med egenavgifter – egenavgifter som bara sträcker sig upp till 7,5 basbelopp, egenavgifter som är avdragsgilla. Det här innebär i praktiken en regressiv skatteköjning och en osolidarisk skatteköjning samt att den som tjänar bäst också kommer lättast och bäst undan bördorna. Vi kan inte ställa upp på en sådan filosofi.

Vi föreslår i stället en ökning av arbetsgivaravgiften samt en solidaritets-skatt. Socialdemokraterna har med de inslagen men blandar upp dem med sitt förslag om en höjning av sjukförsäkringsavgifter och egenavgifter på ett sätt som också blir osolidariskt, eftersom avgift bara tas ut på inkomster upp till 7,5 basbelopp. Att regeringens egenavgifter är avdragsgilla gör saken än värre, både för den enskildes ekonomi och för kommunerna.

Detta är skälet till att vi yrkar bifall till den socialdemokratiska motionen om en arbetsmarknadsavgift om 3,15 procentenheter och till framlagda förslag om en höjning av marginalskatten på det sätt som vi förordar – något som socialdemokraterna nu delvis vill biträda.

Vidare yrkar vi i enlighet med reservation nr 3, mom. 3, avslag när det gäller borttagandet av finansieringsavgiften. Vi tycker att det skall finnas en egenavgift bunden till branschen. Dessutom anser vi att det är helt felaktigt att befria den statliga a-kassan från en administrationsavgift.

Slutligen några ord beträffande mom. 4. Utskottet tog initiativ i ett sent skede – det var väl bara någon timme som återstod. Det blev en förhandlingslösning med Ny demokrati som innebar en höjning av KAS-nivån till 245 kr. Jag måste säga att det här kom till på ett skandalöst sätt. Vi har visserligen föreslagit en höjning av ersättningsnivåerna till 90 %. Vi har också föreslagit ett borttagande av karensdagarna, och vi har verkligen lagt fram de förslagen. Men vi var ensamma om att lägga fram sådana förslag när det gäller denna proposition.

Vi har också sagt att det blir nödvändigt att höja golvet i arbetslöshetsförsäkringen. Vi måste alltså höja KAS-nivån, vilken är utomordentligt låg. Jag tror att alla är överens om att den inte är tillräckligt hög för att man skall kunna leva på den. Vissa människor får ersättning i form av kontant stöd. Andra gör sin ungdomspraktik eller går på ALU och får ersättning på den nivån.

Jag måste säga att vi i det uppkomna läget inte kan låta bli att yrka bifall när det gäller nivån om 245 kr. Vi tycker att det är riktigt att ha den nivån. Däremot kan vi inte förstå hur man kan fatta ett sådant här beslut utan att diskutera finansieringen – vi har varit beredda att finansiera mycket större saker än så med skattemedel – och utan att diskutera andra tänkbara förbättringar av a-kassan. I frågan om en höjning av dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen eller i frågan om karensdagar har man inte sagt ett enda ord.

Det är viktigt att se till att den här typen av bidrag inte blir högre än t.ex. studiefinansieringsbidrag. Vi har i detta sammanhang föreslagit en höjning av utbildningsbidraget, så att aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, bl.a. arbetsmarknadsutbildningen, blir lönsamma i förhållande till passivt bistånd.

Men vi vet också hur attackerna på studiefinansieringssystemet i stort ser ut och vad som förbereds. När vi säger ja till 245-kronorsnivån – i stället för de 227 kr från den 1 juli som regeringen först hade tänkt föreslå – betyder det att vi har ganska stor förståelse för vad socialdemokraterna uttrycker i sin reservation nr 4.

Vi vill se detta som ett enhetligt system. Vi vill diskutera KAS-nivån i samband med att arbetslöshetsförsäkringsnivån och frågan om karensdagar diskuteras. Vi har alltså lagt fram förslag, men dessa är inte behandlade. Utskottet behagade inte göra det. Man bara sopar våra förslag åt sidan. De finns alltså inte med. I stället tar man upp en punkt. Det handlar då om den lägsta nivån på KAS-ersättningen och om en höjning där. Det finns ingen motivering, inga kalkyler, ingen finansiering och inga prioriteringar.

Får det verkligen gå till på detta sätt?

Med de yrkanden som jag här har redogjort för vill jag på det skarpaste kritisera arbetsmarknadsministern för att han lägger fram så här skandalöst dåliga förslag. Jag vill också på det skarpaste kritisera utskottets majoritet för dess behandling av detta arbete – vilken pågått intill den sista timmen.

Anf. 83 SONJA REMBO (m):

Herr talman! Med det förslag som arbetsmarknadsutskottets majoritet nu lägger fram tas de första stegen mot en allmän, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Därmed fylls en svårförklarlig lucka i det socialförsäkringssystem som brukar inrymmas i begreppet den generella välfärdspolitiken.

En allmän arbetslöshetsförsäkring har funnits med på de borgerliga partiernas önskelista under många år. Gång på gång har vi föreslagit en utredning om en sådan försäkring. Gång på gång har våra förslag avslagits av den tidigare majoriteten bestående av en kombination av socialdemokrater och kommunister. Det var först med bildandet av den nuvarande regeringen som en utredning kom till stånd – den utredning som utfördes av Gerhard Larsson och som presenterades i våras.

De flesta med Sverige jämförbara länder har någon form av obligatorisk försäkring vid arbetslöshet. Sverige är ett av de få undantagen med en frivillig försäkring. Den svenska försäkringen har också efter sänkningen till 80 % den högsta ersättningsnivån jämfört med andra länder. Däremot är det ytterst tveksamt om den svenska arbetslöshetsförsäkringen kan betecknas som "privat" i någon rimlig mening, vilket har påståtts i debatten.

Försäkringen administreras av de fackligt anknutna a-kassorna och är obligatorisk för fackföreningsmedlemmar, även om icke fackligt anslutna har rätt att bli medlemmar om de uppfyller villkoren för försäkringen. Det finns också särskilda kassor för företagare. Men där slutar också alla likheter med privata försäkringar.

Försäkringen är i alla sina detaljer lagstadgad. AMS är tillsynsmyndighet. Ersättningsnivåerna fastställs av regering och riksdag. Finansieringen sker till Arbetsmarknadsfonden, i allt väsentligt i form av en skatt på lönesumman för alla anställda – vare sig de är anslutna till försäkringen eller ej. Underskotten betalas över statskassan. Egenavgiften är ytterst blygsam. Över Arbetsmarknadsfonden finansieras också det kontanta arbetsmarknadsstödet, KAS, liksom utbildningsbidrag och permitteringslöneersättningar. Det går inte rimligen att kalla en försäkring som fungerar på sådana villkor för "privat".

Av utbetalningarna 1992/93 på närmare 40 miljarder kronor täcker arbetsgivaravgifter och medlemsavgifter mindre än 15 miljarder kronor. Resten belastar statens ökande skuldbörda. Till utgången av innevarande budgetår beräknas statens upplåning för detta ändamål uppgå till 55 miljarder kronor. Det är alltså oerhört stora belopp som vi talar om.

Med nuvarande tendenser på arbetsmarknaden och om ingenting görs kommer underskottet vid utgången av 1995 att ha växt till 130–140 miljarder kronor.

Ingen nation klarar av att låta en försäkring som fungerar på detta sätt få fortsätta att gälla som om ingenting hänt. Det duger inte att dagens generation på område efter område bygger upp ett skuldberg som skjuts framåt i tiden för att betalas av kommande generationer. Om detta är de flesta i stort sett eniga.

Utskottet lägger nu fram förslag till principbeslut om en allmän försäkring och förslag till en ny finansiering. Regeringens förslag i övrigt har utskottet inte tagit ställning till i detta betänkande. Anledningen till detta är att rege-

ringen i sin proposition aviserade att den avsåg att återkomma till riksdagen under våren med ett fullständigt förslag till allmän arbetslöshetsförsäkring. Utskottet valde då att avvakta den propositionen för att kunna bedöma förslagen i ett helhetsperspektiv.

Utskottets ställningstagande nu innebär att arbetsgivaravgiften på 2,12 % på lönesumman förblir oförändrad. En individuell försäkringsavgift på 1 % under 1994 och på 2 % 1995 införs på förvärvsinkomster upp till 7,5 basbelopp. Avgiften blir avdragsgill vid beskattningen. Någon avgift kommer dock inte att tas ut av dem med de lägsta inkomsterna. Gränsen är satt vid 25 % av basbeloppet.

Härigenom förstärks finansieringen av försäkringen fullt utbyggd med drygt 6 miljarder kronor på helårsbasis.

Denna finansieringsmodell innebär att alla arbetande medverkar till finansieringen och att avgifter och förmåner knyts nära samman, åtminstone upp till den förmånsgrundande nivån på 5,5 basbelopp, dvs. 186 000 kr, som är det s.k. taket i försäkringen.

Den finansieringsavgift som a-kassorna i dag betalar till staten slopas. Därigenom ges a-kassorna en möjlighet att sänka medlemmarnas avgifter.

Socialdemokraterna har valt en annan modell för den finansiering som också de anser vara nödvändig. De föredrar emellertid att höja sjukförsäkringsavgiften med 1,9 % redan från den 1 januari nästa år. Om ett par veckor alltså. Varför är oklart, om det inte helt enkelt är så att de inte vill att det skall framgå att man faktiskt inför en egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen. För den enskildes kostnader för försäkringen innebär det socialdemokratiska förslaget fr.o.m. 1995 ingen skillnad jämfört med regeringens förslag. Det finns dock en annan skillnad, nämligen att Socialdemokraterna vill passa på att höja marginalskatten med 5 %, dvs. man vill spräcka den bärande principen i skattereformen. För dem som svärmar för "solidaritets-skatte" och "värnskatte" kan det vara skäl att notera att 5 % höjd marginalskatt inte ger större intäkter till staten än 3,8 miljarder kronor, rent matematiskt. Men den skada en sådan höjning skulle medföra på ekonomin skulle med all säkerhet kosta mycket mer. Sådana skatter innebär ingen lösning på statens finansieringsproblem.

Socialdemokraterna säger nej till att ta bort finansieringsavgiften. Likaså säger de nej till att höja den lägsta ersättningen i KAS och arbetslöshetsförsäkringen från 198 kr till 245 kr. Regeringen föreslog i sin proposition en återgång till 227 kr från den 1 juli.

Mot bakgrund av de våldsamma utfallen från socialdemokraterna då regeringen återställde lägsta ersättningsnivån till 1992 års nivå, dvs. 198 kr, är det minst sagt anmärkningsvärt att man nu säger nej till en höjning till 245 kr. Man säger också nej till en höjning till 227 kr. Det var den gången ingen hejd på allt elände som skulle drabba nationen som en följd av sänkningen med 29 kr. Nu stannar man i en reservation för en höjning med 12 kr, vilket saknar underlag i motionen, och det kan ju vara intressant. Nu vill man försöka ge intryck av att ta större ansvar för nationens ekonomi. Sanningen är väl helt enkelt, Johnny Ahlqvist, att socialdemokraterna i utskottet gjorde en miss som man nu hjälpligt försöker släta över.

Det är helt riktigt, Hans Andersson, att 245 kr var det pris vi fick betala

för att få majoritet för finansieringen av den allmänna försäkringen. Det är alltså skillnaden mellan 227 kr och 245 kr vi talar om. Det är helt normalt att sådant sker i en förhandling. Samtidigt är det knappast fel att på det sättet stödja dem som har det sämst ställt. Man kan ju räkna med att de som har denna låga ersättningsnivå kommer att använda tillskottet till att förbättra sin levnadsstandard, dvs. till konsumtion. Det är en effekt som jag inte förstår att socialdemokraterna kan vara emot i just det här sammanhanget. Den sänkning av momsen som ni förordar, skulle ju kosta statskassan oändligt mycket mer.

Hans Andersson kritiserar handläggningen i utskottet. Det är en märklig kritik, tycker jag.

Socialdemokraterna, som i decennier varit i minoritet i den här riksdagen har klarat sina voteringar i kammaren med stöd av kommunisterna, sedermera Vänsterpartiet. En borgerlig minoritetsregering har ingen trogen partner i riksdagen att luta sig emot. Den får förhandla sig fram till en majoritet från fall till fall. Det får ske med hjälp av den sammansättning som väljarna har beslutat att riksdagen skall ha. Så enkelt är det i en demokrati.

Att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet inte hade för avsikt att samarbeta framgick med all önskvärd tydlighet av deras sätt att i motionerna attackera regeringen. Det framgick också under utskottsarbetet, där man ibland trodde sig förflyttad till ett agitationsmöte i Folkets hus.

Jag vill här beröra det Laila Strid-Jansson tog upp om fusket i arbetslöshetsförsäkringen. Vi har inga delade meningar i utskottet om nödvändigheten av att stävja fusk, i den mån sådant förekommer. Men vad som göras skall är faktiskt redan gjort. AMS håller på att utreda detta. Vi får se vad som kommer fram av den utredningen. Är vi inte nöjda, får vi givetvis gå vidare. Det är en självklarhet.

Herr talman! Det är inte ett utslag av hyckleri när jag nu beklagar att socialdemokraterna är så låsta vid föråldrade och förstelnade institutioner på arbetsmarknaden. Många med mig minns förmodligen fortfarande Mona Sahlins sammanfattning i valrörelsen 1991: Det är en ny tid! Ja, det är en ny tid, och en ny tid måste man möta med öppet sinne för de förändringar som krävs för att man skall kunna ta till vara dess möjligheter. Här behövs förändringar, och det största politiska partiet borde ligga långt framme i förändringsarbetet och i arbetet med att förklara behovet av förändring samt utöva politiskt ledarskap.

Nu agerar man i stället bromskloss och utnyttjar sin slagkraftiga och resursstarka propagandaapparat till en ohämmad skrämselfpropaganda och till att sprida bakåtsträvande klasskampsparoller. Detta är olyckligt för oss alla.

Socialdemokraterna erkänner att det finns problem med den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen. Men de har ingen lösning på problemen. Allt de har att komma med är ett grundskott i skattereformen. Någon allmän arbetslöshetsförsäkring har de däremot inte för avsikt att förordar. Däremot höjer de avgifterna lika mycket som den borgerliga regeringen och den tidigare regeringen.

De har ingenting att säga om det orättfärdiga i att en försäkring som i praktiken betalas av alla via löneskatter och över skattsedeln inte står öppen för alla på lika villkor. Att det är så här kan alla de vittna om som har sökt sepa-

rat medlemskap i en a-kassa och som har mötts med ovilja, administrativt krångel och t.o.m. hot. Jag har i dagarna fått ett färskt exempel. En person har fått vänta mer än ett år på att bli insläppt, efter att först ha nekats inträde i en a-kassa. Det krävdes överklaganden till både JO och AMS innan det medlemskapet beviljades. Jag har under årens lopp fått många, många sådana exempel.

Så här får det givetvis inte gå till i ett rättssamhälle. Det är också svar på påståendet att försäkringen fungerar bra som den gör i dag. Försäkringen fungerar inte bra. Den fungerar mindre bra också på andra sätt.

I dag saknar var tredje arbetslös försäkringsskydd. Var femte uppfyller inte ens villkoren för KAS.

Avgifterna täcker i dagens läge knappt en fjärdedel av utbetalade ersättningar.

Den nuvarande KAS-nivån är otillräcklig för en tillräcklig försörjning. Ersättningsnivån är också otillräcklig för dem som har inkomster över det s.k. taket. Det handlar om många yrkesarbetare och högre tjänstemän.

Försäkringen fungerar inte bra för företagare. Då det däremot gäller anhöriga till företagare genomförde riksdagen i våras förändringar i regelsystemet som medför klart rimligare bedömningar än tidigare.

Deltidsstämplandet har under alla år varit ett problem i försäkringen. Regeländringar har gjorts flera gånger utan att problemen egentligen har lösts på ett tillfredsställande sätt.

En annan fråga som måste lösas är de möjligheter till långvarig rundgång mellan perioder med a-kassa och perioder med någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd som nu finns. Människor blir inlåsta i bidrags- och stödsystemen och riskerar att permanent hamna utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Den skiss som regeringen presenterade och utfäste sig att återkomma till i den kommande propositionen visade på en garanterad inkomstrygghet under ca två och ett halvt år, vilket torde vara en ganska rimlig ersättningsperiod. Med en väl fungerande arbetsmarknad skall ingen behöva gå utan reguljärt arbete under längre tid än så.

Givetvis måste det vid en övergång till ett nytt system införas övergångsregler som medger en för de berörda acceptabel infasning i det nya systemet.

Man skall, när man diskuterar arbetslöshetsförsäkringen, vara medveten om att den inte är det enda ekonomiska skyddet som finns vid arbetslöshet.

Ett annat lagfäst skydd är den statliga lönegarantin som ger en garanterad inkomst vid konkurser.

Dessutom finns på samtliga kollektivavtalsområden på arbetsmarknaden olika avtals- och försäkringslösningar som ger olika grader av inkomstgarantier. Det finns exempel på inkomstgarantier som i kombination med a-kassa sammantaget överstiger 100 % av tidigare lön.

Inkomstgarantier ges i avtalsförsäkringen AGB och i olika trygghetsavtal, där framför allt avtalet på den statliga sidan ger mycket långtgående förmåner.

Förmånerna är ofta så utformade att de täcker skillnaden mellan arbetslöshetsförsäkringen och den tidigare inkomsten. I vissa fall täcker de också skillnader mellan den tidigare inkomsten och en lägre inkomst från ett nytt

arbete. Dessa försäkringar och avtal, som utgör en form av fallskärmar, finansieras i sin helhet av arbetsgivaren.

Den som är intresserad kan hitta en bra sammanfattning av dessa avtal i Gerhard Larssons utredning. Vad vi måste fråga oss är om det samlade systemet verkligen gynnar den s.k. arbetslinjen.

Socialdemokraterna säger blankt nej till en allmän arbetslöshetsförsäkring och därmed också till en finansiering som på minsta sätt påminner om att vi har att göra med vad som redan i dag i realiteten är en statlig försäkring, dock icke allmän.

Det finns anledning att närmare studera socialdemokraternas sätt att hantera hela frågan om arbetslöshetsförsäkringen. De begär nu en parlamentarisk utredning. Socialdemokraterna har tidigare sagt blankt nej till utredningar. Det finns ingen anledning att tro annat än att detta krav nu endast är ett försök att skjuta frågan på framtiden och därigenom stoppa införandet av en allmän försäkring.

Gerhard Larsson lyckades i sin utredning inte få gehör från partsorganisationerna för tanken på en allmän försäkring. Remissvaren visar en massivt negativ inställning från LO och TCO till en allmän försäkring.

Motiven är väl sammanfattade i den socialdemokratiska motionen. Jag har hört Johnny Ahlqvist upprepa dem här i dag. Man anser att förslaget ingår i en medveten strategi från regeringens sida mot löntagarna och deras organisationer, att facket skall försvagas, att lönespridningen skall öka, att lönenivåer skall pressas ner och kollektivavtalens ställning undergrävas.

Snälla nån då! Jag trodde att försäkringens uppgift var att garantera en hygglig ekonomisk trygghet åt arbetslösa. Och så visar det sig att försäkringens huvuduppgift tydligen är att stärka de fackliga organisationerna och deras lönepolitik.

Så tycks det faktiskt vara. Arbetslöshetsförsäkringen i sin nuvarande form är ett fackligt monopol som ingår i det fackligt-politiska imperiebygge som socialdemokraterna har byggt upp.

Den svenska arbetslöshetsförsäkringen är uppbyggd enligt den s.k. Gentmodellen. Det innebär att den administreras av facket eller av kassor som kontrolleras av facket och att det är fackliga funktionärer som innehar den institutionella makten i försäkringens genomförandeprocess – dessa fina ord har jag läst mig till. Försäkringen är i denna modell på något sätt knuten till det fackliga medlemskapet.

I de länder som har valt Gentmodellen, dvs. Sverige, Danmark, Finland och delvis Belgien, är den fackliga anslutningsgraden hög, mer än 75 %, och arbetarpartiernas regeringsdeltagande högt.

Den slutsats man kan dra – och jag hänvisar då till Bo Rothsteins avhandling *Den korporativa staten* – är att en korporativ institution som ett Gent-system fungerar i viss mån självförstärkande, eftersom det tenderar att systematiskt stärka de krafter som har intresse av att försvara dess existens. Och i det svenska fallet är det de korporativa politiska strukturerna som mera förklarar den svenska arbetarklassens exceptionella organisatoriska styrka än tvärtom.

Det är precis detta som Socialdemokraternas, LO:s och TCO:s sanslösa utfall mot förslaget till en allmän arbetslöshetsförsäkring handlar om. Det

är för att bevara de fackligt kontrollerade a-kassorna och det socialdemokratiska imperiet som vi i dag ser röda fanor och hör klasskampsparoller på gatorna i demonstrationer som mest av allt påminner om de konservativa gammalkommunisternas demonstrationer i Moskva.

Den borgerliga regeringen och majoriteten i arbetsmarknadsutskottet har haft helt andra utgångspunkter för sin strävan. Vi vill åstadkomma en allmän arbetslöshetsförsäkring som ger arbetslösa en anständig inkomsttrygghet och som finansieras på ett sätt som gör att försäkringen blir robust och håller för påfrestningar utan att rasera statsbudgeten.

Det är ett hederligt syfte, som inte på något sätt står i konflikt med en fackföreningsrörelse som bygger sin styrka på medlemmarnas förtroende. Nu tar vi ett första steg i den riktningen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 84 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag väddar till kammarens ledamöter att någorlunda hålla sig till de på förhand angivna taletiderna. I annat fall kommer vi inte att klara av att ha voting i detta ärende i dag.

Anf. 85 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag hade nästan väntat mig denna infallsvinkel från Sonja Rembo. Hon gör ett generalangrepp på den fackliga rörelsen och säger att den som en maffia har styrt verksamheten i Sverige. Det hade gjort mig oerhört förvånad om Sonja Rembo inte hade gjort detta inlägg. Det var precis det jag förväntade mig. Jag tycker inte att det tillför någonting till en saklig debatt att göra sådana påhopp på de fackliga organisationerna.

Visst är det en ny tid, Sonja Rembo. De människor som i dag har demonstrerat här utanför riksdagshuset har i varje fall i verkligheten fått uppleva att det är en ny tid och att det håller på att genomföras ett systemskifte.

Jag tycker det är skönt att Sonja Rembo står här i talarstolen och säger att en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring länge har varit ett önskemål från SAF och Moderaterna. Varför har det stått så högt upp på era önskelistor? Jo, därför att ni kan använda detta för att göra ett generalangrepp på de fackliga organisationerna.

Vi är överens om att underskottet i Arbetsmarknadsfonden måste rättas till. Skillnaden mellan våra förslag är att med vårt förslag till finansiering går pengarna till Arbetsmarknadsfonden. Jag skulle gärna vilja att Sonja Rembo, eller arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund i sitt inlägg, talar om var i propositionen det står att dessa pengar skall gå till Arbetsmarknadsfonden. Det står ingenstans i propositionen. Där står bara att medlen skall tillföras staten. De skall tillföras det fögderi som snart har gått i konkurs beroende på den borgerliga politiken.

Sonja Rembo säger att det vore att bryta mot skatteöverenskommelsen om man nu helt plötsligt skulle införa en värnskatt. Jag kan inte se att det finns någonting kvar för regeringen att bryta mot i skatteöverenskommelsen. Jag tror inte att den behöver få några sömnlösa nätter om den skulle följa vårt förslag.

Jag sade i mitt inledande anförande, och jag säger det än en gång till Sonja

Rembo: Vi var överens om att vi i detta land skall ha en allmän arbetslöshetsförsäkring. Vi socialdemokrater är inte några motståndare till detta. Skillnaden finns i de förslag till utformning som har lagts fram.

Ni säger: Deltidsstämpling är ett stort problem, och det vill Socialdemokraterna inte lösa. Vi har lagt fram konkreta förslag i vår motion om hur man t.ex. skall lösa detta. Varför har inte Sonja Rembo ställt upp på de förslagen? Fast man från Moderaterna säger att propositionen egentligen är den sämsta som har kommit från departementet ställer man lojalt upp för regeringssamarbetet.

Skall det sparas 6 miljarder på Arbetslöshetsfonden, som det skrivs i propositionen, Sonja Rembo, eller har jag läst fel?

Anf. 86 SONJA REMBO (m) replik:

Herr talman! Johnny Ahlqvist sade att socialdemokraterna ställer upp på en allmän arbetslöshetsförsäkring. Det var en nyhet för mig. Ni har sagt nej till en allmän försäkring i alla år när vi från de borgerliga partierna har krävt utredning om en allmän försäkring.

Detta är inte något nytt uppslag från borgerligt håll. Frågan om en allmän försäkring har utretts gång på gång. Den utredning som gjordes år 1974, den s.k. ALF-utredningen, är ett sådant exempel. Poängen är att ni inte ställer upp på en allmän försäkring som fungerar på samma sätt som t.ex. sjukförsäkringarna och pensionsförsäkringarna, Johnny Ahlqvist. Ni vill ha en försäkring som är knuten till a-kassorna.

Det är ni som slåss för a-kassemonopolet, inte vi. Det är väl därför som Johnny Ahlqvist gör så stor poäng av att finansieringen i regeringens förslag tillfaller staten och inte Arbetsmarknadsfonden. Vad är det egentligen för skillnad på det? I båda fallen måste staten låna pengarna. I båda fallen måste skattebetalarna i en eller annan form betala räntor på dessa pengar.

Jag kanske får erinra om när Socialdemokraterna för några år sedan dränerade Arbetsmarknadsfonden på ungefär 2,5 miljarder kronor – de tyckte att det fanns för mycket pengar där – som de betalade ut till a-kassorna, dvs. till de fackliga organisationerna.

Jag skulle gärna vilja fråga Johnny Ahlqvist om socialdemokraterna är för en allmän obligatorisk försäkring. Vad menar Johnny Ahlqvist när han säger att de är för en allmän försäkring?

Anf. 87 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag beklagar att Sonja Rembo inte arbetar så demokratiskt att hon kan läsa andras motioner. Vi skriver faktiskt i vår motion att vi ställer upp för en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Jag kan inte se vad en koppling till facket eller inte har med begreppet allmän arbetslöshetsförsäkring att göra. Sonja Rembo säger att det viktiga för moderaterna är att man har en allmän arbetslöshetsförsäkring. Förslaget från Börje Hörnlunds departement innebär inte en allmän arbetslöshetsförsäkring eftersom fler människor ramlar ut ur systemet än vad som sker i dag. Jag kan inte kalla det för en allmän arbetslöshetsförsäkring, om fler människor ställs utanför genom det förslag som Börje Hörnlund har lagt

fram. Det är märkligt att Sonja Rembo kan benämna det en allmän arbetslöshetsförsäkring. Det är det faktiskt inte.

Vad är det för skillnad om pengarna lånas upp, säger Sonja Rembo. Det har en oerhört stor betydelse. Den borgerliga majoriteten i riksdagens arbetsmarknadsutskottet sågar av våra förslag t.ex. när det gäller uppsägningar av kommunalt anställda. Sonja Rembo säger att det är två olika system och att man inte kan agera så. Men nu kan man helt plötsligt ta in pengar till statskassan fast de egentligen skall gå till Arbetsmarknadsfonden. Det hade varit bra om Sonja Rembo hade svarat på de frågor jag ställde till henne. Men jag förstår att det är mycket besvärande att göra det.

Anf. 88 SONJA REMBO (m) replik:

Herr talman! Det är bra att Johnny Ahlqvist säger att det inte spelar någon roll om pengarna finns i Arbetsmarknadsfonden eller i statskassan. Det var dit jag ville komma.

Socialdemokraterna säger i sin reservation att de vill att alla förvärvsarbeteande skall ha möjlighet att omfattas av en inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring. Detta vill man utreda, och sedan vill man analysera varför en del har valt att stå utanför försäkringen. Det tyder inte alls på att socialdemokraterna är intresserade av det som i egentlig mening är en allmän försäkring, dvs. en del av den generella välfärdspolitiken.

Jag tycker att Johnny Ahlqvist är skyldig kammaren en förklaring till vad det egentligen är socialdemokraterna avser med sitt återkommande nej-sä-gande och sin absoluta vägran att över huvud taget konstruktivt diskutera dessa frågor. Om ni hade varit intresserade av att åstadkomma en konstruktiv lösning av dessa frågor, hade vi haft en helt annan typ av motioner att arbeta med i utskottet. Då hade vi fått en helt annan debatt i utskottet. Vi har inte sett några som helst tecken från socialdemokraterna på att det finns ett sådant intresse.

Anf. 89 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Jag kritiserade arbetet i utskottet, inte minst dess upplösning. Det tycker Sonja Rembo är konstigt.

Med tanke på att Vänsterpartiets motion, Socialdemokraternas motion och även i vissa delar Ny demokratis motion så massivt riktar kritik mot det regelverk som propositionen har föreslagit och med tanke på de föredragningar vi har fått från t.ex. a-kassornas samorganisation, som tog upp en serie olika problematiska exempel som helt uppenbart inte är lösbara inom ramen för regeringens förslag, hade det varit tacknämligt om utskottsmajoriteten hade avvisat förslaget och inte bordlagt det.

Nu klagar Sonja Rembo i stället på att det låter som i Folkets hus när vi sitter i arbetsmarknadsutskottet. Nej, det gör det inte alls. Men det kanske vore bra om Sonja Rembo skaffade sig någon erfarenhet från Folkets hus. I Folkets hus finns det ett intresse för människors väl och ve. Det finns ett intresse för solidaritet. Det är precis det som jag har efterfrågat när det gäller finansieringsfrågorna. Det är ett osolidariskt finansieringsystem som nu föreslås.

Sonja Rembo talar föraktfullt om att vi beviljar oss själva socialförsäk-

ringsförmåner som vi lastar över kostnaderna för på kommande generationer. Här handlar det om hundratusentals människor som är utkastade i arbetslöshet. De får dubbla straff. Därefter följer sänkning av ersättningsnivån, som Sonja Rembo hade ett mycket kraftfullt bifall för i juni. Det föreligger nu ett förslag som kommer att leda fram till en arbetslöshetsförsäkring som leder till en stor utförsäkringsbomb. Människor kastas helt enkelt ut ur försäkringssystemet.

När det gäller KAS är nivån helt acceptabel, dvs. 245 kr eller 5 400 kr i månaden. Det svarar ganska väl emot vad vi har föreslagit. Men hur kan det komma sig att man med sådan kraft ville sänka från 210 kr till 198 kr för några månader sedan? Det var helt emot Vänsterpartiets önskan. Varför tar man inte upp den generella frågan om ersättningsnivåer, procenttal, dagpenning, karensystem osv.? Man bara lyfter upp detta. Det var den lilla karamellen som nydemokraterna skulle suga på i kraft av att man gjorde upp om en serie andra saker.

Anf. 90 SONJA REMBO (m) replik:

Herr talman! Hans Andersson sade att det handlar om människors väl och ve. Det är precis vad det gör. Arbetslösheten är bekymmersam, för att uttrycka sig milt. Människor mår inte bra av den här situationen.

Jag har inte i denna kammare eller över huvud taget från något parti hört några förslag till lösningar på hur vi skall få nya jobb. De förslag som har kommit har kommit från regeringen. Där finns det en medveten politik som skall ge nya jobb och nya företag och skapa tillväxt i ekonomin. Det är detta vi måste ha. Sedan kan vi i arbetsmarknadsutskottet hålla på och diskutera ersättningar, arbetsmarknadspolitiska åtgärder etc., men det kan ju aldrig ersätta riktiga jobb. Det skall den ekonomiska politiken göra. Den diskuterade vi i den föregående debatten här i kammaren. Jag skall därför inte fördjupa mig i den.

Jag tycker inte att det som nu föreslås är en osolidarisk finansiering. Vi får tvärtom en finansiering som knyter förmåner och avgifter till varandra. Det gör avgifterna och kostnaderna synliga för de enskilda människorna. Även de som tidigare har valt att stå utanför försäkringen får på det här sättet vara med om att finansiera arbetslöshetsförsäkringen samtidigt som de blir medlemmar i den. Jag tycker att det är ett helt normalt sätt att lösa ett försäkringsproblem.

Sedan talar Hans Andersson väldigt mycket om utförsäkringsbomb och låga ersättningsnivåer, även om han nu accepterar höjningen av det lägsta ersättningsbeloppet till 245 kr, men han gör ingen antydning om hur detta skall finansieras. Han vill ha mer pengar till allt. Han vill alltså ytterligare öka statens skuldbörda, vilket konto den än kommer att bokföras på. Det är väl den mest ansvarslösa politik man kan föra i det här läget.

Anf. 91 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Först skall jag inte glömma bort att av formella skäl dra tillbaka yrkandet på bifall till motion A23 yrkande 4. Det är ett yrkande som ligger i skatteutskottet, även om det var avsett att delfinansiera Arbetsmarknadsfonden.

Låt mig säga till Sonja Rembo att vi ser mycket allvarlig på underskottet i Arbetsmarknadsfonden. Det uppkommer genom att arbetslösheten är så stor. Allt färre arbetar och bidrar till systemet. Allt fler behöver bidrag.

Men vi kan inte lösa problemet i en smäll, och vi kan inte låta dem som dessutom har drabbats av arbetslöshet drabbas. Det finns andra metoder.

Det finns människor som har bärkraft att betala skatt. Det finns dessutom en möjlighet att man via produktionsapparaten kan betala genom en enprocentig höjning av arbetsgivaravgiften. Arbetsgivaravgiften sänktes för inte så länge sedan med över 4 %.

Arbetsmarknadsfonden belastas dessutom i dag av rent arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t.ex. ALU. Detta faktum har Vänsterpartiet, AMS och riksdagens revisorer kritiserat, men det kommer inga initiativ från den borgerliga sidan för att vi skall bli av med den tekniken. Tvärtom vill man utöka verksamheten. Det kommer vi nog att få höra i nästkommande debatt.

Det är just genom att skapa riktiga jobb som vi kommer åt problemen. Av alla de förslag som jag har varit med om att diskutera kommer knappast ett enda från regeringssidan. Från regeringssidan kommer förslag om åtstramning och nedbantning av bidragsförmåner. De gynnar varken ekonomin eller löntagarna i detta land.

Låt mig slutligen säga att det framställs som om arbetslöshetsförsäkringssystemet är ett system till förmån för fackföreningsrörelsen. Det framställs som om det är för pamparnas skull som vi har detta system. Det är inte på det sättet, Sonja Rembo. Vanliga, enskilda människor skyddas på detta sätt mot att fullständigt slås ut i det sociala livet när de drabbas av arbetslöshet. Även om Sonja Rembo inte visar särskilt mycket respekt för mig och det parti jag företräder, vore det anständigt av henne att visa större respekt för svenska löntagare och för människor som har drabbats av arbetslöshet.

Anf. 92 SONJA REMBO (m) replik:

Herr talman! Det är ju precis det jag gör, Hans Andersson! Det är ju därför jag vill ha en allmän arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla. Det är av respekt för dem som har det sämst i dessa sammanhang och som har de lägsta ersättningarna som utskottsmajoriteten föreslår en höjning av ersättningsnivån. Regeringen föreslog 227 kr, och utskottet har nu sagt 245. Det är ju av omsorg om de enskilda människorna och om dem som drabbas av arbetslöshet som vi gör på detta sätt. Hans Andersson har tydligen svårt att förstå detta.

Hans Andersson talar om skatter och avgifter. Jag tycker att man skall ha litet respekt för de belopp som det handlar om. Om vi inte gör någonting åt arbetslöshetsförsäkringen kommer underskottet att ligga på 130–140 miljarder kronor om ett till två år.

Avgiftshöjningen kommer, när systemet är fullt utbyggt, att ge 6 miljarder kronor. Det är alltså egentligen ett mycket litet tillskott till finansieringen.

Den skattehöjning på 5 % som socialdemokraterna föreslår ger 3,8 miljarder. Jag såg häromdagen en beräkning av hur mycket det skulle ge om man till statskassan drog in alla inkomster över 300 000 kr. Det skulle ge 13 miljarder kronor.

Man måste upprepa detta gång på gång. Skattehöjningar löser inte våra

finansieringsproblem. Däremot åstadkommer de skada på vår ekonomi och på vår konkurrenskraft.

Hans Andersson säger att vi skall höja arbetsgivaravgiften. Vad skulle det innebära för vår konkurrenskraft och för den exportindustri som nu är på väg att komma i gång, öka orderingången och börja nyanställa? Skall vi slå mot denna industri igen, så att det inte kan nyanställas människor?

Det är fel politik Hans Andersson förordar. Det har alltid varit fel politik som Hans Andersson och Vänsterpartiet har förordat.

Anf. 93 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! De två inledande anförandena låg väldigt långt ifrån varandra i sak.

Johnny Ahlqvist sade t.ex. att ingen vet vart finansieringsavgiften skall gå. Han undrade vad det är som säger att den går till de arbetslösa.

Detta uttalande kännetecknar hela Johnny Ahlqvists anförande. Det står i betänkandet att regeringen föreslår att en allmän avgift för finansiering av kontantförmåner vid arbetslöshet skall införas. Det står ju att avgiften skall finansiera arbetslöshet! Det har vi Arbetsmarknadsfonden till.

Herr talman! Den nya försäkringens första steg innehåller tre viktiga grundbultar. Den första grundbulten är en allmän obligatorisk försäkring för alla. I dag är 67 % av dem som arbetar försäkrade, 11 % omfattas av KAS, och 22 % står helt utanför systemet.

Förslaget innebär att alla människor i yrkesverksam ålder skall vara försäkrade och därmed också betala till försäkringen. Det gäller dock inte dem med de lägsta inkomsterna. Så har det delvis också varit tidigare genom att alla via arbetsgivaravgift – den har man ju arbetat ihop – betalar 2,12 % av sin inkomst. Trots att alla har gjort det har bara 67 % varit försäkrade. Det är socialdemokratins högsta rättvisetempel! Jag tycker att det är felaktigt.

Att alla inte har varit försäkrade beror på att alla inte har betalat sin egenavgift. Egenavgiften är mycket låg. Den räcker i dag bara till att täcka 2 % av utgifterna. Det är en liten sak.

Jag tycker att det är oförklarligt att Socialdemokraterna inte gillar att alla kommer med i försäkringen. Det hedrar Hans Andersson att han för sitt parti uttalar att han vill att alla skall vara med. Det vill också TCO.

Jag har ett förflutet i arbetsmarknadsutskottet. Jag har varit med när socialdemokraterna år efter år har tillbakavisat förslag om att alla människor skall vara försäkrade. De har en annan ideologi. Det är förvånande.

Det är naturligt att alla betalar till sjukförsäkringen och att alla får del av den. Det är naturligt att alla betalar till föräldraförsäkringen och att alla får del av den när händelsen inträffar. Socialdemokraterna inser inte att det bör vara samma system för arbetslösa. Detta är något alldeles enormt!

Nästan alla länder tar detta stora ansvar för alla arbetslösa. Det finns tre länder som inte gör det. Ett av de länderna är Sverige. När ett förslag nu äntligen kan föreläggas riksdagen är socialdemokratin inte med. Låt mig rakt upp och ned säga att jag tycker att det är skamligt!

Den andra grundbulten i förslaget är friheten att välja. Fackliga kassor blir kvar, men det skapas en kassa som inte blir fackligt styrd. Våra tre KAS-regioner är grunden för denna kassa. En KAS-kassa finns i Ljusdal, den

andra på Gotland och den tredje i Borås. Tillsammans bildar dessa kassor en gemensam landstäckande kassa, öppen för alla.

Denna fria kassa och de fackliga kassorna skall konkurrera på lika villkor. Det är en självklarhet. Jag har svarat på frågor om det här i riksdagen. Det bör också Johnny Ahlqvist vara medveten om.

Den tredje grundbulten är ganska viktig. Vi måste ha en rimlig finansiering. Jag vill fråga socialdemokraterna om huruvida en försäkring där utgifterna bara täcks till 2 % av de försäkrade är en bra försäkring. Är det rimligt att 2,12 % från arbetsgivarna räcker till att täcka 27 % av utgifterna? Är det rimligt att vi förutom det stora budgetunderskottet skall fortsätta att låna, låna och låna? Nu lånas det till 70 % av utgifterna. Är det rimligt att jag för tiden fram till den 1 juli nästa år skall behöva skriva på en lånehandling på hela 55 miljarder kronor för att det skall finnas pengar till de arbetslösa?

Fortsätter vi så här ett litet tag till kommer snart alla kassans inkomster att gå till ränteutgifter, och ingenting kommer att finnas kvar till annat. Så kan man bara inte hantera saker och ting. Denna generation, vi som sitter i kammaren, skjuter över så enorma bördor på dagens unga arbetslösa, bördor som de skall betala i årtal framöver. Vi måste ju förr eller senare också våga ta ett ansvar för att börja finansiera på egen hand och inte bara låna oss fram.

I den här frågan är socialdemokraterna fullständigt hopplösa. Det är bara fråga om ökade lån, ökade lån. Detta håller inte, mina damer och herrar.

Nu till finansieringen – 1 % till nyår och 1 % nästa år. Här kommer nästa socialdemokratiska konstighet. Sjukförsäkringen går med stort överskott. Arbetsmarknadsfonden och a-kassan går med ett jättelikt underskott. Då vill Socialdemokraterna höja avgiften till sjukförsäkringen, som redan har för mycket pengar, i stället för att finansiera direkt till de arbetslösa. Kan Johnny Ahlqvist förklara det eleganta tänkandet bakom detta för alla obegripliga ställningstagande? Det är synd att Johnny Ahlqvist måste svara på den frågan för partiets räkning.

Efter det att avgifterna har höjts med två procentenheter fattas tyvärr ändå mycket pengar i Arbetsmarknadsfonden. Det finns ett sätt att klara det här – det går nämligen inte bara att höja avgifter – och det är att så snart det bara går återvända till en fullgod ordinarie arbetsmarknad. Då är det viktigt med sjunkande räntor och framtidstro. Då kan vi inte ytterligare höja budgetunderskottet uppåt 50 miljarder kronor, som socialdemokraterna arbetar för. På så vis får vi nämligen stigande räntor, färre ordinarie jobb, fler arbetslösa, och så är rundgången tillbaka. Jag tycker att ni litet grand skall betänka det.

Jag vill också göra en del jämförelser med andra länder. I Tyskland betalar var och en 3,25 % på sin lön för att klara arbetslösheten. I Frankrike betalar man mellan 2,5 och 3 % av sin lön, och i Danmark ligger avgifterna mellan 3 400 och 4 400 kr per månad.

Med det förslag som vi nu lägger fram klarar vi av att finansiera en arbetslöshet i storleksordningen 4–5 %. Tyvärr är sviterna från 1980-talet sådana att vi i dag har en väsentligt högre arbetslöshet. Kan alla goda krafter tillsammans föra ner arbetslösheten under den nivån, går det naturligtvis också att justera ner avgifterna. Men tyvärr är det inte aktuellt för närvarande.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obliagorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Jag vill också beröra grundtryggheten. I dag har de med de lägsta inkomsterna 4 300 kr i månaden. I beredningsarbetet, i remisser, i utredningsförslaget och inom departementet diskuterades nivåer på 5 500–6 500. Men finansieringsläget är ju tyvärr besvärligt, så regeringen i sin tur stannade på förslagsnivån 5 000 kr. Jag vill ändå säga att jag anser det bra att vi kan erbjuda en grundtrygghetsnivå på 5 400 kr.

Också här förvånar socialdemokraterna. De av alla i denna kammare reserverar sig mot ett i och för sig lågt grundtrygghetsbelopp. De kan inte acceptera att de som har det allra, allra svårast att klara sig genom en uppgörelse skall kunna öka sina inkomster till 5 400 kr. Socialdemokraterna börjar i stället att klaga högljutt. Uppriktigt sagt tycker jag att det är bra med en hygglig grundnivå, och jag förstår inte att socialdemokratin har utvecklats på det sättet att man missunnar dem som har det allra sämst ställt denna förbättring.

Jag vill sedan beklaga att förslaget om arbetslöshetsförsäkringen har delats upp i två steg. Det här är första steget, och det stora, mera sammanfattande kommer i mars månad. Det gör att man i väldigt stor utsträckning har kunnat driva en debatt grundad på missuppfattningar. När man t.o.m. kan missuppfatta vart egenavgiften skall gå förstår jag att man vill missuppfatta allting i övrigt.

I mars kommer det sammanfattande förslaget, men redan i den här propositionen står det att det skall vara generösa övergångsbestämmelser, som alltså skall redovisas i mars. Jag värdesätter faktiskt att riksdagen säger att man väldigt gärna vill se båda förslagen ihop innan man fattar det slutliga beslutet. Det är väldigt svårt när det inte preciseras vad som menas med "generösa övergångsbestämmelser". Därutöver är det nödvändigt att vi noga följer läget. Det är klart att man måste ha en någorlunda fungerande arbetsmarknad innan man kan säga att det går ganska bra att under en tid av tolv månader med fem månaders eget arbete, minst 75 timmar per månad, kvalificera sig till en ny ersättningsperiod.

Det kan inte vara bra om vi i vårt land får ett stort antal människor som går fram och tillbaka mellan att vara beroende av a-kassa och att vara föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Om man accepterar detta har man väldigt låg ambitionsnivå. Vi måste faktiskt solidariskt arbeta för att på olika sätt se till att dessa människor kommer in i ett ordinarie arbete i stället för att vara utsatta för denna fruktlösa rundgång. Det är ingen betjänt av. Dels är det enormt dyrt, dels är det inte alls bra för dem som kommer in i en sådan rundgång.

Jag vill sedan litet kort påminna om vårens övningar. Regeringen erbjöd då socialdemokraterna dels att 90-procentsnivån i a-kassan skulle få vara kvar detta år, dels att vi tillsammans under hösten som har varit skulle sätta oss ner och arbeta med den nya a-kassan. Det var mycket generöst. Socialdemokraterna hade där fått det parlamentariska inflytandet om de hade velat ha det. Det fanns en motprestation, nämligen att vi som har jobb skulle betala en avgift på ytterligare 30 kr i månaden. Socialdemokraterna valde att inte låta oss som har jobb betala 30 kr mer i månaden. I stället valde man att låta 90-procentsnivån gå ner till 80 %. Vi kan stå utanför det förslaget.

Det är ett av de konstigaste ställningstaganden som jag över huvud taget har upplevt i ett ganska långt politiskt liv.

Anf. 94 TREDJE VICE TALMANNEN:

Det går bra att ta genmälet från bänkplatsen.

Anf. 95 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag föredrar att stå här i talarstolen, så att jag kan se Börje Hörnlund i ögonen när jag bemöter på de påhopp som han gjorde.

Jag skall inte föra någon längre debatt med Börje Hörnlund om vårens övningar. Jag vill ändå säga att det inte var den socialdemokratiska riksdagsgruppen som sänkte ersättningarna från 90 till 80 %. Det gjorde Börje Hörnlund vid det tillfället med hjälp av Ny demokrati.

Börje Hörnlund använder uttryck som "det är skamligt av socialdemokraterna" och höjer rösten, som han vanligtvis gör när hans argumentation är dålig. Det känner vi igen från tidigare debatter vi har haft i kammaren. Han säger att det är skamligt av Socialdemokraterna att ha en arbetslöshetsförsäkring där bara 67 % är försäkrade. Det finns ingenting i vårt förslag som hindrar att man försäkras sig, Börje Hörnlund. Täckningsgraden kommer inte att bli ett dugg bättre med det förslag som Börje Hörnlund har lagt fram om en allmän, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Börje Hörnlund försöker hela tiden undvika att svara på de frågor jag ställde i mitt inledningsanförande. Hur många kommer att ramla ut från försäkringsskyddet med ert förslag? Ännu fler än med nuvarande ordning, därför att ni skärper arbetsvillkoret och reglerna för de deltidsarbetslösa. Ni skärper reglerna för jämställd tid, arbetsmarknadsutbildning och ALU osv.

Det är ingen obligatorisk arbetslöshetsförsäkring som ni har föreslagit, Börje Hörnlund. Den kommer att omfatta färre än den gamla försäkringen gjorde. Jag kan inte förstå att Börje Hörnlund reagerar så starkt på att vi kritiserar detta förslag.

Jag ställde frågan till Börje Hörnlund: Vad händer med kommunerna i och med ert förslag? Det finns en inbyggd socialbidragsbomb i förslaget. Jag tycker att arbetsmarknadsministern skall svara på den frågan. Det finns många kommunalpolitiker som har exakt samma inställning till detta som jag, oavsett politisk färg. Men det kanske är som partivänner till Börje Hörnlund åker runt i riket och säger. De säger att detta inte är något problem, därför att staten skall överta kostnaden för socialbidrag. Det är kamrater till Börje Hörnlund, som representerar Centerpartiet i denna kammare, som säger så. Jag tycker att det är bra om Börje Hörnlund tar avstånd från sådana påståenden.

Vårt finansieringsförslag finns på s. 19 i betänkandet. Jag vädjar till arbetsmarknadsministern att han kanske kunde läsa igenom även motståndarnas synpunkter på förslaget.

Sedan vill jag återgå till frågan om KAS. Anledningen till att vi sade nej till en höjning var att vi inte ser att en sådan ger ett enda arbetstillfälle. Samtidigt som den borgerliga majoriteten avslår samtliga av våra förslag som skulle innebära en minskning av arbetslösa ungdomar, har man plötsligt en

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

hel miljard över. Om man hade följt våra förslag i stället kanske det hade blivit färre arbetslösa ungdomar.

Det finns ingen fördelningspolitik alls i det förslag som nu blev produkten från utskottet. Det finns säkert många ensamstående med barn som tvingas söka socialbidrag i dag, därför att de inte kan försörja sig.

Svara på de frågor jag ställde, Börje Hörnlund!

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Om Socialdemokraterna hade accepterat att de som har jobb fick betala ytterligare 30 kr i månaden, hade 90-procentsnivån varit kvar detta år. Det kan inte Johnny Ahlqvist förneka. Det var budet. Ni valde. Samtidigt valde ni att inte vara med i ett öppet samarbete om att utarbeta den nya, obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen. Det valet har jag svårt att förstå.

Jag vill ställa en fråga till Johnny Ahlqvist. Jag har fått många brev. Jag har varit på många av socialdemokraternas arrangerade små möten i det fria. Där har man tagit upp detta med fem karensdagar och 80-procentsnivån. Har socialdemokraterna accepterat fem karensdagar eller inte? Människorna där ute tror inte det. Om socialdemokraterna nu föreslår en nivå på 90 %, ser jag inte någon finansiering. Jag har inte heller sett något motförslag till vårt förslag om 80 %. 80-procentsnivån finns också i socialdemokraternas förslag. Om det är så, har ni faktiskt lurat alla där ute. De tror att socialdemokraterna inte föreslår karensdagar. De tror att socialdemokraterna fortfarande föreslår 90 % i riksdagen. Men om man läser ert ekonomiska förslag och förslaget om a-kassa hittar man ingen annan nivå än 80 %. Det är viktigt att få svar på det.

Om vi ser på situationen i Stockholms stad är det många som har haft jobb men inte varit med i a-kassan. Man trodde aldrig att lågkonjunkturen skulle drabba Stockholm. Man har valt att behålla pengarna. Med detta förslag får alla betala och alla är försäkrade. Många färre skulle ha tvingats till socialen i denna region om vi hade haft en obligatorisk, allmän försäkring.

Johnny Ahlqvist talar om generösa övergångsbestämmelser. För att kunna diskutera detta på allvar måste man först se hur många som eventuellt kommer att bli utförsäkrade. Låt mig mycket tydligt markera att jag vill se så få människor som möjligt med socialbidrag. Jag vill se hela svenska folket försörja sig med eget arbete. Det är den övergripande målsättningen. Resten av detaljerna måste vi avvakta med att diskutera till i vår. Låt mig säga att en del naturligtvis kommer att ändras under resans gång.

Anf. 97 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag får också brev, Börje Hörnlund. Jag kommer efter debatten att överlämna ett antal brev till Börje Hörnlund, som kan utökas med ytterligare tiotusentals som protesterar mot den reform som Börje Hörnlund säger att han skall genomföra.

Jag skall bara mycket kort uppehålla mig vid diskussionen från i våras. När det gäller nivån 80 % eller 90 % var ju sanningen den att det i det förslag som Börje Hörnlund återkom med efter ett antal sittningar saknades finan-

siering för 3 miljarder kronor. Detta är skillnaden mellan förslagen, som Börje Hörnlund nu inte vill erkänna.

Som jag sade tidigare var det ni som sänkte ersättningsnivån från 90 % till 80 %.

Vi har från vårt parti sagt att vi kommer att återställa nivån till 90 %. Det är ett av de beslut om ekonomiska åtaganden som vi fattade på vår partikongress. Börje Hörnlund skall inte bekymra sig för vår trovärdighet. Det hade varit bättre om han hade bekymrat sig för sin egen trovärdighet. Den har sjunkit oerhört sedan Börje Hörnlund blev arbetsmarknadsminister.

Jag får inte svar från Börje Hörnlund på frågan om det är av ideologiska skäl som man kör igenom detta, för att man skall trycka till fackföreningsrörelsen ännu mer. Jag kan citera ett TT-meddelande där Moderaternas partisekreterare säger: "Om ny demokrati röstar emot regeringens förslag till allmän arbetslöshetsförsäkring cementeras facketts makt över människorna. Nyd blir därmed ett hot mot systemskiftet." Denna kritik framför Moderaternas partisekreterare Gunnar Hökmark i ett uttalande. Om Börje Hörnlund har samma inställning innebär det att han nu vill genomföra det systemskifte inom arbetsmarknadspolitiken som jag har varnat för. Man går alltså till frontalangrepp gentemot de fackliga organisationerna.

Att det är obalans i arbetsmarknadsfonderna beror inte på vårt förslag, Börje Hörnlund. Men om Börje Hörnlund och den borgerliga majoriteten i utskottet hade stöttat de förslag som socialdemokraterna på punkt efter punkt har lagt fram sedan 1991 hade utvecklingen kanske inte varit som den är. Att underskottet ökar är det största och mest beklagansvärda beviset för att den arbetsmarknadspolitik som har kommit från Arbetsmarknadsdepartementet sedan Börje Hörnlund blev minister är en katastrof, och ingenting annat.

Anf. 98 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det var faktiskt så, att när man fick det erbjudande som jag nyss redogjorde för och där motpriset var 30 kronor i månaden för dem som har arbete, då avbröts förhandlingarna.

Det finns TV-bilder som visar ett glatt socialdemokratiskt gäng som tågade ut, eftersom detta var en öppning. Men tyvärr kom sedan samma gäng slokörat tillbaka, eftersom någon hade sagt nej. Så gick det till.

Sedan skräddade Socialdemokraterna till en a-kassa som tålde 2 % öppen arbetslöshet. Trots att det var högkonjunktur beslutade man därutöver att finansiera utbildningsvikariatet och utbildningsbidragen från denna fond. Innan man år 1989 gjorde detta gav man bort 2,5 miljarder, som var uppbyggda med 95 % i statsbidrag. Det var alltså en riktigt dålig handling. Man gav bort statens pengar till fackliga organisationer. Det var inte vackert gjort. Jag skulle ha haft 4 miljarder till i kassan i dag, om ni inte hade gjort detta.

Men så till frågan som Johnny Ahlqvist inte svarade på. Ni står alltså i dag för 80-procentsnivån och fem karensdagar. Det finns inget motförslag, och det finns ingen finansiering för någonting annat. Därför måste ni stå där.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Anf. 99 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Min fråga till ministern fick jag svar på under hans anförande. Där bekräftade ministern att avgiften på 1 % respektive 2 % går direkt till Arbetsmarknadsfonden.

Jag tar samtidigt tillfället i akt att åter peka på det faktum att om förslaget om det nya regelverket inte radikalt förändras i mars, kommer vi inte heller då att gå med på det.

Anf. 100 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag skall ställa några frågor.

Börje Hörnlund är medveten om att täckningsgraden med vår frivilliga försäkring är ovanligt hög – jag tror att den är högst i Europa. Det innebär att det inte bara är fråga om vad man kallar ett system för, utan att det är hur systemet är utformat, som avgör hur många som tar del av systemet.

Det har kommit fram en massiv kritik från a-kassorna och i motioner från oppositionen. Kritiken gäller arbetsvillkoret, där man går tillbaka till det gamla KAS-villkoret, vilket innebär att många människor, som skulle ha varit med enligt dagens villkor, försvinner ur systemet. Kritiken gäller frågor som hänger ihop med arbetslinjen och som gör att människor kommer att halka ur systemet – att det blir vad man kallar en utförsäkringsbomb. Kritiken riktar sig också mot att ersättningsnivåerna gradvis sänks.

Är Börje Hörnlund medveten om den kritiken, och avser han att komma tillbaka med någonting helt annat som tar hänsyn till denna kritik?

Är Börje Hörnlund medveten om att det inte alls är någon konkurrensneutralitet mellan de fackliga a-kassorna och KAS-regionerna, dvs. den statliga a-kassan? Den statliga a-kassan kommer inte att ta ut någon administrationsavgift, medan de fackliga a-kassorna naturligtvis måste göra det.

I Arbetsmarknadsfonden är underskottet katastrofalt. Men det är en annan sida av det katastrofala mynt som heter regeringens ekonomiska politik och regeringens arbetsmarknadspolitik. Kan arbetsmarknadsministern förklara varför den största åtgärden i dag – ALU – finansieras ur Arbetsmarknadsfonden, samtidigt som det finns pengar kvar i Arbetsmarknadsverkets budget för arbetsmarknadspolitiska åtgärder?

När det gäller ersättningsnivåerna kan arbetsmarknadsministern åtminstone vara fullt på det klara med var Vänsterpartiet står. Vi har motionerat om att återställa nivåerna och att ta bort karensdagarna, inte bara därför att vi vill äta allt som är gott utan därför att detta för oss är en prioriterad fråga i en i och för sig mycket kärv budgetsituation.

Hur skall man då finansiera er försäkring? Ja, det skall inte ske med hjälp av regressiva avgifter som stannar vid 7,5 basbelopp och som är avdragsgilla. Det skall i stället ske med hjälp av arbetsgivaravgifter och solidaritetskassor. Det är Vänsterpartiets linje.

Anf. 101 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag är medveten om att täckningsgraden internationellt sett är hög, om det är ett fritt system. Men med ett obligatoriskt system vinner man två saker.

Den ena är att man når dem som så att säga överskattar sig själva och tror att de aldrig kan bli arbetslösa men som nu ändå blir det.

Den andra är att alla som har så fasta anställningar att de aldrig hotas av arbetslöshet – det gäller livstidstjänster m.m. – nu får betala sin avgift till en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och på det sättet solidariskt bidra till dem som inte har lika fasta jobb och samma trygghet.

Så till kvalificeringsvillkoret. Fem månaders arbete av tolv och minst 75 timmar per månad går det bra att uppfylla i ett läge där arbetsmarknaden är mera normal. Men jag är medveten om att det i dag är svårt, och därför har vi föreslagit dessa generösa övergångsbestämmelser.

Jag har här i riksdagen svarat på en fråga om konkurrensneutraliteten. Jag upprepar återigen att jag beklagar att ett förslag framläggs i höst och att det stora, fullföljande förslaget kommer i mars månad nästa år. Det gör att man får en osäkerhet, men det har varit nödvändigt att fatta ett beslut före nyåret.

Som jag sagt i riksdagen kallar jag företrädare för de centrala fackliga organisationerna, för företagarnas a-kassa och KAS-regionerna, för att gemensamt med dessa diskutera hur vi skall lägga upp det hela för att det skall bli konkurrensneutralitet. Detta är självklart – när de skall verka på samma marknad, skall det vara konkurrensneutralt. Jag har för min del tänkt mig en modell där man kan få en liten slant per medlem och en större slant per åtgärd. Men det är möjligt att de som kommer till mig har ett bättre förslag för att nå konkurrensneutralitet. Då skall vi lyssna på dem.

Anf. 102 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är ju alldeles utmärkt att arbetsmarknadsministern är beredd att att lyssna på dem som förstår sig på dessa frågor. Det hade varit lämpligt att göra det innan den första propositionen lades fram.

Visst får man vara med och betala solidariskt för det obligatoriska systemet. Men det skulle man få göra även enligt mina förslag. Skatt betalar alla, och arbetsgivaravgiften drabbar alla som har lön.

Det finns mycket annat som är osolidariskt i detta finansieringssystem. Det har jag påpekat flera gånger tidigare.

Jag vill återupprepa frågan jag inte fick svar på. Så som det obligatoriska systemet är utformat medför det att en mängd människor inte kommer in i systemet därför att de antingen inte kvalificerar sig på grund av arbetsvillkoren eller för att de försvinner ur systemet i andra änden. Det kan t.ex. bero på att arbetsmarknadspolitiska åtgärder endast är kvalificerande vid ett tillfälle, halva ersättningstider osv. Det finns många sådana inslag i systemet.

Vad har Börje Hörnlund att säga om den massiva kritik som finns uttryckt i oppositionens motioner och som på en mängd sätt har kommit från a-kassorna? Jag är intresserad av att få höra det. Min inställning är väl klarlagd dels i den motion jag har väckt för mitt parti, dels i mitt inledningsanförande i dag.

Anf. 103 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag upprepar för Hans Andersson att det nu finns en mängd ljuspunkter, dvs. att den negativa utvecklingen från 1989 är på väg att vända. Det allvarigaste hotet är om vi tillåter underskotten att öka undan för un-

dan. Hans Andersson och jag har tidigare varit eniga om att huvuddelen av dagens bekymmer beror på det förskräckliga arvet från 1980-talet. Det var inte ett bra arv att ta över för att stegvis rätta upp.

Vidare har vi ALU-frågan. Det var en uppgörelse mellan regeringen och Socialdemokraterna att ALU skulle finansieras via Arbetsmarknadsfonden. ALU innebär att den enskilde utträttar saker mot ersättning från a-kassa. Sambandet är i och för sig rätt bra. Men sammantaget innebär den finansieringsbörda som Arbetsmarknadsfonden bär, förutom för de öppet arbetslösa, också en ordentlig påfrestning. Utbildningsvikariatet brukar omfatta 5 miljarder om året. Vidare har vi arbetslivsutvecklingen. Underskotten är tyvärr förfärande höga i både statskassan och i fonden.

Anf. 104 INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag ber först att få instämma i Johnny Ahlqvists anförande och de övriga inläggen han har haft.

Börje Hörnlunds anförande talade alldeles för sig självt. Det var fyllt av felaktigheter och förvillelser. Inte minst bakgrundsbeskrivningen var utomordentligt dimmig. Jag skall gå in på den punkt som gäller vårens diskussioner om a-kassan.

Börje Hörnlund ger en minst sagt lögnaktig beskrivning. Socialdemokraterna hade ett eget fullt ut finansierat förslag på a-kassa. Det förslag som Börje Hörnlund i desperation kastade fram i slutet handlade inte om 30 kr hit eller dit. Det handlade om ett ofinansierat förslag där Socialdemokraterna skulle ha tvingats gå med på ett ofinansierat förslag på 3 miljarder kronor och göra en in blanco-skrivning. Är det så som Börje Hörnlund, Anne Wibble m.fl. har förhandlat med Ny demokrati denna gång, dvs. ofinansierade uppgörelser? Det vill inte Socialdemokraterna vara med om.

Socialdemokraterna vill ha en bra a-kassa som fyller sin roll på arbetsmarknaden. Det har framgått av Johnny Ahlqvists beskrivning. Det är på arbetsmarknaden a-kassan hör hemma. Att jämföra a-kassa med sjukförsäkring och pensionssystem är att vilseföra människor. Det är två helt olika typer av försäkringar. De borgerliga partierna och Ny demokrati försöker att blanda samman dessa saker så att de skall se ut som om de är likadana när de inte är det.

Börje Hörnlund kritiserade alldeles nyss Socialdemokraterna för att använda Arbetsmarknadsfonden på ett felaktigt sätt förr om åren. Nu har Börje Hörnlund varit arbetsmarknadsminister i två år. Vad har Börje Hörnlund gjort för att förändra denna inriktning av Arbetsmarknadsfonden under dessa båda år? Såvitt jag vet har han inte gjort något.

Vidare beskyller Börje Hörnlund Socialdemokraterna för att öka lånebehovet i a-kassan. Vad är detta? Socialdemokraterna har på punkt efter punkt, i motionsförslag efter motionsförslag, lagt fram konkreta finansierade förslag om hur den öppna arbetslösheten skall bringas ned, föra människor tillbaka i vanliga arbeten och föra människor in i sådana åtgärder som leder till goda arbeten. Samtliga dessa förslag, med något undantag, har avvisats av den borgerliga majoriteten. De förslagen skulle ha ökat lönesumman, som i sin tur skulle ha minskat påfrestningen på Arbetsmarknadsfonden.

När det gäller uppgörelsen om arbetslivsutveckling vill jag litet förtydliga för Börje Hörnlund, att vad vi kom överens om var att arbetslivsutveckling skall vara en sistahandsåtgärd i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen, de borgerliga partierna och Ny demokrati för nu över arbetslivsutveckling till en förstahandsinstans, dvs. billig arbetskraft som konkurrerar med övriga arbetsmarknaden. Det var inte avsikten.

Vidare säger Ny demokrati att det ankommer på regeringen att återkomma med ett nytt förslag när det gäller regelverket i a-kassan. Ny demokrati vill därmed antyda att Ny demokratis motion på något sätt skulle ha blivit tillgodosedd. Det är inte sant. Den avvisades av de borgerliga partierna.

Ny demokrati försöker tala om för dem som lyssnar att partiet vill ha ett bättre regelverk än vad regeringen vill. Regeringens är illa nog. Men det står i Ny demokratis särskilda yttrande att ersättningen bara skall utgå under högst 300 dagar – *punkt!* Den som vill försäkra sig för ytterligare ersättnings-tid skall kunna teckna en frivillig privat försäkring. Så var det med den förbättringen, Laila Strid-Jansson, när det gäller regelverket i a-kassan!

Jag hävdar bestämt att när det gäller förslag på försäkringar i regelverket är Ny demokrati och regeringen precis i samma påse. Ny demokrati kan inte hävda att partiet på något vis skulle ha avvisat regeringens förslag på regelverk. Partiet har inte sagt vare sig ja eller nej – men framför allt inte sagt nej – vilket Laila Strid-Jansson försökte antyda från talarstolen.

Sonja Rembo säger att den nuvarande a-kassan inte fungerar bra. Det finns en del saker vi gemensamt i ett enigt utskott har justerat. Det kunde ha påpekats. Det var nog inte bara majoriteten som var med om detta. Bl.a. gäller det frågan om anhöriga till småföretagare. Vi har gemensamt diskuterat frågan om avgångsvederlag, osv.

Men i det förslag som regeringen nu lägger fram går det inte att komma åt något av det som Sonja Rembo tar upp som ett problem i dagens a-kassa. Tvärtom! I stället sker ytterligare försäkringar i a-kassan. Fler människor får vara med och betala för något som de över huvud taget inte vet om de får ta del av. Regeringen har inte någon som helst avsikt att ge någon ersättning till de 1,2 miljoner människor som inte hör till arbetskraften. Man får ett intryck av att det skall vara fråga om en obligatorisk a-kassa. Regeringen vill inte heller ge de 4,3 miljoner människor som finns i arbetskraften rätt till ersättning, dvs. de som i dag inte får KAS får inte KAS i morgon heller. De som i dag skulle ha haft en inkomstrelaterad ersättning får inte någon sådan i det nya förslaget.

Nu vill jag fråga Börje Hörnlund: Tänker regeringen komma tillbaka med en proposition till riksdagen som innebär att man bekräftar det förslag som nu ligger och vilar på utskottets bord? Det går inte att komma och säga att man skall justera med övergångsbestämmelser. Det är ju något som bara är tillfälligt. Frågan är hur försäkringen skall se ut i grunden.

Det förslag som regeringen har lagt fram drabbar väldigt många, men värst drabbas människor i de sysselsättningssvaga regionerna, framför allt i de regioner som Börje Hörnlund representerar. Nu skall alla vara med och betala, men frågan är för vad. Ja, det är inte lätt att säga – det får vi se sedan, säger Börje Hörnlund.

Nu måste vi få ett besked: Kommer regeringen tillbaka och bekräftar det förslag som regeringen redan har presenterat, som Ny demokrati och de borgerliga partierna här i riksdagen vill ge intryck av att de inte alls har tagit ställning för? Det har de gjort, eftersom de inte har sagt nej. Så länge de inte säger nej är de för det förslag som ligger, eftersom principbeslutet har fattats här i kammaren.

Jag har en avslutande fråga, som gäller något som Börje Hörnlund inte har kommenterat. Enligt uppgifter från centerpartistiska företrädare i Västerbotten finns det en överenskommelse mellan staten och Kommunförbundet om att staten tänker täcka de merkostnader för socialbidrag som kommunerna får när förslaget om a-kassan genomförs. Enligt Joakim Ollén blir socialbidragskostnadsökningarna 5 miljarder, och enligt Landsorganisationen blir de 11 miljarder. Låt oss säga att de ligger någonstans däremellan.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är denna: Är uppgiften att det finns en överenskommelse mellan staten och Kommunförbundet korrekt, och att den innebär att dessa merkostnader skall täckas med statsbidrag?

I detta anförande instämde Anita Johansson, Reynoldh Furustrand, Bengt Silfverstrand, Alf Eriksson, Sten Östlund, Lahja Exner, Göran Magnusson, Hans Karlsson, Lena Hjelm-Wallén, Karl Hagström, Berit Andnor, Georg Andersson, Kaj Larsson, Johnny Ahlqvist och Sonia Karlsson (alla s).

Anf. 105 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag skall ta upp det som Ingela Thalén sade om 300 dagar. Det har förmodligen blivit en missuppfattning. Vi menar att regeln om 300 dagar skall fortsätta att gälla. Sedan skall man kunna arbeta upp villkor för en ny ersättningsperiod. Detta har tydligen inte klart framgått av mitt särskilda yttrande, vilket jag beklagar.

Vi skrev ett särskilt yttrande i stället för en reservation, eftersom hela frågan om regelverket går tillbaka till regeringen, som måste komma med ett nytt förslag. Då det förslaget kommer får vi ta ställning till hur hela denna nya arbetslöshetsförsäkring skall utformas.

Jag vill påminna Ingela Thalén om vad jag sade i mitt anförande, nämligen att hela denna fråga bordlades på grund av teknikaliteter. Ingen i utskottet hade någon erinran mot det; ingen reserverade sig eller framförde någon annan mening.

Anf. 106 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag noterar vad Laila Strid-Jansson säger nu, men jag läser samtidigt den text som hon själv har skrivit. Det är då hennes sak att tala om vad som skall gälla när regeringen återkommer med sitt förslag; om det är det som står skrivet på papper eller det som hon säger nu.

Efter ett antal sammanträden är jag något försiktig gentemot Ny demokrati, med tanke på vad som sägs vid olika tillfällen. Så här långt kan jag säga att jag avvaktar Laila Strid-Janssons skriftliga förslag den dag regeringen kommer tillbaka med sitt förslag.

Laila Strid-Jansson säger att ingen hade någonting emot bordläggningen

i arbetsmarknadsutskottet på grund av teknikaliteter. Det var inte fråga om att ta ställning till några teknikaliteter. Majoriteten i utskottet bestämde sig för att skriva ett betänkande i den del som majoriteten hade kommit överens om att föra till kammaren. Frågan är varken bordlagd eller inte bordlagd – den bara ligger där den ligger. Majoriteten hade inte för avsikt att ta fram den delen. Jag kan i och för sig ha respekt för det, men skjut inte över ansvaret för några teknikaliteter på oppositionen!

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Anf. 107 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att vi använde en finmaskig sil för att hitta något som var förhandlingsbart. Det vi hittade var rättigheten för alla människor i det här landet att få en arbetslöshetsförsäkring utan att behöva söka den på en massa ställen.

Vi har avstått från att ta ställning, därför att regeringens förslag är underkänt och har gått tillbaka. Regeringen måste komma med ett nytt förslag, och om det är radikalt förändrat jämfört med det vi nu har sett kommer vi kanske att godta det. Men vi kan inte godta ett förslag som ser ut som det nuvarande, och vi kommer inte att godta det i mars heller. Däremot har vi godkänt principen.

Jag vidhåller det jag sade om 300 dagar. Det framgår inte klart av yttrandet, vilket det borde ha gjort, att det är meningen att försäkringen skall gälla i 300 dagar, precis som i dag. Sedan kan man arbeta upp nya villkor. Vi har precis samma åsikt som ni vad gäller arbetsvillkor och regelverk. De är i princip bra i dag och skall inte förändras just nu.

Anf. 108 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Laila Strid-Jansson säger att regeringens förslag är underkänt. Jag skall inte gå för djupt i det här, men jag kan säga att ett förslag som man inte har tagit ställning till inte är underkänt. Eftersom Laila Strid-Jansson har gått med på att stödja regeringens principförslag – och basen för det förslaget är ett regelverk som nu existerar – har hon därmed också, så här långt, accepterat regeringens förslag.

Laila Strid-Jansson säger nu att Ny demokrati självfallet menar att man skall få upparbeta ytterligare tid, precis som i dag. Får jag då fråga vad hon menar med följande: ”— eller som vill förlänga ersättningstiden skall kunna teckna en frivillig privat försäkring.” Om man vill ha ersättningsdagar utöver de 300 dagarna skall man alltså teckna en privat försäkring. Detta är inte den regel som gäller i dag, fru Strid-Jansson, utan det är något helt annat. Försök inte slå blå dunster i ögonen på folk! Det är ohederligt.

Anf. 109 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag skall först gå in på vårens övningar. Regeringen och Socialdemokraterna hade var sitt förslag, som slutade på ett antal miljarder kronor. Det gällde t.ex. en mindre höjning av arbetsgivaravgiften.

Det skulle klä Ingela Thalén om hon här erkände att det som skilde oss var förslaget om 30 kr i höjd egenavgift till a-kassan för dem som har arbete, om hon erkände att erbjudandet var att Socialdemokraterna skulle få vara med i höst och arbeta fram det nya förslaget samt att 90 %-nivån skulle vara

kvar detta år. Sedan återstod att slutdiskutera resten, men det var på de 30 kronorna som vi avbröt överläggningarna; ni kom tillbaka och hade fått nej någonstans ifrån.

Eftersom Johnny Ahlqvist inte svarade frågar jag nu Ingela Thalén: Vari ligger det kloka i att höja avgifterna till sjukförsäkringen, som är överfinansierad, när det är brist i Arbetsmarknadsfonden, a-kassan? Är det någon skillnad för den enskilde om han på skattsedeln får ytterligare 1 % på sjukförsäkringen eller om han får det på a-kassan, där pengarna behövs?

Visst kan Ingela Thalén tala om för LO-annonsörerna att ni också – och inte bara regeringen – skall drabba dem med i runt tal 1 % till nyåret! Ute i facken och inom socialdemokratin har man en uppläggning av det här som jag upplever som mindre korrekt för att uttrycka det mildt.

Det är något sjukt med att finansiera via sjukförsäkringen. Jag är beredd att återkomma med ett fullständigt förslag i höst. Jag är beredd att samråda med alla och ta råd överallt för att åstadkomma en stabil och bra arbetslöshetsförsäkring. Att fortsätta och öka på det stora underskottet går emellertid inte.

Det finns en principöverenskommelse att man inte för över nya kostnader till kommunerna utan att förhandla och diskutera hur man skall kompensera det. Så skall det vara – det tror jag att hela riksdagen står bakom. Men det är inget önskemål att ha en mängd människor på det sociala området – det upprepar jag.

Anf. 110 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte gå djupare in på vårens förhandlingar – det är inget tvivel om att de strandade. Jag har tidigare sagt att jag tycker att det var beklagligt. Men jag tycker att det är osjyst av arbetsmarknadsministern att inte redovisa att regeringen krävde av Socialdemokraterna att vi skulle stå bakom ett förslag som innebar 3 miljarder som inte var finansierade. Vårt förslag var finansierat till sista kronan.

Jag tycker faktiskt också att det är oförsynt av arbetsmarknadsministern att påstå att Socialdemokraterna inte mycket tydligt har redovisat på vilket sätt vi finansierar förslagen när det gäller arbetslöshetsförsäkringen, Arbetsmarknadsfonden och sjukförsäkringen. Det har vi ett partikongressbeslut om. Det är offentligt. Vi har redovisat det i artiklar och i motioner. Vi redovisar det i de flygblad som delas ut. Det är alltså inget tvivel om att vårt förslag har redovisats. I vårt förslag är pengarna också tydligt och klart destinerade till Arbetsmarknadsfonden.

Det var intressant att höra arbetsmarknadsministern lova att kommunerna inte skall drabbas av den socialbidragskostnadsökning som blir en följd av att man försämrar a-kassan. Det var vällovligt och väldigt bra. Jag tror att många kommunalpolitiker runt om i landet blir oerhört tacksamma över detta arbetsmarknadsministerns löfte. Vi skall verkligen se till att föra ut detta löfte så att de inte behöver känna sig oroliga när det gäller socialbidragskostnaderna fram i vår. Det beskedet mottar jag med största tacksamhet.

Arbetsmarknadsministern sade att han skall komma tillbaka med ett nytt förslag i höst. Jag skall inte göra mig lustig över det, men i höst blir det nog

inte denna arbetsmarknadsminister som kommer tillbaka med några förslag över huvud taget.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Anf. 111 Arbetmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Svenska folket kanske ändå vet vem som har skapat krisen genom en 80-talspolitik som inte liknade någonting annat – jag tänker på inflations-, spekulations- och fallskärmsekonomin. Det återstår att se.

Det är i mars månad som steg två i den allmänna obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen skall redovisas för riksdagen.

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Anf. 112 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Det var det jag var rädd för. Det ante mig att det skulle bli så.

Nu återkommer Börje Hörnlund till 80-talspolitiken. Jag har – sammanlagt sju eller åtta gånger i debatter med Börje Hörnlund under de gångna åren – konstaterat att Socialdemokraterna delar ansvarsbördan för en mycket stor del av flera av de saker som inte var bra under 80-talet med flera av de partier och de individer som finns i denna kammare, inte minst Börje Hörnlund själv, som under 80-talet deltog i olika finansstyrelser och hade möjlighet att påverka finansströmmar och annat. På den punkten har jag konstaterat att också Socialdemokraterna har ett ansvar.

Frågan är bara: Vad anser arbetsmarknadsministern att han har för ansvar efter två år i regeringen, efter två budgetförslag och ett antal särförslag? Och framför allt: Vad anser arbetsmarknadsministern att han har för ansvar när det gäller det framlagda förslaget om arbetslöshetsförsäkring, som de facto leder till de effekter som samtliga fackförbund, samtliga fackliga huvudorganisationer och en lång rad enskilda har berört och debatterat?

Arbetsmarknadsministern och övriga var inne på – jag säger det avslutningsvis för min del, arbetsmarknadsministern – att arbetslöshetsförsäkringen var ett socialdemokratiskt imperium. Jag undrar vad arbetsmarknadsministern tänker säga till SACO och till TCO i den frågan.

Anf. 113 SONJA REMBO (m) replik:

Herr talman! Jag begärde replik med anledning av att Ingela Thalén i sitt huvudanförande gjorde en tolkning av utskottsmajoritetens ställningstagande. Hon sade att eftersom utskottsmajoriteten inte var emot regeringens regelförslag var vi för – den som icke är emot är för. Detta vill jag inte låta förbli obemött.

Utskottets ställningstagande innebär att majoriteten icke har tagit ställning vare sig för eller emot förslagen till regelförändringar. Vi hänskjuter behandlingen av det till dess att vi får den proposition som arbetsmarknadsministern här har utlovat; det utlovades redan i den tidigare propositionen.

Socialdemokraterna har inte reserverat sig mot denna handläggning. Där emot har man avgivit ett särskilt yttrande.

Anf. 114 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var alldeles utmärkt att det sista som Sonja Rembo sade kom fram också från majoritetspartierna. Handläggningen var

ju faktiskt inte en fråga för behandling. Vi konstaterade bara att majoriteten bestämde sig för att handskas på detta sätt med denna fråga.

Jag tycker också att det var väldigt bra att höra Sonja Rembo som den ledande moderata politikern i arbetsmarknadsutskottet säga att man inte har tagit ställning för regeringens förslag – låt vara att man inte heller har tagit ställning emot det.

Det betyder att de borgerliga partierna inte har tagit ställning för att genomföra regeringens förslag i den största fråga som de borgerliga partierna har motionerat om år efter år enligt vad de säger nu i debatten. Kan det möjligen vara så, Sonja Rembo, att man har tagit ett litet, litet intryck av den kritik som så oerhört massivt har framförts från alla dem som kan frågor som gäller arbetslöshetsförsäkringen?

Anf. 115 SONJA REMBO (m) replik:

Herr talman! Ingela Thalén drar långtgående slutsatser av mitt mycket tekniska tillrättaläggande, som jag gjorde för att det skall stå helt klart för kammaren och för dem som så småningom läser protokollet vad som har gjorts och inte gjorts.

Regeringens förslag behöver ses i ett sammanhang. Det kan det göra när nästa proposition kommer. Märkvärdigare än så är det inte. Handläggningen har skett såsom handläggningen brukar ske. Utskottets majoritet har fattat ett beslut. Så enkelt är det.

Anf. 116 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Sonja Rembo försöker förminska denna fråga genom att säga att handläggning har skett såsom den alltid har skett.

Jag har inte varit riksdagsledamot så länge. Om detta hade varit ett normalt sätt att handlägga frågor tror jag dock att många av dem som har lång erfarenhet i riksdagen redan för länge sedan skulle ha reagerat mycket starkare än vad Socialdemokraterna och Vänsterpartiet nu gör när det gäller denna fråga.

Jag lyssnar på vad Sonja Rembo säger. Ni har inte tagit ställning. Det betyder förhoppningsvis att det för det första är ett helt annat förslag som regeringen kommer med till våren och för det andra att regeringspartierna är beredda att skicka tillbaka förslaget om det innehåller någon av de försämringar som finns i det nuvarande förslaget.

Sonja Rembo hänvisade tidigare till Gerhard Larssons förslag. Jag vill bara påpeka att regeringspartierna redan har avvisat det. Det förslag som nu behandlas bygger över huvud taget inte på Gerhard Larssons förslag.

Anf. 117 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Det finns många skäl till att man skall skapa en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring för i princip alla på arbetsmarknaden. En sådan försäkring ger trygghet. Alla bidrar gemensamt till finansieringen. Det blir ett stabilare system som står sig bättre vid lågkonjunkturer med hög arbetslöshet, och det underlättar statens möjligheter att klara finansieringen.

Folkpartiet liberalerna har under många år mycket energiskt arbetat för en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Frågan har diskuterats med

många andra politiska företrädare som är av samma uppfattning. Det är intressant att denna uppfattning i dag tydligen delas av hela kammaren.

Herr talman! Ett stort problem för den svenska ekonomin är att socialförsäkringssystemen inte själva, vart och ett, klarar av sin finansiering. Under den socialdemokratiska regeringens tid startades ett idogt arbete med att reformera sjukförsäkringssystemet. Det arbetet har den nuvarande regeringen fortsatt med. Sjukförsäkringssystemet har fått såväl egenavgifter som karenssdag, sänkt ersättningsnivå och sjuklön som betalas av arbetsgivarna. Resultatet har blivit, precis som arbetsmarknadsministern har sagt, att sjukförsäkringen numera svarar för sina egna kostnader. Dessutom blir det ett visst överskott, i alla fall för närvarande.

Arbetskadeförsäkringen har under många år dragit på sig underskott som, om inget görs, hamnar på uppemot 100 miljarder kronor. De flesta av regeringspartierna, inklusive Socialdemokraterna, har varit ense om att något måste göras. Socialdemokraterna sade sedan att man inte kunde göra någonting nu och att man inte kunde göra det på det sätt som regeringen ville. Det blev alltså ingen samsyn om insatserna i den frågan. De beslut som riksdagen har fattat kommer dock på sikt att innebära att också arbetsskadeförsäkringen kommer att klara av sina egna kostnader.

Nästa stora och viktiga socialförsäkring är den som vi diskuterar i dag, nämligen arbetslöshetsförsäkringen. Frågan om hur den skall utformas för att ge flera trygghet samtidigt som den i princip skall svara för sina egna kostnader är öppen fram till dess att hela ärendet ligger på bordet. Dagens ärende handlar om principfrågan hur försäkringen skall betalas.

När detta ärende var på remiss i socialförsäkringsutskottet konstaterades det att såväl regeringspartierna som Socialdemokraterna nästa år och året därpå ville ta in 1 % respektive 2 % i avgifter för finansiering av arbetslöshetsförsäkringen. Som arbetsmarknadsministern har varit inne på vill Socialdemokraterna ta in dessa avgifter genom att höja sjukförsäkringsavgiften.

Jag har tidigare redovisat att sjukförsäkringen, efter det att Socialdemokraterna och regeringspartierna gemensamt har reformerat den, nu går med vinst. Något tillskott behövs därför inte.

Principen bör väl vara att varje socialförsäkring har en balans mellan avgifter och utgifter och att skattebetalarna kan se vart avgifterna tar vägen. Frågan blir då om Socialdemokraternas förslag enbart är ett sätt att förvilliga dem som skall betala avgifterna. Med Socialdemokraternas förslag blir det inga höjda egenavgifter till a-kassan, men likväl används samma antal kronor till att betala arbetslöshetsersättning till de arbetslösa.

Detta är inte precis något exempel på det som "Blomman" brukar kalla de raka rörens politik.

Herr talman! Tillåt mig att blicka tillbaka några år i tiden. Som arbetsförmedlare i tio år upplevde jag gång efter gång möten med människor som saknade den ekonomiska tryggheten vid arbetslöshet. Familjeförsörjare, som hade trott att de aldrig kunde bli arbetslösa, hänvisades till KAS och kunde konstatera att socialbidrag var den enda utvägen för att klara livsuppehållet för familjen – om man inte hade en välavlönad make eller maka.

Vi har i dag hört att så många som 33 % har avstått från att vara medlemmar i a-kassan. Det har arbetsmarknadsministern också bekräftat. Dessa för-

värvarbetande saknar den trygghet som alla borde ha. Det är därför hög tid att Folkpartiets, och flera andras, mångåriga krav om en allmän obligatorisk försäkring sätts i sjön. Det skall vara en egenavgift som går direkt till arbetslöshetskassan och en självrisk. Att försäkringen är allmän och obligatorisk gör att i princip alla på arbetsmarknaden som fyller arbetsvillkoret solidariskt kan bidra till finansieringen och också få ersättning från a-kassan.

Socialförsäkringsutskottet och arbetsmarknadsutskottet skriver att man, med hänsyn till det ekonomiska läget, godtar den bristande överensstämmelsen mellan premier och förmåner. Jag anser att överensstämmelsen mellan avgifter och förmåner, när de ekonomiska förutsättningarna i Sverige förbättras, skall rättas till så att harmoni blir rådande. Detta hindrar inte att förvärvsarbetande i yrken med låg arbetslöshet också kan bidra till att människor som har drabbats av arbetslöshet får stöd från a-kassan.

Herr talman! Det har i dag sagts ganska mycket om hur en a-kassa skall vara utformad och om hur reglerna skall se ut. Det är bra att vi får hela paketet om regelsystemet på bordet på en gång och att vi i dag fattar principbeslutet. Vi ser till att vi klarar finansieringen. Regeringen återkommer i vår för att komplettera de regelverk som fanns med i dagens förslag från regeringen. Då får vi en samlad bedömning hur detta skall hanteras och se ut.

Jag har ingen anledning att i dag gå in på regelverket. Det finns skäl att lämna den frågan fram till dess att hela paketet ligger på bordet. Vi fattar framför allt beslut om finansieringen. Det är viktigt, så att det finns pengar till de arbetslösa som behöver det stöd som de har rätt till.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Anf. 118 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Gäst hos jämställdheten – är det så vi om några år kommer att beteckna den relativt korta tid under vilken vi kvinnor har kunnat se att samhället har utvecklats mot mer jämställdhet mellan kvinnor och män? Tyvärr är det mycket som tyder på att det kommer att bli så.

Successivt har vi kvinnor kunnat öka vår förvärvsfrekvens och skaffa oss ett arbete med en lön som kanske inte alltid varit den bästa, men som för de allra flesta kvinnor har gett ett oberoende. Med ett eget arbete har vi själva kunnat bestämma över vårt liv, oberoende av om vi har levt tillsammans med en man eller inte. Den gemensamma sektorn med barnomsorg, vård av och omsorg om sjuka och äldre – allt det som har gett trygghet och förutsättningar för kvinnors arbete – har också ökat jämställdheten mellan kvinnor och män. Jag vill också ta särbeskattningslag, jämställdhetslag, föräldraledighet, anställningsskydd m.m. som exempel. Listan över allt det som vi har genomfört under många år och som har inneburit ett stort frihetsprojekt för oss kvinnor kan göras mycket lång. Detta är nu allvarligt hotat. Den svenska kvinnans självständiga och oberoende ställning i samhället kan komma att bli en parentes. Kvinnan har kanske bara varit gäst hos jämställdheten.

Det allvarligaste är den höga arbetslösheten. Nästa år kommer 28 000 människor att bli arbetslösa genom neddragningar i kommuner och landsting. De flesta av dem är kvinnor. Den här utvecklingen kommer att fortsätta under de kommande åren. Tusentals kvinnor kommer att få lämna sina arbe-

ten – kanske uppåt 130 000. Men det finns ingenting att göra åt det. Det kommer den borgerliga majoriteten tillsammans med Ny demokrati att säga litet senare i dag. Snart kommer de att rösta ner alla våra förslag, som skulle ha räddat jobben. Men det är inte nog med det. Man kommer att rösta ner även andra förslag.

Ett annat hot mot kvinnors oberoende och självständiga ställning är försämringarna i arbetsrätten. Den frågan kommer också upp i kammaren i dag. De här försämringarna kommer att leda till flera tillfälliga anställningar. Därigenom blir det ännu svårare att få ett rejält fotfäste på arbetsmarknaden.

När förslagen om förändringar i arbetsrätten kombineras med de förslag till förändringar i arbetslöshetsförsäkringen som vi nu diskuterar, ser vi tydligt hur den "nygamla" kvinnorollen växer fram. Kvinnorna skall återigen utgöra den reservarmé som åker in och ut på arbetsmarknaden allteftersom det passar. Det är det som är meningen. Bilden blir tydlig när man kombinerar dessa förslag med varandra. Det kommer att bli fråga om tillfälliga anställningar, som ger kvinnorna små möjligheter att kvalificera sig för arbetslöshetsersättning. Det är detta som kommer att vara betecknande för arbetsmarknaden för en mycket stor grupp kvinnor i framtiden, om dessa förslag genomförs. Sammantaget kommer detta att vara ett av de hårdaste angreppen i modern tid på kvinnors rätt till ett eget arbete och en lön som man kan leva på.

Även om vi i dag inte slutgiltigt kommer att spika alla detaljer i den nya arbetslöshetsförsäkringen, vet vi tillräckligt mycket om inriktningen, principerna och vilka konsekvenser det kommer att få för att vi skall kunna diskutera det nu. Det s.k. arbetsvillkoret som bestämmer om man är berättigad till en arbetslöshetsersättning skärps i det nya förslaget. Det kommer att krävas att man har arbetat längre tid för att man skall kunna kvalificera sig för ersättning från a-kassan. Det slår naturligtvis hårdast mot dem som har en svagare förankring på arbetsmarknaden och som arbetar inom sektorer där tillfälliga arbeten är vanliga. Vilka gör det? Jo, det är återigen kvinnorna.

Förslaget till ny arbetslöshetsförsäkring, där vi bara skall slå fast principerna trots att det egentligen innebär mycket klara ställningstaganden utgör ett rejält dråpslag mot de deltidsarbetslösa. Vilka är det som är deltidsarbetslösa? Jo, det är kvinnorna, till 90 %. Om förslaget går igenom, det som skall behandlas i mars, kommer ungefär 85 000 deltidsarbetslösa kvinnor att förlora möjligheten till ersättning.

Vilket besked ger den borgerliga majoriteten till dessa deltidsarbetslösa kvinnor? Varför är det just de deltidsarbetslösa kvinnorna, som redan i dag har en kämpig ekonomisk situation, som skall få bära ytterligare tunga bördor medan kapital- och aktieägarna får guldkantade julkappar av den borgerliga majoriteten med stöd av Ny demokrati?

Varför är det bara de svenska löntagarna som skall bära bördorna? Varför skall inte alla i det svenska samhället vara med och betala för den stora skuldfälla som den borgerliga majoriteten i denna riksdag tillsammans med Ny demokrati har skapat?

Herr talman! I den kommande debatten och i det beslut vi så småningom skall fatta kommer vi att få se en stor uppvisning i gammal klasskampspoli-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obliagorisk
arbetslöshets-
försäkring*

tik, sedan länge formulerad i högerns tankesmedjor. Syftet är att skapa ett annat samhälle med stora sociala klyftor mellan människor. Det som förvånar mig allra mest är att Centern och Folkpartiet ställer upp på denna politik. Vi socialdemokrater säger nej till den djupt orättfärdiga politik som det handlar om. Den borgerliga regeringen tillträdde, vi fick en stor borgerlig majoritet i riksdagen och Ny demokrati kom in i riksdagen. Alltsedan dess har det förts en politik som har haft sin yttersta udd riktad mot kvinnorna. Så är det också med det förslag som vi nu debatterar och de som vi kommer att debattera framöver. Det är kvinnorna som är de största förlorarna i borgerlighetens Sverige.

Avslutningsvis vill jag säga några ord om den debatt som har förts här. När man lyssnar till de borgerliga företrädarna får man intrycket av att det stora problemet i dag är de arbetslösas krav på rimliga möjligheter att försörja sig och att det gäller att lösa problemet genom att skära ned så mycket man kan på deras ersättningar. Regeringen anser t.o.m. att det i stor utsträckning går att få fler arbetslösa i arbete eller i aktiva åtgärder genom att försämra rätten till ersättning. Men det är inte det som är problemet. Problemet är faktiskt något helt annat, men det säger man ingenting om.

Problemet är att man för en ekonomisk politik som leder till att människor blir arbetslösa. Vi behöver en politik för full sysselsättning. Det avgörande är nu att få människor i arbete. Man måste föra en politik som ger tillväxt och arbete. Det är så man kan hålla nere kostnaderna för den öppna arbetslösheten. Man löser inte problemet med de höga kostnaderna genom att skära ned ersättningarna till de arbetslösa eller genom att ge färre människor rätt till ersättning. Alla i det svenska samhället, förutom den borgerliga regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen, begriper i dag att det behövs en annan ekonomisk politik.

Därför måste vi alla som förstår detta sammanhang – vi är många i dag – föra kampen vidare för en annan ekonomisk politik och för en full sysselsättning. Det skall vi visa senast vid nästa val.

Anf. 119 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 120 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Berit Andnor gör en fin uppräknings när det gäller jämställdhetsfrågorna. Mycket av det som hon sade kan jag instämma i. Man det skulle ha varit klädsamt om Berit Andnor hade läst på sin läxa litet bättre.

Socialdemokraterna sade ju nej till förslaget om jämställdhetsfrågorna, visserligen för en tid sedan. År 1979 var ni socialdemokrater emot alla de tänkbara förslag som presenterades.

Särbeskattnings, som Berit Andnor bekänner sig till i dag, har socialdemokraterna bekämpat i årtal. Jag efterlyser litet sjystare tag. Berit Andnor vet allt om hur a-kasseförslaget kommer att se ut och hur det kommer att slå, utan att hela regelverket är framtaget för behandling. Trots det vet Berit Andnor hur det blir. Hon vet allt. Vi kan nöja oss med att lyssna till henne.

Jag vill ta upp ett exempel på en frihetsfråga för kvinnor – även för män.

En kvinnlig chaufför på Västkusten ville vara med i a-kassan men inte i fackföreningen för övrigt. Hon sökte fackföreningen många gånger per telefon. Trots ett tjugotal telefonsamtal kom hon inte fram på grund av att fackföreningen hade telefonsvarare och viss telefontid. När hon väl kom fram fick hon sig inte heller ansökningsblanketter hemsända, därför att det var för dyrt med portot, sades det. Hon föreslogs åka tio mil för personlig inställelse hos denna kassa.

Finns det inte skäl, Berit Andnor, till också en a-kassa som ger frihet, exempelvis för kvinnor, en a-kassa som innebär att man inte behöver vara med i facket? Finns det inte skäl till en sådan valfrihet? Låt oss ge kvinnorna en sådan möjlighet.

Vi kan också tillsammans jobba med jämställdhetsfrågorna – ni kanske har kommit på bättre tankar. Då kan vi flytta fram positionerna, vilket naturligtvis är nödvändigt.

Anf. 121 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag är inte ensam om, Sigge Godin, att ha försökt sätta mig in i det förslag som denna regering har lämnat om ny arbetslöshetsförsäkring. Vi är många som studerat det. Vi är också många som dragit exakt lika slutsatser. Detta förslag slår allra hårdast mot kvinnor, mot dem som har en svag förankring på arbetsmarknaden och mot dem som har svårt att komma in på arbetsmarknaden och få ett rejält fotfäste där. Det är inte bara jag som har dragit den slutsatsen.

Jag kan inte allt, Sigge Godin, men jag kan åtminstone läsa innantill. I TCO och i Saco har man dragit exakt samma slutsatser som jag. Det har tusentals andra människor i detta land också gjort. Jag står inte ensam. Jag har läst på. Det tycker jag Sigge Godin också skulle göra.

Vad gäller frågan om allmän obligatorisk a-kassa är det inte själva beteckningen på försäkringen som avgör innehållet utan vad man bestämmer sig för att den skall innehålla. Ser man till innehållet i det som den borgerliga majoriteten kallar allmän obligatorisk a-kassa, kan man konstatera att arbetsvillkoret skärps. Det kommer att innebära att färre människor får ersättning ett färre antal dagar. Det är ingen allmän obligatorisk arbetslöshetskassa som föreslås, tvärtom. Denna sanning, Sigge Godin, har inte bara jag läst mig till utan även Sveriges löntagare.

Anf. 122 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag tänker inte bli för polemisk. Men jag måste säga att Berit Andnor också har läst det som inte finns att läsa. Kammaren har diskuterat detta i timmar, och jag har flera gånger sagt att hela regelverket ännu inte finns på riksdagens bord och att utskottet inte skall behandla ärendet förrän i vår när allt finns på bordet. Trots detta vet Berit Andnor exakt hur det kommer att bli. Det är helt enkelt fantastiskt!

Låt oss vänta och se hur det kommer att se ut! Låt oss studera deltidarbetslösheten! Jag vet naturligtvis, efter tio års erfarenhet såsom arbetsförmedlare, att den deltidarbetslösheten slår hårt mot kvinnor. Den frågan bör studeras. Givetvis bör alla bitar finnas på bordet för att få en helhetsbild. Men låt oss i dag fatta beslut om principerna!

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Anser Berit Andnor att den kvinnliga chaufför som jag omnämnde i mitt exempel skall få chansen att vara med i den kassa som hon själv valt? Eller skall socialdemokraterna eller fackföreningen tvinga in henne i en kassa som hon inte vill vara med i, därför att hon dels känner sig kränkt av att behöva åka tiotalet mil för personlig inställelse, dels får oförsämda brev av en handläggare som tycker att det inte är bra att vederbörande inte är med i a-kassan om man är med i facket.

Under den tid då jag handlade sådana här frågor, raljerade man från Socialdemokraternas sida. Man sade: Vi sätter administrationsavgiften för att få tillhöra a-kassan så högt att det i princip blir detsamma som att vara med i facket. På det viset vill inte jag ha det, Berit Andnor. Ge frihet till löntagarna att själva välja! Vi skall se till att regelsystemet ligger på bordet till våren. Då kan vi se helheten och då kan vi diskutera frågan.

Anf. 123 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Beslutsfattandet i detta land har hittills gått till så att regeringen lägger ett förslag på riksdagens bord som därefter behandlas i de olika utskotten. Därefter behandlas förslaget av riksdagen för beslut.

Nu var detta förslag så utomordentligt dåligt att det egentligen inte borde ha behandlats över huvud taget av arbetsmarknadsutskottet. Det tror jag faktiskt att vi är ense om, även om den borgerliga majoriteten nu väljer att krångla sig ur det hela genom att låta ärendet "ligga till sig" i utskottet på det sätt som man valt.

Men beslutet som skall fattas i dag innebär ju att man ställer sig bakom principerna till en allmän obligatorisk arbetslöshetskassa. Vad dessa principer innebär kan vi läsa oss till i regeringens proposition.

Börje Hörnlund talar här i kammaren om en mängd detaljer, och det är möjligt att vissa justeringar kommer att vidtagas. Men det som föreligger och som diskuteras är faktiskt regeringens förslag, ett förslag som beskrivs i den av regeringen lämnade propositionen.

Regeringen föreslår ingen allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, tvärtom. Förslaget handlar om att spara pengar, att ge färre människor ersättning under ett färre antal dagar. Det går förslaget ut på, och det är mycket tydligt skrivet. Besparingsförslaget kvarstår. Jag undrar då: Hur har man tänkt sig spara i den här försäkringen om man inte inför försäljningar? Självfallet innebär förslaget försäljningar.

Det vi alltså har att diskutera är regeringens förslag. Ingen av den borgerliga majoriteten har yrkat avslag på förslaget. Vi socialdemokrater yrkade avslag på hela propositionen och föreslog att en parlamentarisk utredning skulle tillsättas för att studera frågan litet närmare. Frågan är nämligen mycket omfattande; den omfattar 4,7 miljoner människor i detta land, direkt 600 000 människor som är arbetslösa. Frågan är oerhört viktig för många människor. Men det tar man ingen hänsyn till. Här handlar det om ideologi och om att spara pengar. Ingenting annat handlar det om. Var så pass ärliga att ni talar om det, i stället för att köra med falsk varudeklaration. Detta är ingen allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring! Det är försämringar för de svenska löntagarna. Det har inte bara jag kunnat läsa mig till, utan det har alla Sveriges löntagare kunnat göra.

Herr talman! Som representant för det sista parti som deltar i den här debatten vill jag redovisa kristdemokraternas syn på förslaget om en ny arbetslöshetsförsäkring. Vi ställer oss bakom principen om att skapa en ny allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla med stark anknytning till arbetsmarknaden och som ger inkomstrelaterade förmåner upp till en viss nivå. Strävan bör vara att knyta ersättningen och avgifterna närmare samman. Så står det i betänkande AU6, och det ställer vi kristdemokrater oss bakom.

Det är dock ingen hemlighet att vi, som så många andra, har varit kritiska till det regelverk som i skissform har presenterats i den proposition som ligger till grund för arbetsmarknadsutskottets betänkande. Redan tidigt vid behandlingen i den borgerliga gruppen yrkade jag på att förslaget om regelverket skulle återsändas till regeringen för ny behandling och omarbetning. Så har det också blivit. Jag har inte gillat det här någon gång, och det har jag gett uttryck för i flera debatter ute i landet. Vi måste skicka tillbaka förslaget för omarbetning.

Jag måste därför anmäla litet av en aha-upplevelse när jag hör Berit Andnor och Ingela Thalén. Jag är inte så gammal i riksdagen, men i dag har jag lärt mig en sak – om jag förstått saken rätt. Det är att när Socialdemokraterna på sin tid i regeringsställning lade fram en proposition innebar det att ärendet hade halats igenom riksdagen. Det var beslutat. Jag kan inte tolka Berit Andnors upprördhet, spelad eller genuin, över förslaget om ett nytt regelverk på annat sätt än att det hon har läst sig till i propositionen ser hon som någonting som nu skall genomföras. Så ser man som socialdemokrat på regeringsmakten när man sitter i regeringen. Så ser inte jag på det – mitt parti utgör en del av regeringsunderlaget. Jag ställer mig bakom principen om en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, men riktlinjerna för regelverket, t.ex. möjligheten att kvalificera sig för ersättning och den tid för vilken ersättning skall utgå, skall vi underställa en ny behandling i regeringen. Är det så att Berit Andnor inte tror på det, skall jag försäkra henne att vi kristdemokrater inte kommer att medverka till förändringar som innebär en massutförsäkring ur systemet och som dessutom medför stora kostnader för kommunerna. Nej, vi känner ett ansvar för dem som betraktas som de svaga i vårt samhälle.

Likaså är jag förundrad över Ingela Thaléns upprördhet över hanteringen av ärendet i utskottet. Det leder mig till en bild. Jag har sett min fru, som är sömmerska, många gånger ta på sig den klänning hon har sytt för att se hur den passar och sedan ta den av sig för att förändra den något. Kring halsen passar den kanske inte, ärmarna sitter dåligt. Hon tar den av sig för att rätta till den, att förbättra sitt verk och för att få den att passa bättre. Att hon har bestämt sig för att det skall bli en ny klänning är det ingen tvekan om. Bilden haltar kanske, men jag vill påstå att det är någonting liknande här: Vi behöver sy om en del av regelverket för att få det att sitta bättre.

Jag skall ge ett annat exempel. En skraddare tog mått, men när han satte kostymen på kunden fick denne vränga till sig så att han såg ut som om han hade varit handikappad, en starkars vanparting, som vi säger i Småland, för att kostymen skulle sitta något så när bra. Är det så ni socialdemokrater han-

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

terade era propositioner? De skulle gå genom, oavsett om de var bra eller dåliga. Nej, vi kristdemokrater kommer att göra vad vi kan för att få den här försäkringen att bli litet bättre.

När det gäller finansieringen håller vi kristdemokrater med utskottsmajoriteten om den princip som regeringen föreslår och som beskrivs i betänkandet: 1 % avgift nästa år, 2 % 1995. Det är en avgift som vi märker direkt, den går till a-kassan. Jag förstår inte turerna kring sjukförsäkringsavgifterna. Skall de snurra runt och göra en piruett eller en rockad, eller vad vi nu skall kalla det för, för att sjukförsäkring och a-kassa skall kunna kopplas ihop? Nej, sjukförsäkringsavgiften lär behövas för att vi skall kunna klara andra kostnader i sjukförsäkrings- och arbetsskadesystemet. Vi skall inte tulla på den.

Nu införs en rak avgift för att finansiera a-kassan. Det behövs verkligen med tanke på det stora underskott som finns i Arbetsmarknadsfonden. När den för närvarande läcker ungefär 4 miljoner netto i timmen, måste någonting göras åt finansieringen. Vi ställer oss bakom förslaget, liksom bakom förslaget att avgiften skall tas ut på 7,5 basbelopp, medan ersättningarna kommer att beräknas på 5,5 basbelopp så småningom. Det ligger en solidaritetstanke bakom detta, som vi ställer oss bakom. Det ligger i linje med det kristdemokratiska tänkandet att den som är starkare måste bära en tyngre börda än den som inte har så stora krafter.

Vidare vill jag kommentera KAS-beloppets höjning. Regeringens förslag var att höja det från 198 kr till 227 kr. Regeringsförslaget var också att höja det till 245 kr, efter press från Ny demokrati – det vill jag påstå, även om förslaget kom från finansministern under förhandlingarna. Det är inget fel i förslaget. Tvärtom är det ett bra förslag, som innebär en hjälp till de svagaste, och det behövs. Rätt skall vara rätt: det var inte Ny demokrati som ville höja beloppet 198 kr till 245 kr, som det har sagts gång på gång. Nej, det var regeringens förslag också.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkande AU6.

Anf. 125 TALMANNEN:

Jag vill erinra kammarens ärade ledamöter om min vädjan tidigare till ledamöterna att begränsa debatten och iakttä återhållsamhet med repliker. Alternativet är att vi tvingas använda också lördagen för debatter.

Anf. 126 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag är, Harald Bergström, djupt upprörd, liksom alla Sveriges löntagare, över det systemskifte som den borgerliga majoriteten i regeringen och i denna kammare är i färd med att genomföra. Jag är djupt upprörd över de tankar som ligger till grund för den proposition som nu lagts fram, som nu ligger vilande och som man har för avsikt att detaljutforma under våren. Jag är djupt upprörd, det är alldeles riktigt.

Harald Bergström säger att det här förslaget borde återsändas till regeringen. Varför stödjer då inte Harald Bergström det socialdemokratiska förslaget att avslå propositionen och tillsätta en parlamentarisk beredning? Det vore väl den rätta slutsatsen att dra, Harald Bergström.

Arbetsmarknadsfonden läcker, säger Harald Bergström. Det är väl en

självklarhet med tanke på den eländiga politik som den borgerliga majoriteten i denna riksdag för. Det är väl inte så konstigt när man medvetet eller omedvetet medverkar till att öka arbetslösheten. Då är det klart att pengarna läcker ut i ersättningar.

Sedan till frågan om KAS. Jag vill nämna bara en sak för att begränsa debatten. Om man hade velat göra någonting för de sämst ställda, skulle man ändå ha förändrat KAS-kraven så, att de hade stämt överens med kraven i fråga om arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen. Då hade man gjort någonting för de sämst ställda. De som i dag inte är berättigade till KAS får ingenting, inte det minsta, genom det förslag som nu har lagts fram. Det är sanningen, Harald Bergström. Ni gör ingenting alls för de sämst ställda.

Anf. 127 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Fru talman! Jag skall vara mycket kortfattad. Jag förstår att Berit Andnor måste vara upprörd och kanske många med henne. Annars hade man inte lyckats att piska upp en sådan enorm stämning ute i leden. Jag har förstått att man har piskat på bra mycket för att få upp stämningarna. Det är kanske förklaringen till upprördheten.

Anf. 128 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Fru talman! Det är min avsikt att ge ett europeiskt och principiellt perspektiv på denna fråga. Det finns anledning att lägga europeiska jämförande synpunkter på allt fler frågor. Även om denna fråga givetvis tillhör dem som avgörs och absolut skall avgöras på nationell nivå, kommer de som berörs av besluten att leva i ett Europa med rörlighet över gränserna, dvs. den enskilde kommer ibland att ha anledning att ta del av hur systemen fungerar i olika länder. Det finns dock aldrig någonsin anledning att anamma ett sämre system. Tvärtom, system som ger högsta måluppfyllelse i förhållande till resursåtgången bör alltid väljas. Sådana kan även locka andra till efterföljd.

Det finns problem med vissa riksdagsdebatter. De riskerar att ibland mer spegla riksdagens utskottsindelning än de övergripande problemlösningarna. Debatten blir som det så modernt kallas "snuttifierad". En debatt som den här bör spegla den mest väsentliga frågan, hur vi får fler i arbete, fler arbetsgivare helt enkelt. Det finns knappast någonting som så skulle underlätta finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen. Men om jag här skulle gå in på de olika åtgärder som regeringen vidtar och har vidtagit för att få fler i arbete, antar jag att det föreligger risk för att man anses avvika från ämnet, varför jag nöjer mig med det generella påpekandet att ingen annan svensk regering har vidtagit så många åtgärder för att stimulera till nya jobb.

Problemet är att vi mitt i denna lågkonjunktur sitter med ett regelsystem som gör företagande så mycket mer riskfyllt och ofta mindre lönsamt att människor föredrar att vänta på anställning än att försöka att starta något själva. Här spelar skattenivåer, arbetsrätt och annat in. När förslag som ger tillräckligt starka incitament till företagande fått politisk majoritet kommer den svenska utvecklingen successivt att vända. Ett omtänkande kan redan spåras i människors medvetande via olika opinionsundersökningar. När omtänkandet har realiserats kommer de svårigheter som är bakgrunden till

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obliagorisk
arbetslöshets-
försäkring*

denna debatt att minska, dvs. när även oppositionen har insett den enkla sanningen: utan arbetsgivare, inga arbetstagare.

Ingen seriös politiker kan i dag förneka att åtgärder behövs vad avser finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen. Avgifterna täcker i dag 3 % av utgifterna. Utgifterna är 4 miljarder per månad, och förlusten är 3 miljarder. Den fond som finansierar arbetslöshetsförsäkringen gick med 10 miljarder i underskott 1991/92 och med 24 miljarder 1992/93. Innevarande år beräknas underskottet till 38 miljarder, och vid budgetårets slut till 55–60 miljarder. Detta underskott täcks med statliga lån, allt medan kronan faller – det är alltså det underskott som uppstår efter det att ersättningen har sänkts till 80 %. Ett alternativ till att föra över kostnaderna på försäkringstagarna vore naturligtvis att sänka ersättningsnivåerna. Det fanns dock svårigheter redan vid sänkningen till 80 %.

Politiker som inte vågar vidta åtgärder som banar väg för en sund ekonomi gräver i stället djupare gropar för svenska löntagare, vilket leder till att trovärdigheten för vårt land urholkas, investeringarna uteblir, fler blir arbetslösa och finansieringen av arbetslösheten alltmer illusorisk. Finansieringen läggs alltmer på våra barn, helt i linje med den gamla svenska modellen – någon annan skall betala.

Alla i denna kammare vet att det är så här. Det gäller bara att ha mod och stå för det. Oavsett var kostnaderna för försäkringen tas – via arbetsgivare eller via diverse avgifter – blir det ändå ytterst samma svenskar som skall betala dem, oberoende av om det sker i rollen som försäkringstagare, löntagare eller konsument.

Efter dessa mer principiella synpunkter går jag över till det vidare perspektivet. Företagen rör sig över gränserna. Internationaliseringen är här. Vår arbetskraft konkurrerar därmed i praktiken med arbetskraft från andra länder. Enda chansen att lyckas är att vara duktigare till lägre kostnad, dvs. ha högre effektivitet. Det gäller att samhället hushållar med resurserna och väl tillvaratar möjligheter till tillväxtökningar. Det handlar inte om något nationellt nollsummespel, utan om framtidsmöjligheter för konkurrenskraftiga länder. Frågan hur vi skaffar resurser är internationell men också regional och lokal.

Det är litet oroande att i detta läge konstatera att Sverige i förhållande till BNP har världens högsta offentliga utgifter, om än med ovanligt decentraliserad finansiering till kommuner och landsting. Frågan är om inte en ökad individualisering bättre kan möta de nya kraven. Regeringens politik har nu också lett till att BNP stiger sedan sex månader tillbaka.

I går fattades ett beslut på internationell nivå, som sannolikt i högre grad betyder mer för de arbetslösa i Sverige än det beslut som vi nu är i färd med att fatta, nämligen Uruguayrundans lösning som beräknas leda till att Sverige vinner 60–80 miljarder. EG-medlemskap minskar också trycket från arbetslösheten. Ett Sverige som ställs vid sidan av de intensiva handelsvägarna kan riskera att utvecklas till en andraklassens industrination och bli underleverantör av lågförädlade produkter till industrierna på kontinenten. Men så illa går det knappast med en regering som förstår att satsa på utvecklingsmöjligheterna i ekonomin och hålla igen på utgifterna. T.o.m. Europafackets generalsekreterare talar nu mer om konkurrenskraft och tillväxt än om ni-

vår i försäkringssystemen. De europeiska socialdemokraternas valmanifest framhäver att skyddet för välfärden är fler arbetstillfällen. Europasamarbetet ger anledning till optimism när det gäller fler jobb.

En allmän försäkring obligatorisk för alla eller en frivillig korporativt administrerad – det s.k. Gentsystemet – har varit föremål för diskussion i Europa under hela 1900-talet. I Sverige var det Thorbjörn Fälldin som i en reservation till 1960 års arbetslöshetsförsäkringsutredning krävde ett obligatorium. Sedan dess har borgerliga partier, ibland tillsammans med vpk, krävt obligatorium, vilket LO har motsatt sig. Rekryteringsargumentet har LO stämplat som irrelevant. Gentsystemets fördelar har enligt LO i stället varit att det skulle vara smidigt för staten. I sammanfattningen av och inledningen till LO:s i oktober utkomna bok, Rösterna om facket och jobbet, hävdas på s. 11 att orsaken till den fackliga organisationsgraden i Sverige är att fackföreningsrörelsen är både mer centraliserad och mer decentraliserad. Det är således från medlemssynpunkt ingen fara att införa en obligatorisk, allmän försäkring. Enligt LO är det då andra skäl än försäkringen som ligger till grund för fackföreningsanslutningen. LO och TCO föreslog själva en allmän försäkring, dock administrerad av facket, under mitten av 70-talet. Därav blev dock intet, ty – som statsvetare Bo Rothstein skriver i sin bok Den korporativa staten – ”en korporativ institution som ett Gentsystem fungerar i viss mån självförstärkande, eftersom det tenderar att systematiskt stärka de krafter som har intresse att försvara dess existens”. Det var ett forskarcitat som förtjänar att upprepas.

Från början stödde socialdemokratiska partier allmänna system. Sverige blev det avvikande landet, det enda där en socialdemokratisk regering introducerade Gentsystemet, år 1934. I Norge hade man på 20-talet samma problem som vi har nu, och ett obligatoriskt system sattes efter stora ekonomiska problem med de fackliga kassorna. Även i Holland 1948 hände att en socialdemokratisk regering i regeringsställning direkt ersatte Gentsystemet med ett allmänt obligatoriskt system.

Sverige började redan 1919 med arbetsmarknadspolitik. Det var s.k. nödhjälpsarbetsläger, dit arbetslösa skickades under milt uttryckt svåra förhållanden. Gustav Möller, som i Sverige drev igenom Gentsystemet, ansåg att alla som inte var fackligt organiserade skulle skickas till nödhjälpsarbetsläger eller inte ha något stöd alls. Han övertalade fackföreningsledarna att gå in för Gentsystemet, enligt historieskrivningen. Inte heller då hade systemet något stöd i den dåvarande fackliga basen. Medlemsomröstningarna visade ett starkt motstånd. Fortfarande 1940 fanns detta motstånd som tog sig uttryck i en socialutredning som ville ha ett allmänt system.

I alla andra sammanhang brukar socialdemokraterna vilja ha allmänna obligatoriska försäkringar. I Tyskland säger författningsdomstolen nej till ett system som forcerar fram visst medlemskap för att man skall kunna ta del av social trygghet. Varje lag som ger enskild medborgare fördelar i deras egenskap av medlemmar i en privat organisation förbjuds. Gentsystemet stöter här på konstitutionella svårigheter.

Onekligen ligger det nära till hands att tänka på det tvåtredjedelssamhälle som Sverige nu utgör på denna punkt. Det är ju faktiskt en tredjedel svenskar som i det här avseendet har ett sämre socialt skydd och som genom

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

dagens förslag nu lyfts upp till samma nivå som de skyddade två tredjedelarna. Om alla skall delta i finansieringen skall de också ha samma rätt till förmånerna. Övriga Europa, Japan, USA, Australien och Canada har allmänt, obligatoriskt system. Det är bara Island och Danmark som förutom Sverige har rent Gentsystem.

Trenden i Europa tycks vara att man mer och mer riktar in sig på att försöka begränsa långtidsarbetslösheten. Arbetslinjen, dvs. det system som stimulerar människor till att verkligen ta de arbeten som kan erbjudas, är den enda framkomliga vägen i ett Europa i omvandling till nya internationella förhållanden. Rundgången mellan åtgärder och arbetslöshet måste begränsas. Man kan konstatera att länder med usel ekonomi satsar mindre på sina arbetslösa än länder med god ekonomi, ett ganska självklart faktum som dock stämmer till eftertanke. Skall det finnas resurser för dem som drabbas av arbetslöshet, trots aldrig så idoga försök att undvika den, finns bara en riktigt bra försäkring mot arbetslöshet. Det gäller för såväl nationer som för individer, män såväl som kvinnor, nämligen att arbetskraften är internationellt konkurrenskraftig.

Jag yrkar bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU6.

Anf. 129 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag skall nu försöka att föra ner diskussionen om arbetslöshetsförsäkringen till den mer mänskliga nivån.

I Örebro län står i dag drygt 20 000 människor utanför den ordinarie arbetsmarknaden. 12 596 av dessa är öppet arbetslösa. Redan detta innebär oerhört stora bekymmer för många. Till det skall sedan läggas de förslag till försämringar i arbetslöshetsförsäkringen som finns i den proposition som ligger bakom det betänkande som vi nu diskuterar. Om det förslag till regelverk som finns i propositionen hade varit i kraft i dag hade 7 409 arbetslösa personer i Örebro län varit utförsäkrade. Det hade kostat kommunerna i Örebro län ca 460 miljoner kronor.

Det har nu sagts här att staten skulle betala dessa kostnader. Men jag tillåter mig ändå att resa ett frågetecken för huruvida staten verkligen har gjort sådana åtaganden, även om arbetsmarknadsministern indikerar någonting åt det hållet. Detta skulle ha betytt en sexdubbling av utgifterna för socialbidrag för kommunerna i Örebro län. Om man skulle klara detta på sedvanligt sätt, dvs. genom att minska antalet anställda, vilket är det enda sättet för kommunerna att hantera en krympande ekonomi, skulle det betyda att kommunerna tvingades säga upp ytterligare 1 800–2 000 personer. Oftast är det fråga om kvinnor – det är mest kvinnor som jobbar inom den kommunala sektorn – som jobbar med barn och gamla och vilka redan nu upplever att man är för få för att klara av det jobb man måste utföra.

Men vad som är ännu värre med de förslag som finns i propositionen är de mänskliga tragedier som skulle följa i dess spår.

Fru talman! Vreden är nu utomordentligt stor. Rädslan är nästan förlamande, och paniken lyser i ögonen på alla de arbetslösa som redan nu har räknat ut vid vilket datum man kommer att tvingas knacka på socialens port, om de här förslagen förverkligas.

Men under de två senaste veckorna har vreden tagit överhand över paniken. De arbetslösa arbetarna och tjänstemännen i Örebro län har samlat namnunderskrifter för att protestera mot de här förslagen. Man har under två veckor fått ihop 14 933 namnunderskrifter, vilka jag efter mitt anförande skall överlämna till arbetsmarknadsministern, om han återvänder hit.

Fru talman! Jag har i olika sammanhang ställt frågor till mina borgerliga riksdagskolleger från länet om huruvida de står bakom dessa förslag. Från kds har sagts att man inte är beredd att genomdriva de församringar som finns i propositionen. Jag hade tänkt ställa frågan till kds representant från länet om hon står fast vid det löftet, men hon är nu inte här. Samma fråga vill jag ställa till de centerpartister som har aviserat att de inte är beredda att i den här arbetsmarknadssituationen medverka till att hundratusentals människor ställs utanför arbetsmarknaden och tvingas att gå till socialkontoret. I och för sig har också arbetsmarknadsministern visat att det skulle bli på det sättet.

Om man hade varit konsekvent skulle propositionen i den här delen ha avisats redan nu. Det finns därför alla skäl att vara orolig och bekymrad inför det som kommer i mars månad.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag bara instämma i de yrkanden som socialdemokratiska talare tidigare har ställt i detta ärende.

I detta anförande instämde Håkan Strömberg (s).

Anf. 130 BO FINNKVIST (s):

Fru talman! I dag behandlar vi frågor som är mycket viktiga för löntagarna. Det handlar om arbetsrätten, lagen om anställningsskydd och det ekonomiska skyddet vid arbetslöshet.

Jag vill påstå att klyftorna på arbetsplatserna och i samhället nu ökar med expressfart. Hotet om att bli utförsäkrad kommer att hänga som ett svart moln över dem som har oturen att bli arbetslösa i framtiden. Den borgerliga majoriteten i riksdagen har dock inte varit helt opåverkad av alla protester som har väckts och pågått sedan förslaget om arbetslöshetsförsäkringen lades.

Dagens beslut har begränsats till att gälla finansieringsdelen, vilket är nog så illa, samt ett principbeslut. Man skall återkomma när det gäller övriga delar.

Protestaktionerna mot församringarna för löntagarna är särskilt massiva i dag, då stora demonstrationer från hela landet pågår utanför Riksdagshuset.

Jag tror att jag kan försäkra att protesterna *inte* kommer att avta förrän förslaget om arbetslöshetsförsäkringen och hotet om utförsäkring förpassas dit de hör hemma, i papperskorgen.

Om det genomförs, vilket fortfarande är meningen, med annan tidtabell, kommer det att leda till ekonomisk katastrof för många familjer på grund av att man blir utförsäkrad efter två år om man inte inom denna tid erhåller ett nytt förvärvsarbete, som det heter.

De arbetslösa som redan har fått stora församringar i form av karensdagar och sänkt ersättning skall nu också riskera att stå helt utan ersättning. En stor del kommer att tvingas att leva på socialbidrag i framtiden. Det är ett

*En allmän och
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring*

cyniskt förslag. Efter två år flyttar man också över utgifterna för arbetslösheten från staten till kommunerna. Detta leder givetvis till sämre kommunal ekonomi. Sämre kommunal ekonomi innebär med all säkerhet att kommunerna tvingas att säga upp personal, så att ännu fler blir arbetslösa. Vad detta betyder för de hundratusentals människor som ställs utan arbete och som får sin ekonomi raserad är uppenbart.

Om regeringens förslag till ny arbetslöshetsförsäkring genomförs, kommer kommunerna i t.ex. Värmland att drabbas av en utförsäkringsbomb inom ett par år.

Socialbidragskostnaderna kommer att öka med 500–600 miljoner kronor om året, vilket i sin tur kan leda till att tusentals jobb inom kommunerna försvinner. Detta blir följderna av att de arbetslösa genom regeringsförslaget dels blir utstämplade från a-kassan, vilket nästan inte förekommer i dag, dels får svårare att kvalificera sig för en ny a-kasseperiod.

I min hemkommun Hagfors är i nuläget 1 350 personer arbetslösa. Minst 1 000 av dem är nog tyvärr fortfarande arbetslösa om två år. Socialbidragskostnaden i kommunen kommer då att öka med minst 50 miljoner kronor, vilket motsvarar 3:50 kr i skattehöjning.

En del effekter kommer att märkas redan under 1994, om förslaget genomförs, då de som i dag är deltidsarbetslösa inte längre får stämpla upp till heltid. Svårast blir följderna i glesbygdskommunerna, eftersom arbetslösheten där är högst. De kommuner där industrikriser slår hårt drabbas av de största kostnaderna.

Om regeringens förslag vinner gehör i riksdagen, blir följderna orimliga både för de arbetslösa och för kommunernas ekonomi. Regeringen borde gå in med kraftfulla sysselsättningsstimulanser så att människor erbjuds arbete i stället för utslagnings.

Fru talman! Förslaget om en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring är visserligen bordlagt, men det är enligt min mening inte nog. Förslaget bör avvisas i sin helhet. Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

180 för utskottet

142 för res. 1

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 76 m, 30 fp, 29 c, 22 kds, 22 nyd

För res. 1: 129 s, 1 m, 10 v, 2 -

Mom. 2 (finansieringen)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 2 (s)

3. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. A25 yrk. 1 i motsvarande del och 6 (v) samt A23 yrk. 3 (s)

Förberedande votering:

130 för res. 2

12 för mot.

180 avstod

27 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

180 för utskottet

131 för res. 2

11 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 30 fp, 29 c, 22 kds, 22 nyd

För res. 2: 130 s, 1 -

Avstod: 10 v, 1 -

Frånvarande: 8 s, 3 m, 3 fp, 2 c, 4 kds, 1 nyd, 4 v, 2 -

Mom. 3 (finansieringsavgift enligt 57 § lagen om arbetslöshetsförsäkring)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

180 för utskottet

142 för res. 3

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 30 fp, 29 c, 22 kds, 22 nyd

För res. 3: 130 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 8 s, 3 m, 3 fp, 2 c, 4 kds, 1 nyd, 4 v, 2 -

Mom. 4 (ersättningsnivån inom det kontanta arbetsmarknadsstödet)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

192 för utskottet

130 för res. 4

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*En allmän och
obliagorisk
arbetslöshets-
försäkring*

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 m, 30 fp, 29 c, 22 kds, 23 nyd, 10 v, 1 -

För res. 4: 129 s, 1 -

Frånvarande: 9 s, 3 m, 3 fp, 2 c, 4 kds, 4 v, 2 -

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde fick företas till avgörande vid morgondagens arbetsplenum.

8 § Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsarbetslösa, m.m.

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU5 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsarbetslösa, m.m. (prop. 1993/94:66).

Anf. 131 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Nu skall det handla om rätten till arbete,

- inte bara därför att varje individ vill, och borde, få en möjlighet att försörja sig själv,
- inte bara därför att detta är den viktigaste grunden för en sund ekonomisk utveckling för vårt land
- och inte heller bara därför att ett arbete och en egen försörjning är den viktigaste fördelningspolitiska frågan,

utan därför att det också är en fråga om frihet och respekt för människor.

Jag kan inte hitta någon rimlig förklaring till att majoriteten av denna riksdag säger nej till att satsa allt som är möjligt på att ge människor ett arbete i stället för att betala ut kontantstöd.

Jag kan heller inte hitta någon rimlig förklaring till att majoriteten i denna riksdag hellre väljer att använda pengar till att underlätta för passiva kapitalägare än att ge stöd till en aktiv politik som skapar tillväxt.

Om arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund hade varit här skulle jag ha uppmanat honom att komma med en rimlig förklaring till vad som egentligen menas. Men han kanske hör mig, fastän han inte är här i kammaren.

Jag vet vilket hårt slag det är för en människa att bli arbetslös. Jag upplever detta på mycket mycket nära håll. Det handlar om att ingen vill utnyttja ens kunskaper och erfarenheter, att veta att man inte längre kan försörja sig och sin familj samt att bli beroende av samhället för sin försörjning.

Särskilt tungt är det – det kan jag säga – att vara beroende av en borgerlig riksdagsmajoritet som snabbt och lätt försämrar ersättningar, samtidigt som högavlönade och kapitalägare får nya förmåner.

Att vara arbetslös är att dag för dag förlora en bit av sin självkänsla, sitt självförtroende och sina yrkeskunskaper.

Ett samhälle med hög arbetslöshet kan aldrig bli ett gott samhälle att leva i – inte för någon. Det kan inte heller bli ett socialt och ekonomiskt stabilt samhälle.

Fru talman! I dag känns det sorgligt i denna kammare. I dag kommer Centerns, Folkpartiets, Moderaternas, Kristdemokraternas och Ny demokratis ledamöter att rösta ner alla de förslag som vi socialdemokrater lagt fram och som handlar om att bekämpa arbetslösheten.

Vi vill satsa 5,5 miljarder kronor mer än regeringen för att skapa nya jobb och utbildningsplatser. Detta är pengar till en aktiv politik som skall bidra till att vända utvecklingen rätt i Sverige. Men förslagen om dessa satsningar kommer nu att röstas ner, och därför blir uppskattningsvis mer än 80 000 personer arbetslösa nästa år – helt i onödan.

Nu är vi socialdemokrater luttrade. Våra förslag om att bekämpa arbetslösheten har röstats ner, och de borgerliga partierna har drivit igenom förändringar för de arbetslösa förr.

Resultatet av denna politik kan vi allihop se runt omkring oss.

Vi har massarbetslöshet i Sverige. För tredje året i rad minskar våra samlade resurser. På två år har över 400 000 jobb försvunnit. Det är vart tionde jobb. Det är ett oerhört rekord som regeringen har slagit. 4 000 jobb har försvunnit varje vecka!

Det leder naturligtvis till ett galopperande budgetunderskott, eftersom allt färre arbetar, allt fler blir beroende av bidrag för sin försörjning och alla våra trygghetssystem hotas av denna arbetslöshet.

Fru talman! Varför gör då regeringen ingenting för att bekämpa roten till det onda?

Ja, om en stund kommer arbetsmarknadsministern att gå upp här i talarstolen och försöka förminska arbetslöshetsproblemen genom att visa på de positiva inslag som kan skönjas. De är mycket glädjande, men de beror främst på sänkningen av arbetsgivaravgiften och på en flytande krona.

Han kommer att säga att regeringen inte har råd med mera insatser. Det finns inga pengar att satsa på att skapa nya jobb på grund av det stora budgetunderskottet. Och så kommer han att skylla på Socialdemokraterna.

Fru talman! Är det så? Finns det inga pengar?

Låt mig först konstatera att det *alltid* tycks finnas pengar när det gäller att genomföra regeringspartiernas olika hjärtefrågor.

När Moderaterna vill sänka skatterna för kapitalägarna finns det alltid pengar. Därför beslutar riksdagen i dagarna att sänka skatten för kapitalägarna med 7 miljarder kronor per år. Näringsminister Per Westerberg får en skattesänkning med 6,4 miljoner kronor.

Dessutom kommer regeringen att här i kammaren driva igenom att staten skall eftersänka en skattefordran på företagen på 15 miljarder kronor. Självfallet stiger då aktieägarnas förmögenhet med motsvarande belopp.

Nu frågar jag Börje Hörnlund: Hur förklarar ni för våra ungdomar, som alltmer börjar tappa tron på framtiden, att ni inte har råd att ta in ytterligare 5 000 högskoleelever, men ni har råd att ge Per Westerberg och andra välmående personer gigantiska skattesänkningar?

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

Hur förklarar ni för alla byggnadsarbetare som tappat hoppet om att någonsin mer få hålla i en hammare att ni inte har råd att satsa på att bygga om fler lägenheter, men ni har råd att eftersänka företagens skatteskulder?

När Centern och kds vill öka statens utgifter för att genomföra ett vårdnadsbidrag, då finns det helt plötsligt ekonomiska resurser.

Hur förklarar ni, Börje Hörnlund, att ni har råd att öka på de statliga bidragen till enskilda människor med ett par miljarder, men ni har inte råd att sätta människor i arbete med att rusta upp skolor och vägar eller bygga bostäder åt de äldre?

När Folkpartiet vill dränka friskolorna med statliga pengar och sprätta i väg miljoner på reklamkampanjer om att välja husläkare, då är det ingen brist i kassakistan.

Hur förklarar ni, Börje Hörnlund, att ni har råd med sådana utgifter när ni inte har råd att låta människor behålla arbetet med att ta hand om barnen, de äldre och de sjuka, eller att låta våra kulturarbetare utföra sitt arbete? Många av dem har demonstrerat sin förtvivlan här utanför i dag.

När ni i regeringen realiserar ut Celsius och andra statliga företag och skänker försäkringsbolag och fonder hundratals miljoner kronor, då talar ni aldrig om budgetunderskottets storlek.

Hur förklarar ni, Börje Hörnlund, att ni anser er ha rätt att slumpa bort svenska folkets gemensamma tillgångar, *samtidigt* som ni försämrar utbildningsbidragen och tvingar beredskapsarbetarna att arbeta deltid?

Fru talman! Jag tror att svaret är givet. Det finns ingen i regeringen som har arbete åt alla som *sin* hjärtefråga. Det är socialdemokrater och vänstern som tycker att kampen mot arbetslösheten är den viktigaste politiska frågan, att satsningar på de arbetslösa går före alla andra områden. Vi är för få i denna kammare för att få majoritet. Medborgarna får snart sin chans igen, och jag hoppas att de tar den.

Trots att regeringspartierna i sin praktiska politik tydligt visar att andra saker är viktigare än aktiva insatser för nya jobb, förstår jag inte hur ni resonerar när ni talar om att minska budgetunderskottet genom att försämrå för vanliga människor. Vare sig man har ett arbete eller är arbetslös måste man ju överleva. Därför betalar staten just nu ut gigantiska belopp till de arbetslösa i kontantstöd. Det är ett stöd som man får för att man inte skall arbeta. Merparten av detta belopp får staten låna ihop. Vi hade en diskussion om detta för en stund sedan.

Jag är övertygad om att det bland dem som har lyssnat i dag och som lyssnar just nu finns arbetslösa byggnadsarbetare som har a-kassa för att de inte skall arbeta, trots att de vill arbeta. Samtidigt tvingas dessa byggnadsarbetare se hur barnens skolor förfaller, hur stort behovet är att bygga om bostäder åt de äldre och att bättre anpassa lägenheter åt människor med handikapp.

Nu har Börje Hörnlund möjligheten att förklara för byggnadsarbetarna och andra arbetslösa varför regeringen hellre låter dem gå arbetslösa än låter dem utföra nödvändiga och viktiga investeringar för samhället.

Jag tror också att det bland åhörarna i dag har funnits några som har mist eller kommer att mista jobben i kommuner och landsting. Samtidigt tvingas de se sina arbetskamrater på dagis slita för att ta hand om barnen på ett bra

sätt och se de anställda i äldreomsorgen föra en ojämn kamp för att kunna ägna sig åt de äldre.

Nu har Börje Hörnlund chansen att förklara för de anställda i kommuner och landsting varför regeringen hellre låter dem gå arbetslösa än låter dem få delta i angelägna uppgifter inom vård och omsorg.

Det var ju inte länge sedan Börje Hörnlund själv var ute och antydde att det nog skulle gå att ordna så att de kunde behålla jobben. Men den praktiska politiken debatteras här och nu, och då ser den annorlunda ut.

Det är här och det är nu som de socialdemokratiska förslagen om mer pengar till byggande och pengar till insatser för att kommunerna skall kunna behålla sina anställda i denna svåra arbetslöshetstid avvisas av den borgerliga majoriteten.

Vi politiker borde göra allt vi kan och litet till för att bekämpa arbetslösheten. Men i regeringens praktiska politik finns ingenting av det som antytts till kommunalfolk och arbetslösa ute i landet.

Fru talman! Låt mig nämna några uppgifter som med all önskvärd tydlighet visar att regeringen inte har några ambitioner.

I våras beslutade riksdagen att AMS skulle få 28 miljarder till arbetsmarknadspolitiska insatser. Samtidigt försämrade riksdagen innehållet i olika bidrag och byråkratiserade bestämmelserna så att AMS nu inte når de mål som riksdagen har ställt upp.

Nu har AMS begärt att i stället få använda de pengar som redan finns till insatser för reparation, ombyggnad och tillbyggnad. Men inte ens denna mycket blygsamma begäran från AMS har de borgerliga partierna i riksdagen velat gå med på fullt ut.

Nu skulle jag vilja veta: Vad betyder det här? Tänker regeringen i själva verket dra in dessa medel från AMS? Tänker ni kanske finansiera vårdnadsbidraget eller fortsatta skattesänkningar med dessa pengar?

Enligt uppgift kommer ni i budgetpropositionen att dra in ett antal miljarder kronor från AMS. Nu vill jag att arbetsmarknadsministern ger mig och alla andra besked: Är detta korrekt? Säg nu inte att vi får veta det i budgetpropositionen, för denna dag och denna stund är inte sådan att man kan göra så.

Skall de arbetslösa få betala ytterligare för vallöften om regeringspartiernas hjärtefrågor? Eller är det rent av så att tricksandet mellan regeringspartierna och Ny demokrati betyder kostnader inom andra områden, som skall betalas med högre arbetslöshet?

Fru talman! Sveriges regering driver nu den nyliberala högerpolitik som skapat arbetslöshet i flera av Europas länder. De förhållanden den skapat börjar bli olidliga, inte bara för de arbetslösa, utan för hela samhället. Därför diskuteras nu, bl.a. på socialdemokratiskt initiativ, stora satsningar mot arbetslösheten inom EG:s ram. Det är en ödets ironi att EG berömmar den svenska arbetslinjen, samtidigt som den svenska regeringen avskaffar den.

Fru talman! För alla arbetslösa och alla oss som tror på ett jämlikt och gott samhälle är det en sorgedag i riksdagen. Riksdagen borde fatta beslut som bidrar till att vända Sveriges utveckling rätt igen genom att stimulera ekonomin och satsa på nationella och mänskliga investeringar. Här vill jag säga att vi tycker att det var bra att regeringen lade fram förslag om ett generellt

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

anställningsstöd. Vi har gjort om det litet grand, men vi stöder det förslaget. Jag tycker att alla politikområden bör dra åt samma håll.

Dessutom tycker jag att vi borde ha fattat beslut som innebär att man stoppar slöseriet med mänskliga resurser genom att vända passivt kontantstöd till aktiva insatser. Arbetsmarknadspolitiken måste återupprättas och återfå sin heder.

Denna regering vill inte, förmår inte och orkar inte en sådan kraftsamling. Därför krävs det en annan regering. Jag säger som demonstranterna här utanför sade tidigare i dag: Provanställ aldrig mer en borgerlig regering!

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18, 19, 22 och 23.

(Applåder)

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.02 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

8 § (forts.) Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsarbetslösa, m.m.

(forts. AU5)

Anf. 132 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till våra reservationer nr 10 och 12.

Det är med blandade känslor som jag yttrar mig i detta ärende. En summering av betänkandet ger vid handen att man, i motsats till Ny demokratis strävan att skapa förutsättningar för verkliga jobb, försöker öka sysselsättningstillfällena – vara vad det vara månde – för att statistikmässigt uppvisa ett bättre förhållande på arbetsmarknaden inför kommande val.

Jag tror att det var professor Ulf af Trolle som sade: "Statistik är som en BH. Den framhäver det intressanta men döljer det väsentliga."

Ungdomsarbetslösheten är skrämmande. Flera årskullar går utan jobb. Alla krafter måste sättas in för att vrida utvecklingen i rätt riktning för våra unga.

Det är bra att företagen nu får bidra till finansieringen av ungdomspraktiken. Bidraget kunde ha varit annorlunda och konstruerat på ett mer ändamålsenligt sätt. Förslaget om ett modifierat system med ungdomspraktik är även i andra delar icke invändningsfritt.

En modell som vi under förhandlingsomgångarna framfört går ut på följande. Den som har haft en ungdomspraktikant under sex månader med fi-

nansieringsbidrag och fortsätter en andra period, skulle kunna få restitution på den avgift som erlagts den första perioden. Efter en andra period skulle restitutionen, dvs. återbetalningen, kunna ske av det under denna period erlagda bidraget, om praktikanordnaren då tillsvidareanställer den unge. På så sätt kunde man möjligen avvara såväl rekryteringsstöd som GAS för unga människor. Genom att anpassa ett rekryteringsstöd kan detta system även omfatta dem som fyllt 25 år.

Det föreslagna systemet visade sig naturligtvis vara för enkelt, för effektivt, för lätt att administrera, svårare att missbruka samt ha en alltför stor morotseffekt. Ungdomarna skulle därtill plötsligt få ett helt annat "egenvärde" samt en betydligt större möjlighet till en anställning än enbart en selsättning.

Vid förda förhandlingar i detta ärende lovade emellertid regeringsföreträdare att ta in första delen av vårt förslag. Vi konstaterar kallt att denna överenskommelse har brutits. Det finns inte med i betänkandet. Allt slags morotseffekt för företagarna är alltså nu borta.

I nuvarande läge, och då en sådan modell kanske behöver studeras ytterligare, har jag emellertid ansett att jag bör biträda den utformning av förslaget om ungdomspraktik som regeringen nu har lagt fram, eftersom syftet trots allt är att få ut unga människor på arbetsmarknaden efter fullgjord praktik.

Vi återkommer inom en månad i ärendet om finansieringsmodellen, nu i form av en motion, som vi räknar med skall snabbbehandlas.

Vidare anser vi att ungdomar som fått en praktikplats före 25-årsdagen bör få fortsätta den utlovade praktiktiden, även om 25-årsdagen inträffar under denna period.

Enligt regeringen och utskottet skall bl.a. ungdomar med utländskt medborgarskap prioriteras. Av rapporter från Statistiska centralbyrån, Riksrevisionsverket, Statens invandrarverk samt invandrarförvaltningar framgår att många utlänningar uteslås från arbetsmarknaden på grund av bristande kunskaper i det svenska språket. Detta i sin tur beror på att ansvariga politiker – i motsats till politiker i andra länder – inte ställer några som helst krav på kompetens i det svenska språket. Detta visas bl.a. av ett i riksdagen antaget utskottsbetänkande, SfU1, i vilket ansvariga rikspolitiker fortfarande inte är beredda att ställa några krav på kompetens i svenska, varför en av de större spärren till arbetsmarknaden fortfarande kvarstår. Att en grupp utan nödvändiga språkkunskaper skall prioriteras vid användningen av den arbetsmarknadspolitiska åtgärdsarsenalen är uppseendeväckande och på förhand dömt att misslyckas.

Glädjande kan vi konstatera att utskottet anser att vår skrivning beträffande praktiktiden under ferietid är så nära regeringens uppfattning att den inte bör föranleda någon åtgärd.

Vi kan notera att akademikerna nu – enligt vårt förslag – även har möjlighet att utnyttja ungdomspraktikplatserna.

Mer eller mindre mot vår vilja har vi gått med på ALU. ALU var av regeringen avsedd som en sistahandsåtgärd inom a-kasseperioden, sedermera även KAS. I stället är det så att ALU ofta – alltför ofta – används som en förstahandsåtgärd vid arbetslöshet. Inom detta område har påtagliga undanträngningseffekter på arbetsmarknaden uppdagats, vilket även noterats

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

av regeringen. Utskottet har även påtalat detta i sin skrivning på ett uppmärksammande sätt, varför jag förmodar att tillsynsmyndigheterna nog noterar detta. Den partiska uppföljningen, som TEMO redogjort för, kan jag dock inte acceptera. En utredning skall vara opartisk och inte belysa ALU från ett enda håll.

Med tanke på att "lill-AMS" nu inrättas, dvs. ALU-delegationen, samt de möjligheter den har att påverka utvecklingen av ALU i nydemokratisk riktning, kommer vi enträget och nog att hålla oss informerade.

Vi hoppas att den parlamentariskt tillsatta kommittén, som skall utvärdera alla arbetsmarknadspolitiska åtgärder – där även ALU ingår – skall påvisa att vi hade fel. Indikationer tyder tyvärr på att vi även här kommer att få rätt.

Efter en nästintill mördande kritik, inte minst från Lagrådet och socialförsäkringsutskottet, lyckades borgarna träffa en överenskommelse med Socialdemokraterna och på några dagar skriva "välgenomtänkta" lagar gällande GAS.

Vi kan bara konstatera att vi, trots det helrenoverade förslaget, fortfarande har rätt i vår kritik:

- GAS leder till minskade kostnader för företag som ändå är framgångsrika och skall nyanställa.
- GAS får även företag som nyanställer på grund av ökad orderingång.
- GAS är en statlig gåva – utan urskillning – till näringslivet.
- GAS kan lätt missbrukas. Ett framgångsrikt företag kan t.ex. knycka kvalificerad arbetskraft från ett företag som går knackigt och dessutom betala mindre för honom eller henne. Skulle det "knackiga företaget" ersättningsanställa blir det ingen rabatt på socialavgifterna.
- GAS har ingen inriktning mot unga arbetssökande. Det sägs inget om några åldersgränser.
- GAS ställer inte heller några krav på att man måste vara arbetslös.
- GAS definierar inte vad verksamhet, verksamhetsgren eller intressegemenskap innebär. Det är återigen lätt att missbruka.
- GAS kan även lätt missbrukas av företag som snabbt omsätter personal. Spärregeln hinner aldrig slå till.

Den nya GAS-lagen är ett teoretiskt hastverk och har ingen förankring i verkligheten. Den är ihålig och uppmuntrar snarare till missbruk än till stimulering.

Vi inom Ny demokrati har den uppfattningen att det starkt kan ifrågasättas om regeringens syfte med att införa ett generellt anställningsstöd verkligen kan nås. Regeringen säger nämligen att den vill uppmuntra till tidigare-läggning av anställningar och att den vill ersätta övertidsarbete med vanliga arbeten.

Om förslaget genomförs kommer det sannolikt att leda till en konkurrensnedvridning och skapa olika förutsättningar för marknadens företag.

Ungdomar måste enligt vår mening prioriteras och ges en rimlig chans att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden. Som jag tidigare framfört, saknar förslaget inriktning mot de unga arbetssökande – de som inget hellre vill än att få ett arbete. I vår motion om inriktningen av den ekonomiska

politiken har vi lämnat förslag som på ett rättvist och effektivt sätt leder till att fler, särskilt ungdomar, får arbete.

De nya jobben skapas inte i etablissemangen, utan i de nya företagen. Det är kanske inte i första hand fler anställda Sverige behöver, utan fler entreprenörer och företagare.

Nuvarande konstruktion av GAS måste avstyrkas. Det har vi gjort i vår reservation. Vissa små glädjeämnen finns dock i betänkandet. Ett av dessa är att utskottet på initiativ av Ny demokrati gör ett tillkännagivande till regeringen att låta de vuxenstuderande inom komvux och liknande som påbörjat sin utbildning före den 1 juli få fortsätta samt avsluta sin utbildning under våren 1994 på samma bidragsnivå som de gått in på.

Herr talman! Vissa avsnitt i betänkandet, som de som gäller lärlingar och ROT, kommer Robert Jousma och Peter Kling att ta upp i sina anföranden.

Anf. 133 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Ingela Thalén talade om hur viktigt kravet arbete åt alla är inom arbetarrörelsen. Jag delar till fullo den bedömningen. Därför lider jag faktiskt av den oambitiösa sysselsättningspolitik och arbetsmarknadspolitik som regeringen står för.

Statistiken talar i dag sitt tydliga språk. Arbetslösheten är oerhört stor. Ungefär 13,5 % står utanför den ordinarie arbetsmarknaden, varav ungefär 8,5 % befinner sig i öppen arbetslöshet. Det är rejäla ökningar, och ökningarna sedan ett år tillbaka är störst när det gäller de prioriterade grupperna. T.ex. har långtidsarbetslösheten ökat med 73 %.

Arbetsmarknadsläget är egentligen förtvivlat. Prognosen är inte bättre inför nästa år. Det är sant att varslen har blivit färre. Det är sant att lönsamheten i industrin är bättre. Men å andra sidan reser det sig hot, exempelvis inom kommunsektorn. Prognosen är enligt vad vi kan se som sagt dålig.

På grund av sjukdom kunde jag inte få med min meningsyttring i betänkandet. Jag skall därför börja med att ange de yrkanden som jag ställer för Vänsterpartiets del.

De reservationer som Ingela Thalén här har yrkat bifall till stöder vi med några undantag. Därutöver har jag följande yrkande. I mom. 1 yrkar jag bifall till motion A17, yrkande 1 och 2, i mom. 24 till motion A16 yrkande 14, i mom. 32 till motion A17 yrkande 6 och i mom. 34 till motion A17 yrkande 8.

Propositionen och utskottsbetänkandet handlar till mycket stor del om dem som kallas för långtidsarbetslösa och ungdomar. Men det är väldigt litet som görs för långtidsarbetslösa och ungdomar. Egentligen har de intressanta initiativen kommit från annat håll än regeringen – de finns i oppositionens motioner.

Låt mig bara mycket kort sammanfatta vad vi menar med sysselsättningspolitik. För det första innebär det att skapa bättre efterfrågan, framför allt genom omfördelning. Där ingår den fråga vi diskuterade för någon timme sedan, nämligen att höja ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen, vilket skulle skapa en bättre effektiv efterfrågan. Det skulle dra pengar som i dag finns på sparkonton hos höginkomsttagare och omsätta dem i effektiv efterfrågan hos låginkomsttagare och arbetslösa.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

För det andra krävs det en rejäl satsning på infrastruktur och ROT-program. Det krävs industribeställningar, inte minst på det område där Sveriges framtid till stor del ligger – modern energiteknik, modern miljöteknik. Det går att snabbt få fram jobb om man satsar på landskapsvård och kulturminnesvård. Näringspolitiska initiativ, underleverantörsprogram, ett förstärkt exportkreditgarantisystem, osv. är sådant som skapar möjligheter för den svenska industrin. Lönsamheten finns där redan.

Kommunsektorn måste ges möjligheter att förändra sig dels arbetsorganisatoriskt och med försök vad gäller arbetstidsförkortningar, dels genom kompetensutveckling, utbildning. Utbildningssektorn måste förstärkas på alla nivåer. Sverige har halkat efter på det området.

Två saker vill jag särskilt nämna – gång på gång har vi debatterat det i kammaren, men ingenting görs. Det ena är oertiden. Övertiden måste bringas ned. Det är orimligt med ett oertidsuttag motsvarande 50 000, 60 000, 70 000 anställda, som i dag rent teoretiskt förekommer, samtidigt som vi har rekordarbetslöshet. Det andra är att vi måste påbörja en arbetstidsförkortning. En arbetsdelning är inte lösningen på svensk sysselsättningsproblem, men det är ett komplement.

Arbetsmarknadspolitiken måste inriktas på den ordinarie arbetsmarknaden. Därför såg vi från Vänsterpartiet det som ett steg framåt när förslaget om GAS kom – det har formen av ett marginellt sysselsättningsstöd, som vi har föreslagit flera gånger, senast i våras.

Kompetensutvecklingen släpar fortfarande efter. Det har ännu inte tagits några initiativ som bygger på kompetensutredningen, som kom för över ett år sedan. Företagsstödet inom tillverkningsindustrin har dragits ned. Tiden är inne att kraftigt arbeta med rekryteringsstöd för att komma åt de arbets-tillfällen som faktiskt finns på den ordinarie arbetsmarknaden.

Beredskapsarbeten där så krävs är mycket bra, men det gick ju inte när regeringen drog ned subventionsgraden. Då har varken stat eller kommuner råd att bygga upp beredskapsarbeten. Beredskapsarbeten ligger annars inom ramen för individens kompetens och är bra, särskilt om man hade haft kvar 40-timmarsveckan, som vi har föreslagit.

Arbetsmarknadsutbildningen har sjunkit drastiskt – med ungefär 40 % – samtidigt som vi har en kraftig ökning av arbetslösheten. Det är inte så konstigt. Regeringen drog ned resurserna till arbetsmarknadsutbildning och framför allt utbildningsbidragen, dvs. studiefinansieringen för vuxna människor som tvingas ut i arbetslöshet och inte kunde ha fått en bättre åtgärd riktad mot sig än yrkesutbildning.

Generellt sett är vi mycket kritiska mot den utformning som regeringens arbetsmarknadspolitik har fått. Det har handlat om att minska styckkostnaden, det har handlat om att åstadkomma en lägre kvalitet. Det är allt fler som går på passivt stöd, och det är allt fler som inom ramen för arbetsmarknadspolitik går på de s.k. sistahandsåtgärderna – ungdomspraktik och ALU. Det är de i särklass största åtgärdsposterna i dag. Det gör egentligen bara situationen värre att anslaget till ALU dessutom inte ligger inom ramen för B 2-anslaget, inom ramen för Arbetsmarknadsverkets budget, utan tas upp som en checkkredit – man lånar till den verksamhetsformen.

Både Riksdagens revisorer och AMS har påpekat att det här inte är rim-

ligt. I den fördjupade anslagsframställningen från början av hösten finns en mycket stark kritik av detta förhållande, och en mycket allvarlig kritik mot det har också framförts av Riksdagens revisorer. Jag instämmer helt i den bedömningen.

I propositionen framläggs ett antal förslag. Det första gäller ungdomspraktiken. Förslaget är egentligen att man skall kunna gå två sexmånadersperioder i stället för en hos samma arbetsgivare – den andra perioden om man utlovas anställning. Men om jag nu skall ha anställning – varför skall jag då gå och dra på ungdomspraktik i ytterligare sex månader?

Till råga på allt föreslår regeringen att man inför finansieringsavgifter – 1 000 kr första sexmånadersperioden och 3 000 kr den andra perioden. Jag anser att det av olika skäl är fullständigt fel att göra detta. Alla bedömare menar att det kommer att bli svårare att hitta praktikplatser när de kostar pengar. Inte minst kommer det att gälla praktikplatser inom kommunsektorn. Det blir alltså färre platser, inte fler.

Det kommer att kosta en hel del pengar att administrera indragningen av dessa tusenlappar. När man nu måste betala för praktiken kommer det att bli ännu svårare att skilja mellan arbete och praktik. Ingenting talar för att detta är en vettig åtgärd. Det kommer att bli färre platser. Det kommer att bli svårare att administrera, och det blir ännu oklarare regler vad gäller arbete och praktik.

Det andra är att utskottet föreslår att en ALU-delegation skall inrättas. Det är mycket klart vilka uppgifter den skall ha. Däremot är det mindre klart vilken kompetens den skall ha. Huvuduppgiften skall vara att se till att ALU-verksamheten kraftigt expanderar.

Mer än 50 000 personer omfattas i dag av ALU-verksamheten. Det verkar inte vara så lätt att utöka verksamheten. Framför allt är alldeles för många människor indragna i den. Detta börjar ställa till problem just med tanke på konkurrensen med den ordinarie arbetsmarknaden. Dessutom tar man över mycket viktiga uppgifter som borde ligga inom ramen för normal kommunal verksamhet. Det handlar om miljövård, turism och friluftsliv. Det är en mängd olika verksamheter som har den här karaktären.

Det allra värsta är, som jag nämnde tidigare, att ALU finansieringsmässigt inte kan konkurrera med andra åtgärder. Därmed blir det en mycket oambitiös åtgärd. För den enskilde är detta t.ex. mycket mer lönsamt än att gå på arbetsmarknadsutbildning.

Det tredje området är GAS. GAS är ett marginellt sysselsättningsstöd. Som det förelades riksdagen var det inget bra förslag. Det var tekniskt dåligt. Det tog inte hänsyn till säsongvariationer. Trots allt signalerade vi direkt att det nu konjunkturmässigt är rätt tillfälle att införa en regel av denna typ. Det är ett tillfälligt stöd. Syftet är att övertidsarbete skall omvandlas till ordinarie arbete. Vi sade att det åtminstone måste vara en gräns på sex månader, så att man inte drabbas av rena säsongarbeten. Så har det också blivit.

Arbetsmarknadsutskottet har omkonstruerat förslaget och försökt sätta upp en del staket. Det har blivit en viss kontroll av verksamheten. Jag hoppas att detta skall ge något resultat och att det skall ge jobb åt ett antal människor som annars skulle stå utanför arbetsmarknaden.

Trots detta framstår huvudresultatet som negativt. Ungdomspraktiken

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

och ALU ger inget positivt resultat alls. Det är snarast negativt, i den meningen att kvaliteten på arbetsmarknadspolitiken ytterligare försämrats.

Utbildning inom kommunerna, ROT-program, beredskapsjobb, arbetsmarknadsutbildning och höjt utbildningsbidrag är en provkarta på frågor som har tagits upp i reservationer och i de punkter som jag yrkar på. Dessa frågor lyser med sin frånvaro.

Nu återstår det för regeringen att ta dessa katastrofala arbetslöshetssiffror på mycket större allvar än man i dag gör. Det finns pengar, som Ingela Thälén, påpekade. Åtminstone förbrukar regeringen pengar på en mängd onödiga ting i jämförelse med att sätta folk i arbete.

Inget är lönsammare för människor och samhällsekonomi än att människor är i arbete. Inget är mer kostsamt än arbetslöshet. Det kan aldrig vara en god idé att ha passiva och lågkvalitativa åtgärder för att upprätthålla folk utanför den öppna arbetslösheten när möjligheter finns att göra ambitiösa insatser inom vården, omsorgen, byggnadsbranschen och utbildningen.

Mina slutord blir: Med tanke på innehållet i propositionen – den handlar om långtids- och ungdomsarbetslösheten – är det ett rasande oambitiöst lagförslag som läggs fram.

Det vi över huvud taget har kunnat acceptera har vi fått göra om, därför att kvaliteten på lagförslaget var dålig. Jag är ändå glad över att vi nu har hittat formen för ett sysselsättningsstöd. Jag förutsätter att det kommer att ge effekter.

Jag vill bara notera att vi får ta ett nappatag till när det gäller frågor om t.ex. utbildning och ROT-insatser. Vi får återkomma under motionstiden i januari. Utskottet har nämligen inte nappat på de väldigt klara signalerna från Arbetsmarknadsstyrelsen. AMS föreslog rejäla omdisponeringar inom B 2-anslaget för att kunna göra bästa nytta av redan anslagna pengar till arbetsskapande åtgärder.

Anf. 134 HARALD BERGSTRÖM (kds):

Herr talman! Allra först vill jag yrka bifall till utskottets förslag i samtliga moment i hemställan.

I prop. 1993/94:66 har regeringen en rad förslag om förändringar och anpassning av ungdomspraktiken och ALU. Vidare finns ett nytt förslag om GAS. Det är ett ettårigt generellt anställningsstöd. Propositionen handlar också om ytterligare satsningar på s.k. kommunala ROT-program m.m.

Jag skulle vilja läsa ett litet avsnitt i betänkandet som handlar om utskottets överväganden när det gäller inriktningen av politiken. På s. 11 står det:

”Den inriktning av politiken som förordats i de av riksdagen godkända betänkandena 1992/93:AU11 och 1992/93:AU19 – – – samt det av riksdagen godkända betänkandet 1992/93:FiU30 – – – bör därför enligt utskottets uppfattning i allt väsentligt ligga fast även inför det kommande budgetåret.”

Jag säger inte mer om arbetsmarknadspolitikens inriktning. Envar kan läsa mer i utskottets betänkande om detta. Majoriteten av utskottet står bakom dessa skrivningar.

Ungdomspraktiken blev efter beslutet våren 1992 snabbt en stor arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Det är bra, i synnerhet som undersökningar visar att den s.k. undanträngningseffekten är liten. Minst lika viktigt är att mer

än var femte av dem som har anvisats ungdomspraktik har fått fortsatt fast anställning på den arbetsplats som de har anvisats.

Vi får inte glömma att en åtgärd som denna hela tiden måste utvärderas i ljuset av hur arbetsmarknadsläget ser ut. Om uttrycket tillåts vill jag säga att gränsen mellan anställning och praktik, arbete och undervisning, faktiskt inte är helt glasklar. Dessutom är det en sistahandsåtgärd. Så fort förbättringar kan skyntas måste åtgärdens fortlevnad diskuteras.

Tecknen på att arbetsmarknadsläget nu börjat ljusna tycks vara så säkra att tiden är kommen för att försiktigt börja förändra reglerna för den åtgärd som så att säga inleder nedmonteringsprocessen. Vi kristdemokrater välkomnar detta. Men det gäller att vara vaksam. De förändringar som regeringen föreslår om en finansieringsavgift får inte bli en broms som gör att arbetslösheten stiger därför att företagare inte vill betala den blygsamma avgiften.

Arne Jansson nämnde tidigare att vi inom utskottets majoritetsgrupp förde samtal om att avgiften kanske skulle göras återbetalningsbar – detta för att öka incitamenten hos företagaren att tillsvidareanställa den unge. Vi har dock, i stället för ett restitutionsförfarande, valt att ge regeringen ett vidgat bemyndigande att vid behov, om inte volymen på åtgärden blir vad som planeras, ändra nivån på avgiften.

Målet måste hela tiden vara att snabbast möjligt få ut de unga i ordnad sysselsättning. Ett viktigt skäl för att ge regeringen ett vidgat bemyndigande är att det går snabbare att ändra nivån på finansieringsavgiften på det sättet än att i en proposition söka riksdagen för förnyat beslut om det visar sig att avgiften försvårar för oss att nå planerade nivåer.

Utskottsmajoriteten stöder därför regeringens förslag om en finansieringsavgift på 1 000 kr per månad under den första anvisningsperioden på sex månader och 3 000 kr per månad för den andra perioden. Den andra praktikperioden får dessutom inte ordnas förrän efter det att det har gjorts en överenskommelse med arbetsgivaren i fråga om att den unge skall anställas senast vid praktikperiodens utgång. Utskottets majoritet ställer sig också bakom att åtgärden förlängs t.o.m. den 30 juni 1995 och dessutom, vilket är viktigt, att den s.k. sommararbetsmarknaden till en del öppnas för ungdomspraktikanter.

Utskottsmajoriteten föreslår att även ungdomspraktiken för akademiker tas in under regeringens bemyndigande för att snabbt kunna förändras vid behov, med avseende på t.ex. en finansieringsavgift.

Utskottsmajoriteten avvisar det socialdemokratiska förslaget om att endast tillåta fyra månaders praktikperiod följt av ett förhöjt rekryteringsstöd som i sex månader skulle ge 80 % bidrag till lönen. Vi anser helt enkelt inte att den metoden är den rätta för att försiktigt påbörja en utfasning eller anpassning av ungdomspraktiken till en ljusnande arbetsmarknad.

Herr talman! När det gäller ALU föreslår regeringen att man skall förlänga tiden för åtgärden ytterligare ett halvt år t.o.m. den 30 juni 1995. ALU är den åtgärd som har tillkommit för att stärka arbetslinjen i ett mycket besvärligt arbetsmarknadsläge.

Utskottsmajoriteten är väl medveten om de faror som lurar med en åtgärd som ALU. Undanträngningseffekten får inte negligeras. Det är därför vi

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

ställer oss bakom regeringens förslag om inrättande av en speciell ALU-delegation. Den uppräknade av tänkta arbetsuppgifter som regeringen gör i propositionen visar att delegationens stödjande funktion för anordnandet av ALU och för att se efter undanträngningseffekten behövs.

Beträffande kringkostnaderna för ALU anser utskottsmajoriteten att de 450 miljoner som regeringen föreslår bör reduceras till 325 miljoner. Av dessa medel bör 15 miljoner anvisas för resebidrag och 5 miljoner för ALU-delegationens kostnader.

Regeringen har tagit initiativ till en parlamentarisk kommitté för att ungdomspraktiken och ALU liksom hela det arbetsmarknadspolitiska fältet skall genomlysas i alla sina aspekter. Utskottsmajoriteten stöder tanken att det verkligen behövs en ordentlig översyn och genomlysning, inte minst i ljuset av riksdagens revisorers rapport 1993/94:1 Arbetsmarknadspolitik, en granskning av åtgärder mot arbetslöshet.

I ett läge då signalerna om att konjunkturen äntligen vänt uppåt blir starkare och säkrare för varje dag samtidigt som övertidsuttaget motsvarar upp emot 70 000 tillsvidareanställningar, behövs det något som gasar på näringslivets lust och vilja att anställa. Man skall inte vänta i det längsta, eftersom man därigenom kanske sliter otillbörligt på människor. Jag har full förståelse för den försiktighet och avvaktan som det stora övertidsuttaget just nu speglar hos landets företagare och arbetsgivare. Man undrar om vändningen är hållfast. Det är därför som GAS behövs.

Det är fråga om en reduktion av arbetsgivaravgiften på 15 procentenheter som ett generellt anställningsstöd gällande nyanställda under år 1994. Arne Jansson kritiserar åtgärden ur olika aspekter för att den inte skulle vara tillräckligt träffsäker. Men om den skulle specialdestineras så vore den ju inte generell. Det var just att stödet är generellt som är finessen.

Det är glädjande att konstatera att efter teknisk justering med hjälp av socialförsäkringsutskottet av hur reduktionen skall genomföras har arbetsmarknadsutskottet en bred majoritet för att gasa på.

Herr talman! I betänkande AU5 tas det vidare upp en rad förslag som jag inte skall gå in på, utan jag bara yrkar bifall till dem.

Jag vill dock nämna några ord om att utskottets majoritet föreslår att regeringen bemyndigas att inom ramen för innevarande budgetårs anslag avsätta sammanlagt 600 miljoner kronor för reparation och om- och tillbyggnad av kommunala fastigheter. Av denna summa skall 100 miljoner öronmärkas för äldreboende. De regler som finns i en särskild förordning om ombyggnadsbidrag för äldreboendestäder gäller för dessa pengar. Det här är bra.

De initiativ som AMS redan har tagit i syfte att begränsa varsel och uppsägningar i den kommunala och landstingskommunala sektorn är också bra. Vi vill från utskottsmajoriteten understryka vikten av att dessa initiativ leder fram till att arbetslösheten i denna sektor begränsas och att man underlättar för de nödvändiga strukturrationaliseringarna.

Herr talman! Det sagda får räcka. Jag yrkar än en gång bifall till utskottets hemställan i betänkande AU5.

Anf. 135 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag vill korrigera Harald Bergström på ett par punkter. För det första togs både lag och justering av GAS fram i arbetsmarknadsutskottet och på dess kansli.

För det andra utgår jag ifrån att det var en felsägning när Harald Bergström sade att propositionen om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet och långtidsarbetslöshet också innehöll förslag om reparation, ombyggnad och tillbyggnad. Det gjorde inte den här propositionen. Men den borde ha gjort det. Däremot innehöll betänkandet ett antal synpunkter och förslag på det området.

Harald Bergström sade också att arbetsmarknadsläget har ljusnat och att åtgärder då måste dras ned. Anser Harald Bergström att arbetsmarknadsläget har ljusnat när det finns sammanlagt 580 000 öppet arbetslösa i kategori ett och två. Det är en ökning från 445 000 förra året till 580 000 i år. Kan det betraktas som att arbetsmarknadsläget har ljusnat? Det tycker jag är en märklig uppgift.

Vidare sade Harald Bergström att det socialdemokratiska förslaget om ungdomspraktik kopplat till ett rekryteringsstöd inte är något bra förslag för att fasa in ungdomar på arbetsmarknaden. Betyder det att Harald Bergström också tillbakavisar det avtal som verkstadsindustrierna och Metallindustriarbetareförbundet har gjort? De har valt just den här konstruktionen för att säkerställa unga människor ett arbete inom den branschen.

När det gäller arbetslivsutveckling m.m. säger Harald Bergström att ALU-delegationen skall bevaka att arbetslivsutvecklingen inte får oanade proportioner och att den inte konkurrerar ut andra arbeten. Jag kan bara referera till några ledord i uppdraget till delegationen. Delegationen skall mobilisera näringsliv, kommuner och landsting. Den skall se till att man tar fram eftersatta områden för att göra insatser. Den skall organisera insatser och utarbeta program. För mig innebär detta något helt annat än att man ser till att man inte konkurrerar i andra verksamheter.

Anf. 136 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Jag beklagar felsägningen om proposition respektive betänkande.

Herr talman! När det gäller en utfasning av ungdomspraktiken i en ljusnande arbetsmarknad sade jag att det gäller att vara vaksam, Ingela Thalén. Det finns säkra tecken på att arbetsmarknaden ljusnar. Då gäller det att vara vaksam, så att vi kommer rätt. Vi får inte vara för sent ute, inte heller för tidigt. Regeringen måste få instrument för att kunna vara vaksam på rätt sätt.

Jag uppfattar det som att ALU-delegationen också skall se till att det inte blir för stora undanträngningseffekter. Om man bara så att säga kör ut arbetslösa i ALU-projekt osv. får man undanträngningseffekter. Men visst ligger det i delegationens uppgift att vara försiktig, så att man inte får oönskade effekter. Det uppfattar jag som en självklarhet.

Ingela Thalén ställde en fjärde fråga om att mobilisera. Den hann jag tyvärr inte notera, så den får jag återkomma till.

Anf. 137 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterade också att Harald Bergström sade att regeringens förslag om att ta betalt för ungdomspraktikplatser, som utskottets majoritet nu ställer sig bakom, är ett förslag som man kan använda för att få ner nivåerna när det gäller ungdomspraktik. Jag tror att Harald Bergström och utskottsmajoriteten kommer att bli sannspådda fortare än man anar. Ett så krångligt system kommer att göra det omöjligt att över huvud taget få ut ungdomar i ungdomspraktik.

Vår uppfattning om en bra åtgärd är att den skall stimulera ungdomar att gå in i en verksamhet som leder till en anställning, tillfällig eller fast. Därför vidhåller vi att rekryteringsstöd, på det sätt som vi har beskrivit, är en mycket bättre åtgärd.

Jag har framför mig ett brev från Stockholms stads hantverksförening. Föreningen har skrivit till landshövdingen i Stockholms län och redovisat effekterna av bl.a. ALU-projekten för hantverkare och småföretagare. Det är ingen rolig läsning. Den stöder den socialdemokratiska uppfattningen att arbetslivsutveckling skall vara en sistahandsåtgärd. Den skall under inga omständigheter expandera på det sätt som sägs i det förslag som regeringspartierna och Ny demokrati nu stöder och som vi snart skall fatta beslut om.

Anf. 138 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna föreslår att man i stället för en finansieringsavgift för ungdomspraktik skall använda sig av rekryteringsstöd. Det torde väl vara en ännu krångligare väg att gå, om nu Ingela Thalén anser att finansieringsavgiften är krånglig. Såvitt jag har förstått skall det för var och en av ungdomspraktikanterna förhandlas fram ett rekryteringsstöd. När vi talar om stora volymer, torde detta bli ganska jobbigt för en redan hårt belastad arbetsförmedling.

Ingela Thalén tog upp att finansieringsavgiften blir en broms för volymen. Men det var ju det jag sade i mitt anförande. Det får inte bli en broms. Avsikten är att regeringen skall ha möjlighet att följa förloppet, så att inte onödigt många ungdomar går sysslolösa framöver.

Finansieringsavgiften kan uppfattas som en broms. Men i så fall skall den tas bort. Det var därför vi föreslog att regeringens bemyndigande skall utvidgas, så att regeringen får den möjligheten.

Jag har inte läst brevet från Hantverksföreningen i Stockholm. Jag vet mycket väl att det finns de som kritiserar ungdomspraktiken. Faktum kvarstår att utvärderingar visar att en femtedel har fått fast jobb efter sin praktiktid. Är inte det värdefullt? De flesta jag har träffat har varit mycket belåtna med sin ungdomspraktik. Jag ser det som en god åtgärd som har gjort nytta i ett mycket besvärligt arbetsmarknadsläge.

Anf. 139 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Eftersom talmannen har begärt korta inlägg skall jag fatta mig kort. Harald Bergström tyckte att det var jättebra att man bemyndigade regeringen att vid behov justera ersättningsnivån för ungdomspraktik. Jag tycker att det är fel att ha det så. Vi motsätter oss också att man lägger fram

ett förslag som innebär att man sedan skall treva sig fram och fråga sig om det är bra och om avgiften inte är för hög eller låg.

Det är mycket bättre att man undersöker vad vi behöver för att stimulera, för att göra någonting på arbetsmarknaden, och lägger fram ett väl sonderat, grundlagt förslag än att man lägger fram sådana här trevande förslag. Det förslag som regeringen lägger fram innebär att man sedan kommer att fråga sig om det man har beslutat är bra. Sedan kanske man bestämmer sig för att det inte alls är bra och beslutar att sänka avgiften. Det kräver höga administrationskostnader. Det inger osäkerhet på marknaden. Företagen blir osäkra. Ungdomarna blir osäkra. Jag tycker att det är farligt med sådana här ogrundade förslag.

Vidare säger Harald Bergström att finessen med GAS är att det är generellt. Vi har påtalat att faran med GAS är att det är generellt. Det är för lätt att missbruka. Jag sade i mitt tidigare anförande att GAS kommer att missbrukas fruktansvärt mycket. GAS skall inte vara generellt. Det skall krävas någonting för att få GAS. Det skall krävas någonting av företag och ungdomar för att de skall kunna få hjälp. Det skall inte bara delas ut pengar hit och dit, som GAS egentligen innebär.

Anf. 140 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Vi talade tidigare om bemyndigande för regeringen att hantera finansieringsavgiften för ungdomspraktikanterna respektive ett restitutionsförfarande. Vi har föreslagit ett bemyndigande för regeringen att hantera avgiften allteftersom volymen av ungdomspraktiken utvecklas. Nog tycker jag, efter den värdering jag har lyckats göra med mina enkla gåvor, att det är betydligt besvärligare med ett restitutionsförfarande. Ett restitutionsförfarande skulle innebära att företaget först betalar in finansieringsavgiften. Sedan gör staten en avräkning och betalar tillbaka. Det måste väl vara enklare att ordna det som ett bemyndigande för regeringen att hantera finansieringsavgiften, punkt slut.

Ungdomspraktikanternas skara får inte bli för liten om de arbetslösas skara är stor. Det gäller att få upp volymen i åtgärden.

Beträffande GAS konstaterar jag att vi har motsatta uppfattningar. Jag tycker att det generella är det fina.

Anf. 141 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Tyvärr måste jag återkomma med en replik.

Först skall finansieringsavgiften vara 1 000 kr. Sedan säger regeringen att det inte var bra. Då har man lärt sig att administrera ett system med en avgift på 1 000 kr. Sedan säger regeringen att 1 000 kr är för mycket. Då skall man göra om hela systemet och kanske ta en avgift på 270 kr. Att då ändra hela systemet för att i stället ta 270 kr kostar fruktansvärda pengar. Det blir det samma i fas två, när man ändrar avgiften till 3 000 kr. Sedan säger man att 3 000 kr är för mycket och bestämmer sig för att ta 1 720 kr i stället.

Avgiften kan ändras hit och dit. Den administration som bemyndigas regeringen att fritt förfoga över kan ta skrämmande proportioner.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

Anf. 142 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Dagens debatt har berört ekonomi i stort, ordinarie arbeten och tillfälliga åtgärder via Arbetsmarknadsverket. Jag vill direkt inleda med att säga att det av flera skäl inte finns någon viktigare uppgift än att så snart det går komma tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad. Det är bl.a. av mänskliga skäl, men också av ekonomiska skäl. Arbetslöshetsunderstöd i form av kontantstöd, mycket hög AMS-budget och förlorade skatteintäkter för kommuner, landsting och stat gör att det rör sig om höga siffror. Egentligen förstår vi oss inte på dessa miljarder. Men däremot går det att förstå om vi översätter siffrorna till drygt 2 000 kr per månad på var och en som arbetar. Det borde då vara av ett stort gemensamt intresse att snarast få det hela att krympa ihop ordentligt.

Jag menar att det är viktigt att lära av misstagen. Med ett statligt lånebehov på ca 270 miljarder kronor – en ofattbart hög siffra – måste vårt land fungera perfekt på arbetsmarknaden, i ekonomin och i det allmänna kostnadsläget under många år för att få en stabilitet framöver.

Det går inte att komma ifrån att lärdomen finns att hämta i erfarenheterna från slutet av 1980-talet. Vi får inte göra om de misstagen. Då ökade industrins kostnadsläge så att den kom att ligga 20 % över konkurrentländerna. Detta ledde till att landet alldeles på egen hand gick rakt nedåt 1989. Men det doldes av byggbranschen som byggde kontor och hotell som i dag står i stort sett tomma. Detta i sin tur ledde fram till Odd Engströms nya arbete – i stort sett alla banker och finansinstitut knäcktes. Det var egentligen bara Handelsbanken som höll någorlunda.

Vissa år var det 0 % produktivitetsökning inom näringslivet. Under andra halvan av 1980-talet var inget år bättre än 2 %. Men det var tvåsiffriga löneökningstal.

Jag säger inte att allt detta är socialdemokratins fel. Där fanns många aktörer. Men Ingela Thalén och andra verkar totalt ha glömt bort att det var Socialdemokraterna som regerade under spekulations-, inflations- och fallskärmsekonomin tidevarv. Det är faktiskt sant – om minnet är kort.

I kompletteringspropositionen våren 1991 gjorde socialdemokraterna en bedömning av framtiden. De bedömde då att det skulle bli en ökning av arbetslösheten. Jag vet inte om de inte förstod läget eller om det var valet som påverkade siffrorna, men arbetslösheten ökade tio gånger mer än vad som skrevs i dokumentet. Snöbollen var i rullning. Den var stor, och den blev större. Den nya regeringen fick ta hand om hela bollen.

600 000 jobb har försvunnit sedan 1989. Det är en förfärande hög siffra. Den internationella lågkonjunkturen rör för en del av dessa siffror. Men 1980-talets slut rör för många fler förlorade arbetstillfällen. Det hade gått bra att leva med en internationell lågkonjunktur om inte skutan i övrigt hade varit i olag. Jag tycker att socialdemokratien skall betänka detta i stället för att ytra demonstrationsslagord.

Ingela Thalén är oroad över att Jacques Delors berömmar svensk arbetsmarknadspolitik. Den oron må vara befogad. Men viktigast är att återgå till ett läge där det finns ordinarie jobb. Under tiden måste man göra allt för att hålla arbetslinjen. Jag förstår inte Ingela Thaléns oro för Jacques Delors.

När jag blev arbetsmarknadsminister sade Arbetsmarknadsverket att inte

mer än 3 % skulle vara sysselsatta i åtgärder. Nu har vi den hittills högsta siffran av människor sysselsatta i tillfällighetsåtgärder. Infrastrukturinvesteringarna har fyrdubblats på årsbasis. Jag tycker inte att det är konstigt att EG-folket tittar på Sverige. Denna regering har långt större volymer att hantera än någonsin i Sverige. Jag beklagar att denna regering måste arbeta i detta ärvda klimat. Men så är läget.

Ja, nu minskar antalet varsel kraftigt. Det verkar som om någon är rädd för det också. Antalet konkurser minskar dramatiskt. Det är bra. Det har varit ca 100 stora konkurser varje dag. Nu minskar både storlek och antalet dramatiskt. Antalet lediga platser ökar. Hela hösten har vi legat över 1991 års nivå då Socialdemokraterna regerade – för att återigen påminna om det. Vi har t.o.m. nu på slutet varit över 1990 års nivå. Men egentligen är det en alldeles för låg nivå, och vi måste upp på en högre nivå.

Exporten ökar i omfattning. Det kommer att komma många fina budskap redan runt jul, vid nyår och framåt på att exporten tar sig ordentligt. Sveriges handel går ihop för första gången på länge. Bytesbalansen går kanske ihop redan i år, men nästa år blir det överskott. Vi behöver det. Då har vi bara problemen inom landet att hantera och drar inte på oss stora nya utlandsskulder.

Sedan har vi det allra viktigaste, vilket också är socialdemokraternas verkliga svaghet. Den ränta riksbanken noterar pendlar mellan 6 och 7 %. För ett år sedan var räntan vansinnigt mycket högre. Detta låga ränteläge måste värdas. Det är i ett bestående sjunkande ränteläge som företagen och enskilda personer vågar investera.

Socialdemokratin är oroad över sparandet. Nivån ligger nu på 10 %. Egentligen är det inte fråga om ett sparande. Folk amorterar vad de lånade för mycket i slutet av 1980-talet. I den lössläppta ekonomins tidevarv handlade folk upp allt vad de tjänade in – och 5 % ytterligare i några år i följd. Då blev folk skyldiga alldeles hemskt mycket pengar. Nu måste de betala. Tänk om socialdemokratin hade haft kraft att föra en politik som lockade till ett litet sparande redan då. Då hade inte folk behövt spara 10 % i dag, och konsumtionsläget skulle ha varit bättre. Även detta är ett tungt arv att bära från 1980-talet.

Konkurrenskraften är den bästa någonsin. Vi vet att det är bra för exportindustrin. Men det är också bra för alla aktörer här hemma. Det är väsentligt svårare att slå ut svenska varor med hjälp av japansk eller tysk produktion.

Företagen tar nu hem det de flyttade ut på 80-talet. Vet Ingela Thalén t.ex. att 90 miljarder kronor flyttades ut under de bästa 80-talsåren i investeringar utomlands. Tänk om ni hade haft förmågan att se till att de stannade i Sverige! Då hade vi inte fått detta tunga arv. År efter år var det på det sättet under 80-talet.

Nu blir arbetslösheten svår trots att alla de 20 punkter som tagits upp pekar åt rätt håll. Produktiviteten ökar med 6 % i genomsnitt för näringslivet. Kommuner och landsting, som under hela 80-talet hade en negativ produktivitetsutveckling, har nu en positiv produktivitetsutveckling. Detta är i och för sig en mardröm för mig med tanke på hur ni för debatten. Men det är en förutsättning för att Sverige långsiktigt skall stå starkt. Jag skulle önska att meddebattörerna kunde se och erkänna det.

Övertid förekommer nu i större utsträckning än under den största överhettningen. Det tycker jag inte om. Men det är ett tecken på att en mängd saker är på gång. Jag har träffat en mängd storföretagsledare och varit på frukostar med småföretagare. De börjar nu tro så pass mycket på framtiden – om ni inte skrämmer dem för mycket – att de vågar börja byta ut övertiden mot ordinarie jobb. Jag tror att vi kommer att få se mycket av det. Det är exakt rätt tid att göra det nu, därför att det kommer att vara en bättre fart i ekonomin om ett halvår, om ytterligare ett år osv.

Att döma av det socialdemokratiska förslag som nu lagts fram sitter Socialdemokraterna verkligen med spenderbyxorna på. Den röda tråden är: Det är bra om varje åtgärd vi vidtar kostar mer. Men det är icke en hållbar politik när vi lånar så mycket. Min expert på Arbetsmarknadsdepartementet har räknat ut att merkostnaden bara på det här området är 14 miljarder kronor. Ert förslag är icke förankrat i verkligheten. Ni tror att det går att öka antalet beredskapsarbeten hur mycket som helst. Så är det inte. Jag träffade representanter för alla partier i Landstingsförbundet och Kommunförbundet häromveckan. De sade: Det går inte. Vi håller på att omstrukturera, och vi kan inte ta emot en mängd beredskapsarbetare. Man kan föreslå sådant på papper, men då har man varken träffat dem som jobbar i verkligheten eller någon annan.

Det talades om att öka rekryteringsstödet. I dag gör Arbetsmarknadsverket uppgörelser i genomsnitt på 50 % rekryteringsstöd. Riksdagen har ställt sig bakom detta. Det skall man jobba allt man orkar med. Arbetsförmedlare, länsarbetsnämndsdirektörer och AMS-ledningen tror inte att det är sant när de ser ert förslag om 80 %. Ni ställer till det för oss, om förslaget skulle gå igenom. Eftersom stödet i dag i genomsnitt är på 50 %, kostar det här åttioprocentförslaget ca 7 miljarder i onödan, bortkastat rakt i sjön. Skall vi stödja företagen på det sättet helt i onödan, Ingela Thalén? Jag tycker inte det. Det finns bättre sätt att använda pengarna på.

Vad Socialdemokraterna helt förtränger är att statens upplåning är det allvarligaste hotet mot lägre räntor, stärkt framtidstro och ökade framtidsinvesteringar. Att i det här läget sänka momsen skulle, tillsammans med den här typen av förslag, innebära kraftigt ökat budgetunderskott och färre ordinarie jobb, och egentligen också färre tillfälliga jobb. Det är en livsfarlig politik som ni står för i dag.

Anf. 143 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Sedan minst tre talare nu kraftigt har överskridit den tilldelade tiden ber jag att få upprepa talmannens uppmaning tidigare två gånger i dag att hålla den angivna tiden, för att undvika att vi behöver sammanträda under hela lördagen. Jag vill upprepa talmannens hemställan. Jag har enligt riksdagsordningen inte rätt att klubba av någon talare, utan detta är en uppmaning från talmannen därför att kammaren befinner sig i en utomordentligt allvarlig tidsnöd.

Anf. 144 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! När Börje Hörnlund skall debattera ett aktuellt förslag och ge en relief till det förslaget har han vid varje av de senaste debatterna hop-

pat över de två senaste åren och ägnat sig åt 80-talet. Nu säger jag till Börje Hörnlund för åttonde gången – för några timmar sedan var det sjunde gången – att också Socialdemokraterna känner sitt ansvar för en del av utvecklingen under 80-talet. Jag måste påminna Börje Hörnlund om att det var Socialdemokraterna som var pådrivande i den skattereform som har varit gynnsam för förändringar i positiv riktning. De var också Socialdemokraterna som tog initiativ till att få fram de avtal som varit gynnsamma när det gällt att bl.a. stärka konkurrenskraften i näringslivet. Jag vill bara nämna dessa två exempel.

Jag är inte alls oroad över att EG bedömer arbetsmarknadspolitiken i Sverige positivt. Jag är oroad över att den borgerliga regeringen avvecklar arbetslinjen i arbetsmarknadspolitiken. Det oroar mig.

Börje Hörnlund säger, för vilken gång i ordningen har jag svårt att räkna just nu, att vi aldrig haft så stora volymer i arbetsmarknadspolitiken. Tacka sjutton för det! Vi har inte haft en sådan arbetslöshet sedan före kriget. Det är klart som korvspad att vi måste sätta in fler åtgärder i en situation som denna.

Angående ljuspunkterna skulle jag vilja erinra Börje Hörnlund om företagens och branschernas reaktioner på Arosmässan häromveckan. Dessa talade sitt tydliga språk när det gäller Börje Hörnlunds ljuspunkter.

Börje Hörnlund säger att hans medarbetare har räknat ut det socialdemokratiska förslagens effekt och kommit fram till att det ökar budgetunderskottet med 14 miljarder. Då påstår jag att Börje Hörnlunds medarbetare räknat fel. Om budgetunderskottet trots allt skulle närma sig dessa tal, vill jag jämföra det med de 40 miljarder vi lånar till kontantstöd. Vår utgångspunkt är att växla passiva bidrag till aktiva insatser, Börje Hörnlund.

Anf. 145 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Angående siffran 14 miljarder, eller rättare sagt t.o.m. 14,1 miljarder, misstänker jag att jag inte sade att det var fråga om årseffekt.

De två åtgärder som Socialdemokraterna och LO talar mest illa om i dag, ungdomspraktik och arbetslivsutveckling, ger fler jobb efter avslutad åtgärd än beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning. Enligt den senaste mätning som gjorts på tremånadersbasis ger de minst 50 % fler arbeten än andra åtgärder. Det är egentligen inte så konstigt. Man kommer till en arbetsplats, får visa upp sig, man är duktig, man får arbete.

När det är begränsade ramar är det väsentligt att få så många som möjligt i åtgärder. När man har västvärldens högsta budgetunderskott och dessutom lånar det mesta till a-kassa och lönegarantifond är det viktigt att vara litet aktsam om statens finanser. Det är de kommande generationerna som annars får äta upp det. De får ändå tillräckligt att bära.

Anf. 146 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Det som Börje Hörnlund nu avslutade med tycker jag inte att han skall fortsätta att använda. En så grund analys av åtgärder får inte ens en borgerlig arbetsmarknadsminister använda så slarvigt. Tiden medger inte att i en replik gå in på detta, men jag skall återkomma till arbetsmark-

nadsministern i ett annat sammanhang för att diskutera detta slarviga sätt att gå igenom arbetsmarknadspolitikens olika åtgärder.

Sedan vill jag ännu en gång påpeka för arbetsmarknadsministern att de socialdemokratiska förslagen innehåller resurser för andra områden än enbart arbetsmarknadsåtgärder, men de innehåller framför allt resurser till åtgärder som sätter människor i arbete i stället för att de skall gå kvar i olika typer av kontantstöd. Samtliga dessa socialdemokratiska förslag avvisar regeringen, regeringspartierna och Ny demokrati.

Det är en bitter sanning, arbetsmarknadsministern, att regeringen och arbetsmarknadsministern nu tar pengar från dem som är arbetslösa och ger till miljonärerna, dvs. miljonärskamraterna i storstan är viktigare än de arbetslösa i glesbygden. Börje Hörnlund, detta är den bittra sanningen.

Anf. 147 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag är förvånad, eller kanske inte förvånad, över Ingela Thalen. Jag vill bara påminna om att det gick ut investeringar på 90 miljarder under ett enda år från Sverige. Varför ville inte utlänningar alls investera i Sverige? Skall vi komma tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad och en hög tillväxt, måste vi efter avregleringen av valutan ha ungefär samma skattevillkor för företag i vårt land som man har i andra länder. Vi behöver nu framtidsinvesteringar både från alla svenska företag och från en mängd utländska företag för att skapa tillväxt och få en fullgod ordinarie arbetsmarknad. Det är själva grunden i vad vi diskuterar. Tillfälliga åtgärder med den volym som de nu har fått är bekymmersamma.

För att inte ha ungdomar på gator och torg denna vinter vill jag att arbetsgivare och andra – och jag vädjar verkligen att de ställer upp – tar emot ca 100 000 ungdomspraktikanter. Detta är ingen omöjlig målsättning, om de län som inte är så bra är lika duktiga som de län som är bra. Då har man snart 100 000 praktikantplatser. Det skulle behövas 80 000 ALU-platser för att nedbringa långtidsarbetslösheten. Om alla län är lika duktiga som de län som är bäst, når vi också det målet. Det är mycket bättre, även om det marginellt stöter i den ordinarie arbetsmarknaden. Ingenting stöter så i den ordinarie arbetsmarknaden som just beredskapsarbeten, och det är det som Socialdemokraterna förespråkar.

Anf. 148 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är inte så lätt med Börje Hörnlund, eftersom han varje gång gör en lång historisk rekapitulation av 80-talet. Det är i och för sig viktigt. Många misstag begicks på 80-talet, andra misstag begås på 90-talet, och den här regeringen går i spetsen för dem.

Börje Hörnlund nämnde sparandet. Det är sant att det ökar, men det består till viss del av amorteringar. Men om man som vissa ekonomer har gjort tittar noggrannare på sparandet, finner man att det är ca 10 % av svenskarna som amorterar, medan många andra får en allt större skuldbörda. Det finns en fördelningpolitisk profil här som Börje Hörnlund kanske inte ens är intresserad av.

Jag ställde några frågor.

Arbetsmarknadsutbildningen har minskat med 43 %, samtidigt som ar-

betslösheten har ökat med 40 %. Det är faktiskt en aktiv prioritering från regeringens sida. Utbildningsbidragen har sjunkit kraftigt. Många har avslutat sina utbildningar, därför att de inte har råd att studera under det nuvarande studiefinansieringssystemet. Detta är det sämsta som kan hända för arbetslösa människor. Jag uppfattade att man ute på fältet, på arbetsförmedlingarna, är helt överens om detta, men regeringen har vägrat att ta initiativ.

Arbetsmarknadsministern höll ett långt anförande, men han nämnde inte med ett ord de åtgärder som i dag tydligen är förstahandsåtgärder, dvs. ungdomspraktiken och ALU. Hur skall dessa åtgärder bli bättre med de förslag som framförs i propositionen? Det kommer att bli färre ungdomspraktikplatser med den finansieringskostnad som man nu inför.

Sedan har jag en allmän fråga. När jag läser den fördjupade anslagsframställningen 1994/95–1996/97 från AMS, finner jag att praktiskt taget allting av det som vi från Vänsterpartiet skrev i våra motioner – och delvis också det som Socialdemokraterna skrev i sina – är detsamma som verkets ståndpunkter. Det är den praktiska ståndpunkten som är formad efter den verkliga erfarenheten från hur det är ute på fältet. Hur känns det egentligen, Börje Hörnlund, att gå emot sitt eget verk, att gå emot den praktiska verksamheten? Nästan på varje punkt föreslår regeringen en annan inriktning av arbetsmarknadspolitiken än vad verket för fram utifrån sina erfarenheter. Det förhåller sig på samma sätt med den skrivelse från AMS som har åberopats flera gånger. Den innehåller positiva, snabba förslag, men vi har inte kunna få gehör för dem från den borgerliga majoriteten i utskottet.

Anf. 149 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Sparandet är högt, Hans Andersson. Beroende på vilken prognos man tror på ligger det runt 10 %. Tidigare lånade man mer än man tjänade. Nu när det är dåliga tider och det skulle behövas ytterligare köpkraft amorterar man. Väldigt många människor lider av ränteläge och lån. Därför är det viktigt med en politik som får ned räntan ytterligare ett par snäpp, både för de enskilda och framför allt för att det skall bli fart på den ekonomiska utvecklingen och den ordinarie arbetsmarknaden i vårt land.

Arbetsmarknadsutbildningen är en långsiktig investering. Många gånger är det också en färskvara. Flera utbildningar, inte minst på dataområdet, är sådana att man snabbt bör komma i arbete för att man skall ha nytta av sin utbildning. Utvecklingen går fort. Dessutom satsas det i stället på ordentlig utbildning i företag. Landsting efter landsting, kommun efter kommun träffar nu också avtal med Arbetsmarknadsverket, där man satsar på kompetensutbildning. Därigenom kan man behålla de som är hotade att få lämna arbetsplatsen. Det kommer att ske mycket av den typen framöver. Arbetsmarknadsverket har de pengar som behövs för den uppgiften.

Alla åtgärder på sådana här nivåer måste få arbeta sida vid sida. Arbetsmarknadsverket för samtal om de enskilda åtgärdernas inriktning, men resurserna är inte bundna. Det har gjorts en uppdelning. Om det behövs litet mer på ett område, har Arbetsmarknadsverket rätt att överskrida nivån, om man inte genomför någon ökning på ett annat område. Arbetsmarknadsverket har egentligen en rambudget med viss inriktning, men den är inte spikad.

Ungefär varannan månad för jag diskussioner med samtliga länsarbets-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

nämndsdirektörer och mycket oftare med AMS-ledningen. Jag tycker faktiskt att vi har ganska lätt att ta gemensamma tag.

Anf. 150 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ser inte de gemensamma tagen när jag läser förslagen och ser hur Arbetsmarknadsdepartementet och även den borgerliga majoriteten här i riksdagen fattar beslut.

Vi har anslagit pengar till Arbetsmarknadsverket. Jag påstår att anslaget byggde på vissa volymer som i dag inte uppnås. Vi uppnår inte ens de planeringsnivåer som länsarbetsnämnden har satt upp, vilka ligger väsentligt lägre än vad regeringen har förutspått. Detta är åtminstone för mig ingen överraskning. Det är i systemet inbyggt, inte minst sedan kompletteringspropositionen i våras, sämre incitament för att komma i gång, sämre regler och sämre ekonomiska villkor. Det gäller företagsutbildning, arbetsmarknadsutbildning och beredskapsjobb. På område efter område är det på det här sättet.

Ett område som jag återkommer till gång efter gång, där egentligen ingenting händer, är kompetensutveckling i arbetslivet. Nu har paniken utbrutit i kommuner och landsting. Man ser hur folk slängs ut från produktiva jobb i vård och omsorg. De kanske blir arbetslösa och får återkomma i ALU-verksamhet med väsentligt mer lågproduktiva jobb eller verksamheter i kommunerna i enlighet med arbetsmarknadsministrarnas metod. Detta måste vara en fullständigt felaktig metod. Kommuner och landsting trycker på. Arbetsmarknadsstyrelsen tar sina initiativ. Det har varit ett väldigt tjat och prat om huruvida detta skulle vara möjligt, och förhandlingstrevare gjordes för ett par veckor sedan. Jag menar att det är något som måste ske, och jag tror inte att de pengar som AMS själv föreslog till detta ändamål, 2 miljarder kronor, kommer att räcka.

Kompetensutveckling är framtiden för svensk konkurrenskraft. Jag har nu sett att det inom ramen för Utbildningsdepartementet finns något som heter Agenda 2000 – kunskap och kompetens för nästa århundrade. Där kanske det kommer som jag har efterlyst i ett års tid och som jag trodde att Arbetsmarknadsdepartementet skulle vara agenten bakom, att driva fram en förhöjd svensk kompetens i syfte att hävda konkurrenskraft, skapa bättre effektivitet och därmed säkra jobben för framtiden.

Anf. 151 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! För säkerhets skull vill jag beröra metall- och verkstadsindustriavtalet för ungdomar med fyra månaders rekryteringsstöd. Jag uppmuntar den typen av avtal. Men det hindrar inte att man på alla de områden där man inte får fram den typen av avtal måste kunna jobba med ungdomspraktiken på föreslaget sätt.

Denna höst har jag fört väldigt många samtal med en mängd ledande kommunala och landstingskommunala företrädare. Jag har haft flera överläggningar med AMS-ledningen. Vid träffar med länsarbetsdirektörerna har jag noga diskuterat just detta att nu ordentligt satsa på kompetensutveckling och därmed ge en mängd vikariemöjligheter.

Jag tror att det var i förra veckan som jag träffade ledningen för de båda

kommunförbunden. Oavsett partifärg uttalade de sin vilja att nu hjälpa till på olika sätt. Utvecklingsarbetet och effektiviseringsarbetet skall naturligtvis fortsätta. Men genom att framför allt satsa på kompetensutveckling ges möjligheter för många att gå in på den lediga platsen. Därefter är man ännu starkare och har en bättre kompetens.

Anf. 152 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Om jag inte missminner mig sade ministern i sitt anförande att Sveriges bytesbalans för första gången går ihop. Enligt en prognos från RUT, Riksdagens utredningstjänst, är lånebehovet för januari månad för Sverige cirka 30,5 miljarder kronor. Jag skulle uppskatta om arbetsmarknadsministern kunde kommentera detta.

Vidare föreslår utskottet i sitt betänkande att regeringen skall bemyndigas att kunna ändra nivån på bidragsfinansieringen för ungdomspraktiken, alltså att enbart ändra nivån men inte konstruktionen av bidraget.

Som jag sade i mitt anförande hade vi kommit fram till en uppgörelse med regeringsföreträdare om att i den här konstruktionen ta in första delen av det s.k. morotsförslaget för att stimulera företagare att anställa ungdom. Detta finns inte alls med i betänkandet. Hur vill ministern kommentera det?

Anf. 153 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Bytesbalansen kommer att gå ihop och den kommer att lämna ordentliga överskott under ett antal år framöver. Det är ett viktigt tecken på tillfrisknande. Sedan måste vi mycket noga vårda egentligen allt i vårt land, därför att vi har så mycket att ta igen för det som tidigare försummades.

Beträffande ungdomspraktiken vill jag först säga att jag är övertygad om att vi under denna vinter behöver nå en så hög nivå som det bara går. Far runt och titta i Europa! Där tillåts stora skaror ungdomar vara helt arbetslösa under långa tider. Vi måste använda alla medel för att detta inte skall ske i vårt land. Men jag vill samtidigt betona att ingen är gladare än jag om ungdomspraktiken kan trappas ner steg för steg, därför att det här är någonting för en svår konjunktur.

Men jag vill peka på det alternativ som fanns tidigare, nämligen garantin för 18–19-åringarna. Då gick de nästan till hundra procent till primärkommunerna. Ungdomspraktiken ligger ändå till två tredjedelar i näringslivet. I kommunerna får ingen av dem jobb. Där är det tillräckligt många som har arbetat tidigare och går före. Åtgärden slår därför väldigt bra. Men när man når höga volymer med vilken åtgärd det än är blir den till bekymmer.

Anf. 154 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt, ministern, men jag tror inte att jag fick något riktigt svar på min fråga. Den handlade om den överenskommelse som vi träffade med regeringsföreträdare och som det nu inte verkar bli något av. Det var detta som jag ställde en fråga om även i förra repliken. Ämnar inte regeringen hålla den överenskommelse som träffades med Ny demokrati i fråga om ungdomspraktiken? Som jag tidigare sade bemyndigas regeringen nu att ändra nivån men inte konstruktionen på finansieringsbidragen. I och

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

med detta är det omöjligt att verkställa det morotsförslag som vi lade fram. Det är ett förslag som vi tror är mycket bra för ungdomar. Det är synnerligen bra för företagare att verkligen få sträva efter att ge ungdomarna en chans. En morotseffekt är alltid bra i alla sammanhang.

Anf. 155 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Överenskommelser som träffas mellan riksdagspartier kan vara av två arter; den ena syns direkt i utskottshandling och den andra innebär att man långsiktigt skall komma tillbaka med någonting som man har resonerat om. Denna fråga har ännu inte nått mig. Därför kan jag tyvärr inte diskutera den.

Anf. 156 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! Jag instämmer helt i Ingela Thaléns inledningsanförande. Jag förstår att Börje Hörnlund är väldigt svår att debattera med. Inte på någon av de frågor som Ingela Thalén ställde har något svar lämnats. Jag ser nu att Börje Hörnlund inte har något större intresse av att lämna en redovisning. Jag förmodar att utskottets företrädare i denna debatt, Marianne Andersson, får lämna svar på frågorna.

Arbetslösheten är rekordhög. Långtidsarbetslösheten ökar våldsamt. Svaga och dåliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder skapas. Beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning nedprioriteras av kostnadsskäl, samtidigt som regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen tillsammans med Ny demokrati rundhänt strör pengar till vissa grupper.

Samtidigt genomförs kraftiga försämringar i bl.a. arbetslöshetsförsäkringen. Klyftorna ökar och med dem spänningen i vårt samhälle. Regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen påstår vid alla tillfällen att arbetslinjen ligger fast. Är det inte dags nu, Marianne Andersson, att medge att målet om den fulla sysselsättningen i praktiken redan har avskaffats?

Känns det inte litet besvärande, Marianne Andersson, att såsom representerant för den borgerliga majoriteten i utskottet tvingas konstatera detta och samtidigt här i kammaren hylla en arbetsmarknadspolitik som faktiskt i praktiken inte längre finns? Är det inte bättre att säga sanningen, nämligen att ni har övergivit arbetslinjen? Ert agerande nu innebär bara att ni riskerar att öka politikerföraktet genom att strö meningslösa ord omkring er.

Hur tror Marianne Andersson att de arbetslösa känner det, när ni påstår att utvecklingen har börjat vända mot en ljusning, samtidigt som ni tvingar ut nya grupper i arbetslöshet? Under 1992 och 1993 försvinner enligt regeringen över 400 000 arbetstillfällen i Sverige. Det motsvarar 10 % av alla sysselsatta. Ytterligare jobb försvinner nästa år, säger regeringen. På två år har långtidsarbetslösheten femdubblats och uppgår nu till 136 000 personer. Tydligare än så kan ett misslyckande faktiskt inte bli.

För inte mer än ett halvår sedan stod vi här i kammaren och debatterade arbetsmarknadspolitiken. Jag påstod vid det tillfället att regeringen hade tappat greppet om utvecklingen. För detta påstående blev Börje Hörnlund och utskottets företrädare mycket förnärmade. Jag hade alldeles fel, sade Börje Hörnlund. Sverige är nu på gång, replikerade han. Men vi socialdemo-

krater fick än en gång rätt. Sverige var inte på gång, för att använda Börje Hörnlunds egna ord.

Vi beklagar nu djupt – inte av prestigeskäl utan med tanke på de arbetslösa – att riksdagen i våras inte stödde våra förslag till olika åtgärder för att bekämpa arbetslösheten. Hade så skett, skulle betydligt färre ha varit arbetslösa än som i dag är fallet.

Arbetslösheten har blivit betydligt värre än regeringen i våras förutspådde. Trots detta finns inga förslag på kraftfulla åtgärder för att bryta denna negativa utveckling. Det är vår förhoppning att riksdagens majoritet nu skall ta ansvar för utvecklingen och ställa sig bakom de förslag som vi har för att bekämpa arbetslösheten.

Vi har sagt det vid många tillfällen och gör det igen: Mycket kraftfulla åtgärder inom alla politikområden måste nu till för att ta itu med den viktigaste politiska frågan av alla, nämligen att skapa flera jobb och bekämpa arbetslösheten. Det gäller att genom att lägga om den ekonomiska politiken bryta den onda cirkel som Sverige är inne i.

Vi har på en rad punkter framlagt förslag, som innebär en ökad sysselsättning. Men åter kommer naturligtvis den borgerliga majoriteten att med hjälp av Ny demokrati rösta ner våra förslag, som skulle ha givit arbeten i bl.a. byggbranschen. Våra förslag hade inneburit 40 000 jobb till ungdomar och långtidsarbetslösa genom rekryteringsstöd och stopp för uppsägningar av personal i kommunerna. Jag vill här ställa den fråga från Ingela Thalén som Börje Hörnlund inte besvarade: Varför skall människor gå arbetslösa i byggbranschen, när vi vet att det finns gott om objekt som måste utföras? Jag tycker att Marianne Andersson har en skyldighet att besvara den frågan.

När det gäller kommunerna har Börje Hörnlund svängt helt. Tidigare i höstas uppmanade han kommuner och landsting att sluta avskeda och i stället låta de anställda sköta barn och gamla. Det hade varit intressant att i kväll få veta av arbetsmarknadsministern varför denna helomvändning skedde. Men eftersom arbetsmarknadsministern inte är kvar här längre, kanske Marianne Andersson kan ge besked.

De uppsägningar som kommer att verkställas innebär bara en av de största rundgångarna någonsin när det gäller hantering med ekonomiska medel. De stora förlorarna, förutom de arbetslösa, blir de gamla och barnen, t.ex. på våra dagis. Eller har Marianne Andersson den uppfattningen att de anställda som nu kommer att få lämna sina arbeten inte har producerat någonting på sina arbetsplatser inom kommuner och landsting?

Herr talman! När ALU introducerades var det en försöksverksamhet, som tillkom för att en arbetslös som riskerade att utförsäkras skulle kunna behålla sin anknytning till arbetsmarknaden. Åtgärden skulle inte – det var alla överens om – ersätta ordinarie arbetskraft och inte heller fylla ett produktionsbehov. Den skulle vara en sistahandsåtgärd när alla andra åtgärder var uttömda.

I dag är ALU på väg att bli en förstahandsåtgärd. Denna volymökning kommer att innebära att ALU kommer att tränga undan ordinarie arbeten och på så sätt förorsaka arbetslöshet. Den utökning som nu sker av ALU innebär att kärnan i den aktiva arbetsmarknadspolitiken, nämligen utbild-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

ning och beredskapsarbeten, blir en andrahandsåtgärd – för att inte säga sistahandsåtgärd. En sådan utveckling kan vi socialdemokrater inte acceptera.

Herr talman! Det är med förvåning som vi har hört Ny demokrati här kritisera regeringens förslag när det gäller ALU och ALU-delegationen. Det är ju bara att konstatera att det var med Ny demokratis hjälp som regeringen fick igenom förslaget om en utökad ALU-verksamhet och om ALU-delegationen.

Utbildningen måste prioriteras, säger Börje Hörnlund ofta i sina inlägg här i kammaren. Jag såg i går kväll på ett ungdomsprogram på TV, där Inger Davidson och Börje Hörnlund ställde upp och sade att det viktigaste just nu var att satsa på utbildning. Hur rimmar det egentligen med att man röster ner våra förslag? Vi kräver t.ex. ytterligare 5 000 platser på högskolan. Inger Davidson och Börje Hörnlund är överens om att man skall satsa på utbildning, men ändå kommer den borgerliga majoriteten att avslå våra förslag.

En höjning av utbildningsnivån är, som Hans Andersson nämnde, en viktig investering för att utveckla jobben, uppnå teknisk förnyelse och förädla produkterna. Det är särskilt viktigt att prioritera olika utbildningsåtgärder i ett läge med hög arbetslöshet. Tyvärr innebär nu regeringens politik att incitamenten för utbildning minskar. I våras beslutade riksdagens borgerliga majoritet tillsammans med Ny demokrati att sänka utbildningsbidragen för ungdomar under 25 år som uppbär a-kasseersättning till 65 % av ersättningen.

Vi varnade för konsekvenserna av att man kan få mer i ersättning när man är arbetslös än när man studerar. Nu kommer samstämmiga rapporter utifrån landet att det är svårt att få arbetslösa att studera. Det kan vara en anledning till att antalet personer i arbetsmarknadsutbildning hittills ligger långt under den nivå som riksdagen lade fast i våras.

Riksdagen bör snarast likställa utbildningsbidragen med a-kasseersättningen. Tycker Marianne Andersson såsom utskottets företrädare att det är rimligt att t.ex. en 24-åring som anvisas att delta i en svetsutbildning skall få bara två tredjedelar av den ersättning som han får då han är hemma? Hur kan Marianne Andersson försvara att en lågutbildad kvinna, som arbetsförmedlingen bedömer behöver komplettera sina baskunskaper under ett läsår i det reguljära utbildningsväsendet, skall få bara två tredjedelar av sin arbetslöshetsersättning och tvingas låna pengar till sin försörjning? Säger man nej, blir man avstängd från a-kassan. Är det en ny linje i arbetsmarknadspolitiken att det skall löna sig bättre att stanna hemma än att studera?

Herr talman! Nu syns många ljuspunkter, sade både Harald Bergström och Börje Hörnlund i sina inlägg här i kammaren. Det blir bättre tider. Men samtidigt säger regeringen att ytterligare jobb försvinner nästa år med en ökad arbetslöshet som följd. Fram till 1998 skall arbetslösheten enligt regeringen minska till 11 %. Jag tycker faktiskt att det är ett oacceptabelt lågt mål för sysselsättningspolitiken. Man säger samtidigt att man slår vakt om arbetslinjen.

Herr talman! Slutsatsen är att regeringen står tomhänt när det gäller att öka tillväxten och skapa fler jobb och på så vis sanera statsfinanserna.

Herr talman! Det var ganska beklämmande att höra Johnny Ahlqvist och Ingela Thalén påstå att ingenting görs i arbetsmarknadspolitiken. Johnny Ahlqvist sade att vi slänger ut nya grupper i arbetslöshet – som om t.ex. regeringen hade bestämt sig för det. Arbetslösheten har helt andra orsaker.

Tvärtom är det så, som Börje Hörnlund och flera andra här förut har sagt, att det aldrig tidigare har gjorts så här mycket när det gäller arbetsmarknadspolitiken. Mycket mer har gjorts än vad AMS för ett par år sedan över huvud taget trodde var praktiskt genomförbart. Att det nu finns en viss tröghet är naturligtvis beklagligt. Den höga nivån har ju funnits under en lång tid, och självklart medför den påfrestningar.

Socialdemokraterna efterlyser riktiga jobb – det gör vi också. Det är ju det som regeringens politik syftar till. Därför genomför vi förändringar och förbättringar för företagandet och för småföretagen. Det är i företagen som de nya jobben finns. Det är alltså företagen som kan ge jobb. Vi politiker kan bara ge vissa förutsättningar. Vi kan inte här i kammaren besluta om 600 000 nya jobb. Det kan varken Socialdemokraterna eller vi göra. Om vi kunde skulle vi naturligtvis göra det. Men det är, som sagt, i företagen som jobben finns. Vi måste ha ett företagsklimat som ger oss investeringar i Sverige – detta för att undvika att investeringarna flyttas från landet, som skedde på 80-talet. Det var en stor olycka då, och den lider vi av nu.

Var finns då framtidens jobb? Enligt Centerns uppfattning, och den uppfattningen delas av många, finns de i mycket stor utsträckning i kretsloppssamhället, i de små företagen, i kvinnornas företagande, inom tjänstesektorn och i den nya tekniken. Det gäller bl.a. miljövänliga produkter, metoder och system. Det gäller också miljövänlig energiproduktion.

Det finns faktiskt en rad ljuspunkter, som flera här har pekat på. Men vi vet också att detta inte omedelbart leder till en kraftigt minskad arbetslöshet. Jag kan inte låta bli att rapportera om ett par telefonsamtal som jag hade under middagsuppehållet i kväll. Det är inte så att jag ringt upp och frågat hur det ligger till med nya jobb i en viss kommun, utan jag hade ett samtal med en man från Ale kommun. Han sade: Jag förstår inte det här. Nu är det fart på försäljningen av villor. Det går bättre att sälja fastigheter. Bilförsäljningen ökar. Vi hade för en kort tid sedan 50 tomma lägenheter. Nu är antalet tomma lägenheter nere i 20. Tudor i Nol nyanställer 20 personer. EKA i Bohus bygger ut kraftigt.

Jag talade också med en person från Vänersborg. Ni vet ju hur det är med Teli och vilka bekymmer man haft och har. Men där känner man också optimism. Ericsson lägger ju ut beställningar.

Det här är bara ett par exempel, men det är viktigt att peka på dem. Just nu befinner vi oss faktiskt i ett uppgångsskede. Då är arbetsmarknadspolitiken oerhört viktig. Inriktningen måste vara att arbetslinjen upprätthålls så långt som det någonsin är möjligt. Det gäller också att underlätta för anställningar. Vi har diskuterat sådant tidigare i dag och kommer att fortsätta den diskussionen i kväll. Vidare gäller det att undvika att det blir en stor grupp som aldrig får riktiga jobb. Alla förslag som vi behandlar i dag syftar till att undvika att så sker.

Vi är alldeles överens om de allvarliga sociala konsekvenserna av arbets-

lösheten, särskilt när det gäller ungdomar och långtidsarbetslösa. Det är synd om människorna. Jag har förståelse för att människor är oroliga. Jag har också förståelse för de människor som demonstrerade i dag. Men det är ännu mer synd om människorna när de utsätts för en propaganda som får dem att tro att det är värre än det i verkligheten är. Här handlar det om ett ganska stort ansvar.

I och med den stora volymen i detta sammanhang krävs det nya grepp för att få upp volymerna när det gäller åtgärder. De vanliga åtgärderna går det inte att utöka i nämnvärd omfattning. Ungdomspraktik och ALU utgör de nya greppen. Utan dessa skulle volymerna aldrig ha kunnat nå upp till de nivåer som de faktiskt har kommit upp till.

Kritiken beträffande undanträngningseffekter och konkurrensnedvridning är självfallet mycket viktig. Den måste tas på allvar. Ofta beror mindre lyckade projekt och anvisningar på bristande kunskaper och erfarenheter hos handläggarna. Detta är inte bra. De effekterna måste så att säga nedbringas. Samtidigt kan vi konstatera att de här åtgärderna totalt sett har varit mycket lyckosamma. Många ungdomar har faktiskt fått jobb efter avslutad praktik.

Jag vill fråga alla som kommer med kritik här: Vad skulle vi egentligen ha gjort i stället? Vilka andra åtgärder hade varit utan negativa konsekvenser? Jag tror inte att det finns några sådana åtgärder. Och framför allt: Hur skulle vi på annat sätt kunna nå upp till de volymer som behövs? Vi har aldrig fått något egentligt svar. Det skulle inte gå med beredskapsarbeten. Det är jag alldeles övertygad om.

Ta t.ex. Socialdemokraternas förslag om ännu kraftigare rekryteringsstöd. Det om något skulle snedvrída konkurrensen!

De finansieringsavgifter som nu införs beträffande ungdomspraktiken är konstruerade så att det blir ett tryck på arbetsgivarna när det gäller att anställa. En andra period är möjlig med ökat finansieringsbidrag och mot löfte om anställning därefter.

Vid sidan av ungdomsarbetslösheten är långtidsarbetslösheten det största problemet. Trenden måste brytas, och det måste ske så kostnadseffektivt som möjligt. ALU tillkom just i det syftet. Genom ALU får de arbetslösa möjlighet att utföra uppgifter som annars inte skulle ha blivit utförda på grund av att det inte finns pengar till att anställa folk.

Vissa uppgifter, t.ex. inom föreningslivet, har det varit ganska lätt att ordna. Men i takt med att de betas av uppstår krav på nya projekt. I propositionen visar man på en lång rad områden där ALU-projekt kan genomföras utan att konkurrensen störs. Däremot kan projekten bidra till utveckling och jobb i framtiden. Jag skall bara nämna miljöområdet, natur- och kulturmiljöprojekt och, inte minst, stödprojekt i Östersjöområdet som har visat sig vara mycket lyckosamma och intressanta. Det gäller också produktutveckling. Det här är bara några exempel.

Vi vet att det ute i landet finns en mängd idéer och en hel del kreativitet. Det är viktigt att ta vara på sådana här idéer och att sprida och utveckla dem. Vidare gäller det att ta fram nya idéer och att se till att idéerna inte stör konkurrensen. Därför inrättas nu en ALU-delegation som skall ha i uppgift att samla ihop material, att identifiera och utveckla nya möjligheter och att

medverka till opinionsbildning, information, utvärdering och erfarenhetsutbyte. Detta är bra.

Nu blir det också möjligt för dem som deltar i ALU-projekt och som har långa resvägar att få reseersättning. Medlen till kringkostnader ökar också till 325 miljoner kronor. Därmed ökar möjligheterna att få fler bra ALU-projekt, inte minst på miljöområdet.

Så till det generella anställningsstödet, GAS, som är ytterligare ett led i ansträngningarna att stimulera företagen till anställningar och till att minska det stora övertidsuttaget. Jag är glad över att vi i utskottet efter vissa förändringar och förtydliganden uppnått så pass stor enighet om detta. Detta har kunnat ske, trots att det inledningsvis fanns ett kompakt motstånd från alla utom från Vänsterpartiet. Det är roligt att höra att Ingela Thalén nu har ändrat sig och välkomnar det här.

Arne Jansson säger att problemet är just att anställningsstödet är generellt. Själv tycker jag att det är ganska bra att det är så, för då styr man inte. I stället är det företagen som nyanställer – inte utan krav. Ingen får stöd utan att nyanställa. Det är det som är det viktiga här. Skulle man anställa någon som redan har ett jobb, blir ju den platsen ledig. På så sätt blir det en kedjereaktion. Således kan detta nog ge en hel del effekter vid den här tidpunkten, speciellt när det gäller det stora övertidsuttaget. Vi har gjort en del förändringar och åstadkommit en förenklad konstruktion när det gäller det sätt på vilket nedsättningen av arbetsgivaravgiften skall ske och när det gäller att anställningarna skall vara mer än sex månader för att undvika att säsongsarbeten får del av detta osv.

Jag tycker alltså att det handlar om ett bra förslag och en bra åtgärd.

Jag skall gå in litet grand på högskoleplatserna, som Johnny Ahlqvist pratade om. Vi kräver 5 500 nya platser. För oss som kommer ihåg 80-talet, när vi var många som förgäves kämpade under många år för att få en enda plats till i högskolan, är det ganska intressant att höra socialdemokraternas missnöje när antalet högskoleplatser har ökat med 50 % under mycket kort tid.

Vi delar alla den uppfattningen att det är viktigt med utbildning och kompetenshöjning. Vi behöver fler platser i högskolan. Men det gäller kanske att gå fram i den takt som högskolorna har resurser för när det gäller att ta emot studenter, så att utbildningens kvalitet kan säkras.

Man visar på hur många det är som söker till högskolan. De siffrorna är inte riktigt sanna. Det finns faktiskt många kurser i dag som inte har fullt antal studenter. Människor söker till flera olika högskolor samtidigt, så siffrorna som anger antalet sökande får man nog ta med en ganska stor nypa salt, tror jag. Därför vill vi avvakta litet. Jag skulle tro att det till hösten går att ta in fler på högskolorna igen. Då kommer vi säkert att göra det också.

Johnny Ahlqvist hade några frågor till mig, bl.a. om utbildningsbidragen. Jag kan erkänna att jag tycker att det är en svår fråga. Men vi skall inte glömma bort – och det måste vi tala om för människor – att det är en förmån att få en utbildning. Det är inte något man genomgår bara för sin försörjnings skull. Man gör det för att öka sin kompetens och sina möjligheter senare i livet.

De allra flesta människor som studerar får faktiskt finansiera sina studier på annat sätt. En av orsakerna till att utbildningsbidragen infördes var att

människor i samma grupper har mycket olika ekonomiska förutsättningar. Det finns också möjlighet att låna upp till nivån 80 %. Det kan vara ett problem i en tid när arbetslösheten är stor. Jag erkänner det. Men det är faktiskt en förmån att få studera, och jag tycker att detta ändå är acceptabelt.

När det gäller stimulans för byggandet finns det i betänkandet ett förslag om stimulansbidrag på 600 miljoner för reparationer och underhåll av vissa kommunala fastigheter och visst äldreboende. Det ger faktiskt en hel del nya jobb inom byggnadssektorn också.

Anf. 158 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag skall börja med att kommentera det Marianne Andersson säger om det generella anställningsstödet, GAS: Det är skönt att Socialdemokraterna har ändrat sig. Men, Marianne Andersson, det förslag som behandlas i betänkandet är ju inte alls samma som det som kom i regeringens proposition. Betänkandets förslag är något helt annat, vitt skilt från det förslag som Arbetsmarknadsdepartementet lade fram. Den förändringen har skett på arbetsmarknadsutskottets kansli och inte genom regeringens försorg.

Marianne Andersson säger att man inte slänger ut några människor i arbetslöshet. Men de 35 miljarder som man skall spara i kommuner och landsting nästa år kommer att innebära att ett antal människor slängs ut i arbetslöshet. Jag försökte säga i mitt inledningsanförande att regeringens politik därmed förorsakar ytterligare arbetslöshet, samtidigt som man säger att allt har vänt och att man ser en ljusning.

I detta avseende har vi lagt fram ett konkret förslag i vår reservation. Vi säger att de 28 000 anställda som i dag är varslade inom kommuner och landsting inte skall sägas upp. Man skall förhandla med länsarbetsnämnden och respektive kommun och på det viset undvika att öka trycket med ytterligare arbetslösa.

Arbetslinjen ligger åter fast, säger Marianne Andersson, och hänvisar till arbetslivsutveckling. Samtidigt säger hon att man skall försöka minska antalet långtidsarbetslösa. Men det måste vara något fel på er politik, därför att antalet långtidsarbetslösa har sedan 1991 ökat med 36 %. Vad gör ni åt detta? Ni gör i princip ingenting, eller i varje fall ytterst litet, för att bromsa ökningen av antalet långtidsarbetslösa.

1984, om vi tar det som exempel, fanns det 40 000 långtidsarbetslösa i landet. Men då fanns det 70 000 beredskapsarbeten. Nu finns det 136 000 långtidsarbetslösa, men bara 12 000 beredskapsarbeten. Tycker inte Marianne Andersson att det är något fel på inriktningen av en politik när man inte klarar situationen med de långtidsarbetslösa? Samtidigt avstyrker ni de förslag som vi har lagt fram om ett rekryteringsstöd.

Detta löser man inte, Marianne Andersson, genom att man går över till ALU-verksamhet. Det är bara att konstatera att vem som än har gjort undersökningarna så är det inte mer än 16 % som har en ALU-verksamhet i dag som är över 50 år gamla. Det är i de grupperna och bland ungdomarna som långtidsarbetslösheten ökar i dag. Ändå säger ni att ni gör något och att arbetslinjen ligger fast. Det överensstämmer faktiskt inte med verkligheten, Marianne Andersson.

Anf. 159 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Johnny Ahlqvist säger att antalet långtidsarbetslösa har ökat, och det är ju sant. Vi har också en mycket högre arbetslöshet totalt, och orsaken till det har diskuterats så mycket här i kammaren att jag inte skall kommentera den mer. Men det är detta som gör att problemet är mycket svårt. Inte tror jag att vi skulle kunna ordna så många beredskapsarbeten nu att det skulle vara en lösning på problemet med långtidsarbetslösheten. Det är en praktisk omöjlighet.

Visst gjordes det förändringar av GAS. Det var i stor utsträckning tekniska förändringar. Inriktningen är ändå densamma som den i propositionen. Vi gjorde tekniska förändringar, eller förbättringar skulle jag vilja säga.

När det gäller kommuner och landsting står det också i propositionen om den verksamheten. Vi hörde Börje Hörnlund alldeles nyss tala om den verksamheten och de avtal som träffas nu ute i kommuner och landsting om utbildning och om kompetenshöjning, för att se till att man skjuter upp de neddragningar som är nödvändiga att göra. Det är faktiskt ett nödvändigt förändringsarbete som pågår. Det är viktigt att det sker på ett sätt som passar verksamheten bäst.

Anf. 160 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Marianne Andersson medger direkt att arbetslinjen inte ligger fast. Marianne Andersson säger att det inte går att lösa problemet med långtidsarbetslösheten. Alltså bedriver regeringen en politik som innebär att de grupper som i dag drabbats av långtidsarbetslöshet skall bli kvar i den. Jag kan inte tolka det på annat sätt, eftersom man har givit upp alla de aktiva åtgärder som kanske skulle göra det möjligt att få in dessa människor i sysselsättning.

Man hänvisar till att det träffas många överenskommelser i kommuner och landsting som kommer att innebära att de klarar utbildningsbehovet. Men, Marianne Andersson, man genomför i dag uppsägningar inom kommuner och landsting beroende på de sparkrav som regeringen har förelagt kommunerna.

Tror Marianne Andersson att det kan bli några volymer på utbildningen när man inte får mer än 30 % ersättning från staten? Det är faktiskt vad det handlar om. Det handlar om de förslag som Börje Hörnlund säger är jättebra. Det handlar om 50 % av lönekostnaden för den kommunalt anställda. Det är ungefär 30 % bidrag. Jag tror aldrig att detta ger en lösning.

Jag fick inget svar på frågan om arbetslivsutvecklingen av Marianne Andersson. Det är inte mer än 16 % av dem som genomgår arbetslivsutveckling som är över 50 år. Av kvinnorna är det inte mer än 30 % som har kommit in i ett ALU-projekt. Hur har ni tänkt er att lösa långtidsarbetslösheten för dessa grupper?

Vi var i början överens om att ALU skulle vara en sistahandsåtgärd. I dag är det en förstahandsåtgärd. Inte mer än 40 % av dem som i dag får en ALU-plats har varit arbetslösa i mer än ett halvt år. Det sätter alla de system ur balans som vi var överens om, när man ökar omfattningen på arbetslivsutvecklingen.

Marianne Andersson kom åter in på vad som var orsak till att det blivit på

det här sättet. Men jag skall upplysa Marianne Andersson om att Sverige var nästan det enda land i Europa som lämnade 80-talet med full sysselsättning för ungdomarna. Det är faktiskt ett oerhört bra betyg för den arbetsmarknadspolitik som bedrevs under 80-talet att alla ungdomar hade sysselsättning. Det har de tyvärr inte i dag.

Anf. 161 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Vi kommer alla ihåg den överhettning som rådde i slutet på 80-talet. Den är en av orsakerna till de problem som finns i dag. Orsaken är inte arbetsmarknadspolitiken, utan det är andra saker.

Det är självklart att arbetslinjen ligger fast, så långt som det står i vår makt att hålla fast vid den. Det är just därför som ALU-projekten har kommit till. Johnny Ahlqvist säger att det inte är så många äldre och så många kvinnor som kommer i fråga för ALU-projekt. Det är just sådana saker som ALU-delegationen kan medverka till, så att det inte blir en grupp som får bidrag och en annan grupp som inte kommer i åtnjutande av det. Det gäller just att se till att det blir en balans och att man klarar av långtidsarbetslösheten genom de här projekten, och här har ALU-delegationen en mycket stor uppgift att fylla.

Det verkar som om Socialdemokraterna själva har övergett arbetslinjen. I sin propaganda talar de hela tiden om att alla de som inte får ha a-kassa i oändlig tid kommer att förbli arbetslösa. Vår avsikt är att det inte skall finnas ett järngång som står utanför arbetsmarknaden och aldrig någonsin kommer in i riktiga jobb, medan andra har arbete. Det måste bli en växling. Vi måste få ner arbetslösheten och få in människor i riktiga jobb. Det är det som är det allra viktigaste, Johnny Ahlqvist.

Anf. 162 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Marianne Andersson vill låta påskina att överenskommelsen med Socialdemokraterna rörande GAS träffades efter att det gjorts små tekniska förändringar. Jag kan knappast föreställa mig att det var små tekniska förändringar som gjordes, efter den strax intill mördande kritiken från Lagrådet och socialförsäkringsutskottet beträffande GAS. Det här är ett helt nytt förslag, som ändå har fruktansvärt stora hål, som det är ganska lätt att krypa igenom.

Marianne Andersson tycker att det är bra med ett generellt stöd. Det innebär att företag som inte behöver stödet kan få det ändå, och att företag som behöver stödet kanske måste kämpa för att få det.

Marianne Andersson tog vidare upp anställningarna, och det var ganska roligt. Det är nämligen så att ett framgångsrikt företag som knycker kvalificerad arbetskraft från ett annat företag, som kanske går knackigt, betalar mindre för att anställa den personen. Om det "knackiga" företaget då ersättningsanställer en person kommer det icke i åtnjutande av bidraget. Marianne Andersson sade att det var bra, därför att det blev en plats ledig. Men jag tror knappast att företaget nyanställer till full kostnad, när man jämför med det andra företaget, som kan anställa en person och få GAS.

Det är lätt att missbruka GAS, som jag har framfört tidigare. Det är ett hastverk. Det uppmuntrar till missbruk.

Jag måste reagera när Marianne Andersson talade om inom vilka området Centern menar att man kan räkna med att jobben finns och kan skapas. Jag tycker inte att det åligger oss att tala om var jobben skall *skapas*. Det är inte vi kompetenta att göra. Jag tycker i stället att vi skall sätta upp ramar och förutsättningar för dem som kan det, dvs. innovatörer, idékläckare och entreprenörer. Det är de som skall hitta områdena. Vi skall inte diktera var de områdena finns som de skall utveckla sin kompetens inom.

Anf. 163 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan helt hålla med om det Arne Jansson sade sist – det var också min mening. Vi sätter inte upp några sådana ramar. Däremot vet jag att företagen inser att miljö, miljöprodukter och miljövänliga metoder är framtidens nisch. De jobbar för högttryck just med den delen. Om jag sade ”skapa”, kanske det var fel ord. Men de nya jobben, de nya metoderna och de nya produkterna kommer att finnas just på det området. Det har blivit fart där. Det är intressant.

Det är samma sak med småföretagen. Det kan vara alla möjliga sorters företag, från tjänsteföretag och tillverkande företag till serviceföretag – ja, precis vad som helst. Vi är ganska överens i alla partier om att det är just där som de nya jobben finns.

När det gäller GAS är det klart att det gjordes ganska stora förändringar i fråga om själva konstruktionen av GAS. Men inriktningen är ändå densamma som avsikten var i propositionen.

Anf. 164 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! När det gäller GAS är inriktningen i det här förslaget inte alls densamma som i propositionen. De 15 % som man har talat om har fått helt andra referensramar än i förslaget i propositionen. Det här är alltså ett helt annat förslag, som vi mycket starkt kritiserar.

Även om jag förstår att Marianne Andersson ser en förutsättning att skapa jobb inom vissa sektorer, tycker jag inte att vi skall yttra oss så kategoriskt om att det finns jobb där och där. Vi inom Ny demokrati menar, i motsats till Centern, att det väsentliga är att de rätta förutsättningarna skall ges entreprenörer, skapare och andra som har förutsättningar att ge jobb.

Anf. 165 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vet inte varifrån Arne Jansson får detta att det råder någon sorts motsatsförhållande, därför att man satsar på entreprenörer och innovatörer. Det gör det absolut inte. Vi jobbar verkligen för detta också.

Jag råkar veta att väldigt många innovatörer, entreprenörer, företagare, uppfinnare och andra jobbar med metoder inom miljöområdet. Det kan inte vara felaktigt att upplysa om att det är så. Det är något som är bra. Vi jobbar alla – jag hoppas att Ny demokrati också gör det – för en bättre miljöutveckling, både i Sverige och internationellt. Det är alltså en mycket stor nisch för svenska företag och för utländska – om den utnyttjas på rätt sätt. De är mycket medvetna om det och arbetar för det. Jag kan inte förstå vad den här diskussionen handlar om – det finns ju egentligen inga motsättningar.

Anf. 166 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Efter att först ha yrkat bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter, vilket jag nu gör, skall jag ta upp tre saker. För det första skall jag kommentera ett par saker kring våra moderata särskilda yttranden. För det andra har jag några glädjande synpunkter på det som sker ute på arbetsmarknaden, inte minst när det gäller ungdomspraktiken och hur man kan jobba innovativt. För det tredje skall jag som avslutning rikta en ganska allvarlig varning och uppmaning till AMS och dess högsta ledning.

Som framgår av betänkandet har vi moderater fogat två särskilda yttranden till detta. Det första handlar om ROT-programmet för de kommunala fastigheterna. Vi vill från Moderata samlingspartiets sida markera vikten av att den ROT-verksamhet som vi ställer oss bakom inte leder till en utslagning av annars konkurrenskraftiga företag och deras anställda. Vi förutsätter att den byggverksamhet som den här ROT-verksamheten skall dra i gång blir föremål för en upphandling på marknaden på ett konkurrensneutralt sätt. Det är viktigt att de företag som i dag med alla medel försöker hålla sig kvar på marknaden inte slås ut av en ROT-verksamhet som kan vara missriktad. Det vill vi markera med detta yttrande.

Det andra yttrandet gäller de initiativ som AMS tagit för att minska personalneddragningarna i kommuner och landsting. Där vill vi understryka att dessa insatser inte får göras på ett sådant sätt att nödvändiga rationaliseringar, omstruktureringar och förändringar i den kommunala och landstingskommunala verksamheten förhindras eller fördröjs. Initiativet kan i och för sig vara bra, men det är viktigt att den omdaning av den offentliga sektorn som nu pågår med stor kraft ytterligare fortsätter.

Så, herr talman, den andra punkten – om ungdomspraktiken. I den här debatten, som nu har varat ett antal timmar, har det väl förekommit en hel del som har haft åsikter om det ena och det andra. Det är naturligtvis, som Marianne Andersson uttryckte det, väldigt lätt att kritisera enstaka företeelser. Det är lätt att ha uppfattningen att det är för litet utbildning och för mycket vanligt arbete, att det förekommer konkurrenssnedvridande inslag, osv. Men jag tror att det är farligt om den kritiken dominerar och skymmer det förhållandet att ungdomspraktiken har varit en stor succé. Den har inneburit att långt över 100 000 ungdomar har kommit ut, fått ta ett första steg och förhoppningsvis fått fotfäste på arbetsmarknaden, vilket de förmodligen eljest inte hade kunnat få. Det finns anledning att understryka detta, herr talman!

Jag brukar ibland säga att det är få saker som är så bra som goda exempel. Goda exempel kan inspirera, mana till efterföljd. Jag skall ur mitt liv- och husorgan, Smålandsposten, citera ur en artikel som var införd den 9 december, alltså för några dagar sedan. Där sägs det om chefen för Arbetsförmedlingen i Älmhult, Gert Pettersson, som är en utomordentligt driftig person och en nytänkare i många avseenden, att han "myser när han går igenom utvärderingsresultaten för praktikplatser och utbildningsvikariat. Av de 180 personer som sysselsattes av ungdomspraktik fram till maj i år har 85 fått förlängd anställning." Det innebär att nästan 50 % av ungdomarna i utbildningsvikariat har fått ordentligt fotfäste på arbetsmarknaden.

Nu kan någon säga att det här inte är några representativa siffror – det är

långt över riksgenomsnittet. Så är det nog. Men jag tycker att det är viktigt att vi tar upp goda exempel. Jag kan inte bevisa att förmedlingen i Älmhult är Sveriges bästa arbetsförmedling, men att det är en förmedling och en chef som har tänkt i nya banor och på olika sätt varit mycket kreativ kan jag vitsorda. Det visar också att man kan utträtta stordåd om man tänker i nya banor, entusiasmerar sin personal, odlar och utvecklar goda förbindelser och relationer med det lokala näringslivet. Bara det förhållandet att var tredje person som har gått igenom utbildningsvikariat nu har fått fotfäste på den reguljära arbetsmarknaden är ytterligare ett exempel på att man kan komma ganska långt med okonventionella metoder och entusiasm.

Herr talman! Det finns många fler exempel runt omkring i landet, även utanför Småland – det vill jag gärna markera. Vi smålänningar vill ju gärna tala om Smålandsandan; den behövs i hela Sverige, och den bjuder vi gärna på – den är ett gott föredöme för andra.

Det finns alltså många sådana exempel runt omkring i AMS organisation – ute på arbetsförmedlingarna. Det finns de som verkligen vill tänka i nya banor, och det är viktigt att det bejakas.

I den rapport som Riksdagens revisorer för några veckor sedan lämnade om arbetsmarknadspolitiken kan man läsa att revisorerna – jag är en av dem – har uppmärksammat den kreativitet och det nytänkande som finns ute på fältet. Jag tror att det finns all anledning att understryka detta.

Men, herr talman, som bekant uppmärksammade revisorerna också en del brister i AMS. När vi nu pressar AMS till det yttersta när det gäller arbetsmarknadspolitiken och de olika åtgärderna är det viktigt att det finns en så effektiv och slagkraftig organisation som möjligt. Revisorerna uppmärksammade en del brister, såväl i målstyrningen som i internrevisionen och i resultatuppföljningen. Det var ganska allvarlig kritik på ett antal punkter.

Det är klart att ansvaret för de brister som vi har påpekat åvilar AMS högsta ledning. Det är min förhoppning – och jag utgår från att det också är revisorernas – att den kritiken tas på allvar och att man framöver försöker att åtgärda bristerna på olika sätt. Det finns tyvärr behov – ”förekommen anledning”, höll jag på att säga – av att markera hur viktigt det är för AMS högsta ledning att just ta revisorernas kritik ad notam, och jag tar tillfället i akt att understryka det. Varje annat beteende från AMS centrala ledning än att ta kritiken på allvar och försöka åtgärda den skulle allvarligt undergräva förtroendet för AMS ledning och dess förmåga att hantera det nödvändiga förvandlings- och omdaningsarbete som nu måste till och som ute på fältet bejakas och önskas av personalen.

Sedan kan man – avslutningsvis, herr talman – ställa frågan om det är rimligt att tro att Arbetsmarknadsstyrelsen och hela verket framöver kommer att klara en sådan volymen på arbetsmarknadspolitiken, de aktiva åtgärderna. Jag är inte den förste som varnar för detta. Många har tidigare hissat varningsflagg: Är det möjligt för en organisation att på ett effektivt sätt hantera så stora volymer penningmässigt och så många personer? Den kritik och de synpunkter som har framkommit i Riksdagens revisorers rapport om arbetsmarknadspolitiken bekräftar ytterligare organisationens problem att hantera den volymen. Det finns förmodligen anledning att ställa frågan om inte en och annan miljard från arbetsmarknadspolitiken skulle ha förts till

andra områden för att bättre utveckla arbetsmarknaden och därmed skapa bättre förutsättningar för bl.a. mindre och medelstora företag att skapa nya jobb.

Med det, herr talman, yrkar jag som sagt bifall till samtliga punkter i utskottets hemställan.

Anf. 167 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga att det vi just nu upplever är ett exempel på ganska orimliga arbetsformer. Vi har bevittnat en jättestor demonstration utanför Riksdagshuset i dag. Vi behandlar en av de allra viktigaste politiska frågorna, som är ödesavgörande för nationen och för många hundra tusentals enskilda människor, och här finns en handfull och krympande skara riksdagsledamöter, som växlar synpunkter kring de här frågorna – som svar på demonstrationen och den reaktion som människorna här har visat. Arbetsmarknadsministern har avlägsnat sig, utskottets talesman Harald Bergström har avlägsnat sig; jag ser för närvarande inte heller Marianne Andersson – alla tre hade jag tänkt ställa frågor till. Jag tycker att det är slarvigt och nonchalant. Det är orimligt att vi skall arbeta under sådana villkor.

Vi började dagen med att lyssna till Lucia och vacker sång. Vi hörde bl.a. Staffansvisan. Där finns det en vers som lyder: Ingen dager synes än. Jag tycker att det är en ganska träffande rubrik för det arbetsmarknadsläge vi nu upplever. Då hjälper det inte att arbetsmarknadsministern och Harald Bergström försöker att skildra ljuspunkter. Det är närmast kalla stjärnor som blinkar någonstans långt i fjärran.

Vi ledamöter i arbetsmarknadsutskottet fick ett brev häromdagen. Jag vill läsa några rader ur det. Där skriver en kvinna som heter Ingegerd Nordborg i Hallstahammar:

”Jag vill be Dig att Du tar Dig tid att läsa detta brev och även en stund till att begrunda de följder jag beskriver.

Jag som ber om detta är arbetslös. Mina tre barn – 19, 22 och 23 år – är arbetslösa. – – – Jag vet vad arbetslöshet innebär.

Arbetslösheten presenteras i statistik med siffror. Men varje siffra i statistiken är en människa med behov, precis som Du och jag.”

Hon beskriver denna situation. Hon avslutar beskrivningen med orden: ”Paniken stiger, vanmakten tar tag på olika sätt.”

Detta uttrycker också vad vi såg i demonstrationen här utanför.

Marianne Andersson säger att det är synd om dessa människor, därför att de är offer för en propaganda som gör gällande att de är sämre än vad de egentligen är.

Om man tror att människor som är arbetslösa, som demonstrerar och som skriver brev till oss inte förstår att de har de bättre än de egentligen uttrycker är man ganska kall. Det är väl precis tvärtom. Vi har svårt att förstå hur besvärligt dessa människor har det.

Ingegerd Nordborg skriver:

”Jag känner mig utlämnad och maktlös, men Du har möjlighet att påverka! Tänk på min, mina ungdomars och alla arbetslösas framtid när Du utnyttjar Din möjlighet att påverka. Tänk på oss när Du trycker på röstknappen i Riksdagen!”

Tyvärr tillhör jag den grupp ledamöter här i riksdagen som för tillfället har begränsade möjligheter att påverka. De som har möjlighet att påverka är tyvärr inte aktiva i denna fråga.

Jag vet att Börje Hörnlund möter ganska många reaktioner och demonstrationer ute i landet, t.ex. i vårt gemensamma hemlän. Av tidningarna att döma uppvisar Börje Hörnlund ganska kyliga reaktioner inför dessa människor. Han är inte här. Därför kan jag inte diskutera med honom.

Jag hade tänkt fråga kds representant, Harald Bergström, om de etiska aspekterna i sammanhanget. Jag menar att arbetslösheten rymmer stora och djupa etiska frågor. De är mycket större än de etiska frågor som under flera timmar diskuterades här i kammaren i går. Det handlar nämligen om människors lika värde. Det handlar om människors värdighet.

Även om kds företrädare inte är här vill jag ändå ställa frågan: Vad säger kds om denna etik? Vad är det för märke på den etik som innebär att man delar ut mångmiljardbelopp till aktieägare men säger att man inte har råd med insatser för att bekämpa arbetslösheten?

För mig har denna etik inte ett kristet märke. Detta är inte heller att betrakta som västerländsk humanism. Det hade varit intressant att få diskutera detta med kds. Detta är, som sagt, en stor etisk fråga till skillnad från det som man ägnade tiden åt i går.

Läget är naturligtvis mycket svårt. De arbetslösa måste känna och få bevis på att vi politiker gör vårt yttersta för att bekämpa arbetslösheten. Jag måste säga att behandlingen i arbetsmarknadsutskottet av dessa frågor gav intryck av passivitet och förvirring. Det är mycket beklämmande.

Detta ökar naturligtvis vanmakten och misstron hos människorna mot oss politiker och mot politiken som system.

Passiviteten tar sig uttryck i utskottets betänkande. På viktiga punkter avstyrker man utan motivation. Det gäller ROT-åtgärder, investeringar och underhåll av vägar samt högskoleutbildningen. Man bara konstaterar att utskottet inte vill tillstyrka.

Förvirringen i utskottet är livfullt speglad i TV. Den behöver jag därför inte kommentera.

AMS gjorde en skrivelse till regeringen för en månad sedan. AMS konstaterade att det, med det regelsystem som nu finns, kommer att bli pengar över. Vi har inte kommit upp i det antal människor i åtgärder som riksdagen förutsatte – jag undviker begreppet volymer som man annars gärna använder. Därför kommer det att bli pengar över.

AMS har föreslagit att en del av dessa pengar skall användas till reparationer och om- och tillbyggnader i kommunerna. Det finns behov. Det finns ansökningar. Byggarbetslösheten stiger. I vissa län är den nu uppe i över 50 %. Varför kan man inte tillåta AMS att för detta ändamål använda en miljard, som man anser behövs? Utan motivation prutar utskottet på beloppet till hälften.

AMS vill också använda pengar till ROT-åtgärder i bostäder. Jag skulle vilja ställa en fråga till regeringens företrädare: Vad säger regeringen om denna framställan? Verksamheten på detta område ligger nämligen stilla i avvaktan på ett besked på den här punkten. Så länge framställan ligger obe-

svarad gör den ont värre. Den måste besvaras. Den har legat hos regeringen i en månad. Det är dags att ge ett svar.

Regeringen skulle kunna göra mer. Man skulle kunna sätta fart på en del stora investeringar i stället för att hålla på att förhandla, tricksa och diskutera när det gäller frågor som Öresundsbron, Dennispaketet och sådant. Det kostar bara ett löje över politikernas handlingsförlamning.

I dag under middagspausen var jag, tillsammans med mina kolleger från Västerbotten, föremål för en uppvaktning från åkeriägare och schaktentreprenörer. De konstaterar att maskinerna snart står stilla om man inte får mer pengar till vägunderhåll och väginvesteringar.

I det material som vi nu behandlar finns förslag om detta. Men trafikutskottets majoritet konstaterar utan motivation att man inte är beredd att tillstyrka dem.

Anders G Högmark varnar för missriktad ROT-verksamhet. Det verkar som om han är mer oroad för detta än för de människor som går arbetslösa och väntar på åtgärder. Han varnar för att neddragningarna i kommunerna inte skall gå tillräckligt snabbt. När AMS nu hjälper kommunerna att upprätthålla verksamheten är Moderaterna tydligen oroad för att avskedandena inte skall gå i tillräckligt snabb takt. Jag blir ganska upprörd inför den typen av reaktioner.

Herr talman! Nu skall jag inte dra över mer än 51 sekunder.

Tack!

Anf. 168 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag måste ge Georg Andersson rätt i att digniteten i de ärenden som vi nu debatterar och sedan skall fatta beslut om borde kräva att fler ledamöter är närvarande.

Till mitt stora nöje ser jag att det från det lilla partiet Ny demokrati finns tre ledamöter i salen. Vi har varit här under en längre tid. Jag uppmärksammar faktiskt att ingen från Centern är här; centern har ändå en arbetsmarknadsminister.

Georg Andersson har helt rätt när han påtalar detta förhållande.

Anf. 169 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Man blir kanske inte inspirerad av att lyssna till Georg Andersson. Det är en lång tirad av elände, elände och åter elände. Jag kan hålla med honom på en punkt, precis som Arne Jansson, att det kunde ha varit några fler i kammaren. Även Georg Andersson och hans parti får ta på sig ett ansvar. Vi har ett gemensamt ansvar.

Jag förstår inte varför Georg Andersson polemiserar mot mig när det gäller Öresundsbron. Jag delar uppfattningen att Öresundsbron kommer att bli värdefull när man hittar en lösning som tar till vara miljön så som man önskar. Georg Andersson och jag är nog ganska överens om att det är bra att komma i gång med broprojektet. Bron kommer att betyda mycket direkt och kommer att ge indirekta effekter för södra Sverige. En bro är en utomordentligt bra förbindelse.

Jag tror också att det är mycket angeläget att man bygger ordentliga genomfarts- och kringleder för större städer. Det gäller för Norrköping, Gävle,

Stockholm m.fl. städer. Jag delar uppfattningen att det är bra att sådana projekt kommer i gång. Det är olyckligt om viktiga och bra projekt, som även är bra miljömässigt, förhindras och försenas.

Georg Andersson sade att han blev ledsen och upprörd över att jag och Moderata samlingspartiet har en synpunkt på ROT-verksamheten. Om man stimulerar byggverksamheten är det väl ganska rimligt att man inte bedriver den på det sättet att företag, både små och stora, som i dag kämpar för sin överlevnad skall få sämre förutsättningar att klara sig. Det är ett önskemål att man får en konkurrensneutral upphandling, som kan gagna de företag som kämpar för sin överlevnad. Att man blir upprörd över detta har jag mycket svårt att förstå.

Jag tycker också att det är svårt att förstå varför man blir upprörd över att vi noterar att det är viktigt att den omstrukturering och det förändringsarbete som pågår i kommuner och landstingskommuner inte får försenas. Omstruktureringen och förändringsarbetet är nödvändigt om man på sikt vill slå vakt om en stark offentlig sektor, och det borde ligga i Georg Anderssons intresse. Det är endast genom en dålig offentlig sektor som Georg Andersson riskerar att ännu fler jobb slås ut i kommuner och landsting.

Herr talman! Jag måste säga att jag har mycket liten förståelse för vad Georg Andersson egentligen är ute efter, om det inte bara gäller det gamla vanliga att han vill uttrycka sitt missnöje med alla och envar.

Anf. 170 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag hade inte väntat mig att Anders G Högmark skulle vara imponerad. Det var inte därför jag talade.

Det jag sade om antalet ledamöter i kammaren var en reaktion mot arbetsformerna överlag. Jag vet hur ledamöternas situation ser ut. Den här situationen uppstår genom de arbetsformer och den arbetsplanering som vi har. Däremot är jag utomordentligt kritisk mot att utskottets talesman och ministern avlägsnade sig. Det omöjliggör ju en dialog. Anders G Högmark hade inte behov av att lämna kammaren. Det hedrar honom. Då kunde han och jag få en dialog.

Jag är inte irriterad, och jag polemiserar inte mot Anders G Högmark om Öresundsbron. Men det finns företrädare för andra partier som gör mig upprörd över hur man tricksar med de stora investeringsprojekten som skulle kunna ge litet fart åt verksamheten inom bygg- och anläggningssektorn under den djupa lågkonjunkturen. Risken är att vi får i gång de stora projekten – Dennispaketet och Öresundsbron – när konjunkturen har vänt.

Däremot polemiserar jag, Anders G Högmark, mot den kallsinniga attityd som moderaterna uppvisar när det gäller ROT-program för kommunala fastigheter. I ert särskilda yttrande säger ni att det hade funnits skäl att avvakta utfallet av de hittills gjorda satsningarna. AMS konstaterar att man har framställningar om dubbelt så mycket som man har kunnat bevilja. Jag tycker därför inte att det finns skäl att nu avvakta. Det finns tvärtom skäl att komma i gång snabbt för att det skall få effekt under den djupaste lågkonjunkturen.

Jag är också kritisk mot moderaternas attityd när det gäller stödet till kommuner och landsting för att de skall kunna behålla sina anställda inom vården

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

och omsorgen. Moderaterna verkar vara mest intresserade av att kommunerna skall göra sig av med så mycket folk som möjligt så snabbt som möjligt. Detta utläser jag av ert särskilda yttrande på den punkten.

Anf. 171 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! På den sista punkten har Georg Andersson helt fel. Vi moderater har självfallet inget intresse av att flera människor än vad som är nödvändigt lämnar sin anställning i kommun och landsting. Det är dock riktigt att det pågår ett omstruktureringsarbete. Man inför nya verksamhetsformer, och man blir rationellare. Det är klart att man på något sätt skall bejaka den processen.

Georg Andersson talade om Moderata samlingspartiets okänslighet gentemot människor som saknar jobb. Vi har alla i arbetsmarknadsutskottet fått det brev som Georg Andersson läste upp. Jag har också mycket, mycket stor förståelse för och känner med den kvinna som har skrivit brevet och hennes tre barn. Det finns nog inte någon som inte berörs av detta. Jag tycker att Georg Andersson skall sluta uppfatta Socialdemokraterna som det enda parti som känner för människor som har problem. Låt bli att komma med pekpinna i stil med att alla andra partier är iskalla och inte känner för det här. Ursäkt att jag säger det, Georg Andersson, men det är ingen god kristen etik att utpeka andra som dåliga och sämre än vad man själv är. Det skulle vara litet mera ödmjukt och i stil med Georg Anderssons kristna etik – som man säkert högaktar honom för – om han litet grand försökte leva som han lär. Det finns ett engagemang för alla de människor som står utan jobb från alla partier. Vi har litet olika metoder. Georg Andersson förlitar sig mer på AMS än vad jag kanske gör. Jag tror att det är de många människorna ute på fältet, småföretagarna m.fl., som kan skapa jobben. Vi kan skapa förutsättningarna. Georg Andersson, sluta med att beskylla andra för att ha en kallsinnig och hård attityd. Det biter inte på mig – det vill jag lova.

Anf. 172 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Skall vi föra en diskussion? Skall vi tala i klartext? Eller vad tycker Anders G Högmark?

Jag har inte framställt Socialdemokraterna som det enda parti som har en känsla för de arbetslösa. Men nu diskuterar vi de konkreta åtgärderna. Vi diskuterar uttalanden som görs. Då måste de som gör uttalanden och tar ställning svara för det. Sedan får vi försöka tolka vad som ligger bakom. När arbetsmarknadsutskottet uppvisar passivitet när det gäller konkreta åtgärder är det värt kritik. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att detta är ett uttryck för en svagare känsla för behovet av att sätta in åtgärder för de arbetslösa.

Om man skall tala ett kristet språk, så heter det att tro utan gärningar är död. Så är det även med etiken. En etik utan gärningar är ganska värdelös. Det är gärningarna som räknas, liksom de konkreta insatser vi som politiker är beredda att göra och stå för. Vi har nu kunnat bevittna en av de största demonstrationerna av förtvivlade människor här utanför Riksdagshuset. De väntar sig ett svar från oss, precis som den här brevskriverskan. Hon förväntar sig ett svar och att det skall ge resultat när vi trycker på våra knappar – ett

resultat som är rent praktiskt och konkret. De yttranden som den borgerliga majoriteten presenterar tillsammans med Ny demokrati ger inte särskilt mycket som svar på deras oro och förtvivlan. Våra förslag är betydligt mera aktiva och offensiva. Därför försvarar jag våra förslag. Jag är också beredd att gå ut till demonstranterna och tala om vad vi står för och samtidigt tala om vad ni står för. Det skulle jag inte göra för att svartmåla er utan för att försöka beskriva den sanning som finns inne i det här huset.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

Anf. 173 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Vi har nu i flera timmar debatterat arbetsmarknadsutskottets betänkande AU5 som rör arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsarbetslösa. Jag tror att vi alla på nära håll känner någon eller några arbetslösa. Det gör i alla fall jag, och jag vet också att det är mycket deprimerande att vara arbetslös. Men jag känner också flera arbetslösa som förstår att det sannerligen inte är för miljonärers skull som regeringen vill ta bort dubbelbeskattning på aktier utan för att få fram investeringar och nya jobb.

Under hösten har den öppna arbetslösheten sjunkit, men tyvärr har antalet sysselsatta också fortsatt att minska. Exportindustrin går för allt högre varv. I går nåddes vi av glädjande siffror som visar att BNP för det tredje kvartalet i år ökat med 2 %.

Även ett ökande europeiskt samarbete kan ge oss anledning till optimism. I måndags hade jag tillfälle att vara med finansminister Anne Wibble på ett möte i Bryssel med EFTA:s och EU:s finansministrar. Anne Wibble betonade att miljoner arbetslösa i Europa har rätt att förvänta sig att Europas politiker gör något för dem och deras framtid. Det var intressant och mycket glädjande att höra den respons och respekt som vår finansminister rönt för sina krav på att det måste sättas stor vikt vid aktiv arbetsmarknadspolitik och rätt utformade regler i övrigt för att öka arbetsmarknadens flexibilitet, för att motverka långtidsarbetslöshet och för att få fram mera jobb. Det är viktigt att kampen i Europa mot långtidsarbetslöshet, speciellt bland ungdomar, ställs ännu mer i förgrunden.

I Sverige bör det vara ett heltidsjobb att vara arbetslös. Det är mot den bakgrunden som man skall se förslagen i detta betänkande. Ungdomspraktiken och arbetslivsutvecklingen, ALU, är till för att dämpa den öppna arbetslösheten. Det generella anställningsstödet, GAS, är till för att öka sysselsättningen.

Ungdomspraktiken har sedan den infördes den 1 juli 1992 visat sig vara en lyckad arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Den fick ett snabbt genomslag och många ungdomar fick möjlighet till vettig sysselsättning under 6 månader. Åtgärden har efter hand byggts ut och under innevarande budgetår finns det möjlighet för upp till 100 000 ungdomar att sysselsättas med ungdomspraktik. Det finns naturligtvis vissa problem med ungdomspraktiken, nämligen att ordinarie jobb tillsätts med ungdomspraktikanter. Det är mot den bakgrunden regeringen nu vill införa ett finansieringsbidrag så att praktikanterna får vara med och delfinansiera verksamheten.

Utskottet pekar också på den möjlighet som finns inom gällande bestämmelser beträffande rekryteringsstöd. Utskottet menar att man i verkligheten

i genomsnitt har en bidragsnivå på ca 50 %, under ett begränsat antal månader. Men vi menar att möjligheten finns att redan nu gå upp till maximal nivå, dvs. 65 % av lönekostnaden per månad. Ersättningen kan ges i hela 6 månader. Det finns alltså möjlighet till flexibilitet.

ALU är en åtgärd som skall förhindra att de som är över 25 år bli långtidsarbetslösa. ALU har visat sig vara en mycket kostnadseffektiv åtgärd. I stället för att bara uppbära arbetslöshetsersättning får den enskilde möjlighet till en vettig sysselsättning under ett halvår. ALU innebär också att arbetsuppgifter runt om i landet blir genomförda, som ej annars hade blivit genomförda.

I propositionen upprepas den grundläggande förutsättningen, nämligen att ALU-insatser inte får ersätta arbetstillfällen på den reguljära arbetsmarknaden eller snedvrida konkurrensen.

Herr talman! Det helt nya som vi skall ta ställning till i betänkandet är det generella anställningsstödet, GAS. GAS skall ses som ett led i att öka sysselsättningen i landet. Exportindustrin går på högvarv; övertidsuttaget är enormt. Men ändå skapas inga nya jobb. Därför vill vi införa GAS, som innebär att arbetsgivare får göra avdrag med 15 % på arbetsgivaravgiften för varje nyanställd under 1994, utöver den tidigare arbetsstyrkan.

Vi hoppas att systemet skall vara tillräckligt enkelt och lättbegripligt och att det skall kunna tillämpas på alla icke-statliga arbetsgivare. Det är också med mycket stor glädje vi konstaterar att det råder stor politisk enighet om GAS.

Herr talman! Genom en god mix av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att få ned den öppna arbetslösheten och genom åtgärder för att öka den varaktiga sysselsättningen, vilka föreslås i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU5, får vi ett sätt att angripa arbetslösheten. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 174 ROBERT JOUSMA (nyd):

Herr talman! För att i vardagslag syssla med försvarspolitik, känns det mycket roligt att debattera litet arbetsmarknadspolitik i denna lysande församling, en församling som har sysslat med många andra frågor i dag.

Göran Persson blandade in Ny demokrati med att i princip säga att vi i Ny demokrati var rasister – i alla fall någonting åt det hållet. Georg Andersson avslutar dagens debatter med att tillföra kammaren en debatt om etik och västerländsk humanism. Det är mycket trevligt. Om det skapar arbetstillfällen känner jag inte till.

Göran Persson, Ingela Thalén och Georg Andersson har alla varit inne på ord såsom arbete och arbetsmarknad. Det är absolut viktigt med arbete och med en bra arbetsmarknad. Men vad skall vi då göra för att få fart på arbetsmarknaden främst med tanke på ungdomen. Vi måste få i gång en modern form av lärlingsutbildning i Sverige. Jag har sagt det många gånger förr här i talarstolen. Jag har också väckt motioner om det. Den behöver inte vara lik den gamla traditionella lärlingsutbildningen, utan den måste styras av det behov som exempelvis industrin har.

Vad man än tycker om tillverkningsindustrin, utgör den Sveriges motor. I den industrin produceras varor som förhoppningsvis säljs till utlandet eller

konsumeras inom landet. Det är därför mycket viktigt att kunna kombinera ungdomspraktiken med kanske en något förlängd teoretisk och praktisk utbildning.

Ett stort behov av tekniker på mellannivå på arbetsmarknaden har nämligen upptäckts. Här finns en jättechans att göra någonting. Samtidigt kan man också se till att en mängd ungdomar får arbete.

I stället för att dras med en mängd konstiga förkortningar GAS, LAS, KAS, AMS, AMU m.fl. borde man lösa de problem som förkortningen egentligen står för. Jag har märkt tendensen i svensk arbetsmarknadspolitik att när ett problem uppstår ger man problemet en förkortning, sedan är problemet löst till en del. Därför skall jag när jag kommer tillbaka till mitt arbete som byggverkmästare – att bygga hus är också besvärligt – säga att jag bygger ”hu” i stället för hus. Den som bygger en buss, som också är besvärligt att bygga, kan säga att han bygger en ”bu”, så är halva problemet löst.

Georg Andersson var inne på ämnet moral, etik och västerländsk humanism. Sådana värden åberopar jag sällan. Jag vet inte om jag över huvud taget lever upp till dem själv. Men samtidigt har man i dag hört socialdemokrater stå här i talarstolen och gång efter annan efterlysa ROT-åtgärder. Jag pratade med en socialdemokratisk ledamot i dag som t.o.m. sade, hör och häpna: Vi måste starta ROT-åtgärder på VA-sidan. Är det inte alldeles fantastiskt? Det sade människan till mig! Jag som väckt en motion om det, en motion som den 14 december eller den 15 december 1992 blev avslagen, nästan på dagen för ett år sedan. Kan man tänka sig!

Inte nog med det, Georg Andersson. Den 6 januari året därpå går Thage G Peterson ut i en debattartikel i Aftonbladet och efterlyser just VA-ROT. Det är förmodligen en typ av västerländsk humanism – vad vet jag. Jag vill i alla fall inte hänföra det till arbetsmarknadspolitik.

Det talas ofta om breda lösningar. Kärnproblemet, som jag ser det med min okunnighet i arbetsmarknadspolitik, är att inget parti kan backa. Varje parti skall alltid vara pappa till ett förslag. Regeringen är ju i minoritet. Socialdemokraterna är också i minoritet. Om man skall bedriva arbetsmarknadspolitik med egen majoritet och ingen har egen majoritet, blir det ingen arbetsmarknadspolitik.

Därför anser jag att det är enklare att prata ihop sig om vettiga ROT-åtgärder. De bör sättas in nu när det går att bygga fantastiskt billigt. För två år sedan kostade det 30 % mer att bygga. Det finns massor att bygga. Det behöver inte vara fråga om vägar. Socialdemokraterna var inne på ålderdomshem. De har varit inne på skolor. Det är alldeles fantastiskt. Jag vet precis hur det ser ut ute på skolorna. De sista jobben jag gjorde innan jag kom hit till riksdagen var ett ROT-arbete i en skola i en Stockholmsförort. Den såg ut som jag kan tänka mig att en flyktingförläggning såg ut i Libanon på den tiden det begav sig. Det finns ett enormt behov.

Vad gör man i stället för att sätta in kraftfulla åtgärder och backa litet på prestigen? Man kan inte tänka sig att stödja förslag om de inte kommer från det egna partiet. Ja, det är helt fantastiskt. Någon sade: ”Stackars byggarbetare. Aldrig mer får de hålla en hammare.” 30 000 människor samlades på Mynttorget i dag – det fanns säkert en del byggarbetare med bland dem. Det

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

fantastiska är att jag skulle kunna garantera så många arbetstillfällen om en fruktsam VA-ROT sattes i gång.

Jag är själv arbetsledare i byggbranschen. Jag vet mycket väl hur det går till när VA "ROT-as". Man slår sönder slitsar i husen. Det skapar en mängd jobb. Det är fråga om elektriker, målare, timmermän, murare och betongarbetare. Hela spektrumet inom byggbranschen blir sysselsatt vid en sådan åtgärd. Till detta kommer alla åtgärder som vidtas ute i marker och på gatan. Där får även Georg Andersson jobb till de fantastiska maskiner som står och väntar. Detta är fantastiskt! Varför tog man inte chansen? Thage G Peterson var fyra fem dagar efter mig inne på exakt samma tankegång. Här måste ligga något annat bakom än omsorgen om arbetstillfällen. Det kan måhända kallas för västerländsk partipolitik.

Vi måste på något sätt få i gång ungdomarna. Sluta tänk i gamla banor, och kom bort från käbblet! Ta bort alla dumma idéer! Man måste inte ge unga oerfarna människor samma löner som man ger till människor som har jobbat länge i en bransch. Detta är roten till ett av våra problem. Det går inte att i dag betala oerfaret folk lika mycket som erfaret folk.

Titta på LAS. En kombination med lärlingssystem måste vara möjligt utan att arbetsgivarna skall behöva anställa människorna. Låt det bli någon sorts förlängd ungdomspraktik. Det finns ett otroligt behov av duktiga teoretiker i Sverige och minst lika många duktiga praktiker. Föreنا detta genom att skapa ett bra lärlingssystem, dvs. en förlängd ungdomspraktik. Då får företagaren vad han vill ha, och marknaden får vad den vill ha.

Vidare har det sagts att 400 000 jobb har försvunnit de senaste två åren. Ja visst har det gjort det. Men tyvärr är problemet att inom industrin som vi skall leva av har 700 000 jobb försvunnit sedan 1965. De jobben fördes över till den offentliga sektorn. Hur skall man kunna uppnå välstånd i ett land med 8 miljoner invånare där man har lyckats med konststycket att tillverkningsindustrin består av 700 000 människor? Varje industriarbetare skall bära sina egna och nio andras bördor på ryggen. Detta är absurt.

Jag är medveten om att den offentliga sektorn behövs. Men rent national-ekonomiskt gör människor inget annat än att tvätta varandras skjortor. Det vore en vacker gärning om de bara nöjde sig med det. Men nu går det tyvärr inte att generera tvättpulver till processen. T.o.m. tvättmedlet, tyvärr gott folk, måste industrin betala, förutom att bära nio människors bördor på vardera rygg. Det går inte.

Jag efterlyser mycket bredare åtgärder. Skall vi lösa problemen inom arbetsmarknadspolitiken och ROT är det bara att kasta partiprestigen över bord. Det går icke att lösa problem på annat sätt i en parlamentarisk riksdag. Regeringen är i minoritet, och oppositionen är i minoritet. Ja, då händer ingenting. Tyvärr har förhållandet varit så under en lång rad av år.

(Applåder)

Anf. 175 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Jag vill bara erinra Robert Jousma om att det i betänkandet längst ner på s. 17 och vidare på s. 18 talas om att redan 1991/92 infördes ett system med lärlingsutbildning. Vidare vill jag erinra herr Jousma om att i hemställanspunkten 20 föreslås att 500 000 000 kr skall anvisas till reparation

och underhåll av kommunala fastigheter och 100 000 000 kr som investeringsstöd till ombyggnad av äldreboende. Det är alltså ett ROT-program för kommunala fastigheter.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

Anf. 176 ROBERT JOUSMA (nyd) replik:

Herr talman! Jag håller med herr ledamoten Bergström om vad som står i betänkandet. Men vad har hänt? Titta på Sverige. Det finns en ungdomsarbetslöshet som är 20–25 %. Lyft blicken över kanten på ankdammen och titta på Europa. Titta på länder med en fungerande ungdomspolitik och fungerande lärlingssystem, t.ex. Österrike och Tyskland. Det finns andra länder som det går att referera till. De har en ungdomsarbetslöshet på 5–7 %. De har en bra lärlings- och arbetsmarknadspolitik. De har inte några rader i ett betänkande. Det är det som är skillnaden. Jag efterlyser sådana åtgärder – inte att man producerar papper.

Anf. 177 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag skall yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer i betänkandet. Men jag vill särskilt uppehålla mig vid reservation 22.

I kväll träffades drygt 150 vårdanställda vid lasarettet i Norrköping. De kommer dagen före julaftonen att sluta sina jobb. Jag har träffat några av dem. När jag möter och samtalar med dem tycker jag ibland att politiken är obegriplig. Jag har svårt att förklara för dem logiken i de beslut som fattas.

Det är egentligen ingen som tror att uppsägningarna löser några problem. Patienterna får det självklart sämre. De anställdas trygghet minskar. Men inte heller skattebetalarna får några problem lösta genom att dessa personer blir uppsagda. Kostnaderna finns kvar. Som har framgått av dagens debatt har alla egentligen insett detta. Alla tycker att detta är fel. Det är fel att i dag säga upp offentligt anställda. Det säger den socialdemokratiska oppositionen. Det säger också majoritetspartierna. Ansvarige statsrådet Börje Hörnlund säger att det är fel att i det här läget kasta ut kommunal- och landstingsanställda. Det säger AMS och alla andra berörda. Ändå är detta precis vad som händer.

Nu har majoriteten i utskottet ändå tagit ett steg i rätt riktning. Jag tycker att det är bra att man nu ger Arbetsmarknadsstyrelsen ökade möjligheter att använda utbildningspengar för att skjuta upp uppsägningar. Problemet är att detta inte räddar jobben för de drygt 150 vårdanställda vid lasarettet. Deras arbetsgivare, landstinget i Östergötland, säger att utbildningspengarna inte räcker. Om landstinget skall kunna rädda kvar jobben måste landstinget ha möjlighet att få arbetsmarknadsmedel eller andra medel för att betala deras löner. Det är nödvändigt, annars kommer landstinget att fullfölja uppsägningarna. Detta besked får inte bara dessa vårdanställda. Tusentals offentligt anställda kommer nästa år att få det beskedet, trots att utskottsmajoriteten tar ett litet steg i rätt riktning. Det måste göras mer.

Nu är det inte bara vi socialdemokrater som säger så. Jag har tagit med mig ett exemplar av mitt livs- och husorgan Folkbladet. I en intervju för knappt en vecka sedan sade en kollega till oss, Bert Karlsson i Ny demokrati, följande: "Det är ju rena vanvettet att kasta ut folk i arbetslöshet och istället betala ut a-kassa och socialbidrag."

Detta läste många av de drygt 250 vårdanställda. De har under den senaste tiden flera gånger fått olika besked och har kastats mellan hopp och förtvivlan. De har fått uppgifter om att utskottsmajoriteten skulle vara beredd att vidta åtgärder som stoppar uppsägningarna. I nästa stund har de fått veta att det har träffats uppgörelser mellan partierna i riksdagen som gör det omöjligt att rädda jobben. På det här sättet har det gått till. De har kastats mellan hopp och förtvivlan.

Det är klart att man i vissa frågor – jag skall inte säga att man uppskattar det – ibland kanske kan ta sådant här tjuv- och rackarspel och politiskt schackrande med en viss klackspark. Men i den här frågan hoppas jag att alla är klara över att det handlar om människor av kött och blod. Konsekvenserna av de beslut vi fattar är oerhört dramatiska. När det gäller den typen av frågor som innebär ett sådant ansvar på våra axlar finns det inget utrymme för taktiserande eller tricksande. Då gäller det att ge besked som vi kan stå för, inte bara offentligt i tidningar utan också när vi trycker på voteringsknapparna här i riksdagen.

För de 250 vårdanställda vid lasarettet i Norrköping och för andra hotade offentliganställda är det beslut som vi skall fatta i morgon bitti blodigt allvar. Jag hoppas därför att det besked som nydemokraterna genom sin talesman Bert Karlsson har gett i Folkbladet är allvarligt menat, och att vi i morgon skall kunna ge Landstinget i Östergötland en möjlighet att rädda jobben.

Därför hoppas och förutsätter jag att vi kan få en majoritet för reservation 22. Om vi får det innebär det att arbetsmarknadsutskottet får återkomma när det gäller en finansiering av de här förslagen. Av formella skäl måste i så fall arbetsmarknadsutskottet gå tillbaka och plocka fram de nödvändiga pengarna. Det handlar inte om några nya pengar. Det handlar inte om att man i så fall raserar statsfinanserna och spär på budgetunderskottet. Det handlar om att vi skall fatta beslut om att använda pengar på ett klokare sätt, att flytta pengar från passiva till aktiva insatser, att använda statliga pengar till att ge människor en chans att både utbilda sig och vara kvar i vården under uppsägningstiden samt att skjuta upp uppsägningarna till dess att arbetsmarknadsläget har förbättrats. Ett bifall till reservation 22 ger den möjligheten.

Jag hoppas att alla som tycker att det är vansinnigt att kasta ut offentliganställda inser att det är blodigt allvar och att man röstar efter hur man tycker. Jag yrkar bifall till reservation 22.

Anf. 178 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Min partiföreträdare Robert Jousma talade om att vi måste sätta fart för att öka arbetstillfällena. Vi har lämnat ett förslag från Ny demokrati som bygger på ett ROT-avdrag. Jag talar då om ett reparations- och underhållsavdrag som kan göras på lägenheter, bostadsrätter, villor och fritidshus, dvs. ett avdrag i deklarationen för ett utfört arbete.

Om ni vill vara vänliga och ta fram de papper som jag har delat ut i bänkarna, så skall ni få se vad ett ROT-avdrag kan ge dels för de dynamiska effekterna för samhället och dels för antalet arbetstillfällen.

Herr talman! Anförandet kommer att innehålla många siffror. Men jag

hoppas att ni skall hänga med. Ta fram papperet mitt herrskap, damer och herrar!

Vi vill ha avdragsrätt upp till 50 000 kr i en deklaration. Säg att fakturakostnaden är 50 000 kr. Av det beloppet är 10 000 kr moms. Det betyder att fakturakostnaden exkl. moms, som ni kan läsa i papperet, är 40 000 kr.

Sedan kommer min erfarenhet som småföretagare in. Jag vet att av ett arbete som faktureras med 40 000 kr är ca 30 000 kr arbetskostnad och i runda tal 10 000 kr materialkostnad. Man skall då räkna ut hur många timmar ett sådant här arbete omfattar. Då får man ta de 30 000 kronorna delat med den timpenning som faktureras till kunden. Jag har då tagit ett genomsnitt för Sverige. En del firmor fakturerar 180 kr, en del 200 kr och ytterligare en del 250 kr. Jag har lagt genomsnittet vid 220 kr per timme. Då blir tiden för ett sådant här arbete 136 timmar. Lönekostnaden för detta företag för de 136 timmar som den anställde arbetar multiplicerat med timpenningen, som i genomsnitt är 90 kr, blir 12 240 kr.

Man skall sedan räkna ut hur mycket skatt företaget betalar för ett sådant här jobb. De betalar på denna lön på 12 240 kr motsvarande 31 % i arbetsgivaravgift, vilket blir 3 795 kr.

Företaget betalar sedan in löneskatt på lönen för den anställde. Jag har räknat fram en genomsnittlig kommunalskatt på 31 %. En del kommuner har 30 % medan andra har 32 %. Genomsnittet 31 % blir självfallet också 3 795 kr. Detta är alltså vad arbetsgivaren betalar in månaden efter att jobbet har utförts. Av de 10 000 som har fakturerats kunden för materialkostnader uppgår kostnaden för företagets inköp till 7 500 kr. Det måste ju bli en vinst på materialet. En moms betalas på inköpet av materialet på 25 %, vilket motsvarar 1 875 kr. Företagets momsinbetalning på hela fakturan blir alltså 10 000 kr minus de 1 875 kr som har betalats för materialet. Det betyder att företagaren betalar in 8 125 kr i moms till staten. Företagets totala skattekostnad som betalas in till staten är 15 715 kr. Jag talar då om arbetsgivaravgiften, löneskatten och momsen. Denna summa får företagen betala in varje månad, om vi fattar det här beslutet om F-skatten.

Om man tittar på hur det ser ut i Sverige så bor ungefär 40 % i villa, 20 % i bostadsrätt och 40 % i hyreslägenhet. Dessutom finns det ca 600 000 fritidshus.

Då vänder vi på bladet. Vad hittar vi där? Jo, ett antagande om att 100 000 personer med en marginalskatt på genomsnittet 31 %, dvs. bara kommunalskatt, gör detta avdrag. De utnyttjar avdraget i sin deklaration genom att göra avdrag med 50 000 kr i deklarationen motsvarande 31 %. Det blir 15 500 kr i intäkter som staten så att säga förlorar.

Vad blir då den totala uteblivna skatteintäkten? Jo, den blir givetvis 15 500 multiplicerat med 100 000 arbeten, vilket betyder 1,55 miljarder kronor. Men samtidigt får ju staten in skatteinkomster från företaget på 15 715 kr multiplicerat med 100 000 arbeten, som framgår av föregående sida. Summan blir 1,57 miljarder kr. Var och en kan se att staten här inte gör några som helst förluster.

Sedan antar man att 300 000 som har en skattsats på 50 % gör detta avdrag. Då tappar staten 50 000 kr gånger 50 %. Det är 25 000 kr i skatteintäkt.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

Utebliven skatteintäkt blir 25 000 kr à 300 000 arbetstillfällen, vilket gör ett skattebortfall på 7,5 miljarder kronor.

Företaget betalar fortfarande samma skatt, 15 715 kr gånger 300 000 arbeten. Det blir 4,715 miljarder. Den totala skatteförlusten på den grupp som gör denna typ av avdrag blir alltså 7,5 miljarder minus 4 miljarder, och det blir 2,785 miljarder.

Hur många arbetstillfällen kan detta skapa? Jo, vi vet att varje arbete är 136 timmar. Om man tar 400 000 arbeten gånger 136 timmar får man 54,4 miljoner timmar. För att räkna ut antalet årsarbetstillfällen får man dela dessa timmar med 150 timmar, som är ett årsarbetstillfälle. Det blir 31 000 årsarbetstillfällen. Men det är inte säkert att detta skapar 31 000 årsarbetstillfällen. Låt oss säga att det skapas 25 000 årsarbetstillfällen. Då minskar statens kostnad för arbetslösa med 25 000 gånger 100 000 kr, vilket är kostnaden för en arbetslös per år, dvs. 2,5 miljarder.

Vad kostar det för staten att skapa dessa 25 000 arbetstillfällen? Jo, det kostar skattebortfallet på 2,785 miljarder minus de 2,5 miljarderna som staten slipper att betala ut. Det gör 285 miljoner kronor, vilket är ganska billigt för att skapa 25 000 arbetstillfällen.

Ni kommer kanske ihåg faktureringskostnaderna på 50 000 kr. Därtill kommer sociala kostnader, lönekostnader, momsutgifter och materialkostnader på 31 600 kr. Företagets överskott blir då 18 000 kr. Men detta överskott är självfallet ingen vinst för ett litet företag. Dessa pengar går till att köpa arbetsredskap, arbetskläder, kontorsmateriel, bensin, bilar, betala försäkringar för de anställda osv. Med andra ord blir dessa pengar beskattade.

Om man ser på dessa 400 000 arbetstillfällen à 18 000 kr, får man en dynamisk effekt på 7 miljarder kronor, som givetvis är beskattningsbara i det här ledet.

Dessutom köper företaget material för 3 miljarder kronor. Detta gynnar naturligtvis grossist- och tillverkarleden. Och det här, mina damer och herrar, är ett sätt att få bort den svarta sektorn. Detta blir en allvarlig konkurrent till den svarta sektorn. I dag konkurrerar företagen med en svart sektor som näst intill är omöjlig att konkurrera med. Men med detta förslag skapas 25 000 arbetstillfällen. Den svarta sektorn får rejäl konkurrens, samtidigt som den dynamiska effekten – dvs. skatteeffekten – blir 10 miljarder kronor.

Är det så svårt att fatta sådana här enkla, raka och klara beslut i den här riksdagen?

Herr talman! Därmed hoppas jag ni tittar igenom det här papperet ordentligt, funderar över det som där står och kommer tillbaka och förhoppningsvis röstar på Ny demokratis reservation.

Anf. 179 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! När jag lyssnar till den här utläggningen av Peter Kling, förstår jag mer och mer att det ibland kan finnas ett värde i att illustrera saker med ölbackar.

Anf. 180 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Jag ville illustrera det här med hjälp av overheadapparat, men den fungerade tyvärr inte. Då hade det kanske varit lättare att förstå.

Men förhoppningsvis finns det en del intellektuella människor här, som förstår sig på siffror och sådant. Det var min förhoppning att de skulle kunna följa med i mina uträkningar. Det var därför som jag delade ut detta papper innan. Men det är kanske svårt ändå. Ni har ju en natt eller två på er att fundera innan vi skall gå till omröstning.

Anf. 181 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! I propositionen om arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsarbetslösa, som vi just nu behandlar, fanns det inga förslag om mera resurser till folkbildningen. Det är det som vi socialdemokrater har lagt fram ett förslag om.

Vi vet att folkhögskolor och studieförbund har gjort mycket fina insatser med de medel som de har tilldelats. Många arbetslösa har fått värdefulla erfarenheter och kunskaper som de har haft glädje av, både när det gäller fortsatta studier och när det gäller att gå ut i jobb. Detta måste tas till vara och också utvecklas.

Vi socialdemokrater föreslår därför att ytterligare 100 miljoner kronor skall gå till Folkbildningsrådet, att fördela mellan studieförbunden och folkhögskolorna. Av dessa 100 miljoner kronor måste 50 miljoner kronor nu anslås för resterande del av det budgetår som just nu löper.

Folkhögskolorna har under 1992/93, då det först betalades ut riktade bidrag för anordnande av kurser för arbetslösa, haft ca 8 000 deltagare i de särskilda arbetsmarknadsanpassade utbildningarna. Under innevarande budgetår, dvs. 1993/94, har man antagit 10 000 extra studerande via kompletteringsanslagsmedlen. Därmed har folkhögskolorna visat att de både snabbt och flexibelt har kunnat utnyttja hela 1993/94 års särskilda anslag.

Till Folkbildningsrådet har det dessutom kommit ytterligare ansökningar om bidrag för 2 000 elever som skulle kunna påbörja en utbildning, om Folkbildningsrådet fick ytterligare resurser.

Studieförbunden har också bedrivit en omfattande verksamhet för arbetslösa. De preliminära uppgifter som finns visar att enbart under 1992/93 uppgick studiecirkelverksamheten till över 8 000 arrangemang med över 70 000 studiecirkeldeltagare. Utöver cirkelverksamheten tillkommer också en omfattande insats när det gäller t.ex. föreläsningar, kurser och information. Den samlade omfattningen visar att studieförbunden använder många olika inkomstkällor – det gäller särskilt några av studieförbunden – just för att kunna genomföra verksamheter som riktar sig direkt till de arbetslösa.

Genom ett exempel från innevarande år på vad som görs för de arbetslösa kan jag visa på nyttan av ökade resurser.

Exemplet avser ABF Kungälv. Kungälv omfattar fem kommuner, och befolkningen uppgår till ca 95 000 människor. Under föregående verksamhetsår har Kungälv haft 875 arbetslösa som inom folkbildningens ram deltagit i studiecirklar, längre kurser och i olika ALU-projekt. Studiecirkelarna har pågått i 40 studietimmar. ABF Kungälv har dessutom på uppdrag av arbetsförmedlingen genomfört olika kurser för 140 arbetslösa. Längre kurser på 28–30 veckor har i samarbete med folkhögskolor genomförts. Endast denna studieförbundsavdelning kommer under det här året att ha 280 arbetslösa i längre kurser. Två av kurserna har riktat sig speciellt till särskilt utsatta kvin-

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

nor. Mer än 1 000 arbetslösa, eller ungefär var femte arbetslös, i denna region har deltagit i någon form av folkbildning, såsom cirklar, föreläsningar, kulturprogram och andra aktiviteter. Detta är en verksamhet som har haft stor betydelse för alla de arbetslösa som har fått chansen att studera som ett alternativ till arbetslösheten.

Den stickprovsundersökning som ABF-avdelningen har genomfört visar att av de 1 000 deltagare som fanns med i olika verksamheter var det hela 850 som aldrig tidigare hade varit med i en studiecirkel eller kurs hos ABF.

Men det stannar inte med detta. Ingen kurs eller studiecirkel, inget ALU-projekt avslutas utan att det förs ett utvärderingssamtal. I det tas exempelvis upp vad man kan göra efter det att kursen, studiecirkeln eller projektet har avslutats. Undersökningen visar att en fortsättning som ett alternativ till återgång till arbetslöshet ofta kan åstadkommas.

Exemplet från ABF i Kungälv visar tydligt att folkbildningen har förmåga att nå dem som bäst behöver utbildning. Kommer den arbetslöse bara i kontakt med folkbildningen vill denne oftast fortsätta att skaffa kunskaper för att lättare kunna få jobb och för att stärka sitt eget självförtroende. Det är detta som vi socialdemokrater vill ta vara på.

Enligt min bedömning når studieförbunden under innevarande år för de medel som de har fått ca 150 000 arbetslösa. Det är en imponerande verksamhet som studieförbunden genomför.

Folkhögskolorna gör också stora insatser för arbetslösa. Många som gått en folkhögskolekurs vittnar om att det blev vägen till ett nytt liv. En folkhögskolekurs betyder i många fall en chans att bryta isoleringen och öppna en dörr till samhället. De kunskaper man får kan betyda mycket för det framtida yrkeslivet, inte minst för många invandrare och flyktingar, som ofta saknar tillräckliga kunskaper i svenska och samhällskunskap. Flera folkhögskolor har också arrangerat speciella kurser för arbetslösa invandrare och flyktingar, som därmed får en chans att bli bättre rustade för arbete eller fortsätta studier. Flera folkhögskolor har även kurser för handikappade och för kvinnor.

Arbetslösheten är katastrofalt hög, vilket flera debattörer har vittnat om. Ingen ljusning kan ses inom den närmaste tiden. De som drabbas av arbetslöshet riskerar att bli passiva och tappa självförtroendet. De som är eller riskerar att bli arbetslösa saknar, det vet vi, ofta utbildning utöver folk- och grundskola. Folkbildningen har visat att den är bra på att nå just dessa grupper. Vi vet också att folkbildningen har en erkänt god pedagogisk metod för just korttidsutbildade.

Behovet av insatser för de arbetslösa är stort. Folkbildningen är ett utmärkt verktyg. Folkhögskolor och studieförbund har visat att de klarar den uppgift som de har fått. Vi måste använda folkbildningen offensivt för att lindra arbetslöshetens gissel. Då handlar det om ekonomiska resurser. 50 miljoner kronor är vad vi socialdemokrater begär för verksamheten under våren. Det finns en beredskap hos både folkhögskolor och studieförbund. Det är denna beredskap som vi vill ta vara på.

Anf. 182 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! På allmän begäran skall jag korrigera mitt yrkande, som jag i hastigheten råkade formulera fel. Jag yrkar alltså inte bifall till samtliga s-

reservationer utan bara till dem som min högst värderade kollega Ingela Thalén yrkade bifall till.

Prot. 1993/94:44
15 december 1993

Anf. 183 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av Peter Klings genomgång över hur lönsamt det är att genomföra hans förslag. Det må vara så att det är lönsamt om man utgår från att det bara är tillkommande arbeten som skall finansieras på det sätt han föreslår. Men det utförs trots allt en hel del reparationsarbeten i det här landet på ett normalt sätt som ger skatteintäkter. Om man inför ett sådant system som Peter Kling förespråkar, måste alla de arbeten som i dag genomförs på ett normalt sätt och som genererar skatteintäkter föras in i systemet. Då blir det faktiskt ordentliga skatteförluster för staten.

Jag tycker att Peter Kling skall redovisa de arbetstillfällena som i dag ger skatteintäkter till staten men som, om detta system genomförs, måste omfattas av systemet, vilket medför skatteförluster. Det måste med i bilden, om man skall få ett helhetsgrepp.

Anf. 184 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Jag kan givetvis inte, Harry Staaf, säga hur många jobb som skulle ha utförts om inte ROT-avdraget hade tillkommit. Självfallet är det inte fråga om 100 %. Det är jag fullständigt medveten om. Men vi tror att många fler reparationer och ombyggnader har kommit till stånd genom detta system. Jag är helt övertygad om att många som äger villor, bostadsrätter eller fritidshus inte gör jobbet i dag när de inte har möjlighet till ett avdrag. Där ligger i dag den stora arbetskvantiteten. Det fåtal jobb som utförs i dag utförs helt kolsvart.

Anf. 185 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! Det är klart att det blir en del tillkommande arbetstillfällen genom detta system. Men man måste då ta reda på vad de arbetstillfällena faktiskt kostar statskassan, innan man lägger fram ett sådant här förslag. En sådan beräkning saknas i Peter Klings förslag.

Anf. 186 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! En snabb kalkyl ger vid handen att om 25 % av jobben är nya jobb kostar varje helårsarbete mellan 300 000 och 400 000 kr i skattebortfall. Därför blir de nytillkomna jobben dyrare. 25 % är en realistisk bedömning.

Anf. 187 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Det är inte stor idé att stå här och spekulera i vad utfallet kan bli. Men vi är helt övertygade om att utfallet skulle bli betydligt större än Ivar Franzén och Harry Staaf tror.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

*Arbetsmarknads-
politiska åtgärder
för ungdomar och
långtidsarbetslösa,
m.m.*

9 § Förändringar i arbetsrätten

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU4 Förändringar i arbetsrätten (prop. 1993/94:67).

Anf. 188 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Dagen har varit lång. Det har varit en intensiv debatt om arbetsmarknaden och a-kassan. Vi har också mött många förtvivlade människor ute på Mynttorget. Såsom f.d. facklig förtroendeman är det ganska tungt att i denna sena timma gå upp i talarstolen i detta ärende.

Vilka uppgifter har vi politiker framför oss de närmaste åren? Enligt mitt förmenande finns det två mycket viktiga saker. Den ena är att lägga om den ekonomiska politiken. Den andra är att skapa jobb, jobb, jobb. Det är jobb människorna vill ha.

Men vi måste också se till att det blir ett bra samarbetsklimat på arbetsplatserna och att alla gör sitt bästa för att ta till vara de utvecklingsmöjligheter som finns och som kan skapa de nya jobben. Det gör man inte genom att först utfärda en krigsförklaring mot löntagarna. Man kan inte först ge en anställd en smäll och sedan säga: Nu min vän skall vi samarbeta för att nå ett gott resultat. Man kan inte heller skapa regler, som gör varje enskild anställd beroende av arbetsgivarens gunst. Då slår man sönder samarbetet arbetare emellan och diskussionen tystnar. Inga kreativa idéer kommer fram. Man mår dåligt och gör inte ett bra jobb. Tyvärr – jag säger tyvärr – måste jag konstatera att riksdagen nu är på väg i precis motsatt riktning mot den riktning som man borde ha valt.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att den svenska arbetsrättsliga modellen skall utvecklas, inte avvecklas. Spelreglerna på arbetsmarknaden är viktiga både för företagen och för de anställda.

Syftet med denna lagstiftning är att skapa en rimlig balans mellan parterna och att stödja utvecklingen mot ett mer demokratiskt arbetsliv. Det är en viktig uppgift för arbetsmarknadens parter att genom kollektivavtal ge de arbetsrättsliga reglerna en sådan utformning att de fungerar väl i praktiken och blir så enkla och effektiva som möjligt.

Lagstiftningen bör på olika sätt stimulera parterna att träffa sådana uppgörelser. Hänsyn måste därvid tas till de förändrade förutsättningar för inflytande som den ökade internationaliseringen och utvecklingen av företagsformer innebär. Vi anser mot denna bakgrund att det är grundläggande att slå vakt om den fria förhandlingsrätten och rätten att vidta fackliga stridsåtgärder. Kollektivavtalen måste värnas såsom bärare av de anställdas rättigheter och skyldigheter och såsom ett instrument i samarbetet mellan parterna.

Det är angeläget att öka den enskildes inflytande över den egna arbetssituationen och det fackliga inflytandet vid företagsöverlåtelser och i koncerner samt slå fast att de arbetsrättsliga reglerna skall gälla oberoende av hur arbetsgivaren väljer att organisera sin verksamhet. Antalet tillfälliga anställningar bör snarare minska än öka, vilket blir resultatet av regeringens förslag.

Genom de förändringar som nu föreslås i LAS, lagen om anställnings-

skydd, och MBL, medbestämmandelagen, fullföljer enligt vår mening regeringen sin strategi för att försvaga löntagarnas ställning på arbetsmarknaden och stärka arbetsgivarnas inflytande. Syftet är att det skall bli lättare för arbetsgivarna att bl.a. nå sina lönepolitiska målsättningar. Det gäller exempelvis målsättningar om ökad lönespridning och lägre ingångslöner. Det gäller också arbetsgivarnas önskan att fritt få anställa och avskeda personal.

Det är för oss uppenbart att regeringen vill försvaga löntagarnas organisationer ekonomiskt och försvåra organisationsarbetet. Vi socialdemokrater avvisar mot denna bakgrund den av regeringen föreslagna inriktningen av den nya lagstiftningen.

Herr talman! Jag kan inte påstå att arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 4 har någon som helst överensstämmelse med den socialdemokratiska synen på arbetsrätten. Regeringen Bildt har ända sedan den tillträdde hösten 1991 haft en medveten strategi mot löntagarna och deras fackliga organisationer. Denna strategi fullföljs nu av utskottsmajoriteten, som inte verkar ha någon annan uppfattning än regeringen.

Kännetecknande för regeringens handlande har varit dels att regeringen har bestämt sig för vad som skall göras utan att först utreda eventuella problem och lösningar, dels att regeringens genomförda förändringar nästan helt överensstämmer med de förslag som SAF, Svenska Arbetsgivareförbundet, har fört fram. Man kan lugnt påstå att det fackligt-politiska samarbetet mellan regeringen och SAF har fungerat berömvärt.

Jag vill ge några exempel på vad som redan har gjorts. Det tål nog vid att vi litet nu och då påminner oss vad som har hänt under resans gång. Sålunda vill man minska de fackliga organisationernas inflytande i samhället. Därför har man ordnat så att löntagarnas företrädare i statliga styrelser har försvunnit. Man vill försvaga löntagarnas organisationer ekonomiskt och försvåra deras organisationsarbete. Därför har man bl.a. genomfört ett slopande av avdraget för fackföreningsavgiften samt helt slopat eller kraftigt minskat olika former av stöd för studier som givits för utbildning inom de fackliga organisationernas ram. De fackliga stipendierna har gjorts skattepliktiga, vilket kraftigt har fördyrat studieverksamheten. Nu i kväll har riksdagen fattat beslut om införandet av en statlig a-kassa, som dessutom skall få väsentliga konkurrensfördelar gentemot de privata kassorna, de som ägs av sina medlemmar. Till råga på allt kommer färre människor att få utdelning från den nya a-kassan, om man nu följer den proposition som har bordlagts.

Nu är det dags att försäkra arbetsrätten. De direktiv som Arbetsrättskommittén fick kontrasterar helt mot de direktiv som skrevs av den socialdemokratiska regeringen, vilken faktiskt startade ett översynsarbete. I stället för att värna anställningsskyddet och utveckla medbestämmandet vill regeringen minska anställningsskyddet, försvaga den enskildes rättigheter, minska de fackliga rättigheterna och försäkra medinflytandet.

Det förslag som riksdagen nu har att ta ställning till bygger på Arbetsrättskommitténs förslag, men det är bara en del av kommittéförslaget. Regeringen har för avsikt att återkomma med det resterande.

Jag gör samma beklagande som Georg Andersson tidigare. Jag hade faktiskt tänkt fråga arbetsmarknadsministern när han avser att återkomma. Det står nämligen i propositionen att man avser att återkomma. Tyvärr är minis-

tern inte inne. Jo, ursäkta, nu ser jag att han har tagit plats på tjänstemannabänken. Då ställer jag frågan: När avser arbetsmarknadsministern att återkomma till riksdagen med det som resterar av Arbetsrättskommitténs förslag? Nu är frågan ställd.

Sedan vill jag kommentera de förslag som vi har att ta ställning till nu. Ibland – och det hänt i många debatter – får jag en känsla av att borgerligheten tror att vi socialdemokrater aldrig träffar företagare och att borgerligheten har monopol på företagare. Så är inte fallet, Elver Jonsson. Jag träffar många företagare. Jag har haft för vana att fråga: Har ni haft problem med LAS? Nej, blir svaret, vi har inte haft några speciella problem. Vi träffar kanske inte samma företagare. Men jag har en känsla av att propagandaskinen – som vi blir beskyllda för att utnyttja ibland – har gått väldigt hårt i de borgerliga leden. Man har gjort sig till talesman för samtliga företagare i detta land, och därför har vi fått de diskussioner som vi har fått.

Så till en del av förslagen. Visstidsanställning vid arbetsanhopning skall nu förlängas från sex till tolv månader. Med tolv månader på två år behöver man inte vara så hemskt matematiskt kunnig för att kunna räkna ut att det handlar om halvtid. Har man så stora behov av att utöka sin personal, kanske man i stället bör fundera över om man inte skulle nyanställa.

Också provanställningen skall förlängas till tolv månader. Man kan fråga: Varför? Här går faktiskt propositionen längre än vad Arbetsrättskommittén gjorde. I sitt betänkande skriver utskottet att ”man vill uppnå en överensstämmelse mellan visstidsanställning och provanställning”. Jag måste fråga: Av vilken anledning? Det är i två olika situationer som dessa anställningar blir aktuella: visstidsanställning vid arbetsanhopning och provanställning när man vill prova en anställd. Dessa anställningar har inte med varandra att göra.

Provanställningen ändrades 1982. Ingen arbetsgivare har begärt förhandlingar om förlängd provanställning. Då kan inte behovet vara speciellt stort.

Sätter man in detta i sitt rätta sammanhang tillsammans med att det nu går att hyra in arbetskraft helt fritt och att det finns många arbetsmarknadspolitiska åtgärder, inte minst ungdomspratiken som har diskuterats så mycket i kväll, ställer jag frågan till Elver Jonsson: Vem kommer att ha en trygg tillsvidareanställning i framtiden?

Den andra fråga som jag vill ställa lyder: Vad är skälet till att man vill gå in och lagstifta mot gällande kollektivavtal beträffande just visstids- och provanställning? Här går man betydligt längre än Arbetsrättskommittén gjorde. Frågan var uppe till diskussion i kommittén, som gjorde den kloka bedömningen – det vill jag påstå – att man inte kunde göra en ändring, eftersom det skulle strida mot den fria förhandlingsrätten. Därmed släppte kommittén frågan. Men döm om min förvåning, när frågan återkommer i propositionen.

Respekterar man inte att parterna tar sitt ansvar och tecknar avtal med utgångspunkt i de behov som finns i branscherna? Varför skall vi gå in och lagstifta beträffande tecknade avtal?

Sedan gäller det övertaligheten. Man hör ibland i debatten att det är så svårt och så besvärligt. Det är så svårt att säga upp folk, och därför måste vi nu ändra reglerna. Under de senaste åren har vi ju upplevt övertalighetssi-

tuationer, så nu måste vi ha rutin i det avseendet. Men inte skulle över 600 000 människor vara arbetslösa om det var svårt att säga upp folk.

Nej, sanningen måste vara en annan! Sanningen är att man vill ge arbetsgivaren möjlighet att litet försiktigt själv välja ut vem som skall vara kvar. Därför kommer förslaget om att arbetsgivaren ensam skall få välja ut vilka två personer som skall ställas vid sidan av när det gäller turordningen. Tycker Elver Jonsson att det här är motiverat?

Många fackliga förtroendemän har tagit ett stort ansvar och har i övertalighetssituationer haft ordentliga diskussioner med sina medlemmar och kommit fram till en lösning. Så har det varit i de allra flesta fallen. Det finns alltså ingen anledning till ändring här.

Och säg inte, Elver Jonsson, att det här inte flyttar positionerna och ger arbetsgivaren ett övertag!

Kvällen är sen. Jag tittade tidigare i kväll på Rapport och hörde då professor Tore Sigeman, som är kunnig på det här området, säga: Ja visst, det förstärker arbetsgivaren. Ja, litet och litet, men det är kanske första steget.

Så till den fackliga vetorätten vid entreprenader. Jag får ibland en känsla av att man tycker att facket inte skall bry sig, att detta inte är en sak för facket. Man tycks mena att det finns myndigheter som skall sköta den biten. Varför finns då den fackliga vetorätten? Ja, inte för att facken skall bråka i onödan. Den fackliga vetorätten finns för att förhindra oseriösa företag, företag som inte sköter sig, att komma in och ta jobb.

Jag måste säga att det är mycket konstigt att de företag som sköter sig, de seriösa företagen, tycker att det är bra att den här regeln finns. Då är frågan: Vem skall vi värna – dem som sköter sig eller dem som inte sköter sig? För mig är svaret ganska klart.

Så några ord om detta med blockader mot företag som tillfälligt saknar anställda. Här har vi också ett uppdrag som egentligen omotiverat kom till kommittén: Undersök på vilket sätt vi kan undanröja det här! Det är samma sak här. Den här regeln finns inte bara för att facket skall få vara besvärligt, utan denna regel finns för att skydda den som anställs.

En arbetsgivare t.ex. kan vilja anställa en person. Den här arbetsgivaren har inte något avtal med facket, men vederbörande vill ändå anställa. Facket kontaktas, och man säger: Okej, vi skriver avtal. Man är alltså överens om att göra det, men det tar ett par dagar innan detta sker. Killen, eller tjejen, kommer till företaget och jobbar där. Så händer en olycka. Den här personen skadar sig och omkommer kanske. Då gäller inga försäkringar som är kopplade till avtalen. Därför är det så himla viktigt att hålla rätt på de avtal som finns. Dessa är till för att skydda människor.

Så litet om ett par saker som inte tas upp i propositionen men som vi socialdemokrater har lyft fram. EES-avtalet är ju antaget i denna kammare. Vi har ställt oss bakom detta avtal. Det finns också ett EG-direktiv som handlar om arbetstagarnas rättigheter vid överlåtelse av företag. Detta diskuterades i kommittén. Men då tog vi inte ställning. Nu har vi undersökt detta närmare och säger: EES-avtalet börjar gälla den 1 januari. Vi får lov att se till att det här direktivet följs, för det är egentligen det vi har skrivit under när vi antog EES-avtalet. Men regeringspartierna vill inte göra detta.

Min fråga till Elver Jonsson är: Tycker inte Elver Jonsson att svenska lön-

tagare skall ha samma möjligheter och samma rättigheter som löntagare i övriga länder som omfattas av EES?

En annan fråga som jag vill ta upp och som ligger mig mycket varmt om hjärtat är: Vad ont har våra deltidsanställda kvinnor gjort? Tidigare i dag har vi ju fattat beslut om a-kassan. Det här kommer att slå mycket hårt mot deltidsanställda kvinnor. De kommer icke att kunna kvalificera sig för en ny a-kassa om de här reglerna börjar tillämpas.

Vi har begärt en lagstiftning som ger de här kvinnorna laglig rätt att utöka sin anställningstid. Nej, den begäran nobbar ni också. Är det ändå inte så att sittande regering en gång i världen sagt att man skall kunna leva på sin lön? Det kan inte de här kvinnorna göra. Därför borde vi ha ställt upp för dem.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att jag tycker att det denna sena timme faktiskt vore klädsamt om regeringspartiernas företrädare nu, när vi står inför att fatta beslut, sade precis som det är, nämligen: Detta är ideologiskt betingat. Vi vill att det skall vara så här. Vi vill att arbetsgivarna skall ha större makt. Därför gör vi det här.

Sluta i fridens dar att gömma er bakom talet om en hög arbetslöshet och om att detta skall skapa jobb! Detta skapar icke jobb.

Med detta vill jag markera att vi socialdemokrater fullständigt tar avstånd från den här raseringen. Den dagen vi återtar regeringsmakten avser vi att riva upp det här beslutet.

Jag yrkar bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer.
(Applåder)

I detta anförande instämde Carin Lundberg, Ewa Hedkvist Petersen, Georg Andersson, Margareta Winberg, Elvy Söderström, Bengt-Ola Ryt-tar, Per Erik Granström, Britta Sundin, Sigrid Bolkéus, Hans Karlsson, Inger Lundberg, Bo Finnkvist, Britt Bohlin, Lena Klevenås, Lahja Exner, Arne Kjörnsberg, Anders Nilsson, Lisbet Calner, Inga-Britt Johansson, Sten Östlund, Alf Eriksson, Bengt Silfverstrand, Johnny Ahlqvist, Bengt Kronblad, Lena Öhrsvik, Maja Bäckström, Monica Widnemark, Krister Örnfjäder, Ingvar Björk, Inge Carlsson, Lars Stjernkvist, Alf Egnerfors, Reynoldh Furustrand, Anita Persson, Ingela Thalén, Björn Ericson, Gun-nar Thollander, Björn Kaaling, Ingrid Andersson, Marianne Carlström och Sylvia Lindgren (alla s).

Anf. 189 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Timmen är sen, och alla är vi trötta. Därför börjar jag med att yrka bifall till Ny demokratis reservationer i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 4 beträffande punkterna 2, 4, 6, 9, 11 och 13. För att spara dyrbar tid åt kammaren har jag gjort en nedskärning vad gäller våra reservationer.

Jag skall nalkas LAS utifrån mina egna erfarenheter som internationell småföretagare och anlägga internationella synpunkter på det hela.

LAS har nästan 20 år på nacken. Alla, både LAS vänner och belackare, anser denna lag vara otidsenlig och mogen för en modernisering.

Den gamla socialdemokratiska regeringen kände vindkantringen och

skrev sommaren 1991 direktiv till den s.k. arbetsrättskommittén med uppdraget att göra en översyn av LAS. Kommittén presenterade i våras förslag till ett antal ändringar, vilka utgör grundstommen i den proposition som vi i morgon skall fatta beslut om.

Redan i våras var fackförbunden upprörda över Arbetsrättskommitténs förslag. Men man ville inte diskutera. Man ville inte ändra ett enda komma-tecken. Sedan dess har striden mellan facket och arbetsgivarna varit i gång.

Vi måste emellertid betänka att det i dag är en helt annan värld än när LAS sjösattes. Arbetsmarknaden har helt förändrats. Dagens siffror – 600 000 arbetslösa och 20 000 konkurser per år – talar sitt klara språk. Det räcker numera inte att satsa på ett batteri av arbetsmarknadsåtgärder och hoppas att de sju goda åren kommer tillbaka. De kommer aldrig tillbaka. Den utländska konkurrensen har redan hunnit köra förbi oss. Under de senaste fem åren har våra marknadsandelar i jämförelse med övriga OECD-länder gått ned med nästan 20 %. Utifrån dessa siffror borde arbetsmarknadens parter prata ihop sig och gemensamt besluta om motåtgärder i stället för att ägna sig åt krypskytte.

Tunga företrädare från arbetstagarsidan har ofta framhållit att regeringens förslag till modernisering av LAS är ideologiskt betingat och att det saknar all förankring i verkligheten. Om jag nu tar på mig min småföretagarhatt bryr jag mig i likhet med de flesta entreprenörer inte ett jota om ideologier. Jag vill bara, utan inblandning av fack och banker, arbeta upp mitt företag till god lönsamhet för att på så sätt garantera en säker inkomst för mig själv och för mina anställda.

Jag ser de anställda snarare som vänner och kompisar än som parter i något slags klasskamp. En entreprenör som jag vill faktiskt bara själv bestämma över sin besättnings sammansättning och inte låta en regional facklig ombudsman ta befälet. Då kan min skuta lätt gå på grund.

Fackets aggressivitet står i skarp kontrast till arbetsgivarsidans uppgivenhet. Dess trötta storföretagardirektörer är ordrika. Men i likhet med fackets representanter har de svårt att komma med nya öppningar och nya konstruktiva förslag.

Fackföreningsrepresentanterna har ofta framhållit att ingen har lyckats visa på något enda sakligt belägg för att arbetsrätten utgör något reellt problem för företagen. Jag har många bevis för att dessa teser är felaktiga. Av egen erfarenhet vet jag att facket oftast får gehör för sina synpunkter genom att skrämma upp småföretagaren med all sorts djävulskap som kan hända om han inte accepterar fackets synpunkter. Han riskerar att dras in i långa, dyrbara processer – jag har själv varit med om detta – som i många fall kommer att avgöras i Arbetsdomstolen.

Entreprenören, småföretagaren, känner sig på förhand dömd till dryga böter och föredrar därför att köpa sig fri på fackets villkor. Skadestånden växlar vanligtvis mellan 6 och 18 månaders ersättning. Det har jag själv varit med och betalat. I framtiden tänker sig därför entreprenören för många gånger innan han nyanställer. Det är snarare osäkerhet och ovisshet än ett rationellt tänkande som ligger bakom småföretagarnas reserverade inställning till LAS. Jag tror också att fackföreningarna har bidragit därför att de

har haft dålig införsäljning till småföretagarna. Man har koncentrerat sig mycket på storföretagarna.

Storföretagarna kämpar emellertid med liknande problem. Enbart ett av Ericssonkoncernens svenska dotterbolag betalade förra året 160 miljoner kronor i avskedsersättningar, som en följd av LAS. Till detta kommer förlo-rad effektivitet och förlust av tid.

Frestelsen blir allt större för stora som små företag att flytta ut i Europa. Redan i dag har den svenska tillverkningsindustrin fler anställda utomlands än i Sverige. Investerare från USA och Asian Pacific går i dag världshus förbi och etablerar sig i EG, trots vår förmånliga bolagsbeskattning.

Vi i Ny demokrati ger oss emellertid inte i första taget. Vi kommer att kämpa för att få tillbaka till Sverige de företag som tidigare av skatter och LAS-lagar funnit för gott att emigrera till EG. Jag tror att man måste akti-vera sig på det här området. Det räcker inte att ha Invest in Sweden som lyder under Image of Sweden, utan jag tror att det är skickliga företagare som skall hjälpa till och få utländska företag att etablera sig i Sverige.

Vi i Ny demokrati kommer att fortsätta att måna om framför allt småfö-retagarna, som rätt motiverade och finansierade har lättare att snabbt dra i gång investeringar och därmed nyanställningar. Vi har därför föreslagit att alla småföretag med 25 anställda eller färre inte skall omfattas av LAS regel-verk. Merparten av dessa småföretag har ingen facklig förtroendeman, och de fackligt anslutna är ofta i klar minoritet. Vi anser att 25 anställda är en motiverbar gräns, då man bl.a. i vissa EG-lagar arbetar med denna mått-stock. Den svenska styrelserepresentationslagen gäller dessutom för alla företag med mer än 25 anställda.

För större företag föreslår Ny demokrati att den av Arbetsrättsutred-ningen föreslagna generella frikvoten på 20 % skall gälla. I stället för att följa Arbetsrättsutredningens förslag har regeringen föredragit att lagstifta om att två arbetstagare alltid skall kunna undantas från varje s.k. turord-ningskrets, dvs. regeln om sist in, först ut skall gälla enbart med detta undan-tag. Detta gynnar mycket små företag. Men ju större företagen och deras turordningskretsar är, desto orimligare blir förslaget. Ericsson har bara i Midsommarkransen och i Älvsjö 1 211 personer anslutna i samma turord-ningskrets. Det kan inte vara vettigt att behandla tvåpersoners småföretag på samma sätt som världskoncernen Ericsson.

Genom detta sitt agerande har regeringen diskriminerat de storföretag som alla i dag anser skall föra oss ur krisen. Det är dessa som skall ge oss de nya jobben genom investeringar baserade på ökad export.

Enligt Industriförbundets senaste konjunkturrapport har våra tio största företag, med undantag av Ericsson, långt kvar till sitt tillverkningstak. Det kommer därför knappast att bli några större industriinvesteringar, och där-med kommer de inte heller att ta hand om de arbetslösa. Jag tror att man får ställa in sig på den nuvarande arbetslöshetssiffran.

Exporten ökar. Vi har hört i dag att den har ökat med 8 %, men jag tror inte att den kommer att generera nya jobb. Jag tror att man framför allt från storföretagen vill avvakta vad som händer vid nästa val. Det är då man fattar sina beslut, om man skall göra investeringar i Sverige eller utomlands. Jag tror att vi får se mycket få investeringar fram till nästa val.

Jag vill gärna höra av regeringens representanter hur man egentligen resonerat när man "spolat" Arbetsrättsutredningens förslag om en frikvot på 20 %. Det nuvarande förslaget är ett slag i tomma luften. Gör vi inte något kommer vi att drabbas av den spanska sjukan. Spanien är det enda land med en liknande lagstiftning som LAS, och där är arbetslösheten ca 22 %. Den socialdemokratiska statsministern Gonzales har länge försökt att ändra den spanska arbetslagstiftningen, men förgäves. Därmed flyr utländska företag Spanien. Mitt gamla företag Electrolux har lagt ned stora fabriker för att de inte klarar av att arbeta med vinst längre. Det är det incitamentet som gör att man får företag att investera.

När ett företag – det kan vara stort eller litet – ställs inför en akut nödsituation är en bristande flexibilitet ett hinder för dess överlevnad. Detta gäller speciellt kunskapsintensiva företag. LAS försvårar nödvändiga strukturella omställningar. Det är svårt att hitta en lösning som jag tror skall bygga på trygghet för de anställda, kombinerad med flexibilitet. Individuella trygghetsavtal, inte lagstiftning, kan i längden vara en lösning som både arbetsgivare och arbetstagare skulle kunna acceptera.

Jag hade tänkt diskutera fallskärmsavtal, som jag tror är av stort intresse för många och som Ny demokrati har väckt två motioner om. Men då jag tydligen är den siste talaren för i kväll och många redan har gått hem kommer jag att anmäla mig på talarlistan i morgon i stället och då diskutera fallskärmsavtalen och de motioner och förslag som vi har för att komma till rätta med dessa missfoster.

(forts. prot. 45)

10 § Beslut om fortsatt ärendebehandling

Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid morgondagens arbetsplenum.

11 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1993/94:104 Sveriges tillträde till den internationella Eurocontrolkonventionen och den multilaterala överenskommelsen om undervägsavgifter

12 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 14 december

1993/94:75 av Jan Fransson (s) till statsrådet Bo Lundgren om Gota Bank:

I slutet av förra veckan kom beskedet att statliga Nordbanken och likaledes statliga Gota Bank skall läggas ihop till en bank. Därigenom skapas en tredje storbank i vårt land.

Gota Bank består bl.a. av de tidigare utpräglade och välsedda provinsbankerna Skaraborgsbanken och Wermlandsbanken. Båda dessa banker hade en i flera väsentliga avseenden stark ställning i respektive region. Huvudkontor var placerade i Skövde och Karlstad. Med välrustade kontor i både Stockholm och Göteborg hölls god kontakt med mera riksomfattande verksamhet. Utlandsverksamheten var väl utvecklad. Deras starka provinsiella ställning kom till uttryck såväl i marknadsandelar som i styrelsernas sammansättning. De var i allra högsta grad en omvittnat betydande tillgång för utveckling av företagande och näringsliv i sina hemmaregioner. Deras samarbete med näringsliv lika väl som med kommuner och länsmyndigheter vittnade om ett stort ansvar för den region de verkade i.

I och med att nya ägare tog över har dessa banker brutalt smulats sönder. De pressades in i konglomeratet Gota Bank, som efter vanstyre gått i konkurs.

När nu en ny situation uppstått erbjuds ett gynnsamt tillfälle att genom organisatoriska åtgärder, inom ramen för en storbank, återskapa en bankverksamhet, som för Skaraborgs och Värmlands vidkommande får huvudsaklig prägel av provinsbank. Detta kan ske genom en långtgående decentralisering till respektive regioner och mot denna svarande delegering av befogenheter och resurser till regionstyrelse och verkställande ledning. På så sätt skulle man kunna vinna provinsbankens ställning och betydelse för utveckling av regionens näringsliv och sysselsättning. Eftersom den sammanslagna Nordbanken/Gota Bank är i statlig ägo finns denna möjlighet nu för regering och riksdag. Försummas denna möjlighet innebär det ett ytterligare hårt slag mot näringsliv och sysselsättning i respektive regioner.

Med hänvisning till det anförda vill jag med denna interpellation ställa följande fråga till statsrådet Bo Lundgren:

Avser statsrådet vidtaga åtgärder för att nu, inom ramen för statliga Nordbanken/Gota Bank, i den reella bankverksamheten återskapa den betydelsefulla funktion och ställning Skaraborgsbanken och Wermlandsbanken tidigare hade som provinsbank i sina hemlän?

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 21 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 59 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 83 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 124 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 18.02,
av förste vice talmannen därefter 8 § anf. 160 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Onsdagen den 15 december

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om val till Statsrådsarvodesnämnden	1
Talmannen	
3 § Hänvisning av ärende till utskott	1
4 § Förnyad bordläggning	1
5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 14 december	1
Utbildningsutskottets betänkande UbU2	
Konstitutionsutskottets betänkande KU8	
Konstitutionsutskottets betänkande KU16	
Konstitutionsutskottets betänkande KU17	
Justitieutskottets betänkande JuU10	
Trafikutskottets betänkande TU7	
6 § Inriktningen av den ekonomiska politiken	6
Finansutskottets betänkande FiU1	
Debatt	
Göran Persson (s)	
Ian Wachtmeister (nyd)	
Johan Lönnroth (v)	
Per-Ola Eriksson (c)	
Talmannen (om taletiden)	
Lars Tobisson (m)	
Stefan Attefall (kds)	
Förste vice talmannen (om debattinnehållet)	
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Arne Kjörnsberg (s)	
Per Olof Håkansson (s)	
Hugo Hegeland (m)	
Beslut	66
Meddelande om information från regeringen	71
Andre vice talmannen	
7 § En allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring	71
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU6	
Debatt	
Johnny Ahlqvist (s)	
Laila Strid-Jansson (nyd)	
Hans Andersson (v)	
Sonja Rembo (m)	
Tredje vice talmannen (om taletiden, m.m.)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Ingela Thalén (s)	

Sigge Godin (fp)
 Berit Andnor (s)
 Tredje vice talmannen (om sammanträdet fortsättning under
 kvällen)
 Harald Bergström (kds)
 Talmannen (om taletiden)
 Charlotte Cederschiöld (m)
 Hans Karlsson (s)
 Bo Finnkvist (s)

Prot. 1993/94:44
 15 december 1993

Beslut	122
Beslut om uppskjuten votering	123
8 § Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsar- betslösa, m.m.	123
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU5	
Debatt	
Ingela Thalén (s) (forts.)	
Ajournering	128
Återupptagna förhandlingar	128
8 § (forts.) Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtidsarbetslösa, m.m. (forts. AU5)	128
Arne Jansson (nyd)	
Hans Andersson (v)	
Harald Bergström (kds)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Förste vice talmannen (om taletiden)	
Johnny Ahlqvist (s)	
Marianne Andersson (c)	
Anders G Högmark (m)	
Georg Andersson (s)	
Isa Halvarsson (fp)	
Robert Jousma (nyd)	
Lars Stjernkvist (s)	
Peter Kling (nyd)	
Berit Oscarsson (s)	
Harry Staaf (kds)	
Ivar Franzén (c)	
<i>Beslut skulle fattas den 16 december.</i>	
9 § Förändringar i arbetsrätten	175
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU4	
Debatt	
Monica Öhman (s)	
Simon Liliedahl (nyd) (forts. prot. 45)	
10 § Beslut om fortsatt ärendehantering	183

Prot. 1993/94:44	11 § Bordläggning	183
15 december 1993	12 § Anmälan om interpellation	
	1993/94:75 av Jan Fransson (s) om Gota Bank	184